

Ministerul Culturii al Republicii Moldova
Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

*A*niversări
culturale
2010

CZU 008(058)
A 61

Responsabil de ediție:
Claudia Balaban

Coordonator:
Lilia Tcaci

Alcătuitori:
Lilia Tcaci, Tamara Croitoru, Tamara Pereteatcu,
Mariana Ursu, Elena Cugut, Sabina Dodul

Redactori:
Claudia Gurschi, Tamara Maleru

© Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, 2009
© Editura *Epigraf* S.R.L., 2009

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din RM

Aniversări culturale ... / alcăt.: Lilia Tcaci, Tamara Croitoru, Tamara Pereteatcu [et al.]; resp. ed.: Claudia Balaban; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”. – Ch.: *Epigraf* S.R.L., 2009 (F. E.-P. *Tipogr. Centrală*).

... 2010. – 2009. – 240 p. – Ind. de nume, p. 236-238. – 500 ex. – ISBN 978-9975-947-85-5

– 1. Aniversări culturale, 2010. 2. Cultura – Aniversări, 2010.

008(058)

INTRODUCERE

Publicația Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” *Aniversări culturale*, devenită deja tradițională, prezintă datele remarcabile ale anului 2010.

O bună parte a datelor vizează scriitorii pentru copii, iar celelalte sunt în legătură cu personalitățile marcante ale literaturii, științei, artei universale, a căror activitate prezintă interes pentru copii.

Unele date nominalizate în Enumerare sunt însemnate cu asterisc (*), ceea ce înseamnă că acestea pot fi găsite în continuarea lucrării, fiind urmate de scurte date biografice, bibliografii.

Bibliografiile sunt alcătuite în baza colecțiilor Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” și conțin cărți, articole din cărți și publicații periodice, materiale audiovizuale.

Selectarea bibliografică a fost finalizată în iulie 2009.

Descrierile bibliografice sunt aranjate în ordine alfabetică la cărți și în ordine invers cronologică la publicațiile periodice.

Referințele ce urmează după fiecare listă bibliografică oferă o imagine sumară asupra activității personalității respective.

Indexul de nume de la sfârșitul lucrării înlesnește utilizarea ei.

**ENUMERAREA DATELOR
REMARCABILE ȘI MEMORABILE
2010**

Decenii proclamate de ONU:

- 2001 – 2010** Deceniul Internațional al promovării culturii păcii și a non-violenței în favoarea copiilor lumii
- 2003 – 2012** Deceniul Națiunilor Unite pentru alfabetizare. Educația pentru toți
- 2005 – 2014** Deceniul pentru educație în scopul dezvoltării durabile
- 2005 – 2014** Al doilea Deceniu al popoarelor indigene (autohtone)

Ianuarie

Ziua Mondială a Păcii		1
*Iachim, Ion, scriitor 1950	60 de ani de la naștere	1
Ân, Vasilij, scriitor rus (1875-1954)	135 de ani de la naștere	4
Grimm, Jacob, scriitor german (1785-1863)	225 de ani de la naștere	4
Budai-Deleanu, Ion, scriitor, istoric (1760-1820)	250 de ani de la naștere	6
*Durrell, Laurence Gerald, scriitor englez (1925-1995)	85 de ani de la naștere	7
Roșca, Valentin, poet (1925-1987)	85 de ani de la naștere	7
Curoglo, Stepan, scriitor 1940	70 de ani de la naștere	9
*Esinencu, Nicolae, scriitor 1940	70 de ani de la naștere	13
Sărbătoarea Națională „Ziua comemorării lui Mihai Eminescu”		15
*Eminescu, Mihai, poet (1850-1889)	160 de ani de la naștere	15
Griboedov, Aleksandr, scriitor rus (1795-1829)	215 ani de la naștere	15
Nosov, Evgenij, scriitor rus (1925-2002)	85 de ani de la naștere	15
Ciocanu, Ion, critic literar 1940	70 de ani de la naștere	18
Sârbu, Ion, poet și fabulist (1830-1868)	180 de ani de la naștere	18

Gherlac, Victor, actor, regizor (1915-2007)	95 de ani de la naștere	19
Adamson, Joy (Friederike Victoria Gessner), scriitoare austriacă (1910-1980)	100 de ani de la naștere	20
Guillot, Rene, scriitor francez pentru copii, deținătorul Medaliei de aur Hans Christian Andersen (1964) (1900-1969)	110 ani de la naștere	24
Merega, Eugen, grafician (1910-1979)	100 de ani de la naștere	26
Taburța, Ion, grafician 1930	80 de ani de la naștere	28
*Čehov, Anton, scriitor rus (1860-1904)	150 de ani de la naștere	29
Oe, Kenzabura, scriitor japonez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1994) 1935	75 de ani de la naștere	31

Februarie

Cosniceanu, Maria, lingvistă 1935	75 de ani de la naștere	4
Neamțu, Petre, dirijor 1950	60 de ani de la naștere	4
Sinclair, Lewis, scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1930) (1885-1951)	125 de ani de la naștere	7
Berg, Alban, compozitor austriac (1885-1935)	125 de ani de la naștere	9
Coetzee, John Maxwell, scriitor sud-african, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (2003) 1940	70 de ani de la naștere	9
*Cebotari, Maria, cântăreață de operă (1910-1949)	100 de ani de la naștere	10
*Cărare, Petru, poet 1935	75 de ani de la naștere	13
Cuciuc, Serghei, pictor 1940	70 de ani de la naștere	14
*Vieru, Grigore, poet (1935-2009)	75 de ani de la naștere	14
*Coroban, Vasile, istoric și critic literar (1910-1984)	100 de ani de la naștere	14
Garšin, Vsevolod, scriitor rus (1855-1888)	155 de ani de la naștere	14
Cirimpei, Victor, folclorist 1940	70 de ani de la naștere	15
Corbu, Haralambie, critic și istoric literar 1930	80 de ani de la naștere	15

Maiorescu, Titu, filozof și critic literar (1840-1917)	170 de ani de la naștere	15
Vestli, Anne Catrine, scriitoare norvegiană 1920	90 de ani de la naștere	15
*Miloș, Ion, poet 1930	80 de ani de la naștere	16
Gladkov, Gennadij, compozitor rus 1935	75 de ani de la naștere	18
Cibotaru, Arhip, scriitor 1935	75 de ani de la naștere	20
Ziua Internațională a Limbii Materne		21
*Alexandrescu, Grigore, poet (1810-1885)	200 de ani de la naștere	22
Iliuș, Maria, cântăreață de muzică populară 1955	55 de ani de la naștere	23
Händel, Georg Friedrich, compozitor, organist și violonist german (1685-1759)	325 de ani de la naștere	23
Vrânceanu, Silvia, pictoriță 1940	70 de ani de la naștere	24
Ziua dragostei și a bunăvoinței – Dragobete		24

Martie

Ziua Mărțișorului		1
Ziua Mondială a Protecției Civile		1
*Chopin, Frédéric, compozitor polonez (1810-1849)	200 de ani de la naștere	1
„Zilele Creangă” la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă»		1-7
Michelangelo, Buonarroti, pictor, sculptor, poet, inginer și arhitect italian (1475-1564)	535 de ani de la naștere	6
Ravel, Maurice, compozitor francez (1875-1937)	135 de ani de la naștere	7
Ziua Internațională a Femeii		8
Tudoran, Radu, scriitor (1910-1992)	100 de ani de la naștere	8
Moșkovskij, Anatolij, scriitor rus pentru copii 1925	85 de ani de la naștere	10
*Damian, Liviu, poet (1935-1986)	75 de ani de la naștere	13
Panaitescu, Petre P., istoric (1900-1967)	110 ani de la naștere	13
Hugo, Wolf, compozitor austriac (1860-1903)	150 de ani de la naștere	13

Barbu, Ion, scriitor (1895-1941)	115 ani de la naștere	18
Cobizeva, Claudia, sculptoriță (1905-1995)	105 ani de la naștere	20
Ziua Internațională a Francofoniei		20
Ziua Internațională a Poeziei		21
*Bach, Johann Sebastian, compozitor și organist german (1685-1750)	325 de ani de la naștere	21
Ziua Internațională a Apei		22
Caragiale, Mateiu Ion, scriitor (1885-1936)	125 de ani de la naștere	24
Ziua Mondială a Teatrului		27

Aprilie

Ziua Internațională a păsărilor		1
Ziua Umorului		1
Săptămâna Lecturii și a Cărții pentru Copii		1-7
Ziua Internațională a Cărții pentru Copii		2
Andersen, Hans Christian, scriitor danez (1805-1875)	205 ani de la naștere	2
Zola, Emil, scriitor francez (1840-1902)	170 de ani de la naștere	2
Ziua Națională „Un arbore pentru dăinuirea noastră”	Prima sâmbătă din aprilie	
German, Ūrij, scriitor rus (1910-1967)	100 de ani de la naștere	4
Ziua Mondială a Sănătății		7
Ziua Mondială a Cosmonauticii		12
Le Clezio Gustave, Jean-Marie, scriitor francez, Laureat al Premiului Nobel pentru literatură (2008) 1940	70 de ani de la naștere	13
Gorâev, Vitalij, pictor rus (1910-1982)	100 de ani de la naștere	14
Ziua Mondială a Culturii		15
*Sat-Ok (Stanislav Suplatowicz), scriitor polonez (1920-2003)	90 de ani de la naștere	15
Ziua Internațională a monumentelor și locurilor istorice		18
*Gromov, Alexandru, scriitor 1925	85 de ani de la naștere	22
Micle, Veronica, poetă (1850-1889)	160 de ani de la naștere	22

Ziua Mondială a Planetei Pământ		22
Ziua Mondială a Cărții și Dreptului de Autor		23
Ziua Mondială a Solidarității Tineretului		24
Husar, Alexandru, poet, critic literar (1920-2009)	90 de ani de la naștere	26
Ziua Mondială a Informației		26
Ziua Mondială a Dansului		29

Mai

Dante, Alighieri, poet italian (1265-1321)	745 de ani de la naștere	
Ziua Internațională a solidarității oamenilor muncii		1
*Dubinovschi, Lazăr, sculptor (1910-1982)	100 de ani de la naștere	1
Ziua Internațională a Libertății Presei		3
Ziua Internațională a lumânărilor aprinse (comemorarea victimelor SIDA)		4
Ziua Europei		9
Ziua Victoriei și a Comemorării Eroilor căzuți pentru Independența Patriei		9
*Blaga, Lucian, scriitor, filozof și dramaturg (1895-1961)	115 ani de la naștere	9
Barrie, James Mathew, scriitor englez (1860-1937)	150 de ani de la naștere	9
Apostolov, Mefodie, actor (1915-2004)	95 de ani de la naștere	11
Haugen, Tormod, scriitor norvegian pentru copii, deținătorul Medaliei de Aur Hans Christian Andersen (1990) 1945	65 de ani de la naștere	12
Daudet, Alphonse, scriitor francez (1840-1897)	170 de ani de la naștere	13
Corlăteanu, Nicolae, filolog (1915-2005)	95 de ani de la naștere	14
Ziua Internațională a Familiei		15
Ziua Latinității		15
*Cârmu, Isai, pictor și grafician 1940	70 de ani de la naștere	15
Berggolc Ol'ga, poetă rusă (1910-1975)	100 de ani de la naștere	16

Băleanu, Andrei, regizor și actor (1935-2000)	75 de ani de la naștere	17
Ziua Internațională a Muzeelor		18
Malot, Hector, scriitor francez (1830-1907)	80 de ani de la naștere	20
Ziua Internațională a Culturii		21
Dobrogeanu-Gherea, Constantin, critic literar (1855-1920)	155 de ani de la naștere	21
Hugo, Victor, scriitor francez (1802-1885)	125 de ani de la moarte	22
Arghezi, Tudor (Ion N. Theodorescu), scriitor (1880-1967)	130 de ani de la naștere	23
Brodskij, Iosif, poet, eseist, dramaturg rus, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1987) (1940-1996)	70 de ani de la naștere	24
Ziua Sfinților Kiril și Metodiu. Sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave		24

Iunie

«Luceafărul», Teatrul pentru Copii și Tineret 1960	50 de ani de la înființare	
Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor		1
*Ciocanu, Anatol, poet, publicist 1940	70 de ani de la naștere	3
Ziua Mondială a Mediului		5
Mann, Thomas, scriitor german, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1929) (1875-1955)	135 de ani de la naștere	6
Stere, Constantin, scriitor, om politic (1865-1936)	145 de ani de la naștere	6
*Schumann, Robert, compozitor german (1810-1856)	200 de ani de la naștere	8
Ziua Internațională împotriva exploatării copilului prin muncă		12
*Partole, Claudia, scriitoare 1955	55 de ani de la naștere	14
Baconsky, Anatol, scriitor (1925-1977)	85 de ani de la naștere	16
Saint-Exupéry, Antoine de, scriitor francez (1900-1944)	110 ani de la naștere	19

Sagan, Françoise, scriitoare franceză 1935	75 de ani de la naștere	21
Tvardovskij, Aleksandr, poet rus (1910-1971)	100 de ani de la naștere	21
Grosu, Valeria (Valentina), scriitoare 1950	60 de ani de la naștere	22
Ziua Internațională contra abuzului și a traficului de droguri		26

Iulie

Sărbătoarea Națională Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt		2
Constantinov, Constantin, actor de teatru și cinema (1915-2003)	95 de ani de la naștere	7
Mihai, Veronica, cântăreață de muzică populară 1945	65 de ani de la naștere	17
Iovu, Vasile, naist și flautist 1950	60 de ani de la naștere	24
Maurois, André, (Émile Herzog), scriitor francez (1885-1967)	125 de ani de la naștere	26
Gore, Paul [Pavel], scriitor (1875-1927)	135 de ani de la naștere	27
Carducci, Giosuè, poet și critic italian, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1906) (1835-1907)	175 de ani de la naștere	27
Ziua Constituției Republicii Moldova		29
Ziua scrisului și a culturii găgăuze		30
Rusu, Vladimir, poet (1925-1959)	85 de ani de la naștere	31

August

Suveică, Raisa, cercetătoare literară 1935	75 de ani de la naștere	1
*Ungureanu, Ion, actor și regizor 1935	75 de ani de la naștere	2
*Bieșu, Maria, soprană lirico-dramatică 1935	75 de ani de la naștere	3
Maupassant, Guy de (Henri René Albert Guy), scriitor francez (1850-1893)	160 de ani de la naștere	5
Filip, Vitalie, scriitor 1930	80 de ani de la naștere	10
Zošenko, Mihail, scriitor rus (1895-1958)	115 ani de la naștere	10

*Colesnic, Iurie, scriitor 1955	55 de ani de la naștere	12
Seton Thompson, Ernest, scriitor canadian (1860-1946)	150 de ani de la naștere	14
Pogodin, Radij, scriitor rus (1925-1993)	85 de ani de la naștere	16
Bradbury, Ray (Douglas), scriitor american 1920	90 de ani de la naștere	22
Amlinskij, Vladimir, scriitor rus (1935-1989)	75 de ani de la naștere	22
Grin, Aleksandr, scriitor rus (1880-1932)	130 de ani de la naștere	23
Șim (Smidt), Eduard, scriitor rus (1930-2006)	80 de ani de la naștere	23
Sărbătoarea Națională Ziua Republicii		27
Strugackij, Arkadij, scriitor rus (1925-1991)	85 de ani de la naștere	28
Bisset, Donald, scriitor englez (1910-1995)	100 de ani de la naștere	30
Levitan, Isaak, pictor rus (1860-1900)	150 de ani de la naștere	30
Sărbătoarea Națională Limba Noastră		31

Septembrie

Ziua Cunoștințelor		1
Burroughs, Edgar Rice, scriitor american (1875-1950)	135 de ani de la naștere	1
Ziua Armatei Naționale		3
Ziua Internațională pentru alfabetizare		8
Lihanov, Albert, scriitor rus 1935	75 de ani de la naștere	13
Cherubini, Luigi, compozitor italian (1760-1842)	250 de ani de la naștere	14
Târțău, Constanța, actriță 1930	80 de ani de la naștere	14
Christie, Agatha, scriitoare engleză (1890-1976)	120 de ani de la naștere	15
Ziua Internațională a Păcii		21
Varticean, Iosif, istoric literar și lingvist (1910-1982)	100 de ani de la naștere	22
Ziua Limbilor Europene		26
*Jucov, Titus Bogdan, regizor și dramaturg 1950	60 de ani de la naștere	28

Octombrie

*Defoe, Daniel, scriitor englez (c.1660-1731)	350 de ani de la naștere	
„Licurici”, Teatrul de Păpuși 1945	65 de ani de la înființare	
Ziua Internațională a Muzicii		1
Goma, Paul, prozator 1935	75 de ani de la naștere	2
Esenin, Sergej, poet rus (1895-1925)	115 ani de la naștere	3
Ziua Internațională a Animalelor		4
Ziua Bibliotecarului		5
Ziua Pedagogului		5
*Camilar, Eusebiu, scriitor (1910-1965)	100 de ani de la naștere	7
Saint-Saëns, Camille, muzician francez (1835-1921)	175 de ani de la naștere	9
Moraru, Haralambie, prozator 1950	60 de ani de la naștere	10
Mauriac, François, scriitor francez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1952) (1885-1970)	125 de ani de la naștere	11
Iosif, Ștefan Octavian, poet (1875-1913)	135 de ani de la naștere	11
Pavarotti, Luciano, tenor italian (1935-2007)	75 de ani de la naștere	12
Crărescu, Victor, prozator (1850-1917)	160 de ani de la naștere	16
Bunin, Ivan, scriitor rus, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1933) (1870-1953)	140 de ani de la naștere	22
Rodari, Gianni, scriitor, deținătorul Medaliei de Aur Hans Christian Andersen (1970) (1920-1980)	90 de ani de la naștere	23
*Brâncoveanu, Valentina, pictoriță 1950	60 de ani de la naștere	24
Železnikov, Vladimir, scriitor rus pentru copii 1925	85 de ani de la naștere	26
Brânzei, Boris, grafician 1930	80 de ani de la naștere	27
Russu-Ciobanu, Valentina, pictoriță 1920	90 de ani de la naștere	28
Samoilă, Alexandru, dirijor 1950	60 de ani de la naștere	30

Noiembrie

Dubov, Nikolaj, scriitor rus (1910-1983)	100 de ani de la naștere	4
Sadoveanu, Mihail, prozator (1880-1961)	130 de ani de la naștere	5

Darie, Pavel, scriitor 1930	80 de ani de la naștere	6
Hlebnikov, Velimir, scriitor rus (1885-1922)	125 de ani de la naștere	9
Ziua Internațională a Tineretului		10
Garaz, Mihail, scriitor (1930-1990)	80 de ani de la naștere	13
Stevenson, Robert Louis, scriitor englez (1850-1894)	160 de ani de la naștere	13
Grossu, Sergiu, poet și gazetar (1920-2009)	90 de ani de la naștere	14
*Șcurea, Ion (Sandri Ion Șcurea), actor și regizor (1935-2005)	75 de ani de la naștere	14
Ziua Internațională pentru Toleranță		16
Tolstoj, Lev, scriitor rus (1828-1910)	100 de ani de la moarte	20
Ziua Internațională a Organizației Națiunilor Unite (ONU)		24
Neaga, Ștefan, compozitor și dirijor (1900-1951)	110 de ani de la naștere	24
*Rebreanu, Liviu, scriitor (1885-1944)	125 de ani de la naștere	27
Blok, Aleksandr, poet rus (1880-1921)	130 de ani de la naștere	28
Ziua Internațională a Internetului		29
Ziua Mondială a Cărții		29
*Twain, Mark (Samuel Langhorne Clemens), scriitor american (1835-1910)	175 de ani de la naștere	30

Decembrie

Proca, Ion, scriitor 1945	65 de ani de la naștere	1
Ziua Internațională de combatere și profilaxie a maladiei SIDA		1
*Labiș, Nicolae, poet (1935-1956)	75 de ani de la naștere	2
*Anton, Ion, poet 1950	60 de ani de la naștere	3
Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități		3
Curbet, Vladimir, maestru de balet 1930	80 de ani de la naștere	5
Sârbu, Andrei, artist plastic (1950-2001)	60 de ani de la naștere	6
Musset, Alfred de, scriitor francez (1810-1857)	200 de ani de la naștere	11

Gozzi, Carlo, dramaturg, poet italian (1720-1806)	290 de ani de la naștere	13
Barbu Lăutarul (Barbu Vasile), cântăreț, cobzar și viorist (1780-1861)	230 de ani de la naștere	17
Popescu, Stela, actriță de teatru și cinema 1935	75 de ani de la naștere	21
*Ioviță, Vlad, prozator, scenarist, regizor (1935-1983)	75 de ani de la naștere	23
Alioșina, Ludmila, mezzo-soprană, artistă a poporului 1930	80 de ani de la naștere	27
Lozanciuc, Alexandru, interpret de muzică ușoară 1950	60 de ani de la naștere	27
Ziua Actorului		27
Kipling, Joseph Rydyard, prozator și poet englez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1907) (1865-1936)	145 de ani de la naștere	30

Alte date

Beldiman, Alecu, cărturar (1760-1826)	250 de ani de la naștere
Bolintineanu, Dimitrie, scriitor (1825-1872)	185 de ani de la naștere
Costin, Nicolae, cronicar (c. 1660-1712)	350 de ani de la naștere
<i>Dacia Literară</i> , revistă 1840	170 de ani de la apariție
Uniunea Compozitorilor și Muzicienilor din Moldova 1940	70 de ani de la fondare
Ureche, Grigore, cronicar (1590?-1647)	420 de ani de la naștere
Varlaam, Mitropolit al Moldovei, cărturar (c. 1590-1657)	420 de ani de la naștere

Cărți (opere) jubiliare

<i>Alexandru Lăpușneanu</i> , nuvelă istorică de Costache Negruzzi 1840	170 de ani de la publicare
<i>Alice în Țara Minunilor</i> [Alice's Adventures in Wonderland] de Lewis Carroll 1865	145 de ani de la publicare
<i>Aventurile lui Huckleberry Finn</i> [The adventures of Huckleberry Finn] de Mark Twain 1885	125 de ani de la publicare

<i>Baltagul</i> , roman de Mihail Sadoveanu 1930	80 de ani de la publicare
<i>Basme povestite pentru copii</i> [Eventyr, fortalte for børn] de Hans Christian Andersen 1835	175 de ani de la publicare
<i>Demonul</i> , poem de Mihail Lermontov 1840	170 de ani de la publicare
<i>Insula misterioasă</i> [L'île mystérieuse], roman de Jules Verne 1875	135 de ani de la publicare
<i>Ion</i> , roman de Liviu Rebreanu 1920	90 de ani de la publicare
<i>Kalevala</i> , epos 1835	175 de ani de la publicare
<i>Letopisețul Țării Moldovei...</i> de Miron Costin 1675	335 de ani de la publicare
<i>Mașina timpului</i> [The Time Machine: An Invention] de Herbert George Wells 1835	115 ani de la publicare
<i>Mistrețul cu colți de argint</i> , baladă de Ștefan Augustin Doinaș 1945	65 de ani de la publicare
<i>Piciul și Karlsson care trăiește pe acoperiș</i> [Lilebror och Karlsson på taket] de Astrid Lindgren 1955	55 de ani de la publicare
<i>Pippi Șoseșica</i> [Pippi Langstrump] de Astrid Lindgren 1945	65 de ani de la publicare

LISTE DE RECOMANDARE A LITERATURII

Ion Iachim s-a născut la 1 ianuarie 1950 în s. Cornova, Ungheni. Copilăria și-a petrecut-o în satul Nicolăieuca, Orhei. Tatăl viitorului pedagog și prozator lucra felcer și era un pasionat cititor. Anume de la el viitorul scriitor a deprins dragostea de carte. După absolvirea școlii medii din satul Codreanca (Cobâlca), Strășeni, se înscrie la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1968-1972). În perioada 1975-1978 face doctoratul în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe din Moldova.

După absolvirea facultății a fost angajat ca profesor de limba și literatura română la Școala medie nr. 1 din satul Cărpineni, Hâncești, unde a activat până în 1997. Din 1997 a activat ca profesor la Colegiul de Economie și Drept „Socrate” din Chișinău, ulterior – redactor la ziarul „Făclia”.

A debutat editorial în anul 1983 cu culegerea de povestiri *Întoarcerea la mare*. Semnează mai multe cărți pentru copii: *Un dar de la moș Dănilă* (1988), *Amintirile pițigoifului Zbanț* (1996), *Lăcrimioara, Iulia, Trăncănel, dragii mei elevi* (1993), *Cu jăraticul pe buze sau „Nastratin al Iașilor”* (1994) – culegere de nuvele despre Ion Creangă, *Nu mai plânge, Păsărilă* (1999), *Piciorul de aramă al căprioarei* (2003). A mai editat cărțile *Doamna iasomie* (2001), *Ca floarea de măr, fericirea* (2002), *Mereu sub*

steag (2004), *Decameron basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă* (2005), *Ascult cum înflorește inul* (2007). Publică numeroase studii și articole de istorie literară și pedagogie, manuale-crestomații pentru elevi.

Ion Iachim este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990), membru al Uniunii Scriitorilor din România (2004).

În 1986 i s-a conferit titlul „Eminent al Învățământului Public”, iar în 1988 a devenit laureat al Premiului de Stat al Moldovei în domeniul învățământului. A fost desemnat, în câteva rânduri, laureat al săptămânalului „Literatura și arta”. În cadrul ediției a XI-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii (2007) i s-a acordat Premiul Ministerului Educației și Tineretului al RM pentru cartea *Amintirile pițigoifului Zbanț* reeditată în 2007.

(T.P.)

Referințe

Dacă am o anumită valoare, aceasta se datorează, în mare măsură, cărților și bibliotecilor. Acestea din urmă (unele) au fost și pista de lansare pentru mine ca prozator.

Ion Iachim

Ion Iachim e un povestitor cu har de la Dumnezeu, un povestitor de care nu prea avem mulți. Căci în fața lui Ion Creangă nu poți veni cu traista goală.

Spiridon Vangheli

Câți dascăli din republică scriu și editează cărți? Ion Iachim e printre acești puțini, extrem de puțini. Dar condeii său harnic așterne, zi de zi, rânduri inspirate de proză, poezie, publicistică...

Tudor Rusu

Ion Iachim și-a asumat o sarcină grea... I-au fost imbold și călăuză dragostea față de pedagogul și scriitorul înaintaș și dorința de a-l readuce în fața

cititorului de azi (...). Citim rezultatul muncii sale – cartea – și-l recunoaștem pe Ion Creangă cel din istoria literaturii și din operele lui, văzut și simțit însă de Ion Iachim.

(...) A scris, ba chiar a încredințat tiparului și articole de publicistică, și articole de istorie literară, cu vădite accente dictate de propria sa practică de pedagog, și opere propriu-zis artistice.

Ion Ciocanu

Profesorul Ion Iachim este cel de la care a fost să înțeleg, încă tânără învățătoare fiind, că a fi dascăl înseamnă a fi și scriitor, și pedagog, și prieten...

Eugenia Bulat

Titluri pentru expoziții

Ion Iachim – pedagog, scriitor, publicist
 Ion Iachim – continuitatea spiritului
 Ion Iachim – un urmaș al lui Ion Creangă
 La mulți ani, iubite dascăl!

BIBLIOGRAFIE

Opera

- AMINTIRILE** pițigoiului Zbanț: povestiri pentru Tincuța / Ion Iachim; des.: Sergiu Grossu. – Ch.: Limba Română SRL, 1996. – 87 p.: il.
- CA FLOAREA** de măr, fericirea: povestiri / Ion Iachim; cop.: Violeta Dabija. – Ch.: Pontos, 2002. – 200 p.
- CA JĂRATICUL** pe buze sau „Nastratin al Iașilor”: (pagini din viața lui Ion Creangă) / Ion Iachim. – Ch.: [s.n.], 1994. – 125 p.
- DECAMERON** basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă / Ion Iachim; pref.: Theodor Codreanu; cop.: Camil Mihăiescu. – Timișoara: ART PRESS, 2005. – 363 p.
- DOAMNA** iasomie: [versuri] / Ion Iachim; prez. graf.: Cristina Bujor. – Ch.: Epigraf, 2001. – 43, [1] p.

- ÎNTOARCEREA** la mare: [povestiri] / Ion Iachim; prez. graf.: M. Brunea. – Ch.: Lit. artistică, 1983. – 218 p. – (Debut).
- MEREU** sub steag / Ion Iachim; cop.: Gabriel Andronic. – Ch.: Pontos, 2004. – 403 p.
- PICIORUL** de aramă al căprioarei: povestiri pentru copii / Ion Iachim. – Ch.: Pontos, 2003. – 36 p.
- UN DAR** de la moș Dănilă: povestiri și povești / Ion Iachim; des.: G. Zlobin. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 63 p.: il.

Referințe critice

- ROȘCA**, Timofei. Dublă revelație a chemării: studiu monografic despre creația literară, activitatea publicistică și pedagogică a lui Ion Iachim / Timofei Roșca. – Ch.: Pontos, 2006. – 255 p.: fotogr.
- ION** Iachim: biobibliografie / Bibl. Publ. Hâncești; alcăt.: Lidia Grebencea. – Hâncești: [s.n.], 1995. – 15 p.
- CIMPOI**, Mihai. [Ion Iachim] // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1997. – P. 392, 396.
- CODREANU**, Theodor. Prefață: Un „Decameron” insolit / Theodor Codreanu // Iachim, Ion. Decameron basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă. – Timișoara, 2005. – P. 6-9.
- COLESNIC**, Iurie. Un maestru al parabolei / Iurie Colesnic // Iachim, Ion. Piciorul de aramă al căprioarei. – Ch., 2003. – P. 3.
- ION** Iachim // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 210-212.
- SĂ NE** uităm și la lună, nu numai la peșteră...: (interviu cu dl Ion Iachim, profesor, scriitor) / a intervievat Elena Șterbeț, liceană // Iachim, Ion. Mereu sub steag. – Ch., 2004. – P. 401-403.
- ȚOPA**, Efimia. Iachim Ion // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006 / Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”. – Ch., 2007. – P. 253-254.
- LAUREAȚII** săptămânalului „Literatura și arta” pentru anul 2008: [Iachim Ion] // Lit. și arta. – 2009. – 1 ian. – P. 1.

- „AMINTIRILE pițigoifului Zbanț” într-o nouă viziune: sugestii de lectură // Florile dalbe. – 2008. – 22 mai. – P. 7.
- CHIHAI**, Nadejda. Ion Iachim – scriitor al copiilor / Nadejda Chihai // Univers pedagogic. – 2008. – 17 apr. – P. 8.
- GRIGORAȘ**, Aurelia. O întâmplare de neuitat cu scriitorul Ion Iachim / Aurelia Grigoraș // Univers pedagogic. – 2008. – 10 apr. – P. 8.
- LAUREAȚII** săptămânalului „Literatura și arta” pentru anul 2007: [Ion Iachim] // Lit. și arta. – 2007. – 27 dec. – P. 1.
- MOVILĂ**, Lica. Răsfoind jurnalul copilăriei / Lica Movilă // Florile dalbe. – 2007. – 8 noiembr. – P. 7.
- ONOFREI**, Octombrina. Alegorie, farmec, feerie...: [Ion Iachim] / Octombrina Onofrei // Florile dalbe. – 2007. – 24 mai. – P. 8.
- ROȘCA**, Timofei. „Generalul și Zbanț” între enciclopedie și fantezie / Timofei Roșca // Univers pedagogic. – 2007. – 25 oct. – P. 8.
- CONDREA**, I. Labirintul piramidal al cuvântului: [Ion Iachim] / I. Condrea // Univers pedagogic. – 2006. – 6 apr. – P. 4.
- RUSU**, Nicolae. Basarabia, pușca și decameronul: [Ion Iachim] / Nicolae Rusu // Lit. și arta. – 2005. – 29 sept. – P. 4.
- STICI**, Ion. O carte despre tata: [Ion Iachim] / Ion Stici // Moldova suverană. – 2005. – 30 iun. – P. 4.

Gerald Malcolm Durrell este unul dintre cei mai cunoscuți oameni de știință din jumătatea a doua a secolului XX. A fost nu doar un reputat cercetător în domeniul științelor naturii și un militant pentru protecția

mediului înconjurător, dar și un foarte talentat prozator, ale cărui cărți deveneau bestseller-uri chiar de la apariție.

Povestea vieții sale începe în India Britanică. Anume acolo, în orașul Jamshedpur din provincia Bihar, a văzut lumina zilei, fiind al patrulea copil în familia inginerului-constructor Lawrence Samuel Durrell și a Louisei Florence Dixie, de origine irlandeză. Deja la vârsta de doi ani, Gerald „s-a îmbolnăvit” de „zoomanie”. Aproape tot timpul și-l petrecea în grădina zoologică din localitate, iar casa, spre necazul celor din jur, era plină cu cutii în care ținea găze și vietăți din cele mai diferite.

În 1928, după moartea tatălui, familia s-a mutat cu traiul în Anglia, apoi pe insula greacă Corfu, unde locuia fratele său mai mare Lawrence (viitor scriitor). Primele cunoștințe le-a căpătat acasă, cu învățători particulari. Dintre aceștia, naturalistul Theodore Stephanides a avut o influență deosebită asupra formării micului Gerald, dându-i primele lecții de zoologie. Mai târziu Gerald Durrell va evoca personalitatea acestuia în scrierile sale autobiografice și-i va dedica cartea *Naturalistul amator* (1984).

În 1939, după începutul celui de-al Doilea Război Mondial, Gerald revine împreună cu familia în Anglia și se angajează într-un mic magazin zoologic. Cu adevărat își începe cariera profesională în 1945 când, după absolvirea colegiului, se angajează ca îngrijitor de animale în grădina zoologică Whipsnade din Bedfordshire. În această perioadă începe să adune informații despre speciile rare și pe cale de dispariție. Visează să câștige bani pentru a-și putea deschide propria grădină zoologică. La vârsta de 22 de ani, pe banii primiți ca moștenire, întreprinde două expediții, în Cameroon și Guiana, cu scopul de a vâna animale sălbatice pentru grădinile zoologice din Anglia. Aceste expediții, însă, nu i-au adus venit, Gerald Durrell pomenindu-se șomer și fără surse de existență.

Fratele mai mare, scriitorul Lawrence Durrell, îl îndeamnă să scrie despre expedițiile sale, considerând că va avea succes, mai ales că „englezilor le plac cărțile despre animale”. Prima sa povestire, *Vânătoarea de broaște păroase*, a avut priză la public, iar onorariul primit l-a convins că trebuie să scrie în continuare. Prima sa carte, *The Overloaded Ark* (Arca supraîncărcată, 1952), a fost primită cu entuziasm atât de cititori, cât și de critici, fiind vândută în câteva zile. Cu banii primiți ca onorariu pentru prima și cea de-a doua carte, *Three Singles To Adventure* (Trei bilete spre aventură, 1953), organizează în 1954 o nouă expediție în America de Sud, descrisă în următoarea sa carte intitulată *The Drunken Forest* (Pădurea îmbătată, 1955).

A scris peste 30 de cărți, în care personajele principale sunt animalele despre care autorul scrie cu o deosebită iscusință, cu mult umor și, mai ales, cu foarte multă simpatie: *The New Noah* (Noul Noe, 1955), *A Zoo in My Luggage* (Grădina zoologică în bagajele mele, 1960), *The Whispering Land* (Pământul șoaptelor, 1962), *Two in The Bush* (Doi într-un buzunar, 1966), *Catch Me A Colobus* (Prindeți-mi un colobus, 1972), *Beasts in My Belfry* (Animalele în viața mea, 1973), *The Talking Parcel* (Pachetul vorbitor, 1974), *The Picnic and Suchlike Pandemonium* (Picnicul și alte fărădelegi, 1979), *How to Shoot an Amateur Naturalist* (Naturalistul amator, 1984) ș.a. De o popularitate deosebită printre cititori s-a bucurat trilogia autobiografică *My Family and Other Animals* (Familia mea și alte animale, 1955), *Birds, Beasts and Relatives* (Păsări, animale și rude, 1969) și *The Garden of the Gods* (Grădina zeilor, 1978). Succesul uimitor pe care l-a avut *Familia mea și alte animale* (au apărut peste 30 de reeditări în Marea Britanie, circa 20 de reeditări în SUA, numeroase traduceri și reeditări în alte țări), a pus începutul unor dezbateri critice despre revigorarea literaturii engleze, lucrarea fiind inclusă în programele școlare și examenele de absolvire a școlii.

Între timp Gerald Durrell reușește să-și realizeze marele său vis – în 1958 fondează pe insula Jersey o grădină zoologică, care va fi deschisă

pentru public în anul următor și va deveni o adevărată „arcă a lui Noe” pentru specii rare sau pe cale de dispariție aduse aici din lumea întreagă. În prezent acest parc se întinde pe o suprafață de peste 30 ha și găzduiește peste 1,5 mii de animale, câteva laboratoare, centre specializate în reproducerea animalelor și păsărilor, un muzeu zoologic, un centru de instruire pentru elevi, un centru internațional de pregătire universitară în domeniu, unde studiază specialiști, colaboratori ai grădinilor zoologice, studenți din Africa, Asia și America. Tot aici, în 1963, a fost instituită Fundația pentru salvarea animalelor sălbatice.

Deși criticată la început, metoda lui Durrell de preservare a speciilor amenințate de dispariție (reproducerea și creșterea în condiții de captivitate și, ulterior, reîntoarcerea lor în mediul natural) a fost acceptată, fiind aplicată în toate grădinile zoologice mari din lume.

Activitatea științifică de popularizare și literară a lui Gerald Durrell este cunoscută și apreciată de conașionalii săi și de admiratorii din multe alte țări. În 1981 a primit Ordinul „Arca de Aur” oferit de prințul Bernhard al Olandei, iar în 1982 casa regală i-a acordat Ordinul Imperiului Britanic. Universitatea din Kent a fondat, în 1989, Institutul de conservare și ecologie „Gerald Durrell” – prima școală superioară în domeniul conservării și biodiversității, numele savantului fiind atribuit și altor instituții de profil din țară și de peste hotare. După moartea sa (s-a stins din viață la 30 ianuarie 1995) a fost înființată Fundația „Gerald Durrell” care are ca scop susținerea proiectelor științifice și practice în domeniul menținerii biodiversității.

(L.T.)

Referințe

Dacă animalele, păsările și insectele ar putea să vorbească, probabil ar oferi primul lor Premiu Nobel lui Durrell.

Din ziarul „The Times”

Prin exactitate și expresivitate Gerald Durrell poate fi comparat cu cel mai bun scriitor-animalist Seton Thompson. Originalitatea limbii, comparațiile și metaforele bogate și neașteptate, umorul cu adevărat englezesc, în stilul lui Dickens – toate încântă și stârnesc admirația cititorilor.

***

Scrisul lui Durrell este ușor, viu și expresiv. În cărțile sale se împletesc în mod fericit măiestria de a vedea și măiestria de a povesti și anume prin asta se manifestă adevăratul talent.

V. Flint

Titluri pentru expoziții

Invitație la călătorie pe Arca lui Durrell
Gerald Durrell – naturalist și scriitor
În lumea prietenilor lui Gerald Durrell
Istorisiri din lumea celor care nu cuvântă

BIBLIOGRAFIE

Opera

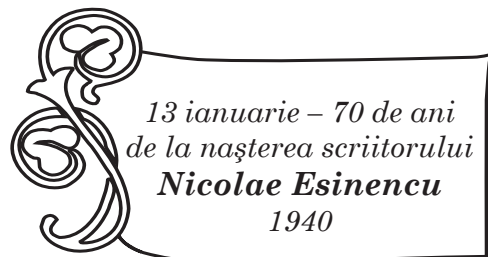
- GONČIE** Bafuta / Gerald Durrell; per. s angl.: V. Flinta. – M.: Mir, 1973. – 288 p.: il.
- GOVORĂȘIJ** svértok: skazočnaâ povest' / Gerald Durrell; per. s angl.: N. Rahmanovoj. – L.: Det. lit., 1990. – 189 p.: il.
- KOVČEG** na ostrove / Gerald Durrell; per. s angl.: L. Ždanova. – M.: Mir, 1980. – 128 p.: il.
- MÂSNOJ** rulet: vstreči s životnymi / Gerald Durrell; per. s angl.: M. N. Kovalëvoj. – M.: Mysl', 1989. – 236 p.: il.
- MOÂ** semâ i drugie zveri; Pod pologom p'ânogo lesa; Gončie Bafuta; Zoopark v moëm багаже / Gerald Durrell. – Ch.: Știința, 1980. – 608 p.: il.
- MOÂ** semâ i drugie zveri; Pticy, zveri i rodstvenniki; Sad bogov / Gerald Durrell; per. s angl.: L. Derevânkinoj, V. Smirnova, L. Ždanova. – M.: Mir, 1986. – 480 p.

- NATURALIST** na muške, ili Gruppovoj portret s prirodj / Gerald Durrell; per. s angl.: I. Zamorinoj. – M.: Mir, 1990. – 192 p.: il.
- PEREGRUŽENNYJ** kovčeg; Zoopark v moem багаже: rasskazy o prirode / Gerald Durrell. – Minsk: Ūnactva, 1986. – 332 p.: il.
- PO VSEMU** svetu; Pojmajte mne kolobusa / Gerald Durrell. – M.: Mysl', 1980. – 255 p.: il.
- POJMAJTE** mne kolobusa; Zoloty krylany i rozovy golubi / Gerald Durrell; per. s angl.: L. Ždanova. – M.: Mir, 1985. – 311 p.: il.
- SAD** bogov / Gerald Durrell; per. s angl.: L. Ždanova. – M.: Mir, 1984. – 188 p.: il.
- TRI BILETA** do Adventure; Put' kengurënka / Gerald Durrell; per. s angl.: V. Flinta. – M.: Mysl', 1980. – 359 p.: il.
- ZEMLÂ** šorohov / Gerald Durrell. – M.: Mysl', 1964. – 192 p.
- ZOOPARK** v moëm багаже; Pomest'e – zverinec / Gerald Durrell; per. s angl.: V. Flinta. – M.: Mysl', 1978. – 246 p.: il.
- ZVERI** v moej žizni / Gerald Durrell; per. s angl.: L. Ždanova. – M.: Mir, 1983. – 160 p.: il.

Referințe critice

- DURRELL** Gerald Malcolm // Pisateli našego detstva. 100 imen: biografi-českij slovar'. Č. 1-â. – M., 1998. – P. 147-151.
- FLINT**, V. Nemnogo ob avtore / V. Flint // Durrell, Gerald. Naturalist na muške, ili Gruppovoj portret s prirodj. – M., 1990. – P. 5-11.
- FLINT**, V. Gerald Durrell / V. Flint // Durrell, Gerald. Put' kengurënka. – M., 1968. – P. 5-9.
- FLINT**, V. Posleslovie / V. Flint // Durrell, Gerald. Peregružennyj kovčeg; Zoopark v moëm багаже: rasskazy o prirode. – Minsk, 1986. –P. 322-330.
- KOVALËVA**, M. Fenomen Durrella / M. Kovalëva // Durrell, Gerald. Mâsnoj rulet: vstreči s životnymi. – M., 1989. – P. 3-4.
- SVENCICKAÂ**, Oľga. Gerald Durrell (1925-1995) / Oľga Svencickaâ // Antologiâ mirovoj detskoj literatury. T. 2. – M., 2002. – P. 322-324.

Poetul, prozatorul, dramaturgul și scenaristul Nicolae Esinencu s-a născut la 13 ianuarie 1940, într-o familie de țărani din s. Chițcani, Telenеști. A învățat la școala medie din satul natal, după care a studiat la Colegiul Republican Sportiv (1957-1960) și la Universitatea de Stat din Moldova, pe care n-a terminat-o. În 1973 va absolvi Cursurile literare superioare pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova. A activat în calitate de conducător al Asociației de creație „Debut” pe lângă Studioul „Moldova-Film”, redactor la Editura „Lumina”, secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1989-1991), director al Casei de creație a scriitorilor (1991-2001), consilier al Președintelui Uniunii Scriitorilor (din 2001).

Primele versuri le publică, începând cu 1964, în diverse ziare și reviste ale timpului. Editorial debutează în 1968 cu placheta de versuri *Antene* și cu o carte de proze scurte *Sacla*. În același an devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Operele sale se disting prin autenticitate și caracter totalmente imprevizibil, printr-o viziune satirică, umoristică, dominată de insolit.

Ca poet Nicolae Esinencu se impune prin cărțile *Sens* (1971), *Dealuri* (1974), *Copilul teribil* (1979), *Borcane de aer* (1992), *Cu mortul în spate* (1993), *Disciplina mondială* (1995) ș.a. Este și un prozator original, fapt certificat prin volumele de nuvele *Toi* (1972), *Era vremea să iubim* (1977), *Nunta* (1980), *La furat bărbați* (1982), *Copacul care ne unește* (1985), *Tunul de lemn* (1988), *Gaura* (1991), *Scrisoare mareșalului* (2004), precum și prin nuvelele de proporții mai mari, unele dintre ele fiind considerate

microromane – *Lumina albă a pâinii* (1980), *Doc* (1989), *Un moldovean la închisoare* (1990) ș.a.

Ca dramaturg este cunoscut prin piesele *Fumoarul*, *Tabachera*, *Oameni de paie* ș.a.

A editat mai multe cărți pentru copii: *Pânza cerului* (1971), *Harbuzul lui Fănel* (1972), *Bună dimineața* (1977), *Carul cu mere* (1996) ș.a.

Între 1999 și 2004 au fost editate cele șase volume de *Scrieri alese*, iar în anul 2004, în colecția „Biblioteca școlară” (Editura „Litera”) este editat volumul de nuvele și poezii *Copilul teribil*. Este cunoscut publicului din afara țării prin intermediul scrierilor sale traduse în rusă, estonă, franceză, spaniolă, gruzină.

În cinematografie a debutat în 1975 cu scenariul la filmul *Calul, pușca și nevasta* (în colaborare cu Vlad Ioviță), după care au urmat alte șapte scenarii de autor (*Tunul de lemn*, *Fără probleme*, *Vâltoarea...*), precum și scenarii scrise în colaborare (*La porțile satanei*, *Făt-Frumos*, *Trenul pleacă în California*).

Pentru volumul de nuvele *Copacul care ne unește* în 1986 i s-a acordat Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Consiliului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți, iar în 1992 a devenit laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pentru microromanul *Doc*. Premiul pentru cel mai bun scenariu la Festivalul de film de la Costinești, România (1991, pentru *Tunul de lemn*), Premiul II pentru scenariul filmului *Va veni generalul* la Concursul Centrului Național de Cinematografie și al Uniunii Cineaștilor din Moldova (1996), Premiul pentru literatură „George Bacovia” (Bacău, 1997), Premiul de Excelență pe anul 1999 și Premiul pentru dramaturgie (2003) al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Deține titlul onorific „Om Emerit în Artă” (1990), este cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (1996).

(M.U.)

Referințe

Formula poetică pe care o cultivă Nicolae Esinencu este polemică: ea vrea să se scuture de patetism, afectare retorică și de convenționalisme. Poezile lui pledează pentru ceea ce este viu, natural în viață, pentru valorile copilăriei, ale dragostei, frumosului, observația ascuțită fixează tot ce profanează natura și naturalul...

Mihai Cimpoi

Proza lui Nicolae Esinencu cultivă cititorului spontaneitatea gândirii și capacitatea de a fi iscoditor al semnificațiilor tănuite în imaginea poetică.

Vlad Pâslaru

Poet din fire, Nicolae Esinencu este și un prozator fecund și original (...). Îl caracterizează o fantezie bogată, o mare capacitate de a plăsmui universuri în care personaje ciudate se simt liber și acționează nestingherit (...).

* * *

Registrul comicului esinencian cuprinde și gluma simplă și nevinovată, dar și grotescul desființator și causticitatea neiertătoare, atât de rar întâlnite în proza noastră de azi.

Ion Ciocanu

Nicolae Esinencu este în literatura contemporană o figură distinctă, un autor ce înviează și dinamizează mereu procesul literar. Prin creația sa, scriitorul a rămas întotdeauna un tulburător de liniști, un dușman al împăcării cu sine, un dărâmat de imagini false.

Svetlana Șoproncu

Titluri pentru expoziții

Poet în toate și întotdeauna
Nicolae Esinencu între poezie și proză
Poezia ca împlinire a destinului
Nicolae Esinencu – omul spectacol
Copilul teribil al literaturii basarabene

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- BORCANE** cu aer / Nicolae Esinencu; selecț.: Leo Butnaru; prez. graf.: Nicolae Răileanu; pict.: A. Sârbu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1992. – 32 p. – (Poezii de duminică).
- BUNĂ** dimineața / Nicolae Esinencu; des.: A. Smășleaev, M. Bacinschi. – Ch.: Lit. artistică, 1977. – 47 p.: il.
- CARUL** cu mere: [versuri pentru copii] / Nicolae Esinencu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1996. – 31 p.: il.
- CE FACEM** cu cerul: versuri, miniaturi / Nicolae Esinencu; il.: A. Țurcanu. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 60 p.
- COPACUL** care ne unește: nuvele / Nicolae Esinencu; il.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1997. – 262, [1] p. – (Biblioteca școlară; 101).
- COPILUL** teribil / Nicolae Esinencu; conc. graf. a col. și cop.: Vladimir Zmeev. – București: Litera Internațional; Ch.: Litera, 2004. – 420 p. – Tab. cron.: p. 9-16. – (Biblioteca școlară; serie nouă; nr. 470).
- DE CE** au murit dinozaurii: [versuri] / Nicolae Esinencu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1997. – 64 p.
- DISCIPLINA** mondială: versuri / Nicolae Esinencu; prez. graf.: Nicolae Răileanu. – Ch.: Art & x, 1995. – 346 p.
- DOC**: nuvele / Nicolae Esinencu; prez. graf.: Ion Severin. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 308 p.
- GAURA**: nuvele / Nicolae Esinencu; cop.: Ion Severin. – Ch.: Hyperion, 1991. – 234, [2] p.
- HARBUZUL** lui Fănel: [miniaturi] / Nicolae Esinencu; il.: S. Hămuraru, F. Hămuraru. – Ch.: Lumina, 1972. – 16 p.: il.
- IDUT** muzykanty: povesti / Nicolae Esinencu; hudož.: Isai Cârmu. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 144 p.
- LA CAPĂTUL** podului: [versuri] / Nicolae Esinencu; cop.: Sergiu Stanciu; des.: Iulian Filip. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 123, [3] p. – (Carte de vizită).
- PTICA** rădom so mnoj: stihotvorenîi i poemy / Nicolae Esinencu. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 102 p. – (Sovremennâ moldavskâ poezia).

- SCRIERI** alese. În 5 vol. / Nicolae Esinencu; prez. graf.: Vladimir Sinițchi.
– Ch.: Prometeu, 1999
- Vol. 1. – Poezie. – 479 p.
Vol. 2. – Proză. – 479 p.
Vol. 3. – Proză. – 479 p.
Vol. 4. – Proză. – 479 p.
Vol. 5. – Dramaturgie. – 475 p.
- STAI** să-ți mai spun: (versuri lirice, glumețe, satirice, săltărețe) / Nicolae Esinencu; prez. graf.: Isai Cârmu. – Ch.: Lit. artistică, 1983. – 134 p.
- TUNUL** de lemn: nuvele / Nicolae Esinencu; prez. graf.: Nicolae Răileanu. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 381 p.
- UN MOLDOVAN** la închisoare: roman / Nicolae Esinencu; prez. graf.: S. Zamșa. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 416 p.: il.

Referințe critice

- CIMPOI**, Mihai. Căutarea de sine a literaturii basarabene. „Copiii anilor treizeci”: [Nicolae Esinencu] // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu. – Ch., 2003. – P. 305-306.
- CIMPOI**, Mihai. Copilul teribil și disciplina mondială: (Nicolae Esinencu) // Cimpoi, Mihai. Critice. Vol. 3. – Craiova, 2003. – P. 258-260.
- CIMPOI**, Mihai. [Nicolae Esinencu] // Cimpoi, Mihai. Basarabia sub steaua exilului. – București, 1994. – P. 106-107.
- CIOCANU**, Anatol. Esinencu Nicolae // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006 / Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”. – Ch., 2007. – P. 201-202.
- CIOCANU**, Ion. Arta dramatică a lui Nicolae Esinencu // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răslețe. – Ch., 2008. – P. 96-103.
- CIOCANU**, Ion. Nicolae Esinencu // Ciocanu, Ion. Literatura română contemporană din Republica Moldova. – Ch., 1998. – P. 217-222.
- CIOCANU**, Ion. Nicolae Esinencu – nuvelistul și romancierul // Ciocanu, Ion. Literatura română contemporană din Republica Moldova. – Ch., 1998. – P. 365-374.

- CIOCANU**, Ion. Nicolae Esinencu // Ciocanu, Ion. Scriitori de ieri și de azi. – Ch., 2004. – P. 262-296.
- CIOCANU**, Ion. Nicolae Esinencu între ariditate și sugestie // Ciocanu, Ion. Dincolo de literă: (incursiuni critice în procesul literar contemporan). – Timișoara, 2002. – P. 95-103.
- CIOCANU**, Ion. Poet în toate și întotdeauna: [Nicolae Esinencu] // Focul din verb / alcăt.: Nicolae Roibu. – Ch., 1991. – P. 297-311.
- NICOLAE** Esinencu // Istoria ilustrată a literaturii române: album școlar / Boris Crăciun. – Iași, [1998]. – P. 113.
- NICOLAE** Esinencu // Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară / aut. proiect. și coord. Iurie Colesnic; alcăt.: Lora Bucătaru; cop.: Andrei Gamarț. – Ed. a 3-a rev. și adăug. – Ch., 2003. – P. 245-248.
- NICOLAE** Esinencu // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București, Ch., 2005. – P. 313-322.
- NICOLAE** Esinencu // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: M. Harea, E. Cugut. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 164-170.
- PÂSLARU**, Vlad. Ființarea în spațiul nelocuit: (o experiență hermeneutică în proza lui Nicolae Esinencu) // Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări. – Ch., 1998. – P. 517-528.
- POTÂNGĂ**, Georgeta. Nicolae Esinencu // Potângă, Georgeta. Proza românească pentru copii: antologie. – Timișoara, 2000. – P. 157.
- ȚURCANU**, Andrei. Un copil teribil arată cu degetul spre noi: [Nicolae Esinencu] // Țurcanu, Andrei. Bunul simț. – Ch., 1996. – P. 59-65.
- RACHIERU**, Adrian Dinu. Un om liber: Nicolae Esinencu / Adrian Dinu Rachieru // Capitala. – 2009. – 14 ian. – P. 8.
- PÂRNĂU**, Ion. Forța educativă a operei literare: [Nicolae Esinencu „Gaura”] / Ion Pârnău // Făclia. – 2008. – 14 ian. – P. 3.
- NICOLAE** Esinencu: „Sunt al treilea om al gândirii naționale!” / Nicolae Esinencu; a consemn.: P. Păduraru // Timpul. – 2006. – 30 oct. – P. 5.
- ALBUMUL** cu sărbători: [Nicolae Esinencu] // Săptămâna. – 2005. – 14 ian. – P. 26.

- CIOCANU**, Anatol. Întoarcerea acasă sau fascinația prozei de agrement: [despre colegul Nicolae Esinencu] / Anatol Ciocanu // Lit. și arta. – 2005. – 14 iul. – P. 5.
- NICOLAE** Esinencu: [n. biogr.] // Alunelul. – 2005. – Nr. 1. – P. 2.
- POPESCU**, Leonid. Fenomenul Esinencu / Leonid Popescu // Lit. și arta. – 2005. – 12 mai. – P. 5.
- POSTOLACHE**, Gheorghe. Viața în prim-plan: [Nicolae Esinencu] / Gheorghe Postolache // „a”MIC”. – 2005. – Nr. 1. – P. 4.
- ROIBU**, Nicolae. De la copilul teribil la bătrânul răsfațat: [Nicolae Esinencu] / Nicolae Roibu // Timpul de dimineață. – 2005. – 28 ian. – P. 25.
- SCOBIOALĂ**, Aurel. Carul cu mere: [Nicolae Esinencu] / Aurel Scobioală // Alunelul. – 2005. – Nr. 1. – P. 2-3.

Dedicații lirice

- BĂLUȚĂ**, Dumitru. Acolo pe pisc: lui Nicolae Esinencu // Băluță, Dumitru. Linia limită. – Ch., 2008. – P. 173.
- CIOCOI**, Gh. Șansa: lui Nicolae Esinencu // Ciocoi, Gh. Steaua Eminescu. – Ch., 1999. – P. 183.
- VATAMANU**, I. Nimic imposibil: pentru Nicolae Esinencu // Vatamanu, I. Nimic nu-i zero. – Ch., București, 2003. – P. 193.

„Cel mai ales dintre toți scriitorii acestui neam” s-a născut la Botoșani, la 15 ianuarie 1850, fiind al șaptelea copil al cuplului Gheorghe și Raluca Eminovici.

Copilăria și-a petrecut-o la Botoșani și Ipotești în casa părintească și prin împrejurimi, într-o totală libertate de mișcare și de contact cu oa-

menii și cu natura, stare evocată cu adâncă nostalgie în poeziile de mai târziu. Între 1858 și 1866 a urmat, cu intermitențe, clasa a III-a și a IV-a la National Hauptschule (Școala primară ortodoxă orientală) din Cernăuți. Termină școala primară cu rezultate bune la învățătură, fiind calificat după clasa a IV-a al 5-lea din 82 de elevi. Între 1860 și 1861 este înscris la Ober-gimnasiun, liceu german din Cernăuți. Are rezultate foarte bune în prima clasă de gimnaziu, iar în a doua clasă rămâne repetent la matematică și latină. În iarna lui 1861-1862 rămâne în urmă cu lecțiile și, primind note rele, fuge de la școală. După părăsirea liceului german, pribegește cu o trupă teatrală având mai multe obligațiuni: transcrie rolurile actorilor, este suflor, cântă în cor sau cară decoruri.

În octombrie 1869 intră la Universitatea din Viena. Urmează ca „auditor extraordinar” Facultatea de Filozofie și Drept, dar audiază și cursuri la alte facultăți. La Viena face cunoștință cu Ioan Slavici și este primit în societatea „România Jună”. Junimea i-a acordat o bursă cu condiția să-și ia doctoratul în filozofie. Tot în acea perioadă o cunoaște pe Veronica Micle. Ca student, a frecventat cursuri de filozofie, drept, economie, politică, limbi romanice, medicină etc. Frecventa, cu mult interes, biblioteca Universității. Îl preocupau și unele probleme pe care avea să le abordeze mai apoi în publicistica sa. Între 1872 și 1874 este student „extraordinar” la Berlin, unde intră în contact cu marea literatură a lumii.

Scriitorul și-a câștigat existența în diferite moduri. Din 1866 până în 1869, a pribegit pe traseul Cernăuți-Blaj-Sibiu-Giurgiu-București, fiind angajat ca suflor și copist în trupa lui Iorgu Caragiale și trupa lui Mihai Pascaly. De fapt, sunt ani de cunoaștere, prin contact direct, a poporului, a limbii, a obiceiurilor și realităților românești. A mai activat în calitate de suflor la Teatrul Național din București, director al Bibliotecii Centrale din Iași, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui. Fiind revizor, îl întâlnește în 1875 pe Ion Creangă.

Activitatea de ziarist a lui Eminescu a început în vara anului 1876, când, din cauza schimbărilor prilejuite de căderea guvernului conservator, a fost demis din funcția de revizor școlar și s-a angajat ca redactor la

Curierul de Iași. În octombrie 1877, alături de Ioan Slavici și Ion Luca Caragiale, și-a început activitatea de redactor la cotidianul *Timpul*, organul oficial al conservatorilor, unde a rămas în următorii șase ani.

Debutul poetului a avut loc în 1866 cu poezia *La mormântul lui Aron Pumnul*, publicată în broșura „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Aron Pumnul”, semnată M. Eminovici. Debutul în presă și-l face cu poezia *De-aș avea...*, publicată în 1866 în revista „Familia” condusă de Iosif Vulcan, cel care l-a determinat pe poet să-și schimbe numele din Eminovici în Eminescu.

Din 1870 începe să colaboreze la mai multe reviste și ziare. Trimite articole la *Albina*, *Familia*, *Epoca*, *România liberă*, *Federațiunea*. În Convorbiri literare – revista societății „Junimea”, publică *Venere și Madonă*, *Epigonii*, *Făt-Frumos din lacrimă*, *Înger și demon*, *Floare albastră*, *Crăiasa din povești*, *Dorința*, *Lacul*, *Povestea teiului*, *Călin* (*File de poveste*), *Rugăciunea unui dac*, *Revedere*, *O, mamă...* și alte creații în versuri.

În aprilie 1883, în Almanahul Societății Academice „România jună” din Viena, apoi în „Convorbiri literare” și în primul său volum de versuri intitulat *Poezii* (ediție îngrijită și prefațată de Titu Maiorescu), este publicat poemul *Luceafărul*, creația de sinteză a universului eminescian.

Anul 1883 a însemnat punctul de vârf al creației lui M. Eminescu, dar și anul declanșării bolii sale.

În scurta sa viață Eminescu a abordat aproape toate genurile literare: poezia (cea mai însemnată parte a moștenirii sale literare), proza (*Geniu pustiu*, *Cezara*, *Sărmanul Dionis* ș.a.), dramaturgia (drama *Mușatin și codrul*). A fost și un spirit critic, scrierile sale *Epigonii*, *Criticilor mei* ș.a. dovedind un simț estetic deosebit. Nu mai puțin valoroase sunt și articolele sale publicistice, Eminescu fiind considerat unul dintre cei mai buni gazetari ai timpului.

Creația poetică și filozofică eminesciană abordează teme universale: timpul, considerat laitmotivul operei sale, cu sentimentul ireversibilității sale; cosmicul - infinitul, geneze ori prăbușiri cosmice, luna, soarele, stelele, luceferii, cerul, zborul intergalactic, haosul, muzica sferelor; condiția

creatorului de geniu (*Scrisoarea I*, *Luceafărul*, *Numai poetul...*, *Împărat și proletar*, *Scrisoarea III*); istoria ca idee de patrie, ca panoramă a deșertăciunilor, mister al etnogenezei (*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!*, *Memento mori*, *Decebal*, *Strigoii*); meditația patriotică (*Scrisoarea III*); inechitatea socială (*Împărat și proletar*); solitudinea (*Glossa*, *Oda*, *Luceafărul*); natura văzută ca personaj mitic, realitate metafizică, cadru fizic în care se desfășoară reveria romantică (*Revedere*, *Mai am un singur dor*, *Împărat și proletar*, *Scrisoarea I*, *Melancolie*, *Dorința*, *Lacul*, *Sara pe deal*); dragostea, dorul (*Dorința*, *Floare albastră*, *Călin* etc.); dezamăgirea, neîmplinirea, melancolia (*Te duci*, *De câte ori iubito*, *Pe lângă plopii fără soț*) etc.

Mihai Eminescu e primul nostru poet de anvergură europeană, primul comparabil cu marii poeți ai lumii, cu Hölderlin, Schiller și Byron, cu Lamartin, Victor Hugo și Lermontov. „Opera literară a lui Mihai Eminescu crește cu toate rădăcinile în cea mai plină tradiție și este o exponentă deplină, cu toate aspectele romantice, a spiritului autohton”, aprecia George Călinescu, neegalatul biograf și exeget al creației eminesciene.

În noaptea de 15 iunie 1889 poetul s-a stins din viață și a fost înmormântat la Cimitirul Bellu din București, în data de 17 iunie, ora cinci seara, în prezența amicilor literari și politici și, mai ales, a unui număr mare de studenți. Pe o ploaie mărunță și tristă corul intona ultimul cântec de adio al poetului *Mai am un singur dor*. „Astfel se stinse, în al optulea lustru de viață, cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și câte o stea va vesteji pe cer în depărtări...” – avea să scrie G. Călinescu la moartea poetului nepereche.

(T.C.)

Referințe

Pe pământul Daciei străbune
Frământat cu lacrimi și dureri
Eminescu vine să ne-adune

Într-un gest al mării noastre vreri.
Am visat mereu o altă soartă
Pe acest frumos, străbun pământ.
Eminescu-i steaua ce ne poartă,
Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt.

Ilie T. Zegrea

Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarele soarbe un nour
de aur din marea de amar.

***

Când cânt melodii vesele, gândesc poezie, când cânt marșuri, atunci
gândesc istorie.

Mihai Eminescu

... Literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile
geniului lui și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea
mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată
dezvoltarea viitoare a veșmântului cugetării românești.

Titu Maiorescu

Oameni ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri în existența unui popor.

Al. Vlahuță

Ceea ce deosebește pe Eminescu de toți scriitorii însemnați pe care i-a
avut țara până acum este faptul că el a fost tot pe atâta gânditor cât și poet.
Intellectual născut, înzestrat cu o cultură vastă, el a judecat de la o mare în-
ălțime viața omenească, a știut să aleagă părțile eterne de cele trecătoare, și
mai ales pe acelea le-a cristalizat în operele sale. Din acest punct de vedere,
poate fi asemănat clasicului Goethe. Opera lui Eminescu rămâne nemuritoare,
ca și dragostea pe care în versuri geniale a exprimat-o, ca și orizonturile
filozofice asupra vieții și societății omenești, pe care ni le deschide în poeziile
și povestirile sale.

Henric Sanielevici

Se poate afirma, fără putință de tăgadă, că Eminescu a fost și în ordinea
prozei literare un meșteșugar tot pe atât de iscusit și de strălucitor ca și în
ordinea poeziei. Nu numai pentru că amândouă tulpinile își trag ființa din
aceeași unică rădăcină, dar și pentru că el a turnat în amândouă tiparele o
aceeași esență subtilă (...). Ca și în poezie, Eminescu posedă un număr egal
de coarde la lira sa de prozator literar.

Perpessicius

Așa l-am cunoscut atuncea, așa a rămas până în cele din urmă momente
bune: vesel și trist; comunicativ și ursuz; blând și aspru; mulțumindu-se cu
nimica și nemulțumit totdeauna de toate; aci de o abținere de pustnic, aci
apoi lacom de plăcerile vieții; fugind de oameni și căutându-i; nepăsător ca
un bătrân stoic și iritabil ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! – fericită
pentru artist, nefericită pentru om!

Ion Luca Caragiale

Este cel mai mare poet al românilor, este poetul nepereche, dar
această constatare unanimă nu ne împiedică să vedem dimensiunile reale
ale personalității și geniului său, care depășesc statutul de poet de geniu.
Dacă i-am cerceta și analiza întreaga operă, de la cele mai mici poezii,
mari poeme, basme, nuvele și alte lucrări în proză, până la acele articole
pe care le-a publicat în presa română, articole în care critică diverse as-
pecte ale civilizației românești, i-am putea făuri și titlul de mare istoric
al românilor.

Nicolae Iorga

Pentru noi, Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai
strălucit geniu pe care l-au zămislit pământul, apele și cerul românesc. El
este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu
toate frumusețile, durerile și nădejțile crescute din ele... și cât timp va exista,
undeva în lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea
neamului românesc este salvată.

Mircea Eliade

Titluri pentru expoziții

Tot mai citim măiastra-i carte...
 Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt
 Eminescu la ceas aniversar
 Arta cuvântului eminescian
 Mihai Eminescu – poet național și universal
 Universul poeziei lui Mihai Eminescu
 Eminescu, omul deplin al culturii românești

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- BASME:** în proză și în versuri / Mihai Eminescu; cop.: Walter Riess. – București: Corint, 2007. – 106 p. – (Bibliografia școlară: clasicii români; nr. 12).
- BORTA** vântului: [povești] / Mihai Eminescu; pict.: Vladimir Leontii Bejuc. – Ch.: [s.n.], 2007. – 16 p.: il.
- CĂLIN** Nebunul; Frumoasa lumii; Borta vântului; Finul lui Dumnezeu: [povești] / Mihai Eminescu; il.: Filimon Hămuraru. – Ch.: Cartea Moldovei, 1998. – 48 p.: il.
- CE TE** legeni, Codrule / Mihai Eminescu; il.: N. Alexei. – Craiova: Scrisul Românesc, 1989. – 32 p.
- CELE** mai frumoase pagini / Mihai Eminescu. – București: Coresi, 2006. – 120 p. – (Cele mai frumoase pagini).
- CEZARA** [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; dramatiz. de G. Răboj. – București: Electrecord, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 03275.
- CRĂIASA** din povești: versuri / Mihai Eminescu; cop. și il.: V. Coroban. – Ch.: Cartier, 1995. – 88 p.: il. – (Prima mea Bibliotecă).
- CU GÂNDURI** și cu imagini; Odă; Sărmanul Dionis: fragm.; Glossă; De ce nu-mi vii?; Mortua est; Dormi; Vreo zgâtie de față [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; recită L. Caramitru // Recital Ion Caramitru. – București: Electrecord, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 01773.
- DIN VALURILE** vremii...: poezii / Mihai Eminescu; il.: Eudochia Zavtur. – Ch.: Cartea Moldovei, 2000. – 48 p.

- FĂT-FRUMOS** din lacrimă: basme / Mihai Eminescu; ed. îngrijită de G. Zafaru; cop.: D. Stan. – București: Ion Creangă, 1995. – 122 p. – (Bibliografie școlară completă).
- FĂT-FRUMOS** din lacrimă [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; adapt. radiofonică: M. Ștefănescu. – București: Casa radio, 2002. – 1 CD+text ilustrat.
- FLOARE** albastră = Sinij cvetok = Sina kvitka = Navi çiçek = Sin' o cvete: [poezie în lb. română, rusă, ucr., găgăuză, bulgară] / Mihai Eminescu; pref. M. Cimpoi; cop. și il.: G. Vrabie. – Ch.: Departamentul Relații Naționale și Funcționarea Limbilor, 2001. – 232 p.
- GENIU** pustiu / Mihai Eminescu; cop.: Vladimir Zmeev. – Ed. a 3-a. – București; Ch.: Litera Internațional, 2003. – 390 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 202).
- IUBIND** în taină: poezii / Mihai Eminescu; il.: Eudochia Zavtur. – Ch.: Cartea Moldovei. – 2006. – 41 p.: il.
- LA STEAUA** / Mihai Eminescu; prez. graf. și cop.: Vladimir Zmeev. – București; Ch.: Litera, 2001. – 82 p. – (O carte pentru o seară).
- LA TRECUTU-ȚI** mare, mare viitor: versuri [înregistr. audio] / Mihai Eminescu. – București: Electrecord, 1988. – 1 disc. – EXE 03490.
- LITERATURA** populară / Mihai Eminescu; pref.: D. Murărașu; cop.: I. Irimescu. – Craiova: Scrisul Românesc, 1996. – 380 p. – (Clasicii români comentați).
- LUCEAFĂRUL:** antume / Mihai Eminescu; conc. graf a col. și cop.: Vladimir Zmeev; il.: Isai Cârmu. – Ed. a 2-a. – București; Ch.: Litera Internațional, 2007. – 276 p. – (Biblioteca școlară: nr. 525).
- MEMENTO** mori: postume / Mihai Eminescu: cop. și il.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1997. – 446 p. – (Biblioteca școlară: nr. 2).
- OPERA** poetică / Mihai Eminescu; cop.: V. Coroban. – Ch.: Cartier, 2005. – (Poesis).
 Vol. 1. – 272 p.
 Vol. 2. – 256 p.
 Vol. 3. – 302 p.
 Vol. 4. – 320 p.

- POEZII:** antume / Mihai Eminescu; cop.: Andrei Mănescu. – Pitești: Paralela 45, 2006. – 237 p. – (Ora de lectură: bibliografie școlară).
- POEZII:** postume / Mihai Eminescu; cop.: Andrei Mănescu. – Pitești: Paralela 45, 2006. – 229 p. – (Ora de lectură: bibliografie școlară).
- POEZII** / Mihai Eminescu; graf.: Roland Vieru. – Ch.: Silvius Libris, 2006. – 128 p.
- PROZĂ** / Mihai Eminescu; cop.: D. Ianiuc. – Ch.: Silvius Libris, 2008. – 144 p. – (Lectură din programul școlar).
- SOMNOROASE** păsărele / Mihai Eminescu; il.: E. Childescu. – Ch.: Litera, 1997. – 28 p.: il.
- VERSURI** [înregistr. audio] / Mihai Eminescu. – București: Electrecord, 1988. – 1 disc. – EXE 03489.
- LACUL** [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; interpr.: A. Buzescu // Voci din fonoteca de aur: aniversar-55: 2 noiembr. 1941-2 noiembr. 1996. Caseta 1. – Iași, 1996. – 1 casetă audio.
- LUCEAFĂRUL;** Memento mori; Geniu pustiu; Între Scylla și Charibda [sur-să electronică] // Literatura română. 1. – Ch., 2000. – 1 CD-Rom. – (Biblioteca școlară).
- LUCEAFĂRUL:** fragm.; O, mamă; Scrisoarea III: fragm. [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; recită E. Loteanu, I. Vatamanu, J. Vraca // Din opera clasicilor moldoveni. – M., [s.a.]. – 1 disc. – 33D-024526.
- REVEDERE** [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; interpr. M. Sadoveanu // Voci din fonoteca de aur: aniversar-55: 2 noiembr. 1941-2 noiembr. 1996. Caseta 2. – Iași, 1996. – 1 casetă audio.
- REVEDERE;** Sara pe deal; Când amintirile; Luceafărul [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; citește M. Sadoveanu // Mihail Sadoveanu citește din Eminescu, Creangă, Sadoveanu. – București, [s.a.]. – 1 casetă audio.
- SARA** pe deal [înregistr. audio] / vers: Mihai Eminescu; muz.: V. Popovici; interpr.: C. Florescu // Iașul meu drag. – Iași, 2004. – 1 CD.
- SARA** pe deal; Trecut-au anii; O, mamă, dulce mamă [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; recită E. Botta // Emil Botta. – București, [s.a.] – 1 disc. – EXE 03186.
- SCRISOAREA I** [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; recită: L. Bălănuță // Leopoldina Bălănuță. – București, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 03810.

VENERE și madonă; Mortua est; Memento mori; Kamadeva; Mușatin și codrul; Veneția; Oda în metru antic [înregistr. audio] / Mihai Eminescu; recită Ovidiu Iuliu Moldovan // Lirica românească și universală. – București, [s.a.]. – 1 disc. – ST-EXE 03187.

Referințe critice

- CĂLINESCU**, George. Viața lui Mihai Eminescu. – București: Ed. Academiei Române; Ch.: Litera Internațional, 2003. – 432 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 250).
- EMINESCU** [film doc.] / scenariul și reg.: A. Codru; imag.: V. Burlacenco; coment.: I. Ungureanu. – [Ch.]: Moldova-Film; Studioul „Viața”, 1991. – 1 casetă video. – 1 oră 43’.
- M. EMINESCU**. 120 de ani de la naștere [înregistr. audio] / M. Eminescu; interpr.: A. Lupan, E. Ureche, V. Cupcea, I. Vatamanu, Gr. Vieru. – M.: Melodiă, [s.a.]. – 1 disc. – 33D-026283-84.
- EMINESCU** – Focul meu: imaginea Poetului în arte / aut.-alcăt. Ioan Alexandru, Lucian Belcea; cop.: Vladimir Zmeev. – Ch.: Litera; București: David, 2000. – 846 p.: il. – (Corpus Eminescu).
- MĂMĂLIGĂ**, Dumitru. Ce-o fi vorbit oare Eminescu și Creangă?: carte pentru copii și adolescenți / Dumitru Mămăligă. – Ch.: Ancestrala, 2007. – 16 p. – (Din viața oamenilor de geniu).
- POPOVICI**, Constantin. Eminescu: viața și opera / Constantin Popovici. – Ed. a 6-a, rev. și compl. – Ch.: Litera, 2005. – 774 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 487).
- RUSU**, Mihai. Un Eminescu al meu: abordare problematizată a poeziei eminesciene. – Ed. a 4-a rev. și compl. – Ch.: Pontos, 2006. – 295 p.
- TOMOZEI**, Gheorghe. Altair: poezii; Miradoniz: copilăria și tinerețea lui Eminescu / cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1997. – 368 p. – (Biblioteca școlară).
- ARGHEZI**, T. Despre Eminescu [înregistr. audio] / T. Arghezi; interpr. aut. // Voci din fonoteca de aur: aniversar 55: 2 noiembr. 1941-2 noiembr. 1996. Caseta 1. – Iași, 1996. – 1 casetă audio.
- CIOCANU**, Ion. Revenire la un subiect incitant; Nedespărțiți nici după moarte: [Mihai Eminescu, Veronica Micle] // Ciocanu, Ion. Salaho-

- rind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe. – Ch., 2008. – P. 56-58; 58-60.
- EMINOVICI**, Gh. Amintiri despre Eminescu [înregistr. audio] / Gh. Eminovici; interpr. aut. // Voci din fonoteca de aur: aniversar 55: 2 noiembr. 1941-2 noiembr. 1996. Caseta 1. – Iași, 1996. – 1 casetă audio.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Mihai Eminescu (1850-1889) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 17.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Mihai Eminescu – omul // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 68-69.
- CEL** mai mare poet al nostru: [Mihai Eminescu] // Alunelul. – 2009. – Nr. 5-6. – P. 2.
- DELEU**, Ecaterina. Manuscrisele lui Mihai Eminescu au ajuns la Chișinău / Ecaterina Deleu // Flux. Ed. de vineri. – 2009. – 19 iun. – P. 8.
- IRIMIA**, Dumitru. Adevărul între „cuvântul biblic” și „cuvântul poetic” în viziunea lui Eminescu / Dumitru Irimia // Limba română. – 2009. – Nr. 5-6. – P. 26-36.
- MIHAI** Eminescu – Luceafărul poeziei noastre // Tribuna copiilor. – 2009. – Nr. 1. – 15 ian. – P. 3.
- PAVEL**, Emilia. Mihai Eminescu și cultura populară / Emilia Pavel // Convorbiri literare. – 2009. – Nr. 1. – P. 110-113.
- PASAT**, Dumitru. O prietenie celebră: M. Eminescu – I. Creangă / Dumitru Pasat // Făclia. – 2009. – 30 mai. – P. 13.
- MIHAI** Eminescu: [n. biogr.] // „a”MIC”. – 2008. – Nr. 1. – Supliment.
- ROMANCIUC**, Valentina. 15 iunie – ziua când Mihai Eminescu a devenit Luceafăr / Valentina Romanciuc // „a”MIC”. – 2008. – Nr. 5-6. – P. 3.
- DOLGAN**, Mihail. Arta de a iubi a lui Eminescu (în baza epistolarului inedit) / Mihail Dolgan // Făclia. – 2007. – 15 sept. – P. 15.
- DOLGAN**, Mihail. Cum iubea și cugeta aforistic Eminescu / Mihail Dolgan // Phoenix. – 2007. – Nr. 1. – P. 12-13.

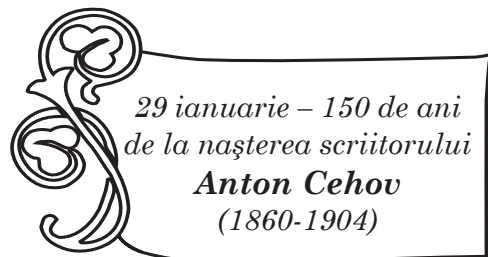
- KOZAK**, Maria. „Sara pe deal”. Gramatică și poezie / Maria Kozak // Limba română. – 2007. – Nr. 4-6. – P. 178-187.
- PALLADI**, Tudor. Dintotdeauna – Eminescu / Tudor Palladi // Glasul națiunii: rev. reîntregirii neamului. – 2007. – 25 ian. – P. 7.
- ARMAȘU**, Liliana. Caietele lui Eminescu / Liliana Armașu // Clipa siderală. – 2006. – Nr. 1. – P. 9.
- CIMPOI**, Mihai. Eminescu și Leopardi / Mihai Cimpoi // Viața Basarabiei. – 2006. – Nr. 1-2. – P. 5-16.
- MOISUC**, Ilie. Despre treptele Ființei eminesciene / Ilie Moisuc // Dacia literară. – 2006. – Nr. 1. – P. 35-38.
- NEGRU**, Lucia. Bлага, Eminescu și lectura poeziei / Lucia Negru // Lit. și arta. – 2006. – 16 febr. – P. 8.

Dedicații lirice

- BOSI-DUMINEANU**, Gheorghe. Grai de veșnicie: lui M. Eminescu // Bosi-Dumineanu, Gheorghe. Tainele tăcerii: versuri. – Timișoara, 2007. – P. 53.
- BOȚU**, Pavel. Luceafăr al poeziei noastre // Boțu, Pavel. Corăbier în furtună. – Ch., 2006. – P. 145-155.
- COCARCEA**, Vasile. De-i vreme bună sau de-i rea...: marelui Eminescu // Cocarcea, Vasile. Drumul afirmării: versuri. – Ch., 2008. – P. 24-25.
- COSTENCO**, Nicolai. Luceafărul lui Eminescu // Costenco, Nicolai. Urmașilor: versuri. – Ch., 2007. – P. 70.
- CRÎȘAN**, Radu Mihai. Bădiei Mihai Eminescu / Radu Mihai Crișan // Lit. și arta. – 2007. – 13 dec. – P. 2.
- FILIP**, Iulian. Cartea Eminescu / Iulian Filip // Lit. și arta. – 2005. – 20 ian. – P. 3.
- MOCANU**, M. Colind pentru Eminescu [înregistr. audio] / muz. și interpr.: M. Mocanu; vers. A. Suceveanu // Mocanu, M. Sus, mai sus, pe lângă cer. – Ch., [s.a.]. – 1 casetă audio.
- MORĂRAȘ**, Mihai. Dor de Eminescu // Morăraș, Mihai. Cioplitorul de mituri. – Ch., 2007. – P. 13.
- PREPELIȚĂ**, Mihai. Dor de Eminescu / Mihai Prepeleță // Lit. și arta. – 2006. – 12 ian. – P. 5.

- MIROLIUBOV**, Trifan. De vorbă cu Eminescu // Miroljubov, Trifan. Eterna chemare: versuri. – Ch., 2006. – P. 32.
- ROMANCIUC**, Vasile. De parcă te ascultă Eminescu // Romanciuc, Vasile. Recitirea proverbelor. – Ch., 2007. – P. 18.
- ROȘCA**, Agnesa. Către Eminescu // Roșca, Agnesa. Corabia de dor: poezii. – Ch., 2008. – P. 22.
- ROȘCA**, Agnesa. Către Luceafăr / Agnesa Roșca // Lit. și arta. – 2008. – 16 oct. – P. 5.
- ROȘCA**, Agnesa. Cuvântul Sfânt: lui Eminescu // Roșca, Agnesa. Corabia de dor. – Ch., 2008. – P. 20.

Nuvelist și dramaturg, considerat inovator și corifeu al teatrului rus, cel mai mare dramaturg european, după Ibsen, al secolului XIX.

S-a născut la 29 ianuarie (17 ianuarie stil vechi) 1860 la Taganrog (port pe țărmul Mării Azov). Bunicul său fusese țăran iobag care a reușit să-și răscumpere familia. Tatăl său era mic negustor, proprietar al unei băcănii. De mic copil viitorul scriitor era nevoit să muncească ore în șir în băcănia tatălui său. După ce acesta falimentează și vinde casa pentru a acoperi datoriile, tânărul Cehov se întreține din lecții particulare. Și-a făcut studiile primare și liceale în orașul natal. Între 1879 și 1884 este student bursier la Facultatea de Medicină a Universității din Moscova. După absolvire a lucrat în spitalul din Zvenigorod, apoi ca medic al districtului Melihovo. Va practica medicina mai ales în scopuri caritabile. Adevărata sa vocație, căreia i se va dedica aproape în întregime, va fi literatura.

Primele încercări literare datează din perioada liceului, iar în anii de studenție publică schițe umoristice și povestiri scurte în diverse ediții periodice. Inițial semnează cu diferite pseudonime (Antoșa Cehonte, Antonson ș.a.) și abia în 1889 va începe să-și semneze scrierile cu numele său adevărat. A debutat editorial în 1884 cu culegerea de povestiri *Сказки Мелтомены* (Basmelor Melpomenei), urmată de volumele *Пестрые рассказы* (Povestiri pestrițe, 1886), *В сумерках* (În amurg, 1887, pentru acest volum s-a învrednicit de Premiul „A.S. Pușkin” al Academiei Ruse), *Повести* (Povestiri, 1888), *Хмурые люди* (Oameni posomorâți, 1890), *Повести и рассказы* (Nuvele și povestiri, 1894) ș.a. Printre cele mai cunoscute povestiri și nuvele se numără: *Стень* (Stepa, 1888), *Палата No. 6* (Salonul nr. 6, 1892), *Черный монах* (Călugărul negru, 1893), *Дом с мезанином* (Casa cu mezanin, 1896), *Моя жизнь* (Viața mea, 1896), *Человек в футляре* (Omul în cochilie, 1898), *Дама с собачкой* (Doamna cu câțelul, 1898) ș.a. În urma călătoriei întreprinse pe insula Sahalin publică jurnalul de călătorie *Сахалин* (Sahalin, 1894), în care descrie societatea asiatică extrem de săracă și incultă, viața deportaților în acest ținut depărtat al Rusiei țariste. Tema copilăriei, tema „părinți-copii” este prezentă în povestirile *Ванька* (Vanika, 1886), *Володя* (Volodea, 1887), *Детвора* (Băieții, 1887), *Житейская мелочь* (O poveste banală, 1889) ș.a.

Excelent cunoscător al suferințelor umane – atât fizice, cât și sufletești –, Anton Cehov abordează în proză cu precădere probleme social-psihologice: drama sufletului omenesc, a existenței mediocre lipsite de idealuri, viața monotona a micilor funcționari, viciile sociale etc.

Aceeași problematică predomină și în dramaturgia scriitorului. Celebrele sale piese *Чайка* (Pescărușul, 1895), *Дядя Ваня* (Unchiul Vania, 1896), *Три сестры* (Trei surori, 1901), *Вишневый сад* (Livada cu vișini, 1903) ș.a. îl situează printre cei mai reprezentativi dramaturgi europeni ai sec. XIX. Montate în premieră de marii regizori K.S. Stanislavski și V. Nemirovici-Dancenko la Teatrul Artistic din Moscova, dramele lui Anton Cehov au fost și continuă să fie jucate pe scenele teatrelor din lumea întreagă.

În general, moștenirea literară a lui A.P. Cehov însușește circa cinci sute de povestiri, nuvele și piese, în care trăiesc și acționează aproape opt mii de personaje ce reprezintă toate categoriile sociale, fără excepție. În timpul vieții autorului scrierile sale au fost adunate într-o primă ediție de *Opere* în zece volume (1900), cea de a doua ediție (1903) numărând deja șaisprezece volume. Postum opera sa a suportat multiple editări și reeditări în Rusia și multe alte țări, *Operele complete* cuprinzând peste 30 de volume. Pentru activitatea sa literară, în 1900 a fost ales membru de onoare al Academiei Ruse (titlu de care s-a dezis ulterior, în semn de protest față de anularea de către țarul Nicolai al II-lea a alegerii lui Maxim Gorki ca academician de onoare).

Succesul lucrărilor sale se explică prin faptul că autorul a redat întreaga viață cu toate contradicțiile caracteristice societății ruse de la sfârșitul veacului. Cehov denunță în scrierile sale egoismul, servilismul și vanitatea, inerția și ignoranța. „Mă înspăimântă îndeosebi banalitatea cotidianului de care nimeni din noi nu poate scăpa” – spunea Cehov și această dispoziție de spirit a trăit-o mereu până la sfârșitul vieții. Delicatese, modestia, toleranța sunt trăsăturile pe care și le-a format pe parcursul întregii vieți. Idealul său spiritual, spre care a tins totdeauna, era personalitatea armonioasă, în care „totul trebuie să fie frumos: și fața, și îmbrăcămintea, și sufletul, și gândurile”. El considera că fiecare om are datoria de a se perfecționa permanent, fiecare poartă responsabilitate în fața semenilor și în fața sa însăși. Apaticii, cei mulțumiți de sine, cei cărora le este „lene să trăiască” nu sunt încuviințați de el. Însuși scriitorul s-a implicat în modul cel mai direct în munca de propășire spirituală a neamului său. Nu doar prin mesajul operelor pe care le-a creat, ci și prin acțiuni concrete. Astfel, în timpul slujbei în districtul Melihovo, a luptat cu epidemia de holeră, care bântuia țara. Tot acolo s-a îngrijit de situația învățătorilor, a susținut construcția școlilor pentru țărani. Pentru activitatea sa filantropică și implicarea activă în perfecționarea învățământului public s-a învrednicit, în 1899, de Ordinul Sf. Stanislav de gradul III.

În ultimii ani de viață starea sănătății sale s-a înrăutățit considerabil. A decedat la 15 iulie 1904 în stațiunea Baden-Weimar din Germania, unde se afla la tratament. S-a stins din viață la doar 44 de ani răpus de ftizie, boală ce-l măcina de peste douăzeci de ani. Trupul neînsuflit a fost adus la Moscova și înhumat la Cimitirul Novodevici. A fost petrecut în ultimul drum de numeroși prieteni și admiratori care au ținut să ofere un ultim omagiu celui care a revoluționat dramaturgia și proza rusească, dându-i un suflu nou, inovator.

(L.T.)

Referințe

[Numele lui Cehov], în pleiada marilor dramaturgi europeni, strălucește ca o stea de cea mai mare dimensiune.

Bernard Shaw

Niciuna dintre povestirile lui Cehov nu-mi este indiferentă, iar unele sunt de-a dreptul remarcabile.

Andre Gidé

El scrie concis și simplu ca Pușkin, poetic și duios ca Turghenev, sobru și veridic ca Lev Tolstoi, și totuși scrie ca Cehov.

Konstantin S. Stanislavski

Arta lui Cehov este o artă de maximă naturaleză și conciziune, o artă de mare subtilitate psihologică ce sugerează acea idee de bază (...) a incomprehensibilității omului de către semenul său, a neputinței de comunicare intimă, a izolării de care suferă majoritatea eroilor săi. (...) Este o artă de finețe și de sugestie, o artă de „atmosfera”, de mare efect poetic, de umbre și de lumini crepusculare, de nuanțe și semitonuri, - o artă „muzicală”...

Ovidiu Drimba

Proza cehoviană excelează în crearea de atmosferă, în descrierea mecanismelor sufletești din perspectiva contradicțiilor ivite în caracterul omului,

în dezvăluirea absurdității cotidianului prin analiza unor momente ale realității, exagerate conștient, în care ridicolul ia proporții fantastice, cu denaturarea înspre tragic...

Gabriela Danțiș

Opera lui Cehov rămâne veșnic vie. Întinerește cu fiecare generație. N-o macină anii. N-o osifică bătrânețea. N-o îngroapă nici ruinele epocilor încheiate, nici cenușa rece a uitării. Fiece generație o privește cu alți ochi, o cercetează cu alt cuget și-i află altă interpretare.

Cezar Petrescu

Ca nuvelist Cehov e unic în literatura universală. El a scos certificatul de naștere al povestirii scurte și i-a făcut drum, scoțând-o în lume drept literatură mare. El a format gustul cititorului pentru bucățile mici și a dat o nouă sclipire limbii literare ruse. Arta scrisului literar, apărută cu mii de ani în urmă, a mai fost odată descoperită pe masa de scris a lui Cehov.

Ion Druță

Произведения Чехова учат многому читателя. Они учат отличать правду от лжи, презирать и ненавидеть ложь. Они воспитывают отвращение к пошлости и грубости, хамству и холопству, учат уважать человека – в себе и в других, учат человеческому достоинству. Они воспитывают понимание красоты труда, творчества, созидания. (...) Они учат красиво жить, красиво думать и красиво чувствовать.

В. Ермилов

Titluri pentru expoziții

Cehov – un Pușkin în proză

Un peisagist al sufletului omenesc

Întâlnire cu opera cehoviană

Anton Cehov, corifeu al literaturii și teatrului rus

Антон Чехов – человек большой души и великий мастер пера

„Чайка” – символ русского театра, Чехов – постоянный его автор

BIBLIOGRAFIE

Opera

- BELOLOBYJ** / Anton Čehov; ris.: N. Čarušin. – M.: Malyš, 1984. – 12 p.: il.
- ČELOVEK v futlâre: povesti i rassказы** / Anton Čehov. – M.: Hudož. lit., 1979. – 126 p.
- DAMA s sobačkoj: povesti i rassказы** / Anton Čehov. – M.: Drofa, 1998. – 256 p. – (Škol'naâ programma).
- DETVORA: rasskaz** [înregistr. audio] / A. P. Čehov; cit.: O. Tabakov. – M.: Melodiâ, 1982. – 1 grp. – S52-16937-8.
- DOM s mezoninom i drugie rassказы** / Anton Čehov. – L.: Det. lit., 1981. – 192 p.: il. – (Škol'naâ biblioteka).
- DRAMA na ohote; Rassказы** / Anton Čehov. – M.: Pravda, 1986. – 461 p.: il.
- IONYČ: [rassказы]** / Anton Čehov. – M.: Sov. Rossiâ, 1985. – 47 p.: il.
- KAŠTANKA** / Anton Čehov; trad.: A. Busuioc; il.: S. Samsonov. – Ch.: ARC, 2008. – 40 p.: il.
- KAŠTANKA: inscenirovannyj rasskaz** [înregistr. audio] / A. P. Čehov. – M.: V.S.G., [s.a.]. – 1 disc. – D-03104-5.
- MAIČIKI; Rassказы** / Anton Čehov. – M.: Sov. Rossiâ, 1986. – 29 p.
- MAIČIKI: rasskaz** [înregistr. audio] / A. P. Čehov; cit.: O. Tabakov. – M.: Melodiâ, 1982. – 1 disc. – M52-43835-6.
- MAIČIKI; Žitejskaâ meloč: rassказы** [înregistr. audio] / A. P. Čehov; cit.: M. Balabanova. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – 33D-13277.78.
- NU, PUBLIKA!:** rassказы / Anton Čehov; ris.: A. Medovikova. – M.: Det. lit., 1986. – 31 p.: il.
- O LÛBVI: rassказы** / Anton Čehov; ris.: V. Panova. – M.: Det. lit., 1985. – 189 p.: il.
- STEP': istoria odnoj poezdki** / Anton Čehov; hudož.: E. Larskaâ. – M.: Sovremennik, 1989. – 63 p.: il.
- TOLSTYJ i tonkij: povesti i rassказы** / Anton Čehov. – M.: Hudož. lit., 1985. – 350 p.
- TRI sestry: pësa** / Anton Čehov; ris.: V. Panova. – M.: Det. lit., 1985. – 80 p.: il.

- UN ROMAN** cu contrabas: nuvele și schițe / Anton Čehov; trad.: I. Crețu [et al.]. – Ch.; București: Litera Internațional, 2002. – 368 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 324).
- ŪMORISTIČESKIE** rasskazy / Anton Čehov; ill.: S. Alimova. – M.: Pravda, 1982. – 208 p.: il.
- VAN'KA** / Anton Čehov; hudož.: A. Belûkin. – M.: Sov. Rossiâ, 1990. – 15 p.: il.
- VIŠNĚVYJ** sad: komediâ v 4-h d. / Anton Čehov; hudož.: V. Medvedev. – M.: Sov. Rossiâ, 1982. – 55 p.: il.
- BELOLOBYJ**: [rasskaz] [înregistr. audio] / A. P. Čehov // Fonohrestomatiâ dlâ 3-go kl.: Zima. – M., [s.a.]. – 1 grp. – 33D-17165-66.
- HAMELEON**; Van'ka [înregistr. audio] / A. P. Čehov // Fonohrestomatiâ po literature dlâ 4-go kl. – M., [s.a.]. – 1 grp. – D-13507-08.

Referințe critice

- BERDNIKOV**, G. Čehov / G. Berdnikov. – 2-e izd. – M.: Molodaâ gvardiâ, 1978. – 542 p.: il. – (Žizn' zamečatel'nyh lûdej).
- ČEHOV** v škole / sost.: I. Ū. Burdina. – M.: Drofa, 2001. – 320 p.: il. – (Pisatel' v škole).
- ČUDAKOV**, A. P. Anton Pavlovič Čehov: kn. dlâ učašihsâ / A. P. Čudakov. – M.: Prosvešenie, 1987. – 176 p. – (Biografiâ pisatelâ).
- ČUKOVSKIJ**, Kornej. O Čehove: čelovek i master / Kornej Čukovskij. – M.: Det. lit., 1971. – 208 p.
- ELVIN**, B. Anton Pavlovici Čehov / B. Elvin. – București: Ed. Tineretului, 1960. – 320 p. – (Oameni de seamă).
- KULEŠOV**, V. I. Žizn' i tvorčestvo A. P. Čehova: očerk / V. I. Kulešov. – M.: Det. lit., 1982. – 175 p. – (Škol'naâ biblioteka).
- LAZĂR**, Ovidiu. Doctorii doctorului Cehov / Ovidiu Lazăr. – Iași: Princeps Edit, 2005. – 178 p. – (Masca).
- POLOCKAĀ**, È. A. Puti čehovskih geroev: kniga dlâ učašihsâ / È. A. Polockaâ. – M.: Prosvešenie, 1983. – 96 p.: il.
- ANTON** Cehov – maestrul nuvelei, inovatorul și corifeul teatrului rus // 100 de scriitori notorii ai lumii: viața, activitatea, opera. – Ch., 2006. – P. 254-258.

- ANTON** Pavlovič Čehov // Ènciklopediâ dlâ detej. T.9.: Russkaâ literatura. Č. 1-â. – M., 1999. – P. 647-659.
- BRĂDĂȚEANU**, Virgil. Contribuția lui Cehov // Brădățeanu, Virgil. Întâlnire cu capodopera. – București, 1973. – P. 278-283.
- CEHOV** Anton Pavlovici // Dicționar de scriitori străini. – Cluj-Napoca, 2000. – P. 118-120.
- ČEHOV** Anton Pavlovič // Literatura: spravočnik škol'nika. – M., 1997. – P. 541-543.
- ČEHOV** Anton Pavlovič // Pisатели našego detstva. 100 imen: biogr. slovar'. Č. 2-â. – M., 1999. – P. 402-409.
- ČEHOV** Anton Pavlovič // Sto velikih imen v literature. – M., 1998. – P. 505-510.
- ČEHOV** Anton Pavlovič // Universal'naâ ènciklopediâ škol'nika: gumanitarnye nauki. – M., 2005. – P. 368.
- ČEHOV** Anton Pavlovič // Vse o vseh. V 7 t.: T.7. – M., 1997. – P. 448-454.
- DANȚIȘ**, Gabriela. Cehov Anton Pavlovici / Gabriela Danțîș // Scriitori străini: mic dicționar. – București, 1981. – P. 109-110.
- DRIMBA**, Ovidiu. Cehov Anton Pavlovici // Drimba, Ovidiu. Dicționar de literatură universală: scriitori, cărți, personaje. – București, 1996. – P. 45.
- DRIMBA**, Ovidiu. Realismul rus: A. P. Cehov // Drimba, Ovidiu. Istoria literaturii universale. În 2 vol.: vol. 2. – București, 1997. – P. 313-314.
- DRIMBA**, Ovidiu. Teatrul lui Cehov // Drimba, Ovidiu. Istoria literaturii universale. În 2 vol.: vol. 2. – București, 1997. – P. 358-360.
- MAKEEV**, M. S. Čehov Anton Pavlovič / M. S. Makeev // Sovremennij slovar'-spravočnik po literature. – M., 1999. – P. 631-635.
- PANAITEȘCU**, Val. Humorul realiștilor ruși: Anton Pavlovici Cehov // Panaiteșcu, Val. Humorul: sinteză istorico-teoretică. În 2 vol.: vol.1. – Iași, 2003. – P. 333-344.
- SUKOVA**, Nina. Anton Pavlovič Čehov (1860-1904) / Nina Sukova // Antologiâ mirovoj detskoj literatury. T. 8. – M., 2003. – P. 247-249.
- TIMOFEEVA**, I. N. Anton Pavlovič Čehov // Timofeeva, I. N. Čto i kak čitat' vašemu rebenku ot goda do desâti. – Spb., 2000. – P. 369-371.

- TRUS, N. V. Čehov Anton Pavlovič // Trus, N. V. Russkaâ literatura dlâ škol'nikov. – Minsk, 1996. – P. 492-503.
- VAJL, P. Put' romanista. Čehov; Vsë – v sadu. Čehov // Vajl, P.; Genis, A. Rodnaâ rec': uroki izâšnoj slovesnosti. – M., 1991. – P. 172-180; 181-188.
- VICOLEANU, Ion. Anton Pavlovici Cehov // Budău, Eugen. Ghid de literatură universală: lectură suplimentară în gimnaziu / E. Budău, I. Vicoleanu. – Iași, 2004. – P. 27-31.
- ULMU, Bogdan. Cehov, personajul lui Troyar / Bogdan Ulmu // Convorbiri literare. – 2009. – Nr. 1. – P. 169.

Dedicații lirice

- STOICESCU, Passionaria. Poem cu Cehov // Stoicescu, Passionaria. Apa sâmbetei: poezii. – Ch., 2007. – P. 66.

Celebra soprână lirico-dramatică Maria Cebotari s-a născut la Chișinău, în familia lui Ion și Elena Cebotari, fiind unul din cei 12 copii ai lor.

Primul dascăl de muzică i-a fost tatăl, despre care se spune că știa să cânte la chitară și mandolină. Primele noțiuni muzicale în afara casei le-a primit la Biserica *Înălțarea Domnului*, în corul condus de Constantin Midari. La vârsta de 8 ani Maria Cebotari este primită în corul catedralei chișinăuene și în scurt timp devine solistă. Își face studiile la Școala normală de fete „Florica Niță” și Capela Mitropolitană din Chișinău, condusă de Mihail Berezovschi. În perioada 1924-1929 urmează Conservatorul

„Unirea” din Chișinău, instituție privată condusă de o cântăreață înalt apreciată în Basarabia, dar și în Regat – Anastasia Dicescu. După părerea mai multor critici teatrali, anume această școală, făcută temeinic și cu dragoste, a constituit principala pregătire muzicală a Mariei Cebotari.

La 14 ani apare pentru prima dată pe scenă în ansamblul Corului Mitropolitan din Chișinău, iar la 15 ani cântă în public pagini din operele *Tosca* și *Aida*. În anii 1927-1929 este cântăreață și dansatoare în trupa lui Alexandr Vârubov, cu care întreprinde un turneu în Franța, unde studiază la Conservatorul din Paris, având o bursă din partea ministrului Nicolae Titulescu. Între 1929 și 1931 s-a perfecționat cu Oskar Daniel (canto) la Hochschule für Musik din Berlin, pe care a absolvit-o cu Magna cum Laude.

După debutul strălucit în rolul lui Mimi din *Boema* de Puccini la 15 aprilie 1931 pe scena Operei de Stat din Dresda, Maria Cebotari cucerește întreaga lume prin vocea-i fermecătoare, de o frumusețe rară.

Timp de treisprezece ani a fost solistă a Operei din Dresda. Din a doua jumătate a anului 1935 este solistă permanentă a Operei de pe Unter den Linden (Berlin). După mai multe evoluări pe scena Operei de la Viena, în calitate de oaspete, a fost angajată cu statut permanent în această trupă din ianuarie 1947 până în anul 1949. De două ori a fost oaspete al Operei Române din București. În timpul celei de a doua vizite, regele Mihai I i-a conferit înalta distincție „Coroana României” în gradul de Comandor pentru meritele ei excepționale.

Timp de doi ani (1943-1944), la Berlin și Dresda, Maria Cebotari s-a produs în peste 90 de spectacole. Vocea ei a fost ascultată pe mari scene ale lumii, reușind să se afirme pretutindeni: Paris, Praga, Roma, Milano, Copenhaga, Florența, Londra, Salzburg, Riga, București, Berna etc.

A interpretat cu mare succes circa 60 de roluri de operă (Michaela din *Carmen*, Violetta din *Traviata*, Cio-Cio-San din *Madam Butterfly*, Gilda din *Rigoletto*, Tatiana din *Evgeni Oneghin*, Turandot din *Turandot*, Eros din *Orfeu și Euridice* etc.), precum și roluri de operetă (Adela din

Liliacul și Safi din Voievodul țiganilor de J. Strauss, doamna Fluth din *Nevestele vesele din Windsor* de O. Nicolai, Laura din *Studentul cerșetor* de K. Millocker ș.a.).

Maria Cebotari a rămas în universul artei lirice nu numai ca o desăvârșită cântăreață, ci și ca o neîntrecută actriță. S-a produs cu mult succes și în câteva pelicule cinematografice, cucerind numeroși admiratori: *Visul doamnei Butterfly*, *Cântec de leagăn*, *Inimi tari*, *Fata în alb*, *Melodii de dragoste* ș.a. În filmul *Maria Malibran*, turnat la Roma, creează chipul cunoscutei cântărețe din sec. XIX Maria de la Felicidad Garcia.

Maria Cebotari dispunea de un temperament artistic excepțional. Știa să farmece spectatorii de la prima intrare pe scenă. A cântat cele mai tragice arii din cele mai renumite opere mondiale, ale celor mai mari compozitori: Beethoven, Brahms, Ceaikovski, Cornelius, Franck, Glinka, Grig, Mozart, Rahmaninov, Schuman, Strauss ș. a.

A cântat până în ultima lună a vieții sale, fără să bănuiască de grava sa boală. La 27 martie 1947, la „Valksoper” din Viena a avut loc premiera operetei *Studentul cerșetor* de K. Millocker cu Maria Cebotari în rolul Laurei. A fost ultimul rol în care a mai strălucit de două ori – la 29 și 31 martie, – cea din urmă zi a primei luni de primăvară sortită să fie ultima în care a sclipit un adevărat astru pe firmamentul culturii muzicale universale. La vârsta de 39 de ani se stinge din viață în urma unei boli incurabile și este înmormântată la Viena, în cimitirul „Dobbling”, alături de soțul ei.

Simplitatea plină de noblețe, sinceritatea și puritatea Mariei Cebotari au făcut ca arta ei să devină un fenomen cu adevărat remarcabil, cântăreața reușind să-și înscrie numele cu litere de aur alături de celebritățile mondiale ale sec. XX. Numele ei a fost incrustat în albumul de marmură din muzeul Teatrului „La Scala” din Milano alături de Gigli, Caruso, Șaleapin. Despre fenomenalitatea Mariei Cebotari ne vorbește și faptul că la doar 24 de ani i s-a acordat cel mai înalt titlu pentru o vedetă de operă din Occident – „Kammer sanger”. Cu câteva ore înainte de a muri Ma-

ria Cebotari a fost numită Membră de Onoare a Societății „Mozarteum”. Cu prilejul a 25 de ani de la moartea cântăreței, în străinătate a apărut o antologie-album cu înregistrările Mariei Cebotari, care a cuprins întreaga ei activitate artistică. La Chișinău regizorul Vlad Druc și scenaristul Dumitru Olărescu au turnat un film documentar „Ave” (2004), dedicat vieții și operei mării soprane Maria Cebotari. Astăzi numele cântăreței de origine basarabeană îl poartă străzi din orașele Dresda, Salzburg, Viena și din orașul Chișinău. Au fost editate la Chișinău cartea lui Aurelian Dănilă „Maria Cebotari în amintiri, cronici și imagini” (1999) și un roman biografic „Recviem pentru Maria” scris de Vera Malev (1986).

(T.C.)

Referințe

Destinul Mariei Cebotari este destinul poporului nostru, harul ei seamănă cu harul poporului nostru, dârzenia ei de a înfrunta destinul seamănă cu dârzenia noastră.

Grigore Vieru

Mama mea era atât de bună, atât de gingașă, că nu-ți vine a crede că a fost o personalitate celebră.

Peter Curson-fiul

Maria Cebotari a fost una din fiicele cele mai simpatice, curate și feminine din câte am cunoscut. În orice împrejurări, se deosebea printr-o comportare ireproșabilă și printr-o înnăscută eleganță a manierelor.

Tamara Ceban

Maria Cebotari a fost pentru publicul sălilor de operă, dar și pentru al celor de concert, un rar fenomen când un artist îmbină atât de armonios astfel de calități cum sunt precizia muzicală, jocul grațios și intensitatea dramatică.

Anneliese Uhlig

... Ea a înfipt aici, în acest loc sfânt, un țăruiș de argint, de care se leagă simbolic întreaga cultură românească din Basarabia și am putea spune că Maria Cebotari a legănat întreaga noastră cultură de aici.

Mihai Cimpoi

Super stea a geniului, o stea care se naște o dată la o sută de ani.

Liubomir Pantscheff

Vocea ei n-a fost altceva decât expresia tragismului existenței acestei ființe...

Antonio Mingotti

Pe scena Operei din Dresda au cântat multe voci-soprano bune, dar o asemenea cântăreață ca Maria Cebotari, o asemenea privighetoare n-a mai zburat pe aici...

Rolf Wollrad

... Era o mare lirică... Ea a fost unul din cei mai iubiți și onorați artiști pe care i-a avut vreodată Viena... Una din cele mai importante personalități artistice, de neuitat! (...) Maria Cebotari rămâne una din solistele mele preferate, am cunoscut-o mulțumită lui Dumnezeu, am avut multe spectacole împreună. Pentru mine a fost un dar, mulțumesc Bunului Dumnezeu pentru aceasta.

Ernest Marzendorfer

Titluri pentru expoziții

Maria Cebotari – privighetoarea basarabeană
Steaua rătăcitoare a artei lirice
Incomparabila cântăreață Maria Cebotari
Marele cântec pe nume Maria Cebotari
Maria Cebotari, un nume de excepție al operei europene

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

- DĂNILĂ**, Aurelian. Maria Cebotari în amintiri, cronici și imagini / Aurelian Dănilă. – Ch., 1999. – 239 p.: il., fotogr.
- MALEV**, Vera. Recviem pentru Maria: roman / Vera Malev. – Ch.: Lumina, 1990. – 490 p. – (Biblioteca școlarăului).
- BUZILĂ**, Serafim. Maria Cebotari // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpretărilor din Moldova. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1999. – P. 102-105.
- CEBOTARI** Maria // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 65-66.
- CEBOTARI** Maria // Literatura și arta Moldovei: encicl. Vol. 2. – Ch., 1986. – P. 419.
- MARIA** Cebotari // Democrația. – 2007. – Nr. 8. – P. 10.
- BOGDĂNAȘ**, Silvia. Maria Cebotari și-a interpretat propriul destin / Silvia Bogdănaș // Timpul. – 2006. – 13 febr. – P. 4.
- DUMBRĂVEANU**, Victor. Un film cu Maria Cebotari în rolul principal / Victor Dumbrăveanu // Capitala. – 2006. – 15 febr. – P. 8.
- NECHIT**, Irina. Maria Cebotari: „La noi în Basarabia iernile erau foarte grele” / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2006. – 17 febr. – P. 15.
- ȘEININA**, Alexandra. Premiera 66 let spustâ: [Maria Cebotari] / Alexandra Șeinina // Novoe vremâ. – 2006. – 10 febr. – P. 5.
- PORCESCO**, Cristina. Ave Maria!: [Maria Cebotari] / Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2005. – 16 febr. – P. 4.

Dedicații lirice

- DABIJA** Nicolae. Ave Maria: elegie pentru marele cântec al acestui secol pe nume Maria Cebotari // Dabija, Nicolae. Aripă sub cămașă. – Ch., 1989. – P. 133-135.

13 februarie – 75 de ani
de la nașterea poetului
Petru Cărare
1935

Poetul, prozatorul, publicistul și dramaturgul Petru Cărare s-a născut la 13 februarie 1935 în s. Zaim, Căușeni, în familia țaranilor Profir Cărare și Nadejda Duca.

Face clasele primare în perioada 1942-1944 în satul natal. Într-un interviu descrie astfel prima zi de școală: „Am venit la școală trăgând din urmă de funie vaca, pe care mi-a dat-o în primire bunica...; pe întâi septembrie m-am prezentat cu picioarele goale în rouă”. În 1950 termină școala de șapte clase din Zaim, iar în 1953 absolvește școala medie din Căușeni, avându-l coleg de clasă pe Ion Ungureanu, viitor actor, regizor și ministru al Culturii și Cultelor din Moldova. Învingând la un concurs republican al ziarului *Tinerimea Moldovei*, este recomandat pentru a-și continua studiile la Moscova. În 1956 termină Facultatea de Ziaristică a Școlii comsomoliste centrale din Moscova, iar în 1969 absolvește și Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul „Maxim Gorki” din Moscova. În perioada studiilor din capitala rusă citește pe îndelete pe Eminescu, Creangă, Alecsandri. Tot aici descoperă parodiile lui George Topârceanu, care l-au influențat să treacă de la poezia patetică la cea satirică și umoristică.

În perioada 1953-1954 a lucrat în calitate de profesor de matematică în satul Cârnașeni. În 1957 devine colaborator al săptămânalului *Cultura Moldovei*, în 1958 – redactor de poezie și proză la Editura *Școala Sovietică* și foiletonist la revista de satiră și umor *Chipăruș*, iar în 1961 este angajat în calitate de secretar literar la Teatrul „Luceafărul”. După ce lucrează doi ani la ziarul *Moldova Socialistă*, este numit membru al Colegiului pentru teatre și dramaturgie în cadrul Ministerului Culturii. A mai activat și ca director al Biroului de propagare a literaturii de pe lângă Uniunea Scriitorilor.

După absolvirea școlii medii, începe să publice versuri și articole în presa locală și cea republicană. Din anul 1954 publică versuri lirice și satirice, dar regimul sovietic nu încuraja satira și umorul, drept care debutul editorial al scriitorului a fost amânat până în 1962, când s-a tipărit cartea *Soare cu dinți* (carte ce a fost cenzurată foarte minuțios). În aceiași ani publică placheta de versuri pentru copii *Cale bună, Ionele!* Până în prezent a semnat peste 30 de cărți de versuri și poeme lirico-satirice, schițe și nuvele umoristice, parodii și epigrame (*Trandafir sălbatic*, 1964; *Stele verzi*, 1967; *Zodia musafirului*, 1970; *Săgeți*, 1972; *Între patru ochi*, 1979; *Rezonanțe*, 1985; *Penița și bărdița*, 1988; *Fulgere basarabene*, 1997; *Punctul de reper*, 2000; *Pălăria gândurilor mele: parodii din Basarabia*, 2000; *Scrieri alese*, 2004 ș.a.) și cărți de poezii pentru copii (*Poiana veselă*, 1963; *Ce culoare are vântul?*, 1967; *Umbrela*, 1970; *Ionică Tropoțel*, 1978; *Luminișuri*, 1983; *Tropoțel ajunge primul*, 1985; *Leul n-are frigider*, 2000; *Buna dimineța*, 2003; *Micul Păcălici*, 2005 ș.a.).

Primele sale scenete le schițează în anul 1967, perioada când își făcea studiile la Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova. A scris cinci comedii, în care ne dezvăluie pe viu, impresionant și memorabil, metehne sufletești și intelectuale, plăgi sociale. Cartea *Comedii* cuprinde: *Portretul Străinului*, *Umbra Domnului și Logodna cu bucluc*. Comedia *Străinul*, scrisă în 1977, a fost montată în 1979 la Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți, spectacolul fiind jucat de peste 200 de ori. Piese pentru copii *Drum deschis* și *Povestea lui Petrișor* au fost jucate cu succes pe scena Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”.

Activitatea scriitorului nu se oprește aici, el s-a afirmat și prin traducerea făcută din creația lui I. Krâlov, S. Mihalkov, F. Villon, G. Rodari, S. Brant, R. Gamzatov ș.a. A fost tradus în limbile din fosta URSS.

În anul 1994 i s-a conferit titlul „Maestru al Literaturii”, iar în 1996 a fost distins cu Medalia „Mihai Eminescu”. În 2000 a devenit laureat al Premiului Național al Republicii Moldova, iar în 2007 a obținut Premiul Uniunii Scriitorilor „Opera Omnia” pentru întreaga activitate.

(T.C.)

Referințe

Cartea mea-i cu multe file
 Și cu multe poezii;
 De cum o citești, copile,
 Dă-o și altor copii.

Petru Cărare

Eu cânt atuncea când mă doare
 Și dacă-s vesel – iarăși cânt.
 Îndemn mi-s razele de soare
 Și nu bătaile de vânt.

Petru Cărare

În vers am spus despre-o durere,
 De bucurie, de plăcere,
 De adevăruri – până sus:
 Și doar minciuni –
 De mi s-ar cere –
 Eu n-am să spun,
 Cum nici n-am spus.

Petru Cărare

Petru Cărare este unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai genului umoristic din Basarabia, impunându-se ca un comic nativ, care știe arta râsului-plânsului nu din carte, ci din fondul genetic propriu, din modul firesc în care s-a depozitat în ființa lui râsul popular.

* * *

El stăpânește cu desăvârșire mecanismul comicului, disociind aparențele de esență, răul de bine și urâtul de frumos prin diagnosticare rapidă și discreție sigură. Terapeutul cu prafurile amare, chirurgul cu bisturiul ascuțit și ingienistul cu antisepticele profilactice, iată cele trei ipostaze „medicale” ale lui.

Mihai Cimpoi

Cărare face parte dintre acei autori fericiți, ai căror versuri pot fi recunoscute fără a fi semnate.

Victor Prohin

E destul să citești pe foaia de titlu numele lui Petru Cărare, ca pe buze să vină, fără să vrei, un surâs.

Cărare este un urmaș vrednic al lui moș Nichifor Coțcarul, așa cum l-a văzut Creangă. Cărare înțeapă, dar cu mare înțelegere omenească față de păcătos.

Nicolai Costenco

Cele mai reușite parodii ale lui Petru Cărare se citesc dintr-o răsuflare, stărnesc hazul, îndeamnă la meditație... Dar Petru Cărare este, înainte de toate, artist: parodiile lui sunt opere de artă... Ele se înscriu cu siguranță printre realizările poeziei noastre contemporane...

Ion Ciocanu

Titluri pentru expoziții

Sunt și vesel, sunt și trist...

Cavalerul neînfrânt al umorului – Petru Cărare

Petru Cărare - scriitorul cu darul cântului glumeț

Un scriitor din zodia umorului

Petru Cărare sub pălăria gândurilor sale

Urmaș vrednic al lui moș Nichifor Coțcarul

BIBLIOGRAFIE**Opera**

BUNĂ dimineața! : (poezii pentru copii) / Petru Cărare; des.: Aurel Guțu. – Ch.: Universul, 2003. – 40 p.: il.

EU NU mă las de limba noastră, de limba noastră cea română!: poetului Alexei Mateevici, părinte sfânt al poemului „Limba noastră” – închinare / Petru Cărare; fotogr.: Nicolae Răileanu. – Ch.: Prut Internațional, [1997]. – 12 p.: il.

- COMEDII** / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 250 p.
- DRUM** deschis = Puť otkryt / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 79 p. – Ed. bilingvă.
- FULGERE** basarabene: epigrame, catrene și versuri lirico-satirice, parodii, maxime / Petru Cărare; prez. graf.: Valeriu Ionițoi. – Ch.: Săgeata, 1997. – 376 p.
- ÎN AJUN** de Anul Nou / Petru Cărare; il.: Lică Sainciuc. – Ch.: Hyperion, 1992. – 12 p.: il.
- LEUL** n-are frigider: poezii / Petru Cărare. – București: Gnosis, 2000. – 100 p.
- MEŽDU** nami mužčinami: satir. povesti, umorist. rasskazy / Petru Cărare. – Ch.: Hyperion, 1991. – 222, [2] p. – (Sovremennaâ moldavskaâ proza).
- MICUL** Păcălici: poezii / Petru Cărare; il.: Lilia Popa. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 30 p.: il.
- PĂLĂRIA** gândurilor mele: parodii din Basarabia / Petru Cărare; prez. graf.: Valeriu Ionițoi; pref.: Mihai Cimpoi; șarje: Glebus Sainciuc. – Ch.: Săgeata, 2000. – 368 p.
- PRIKLŪČENIĂ** Toptyžki: [stihii] / Petru Cărare; hudož.: Lică Sainciuc. – Ch.: Lit. artistică, 1982. – 103 p.: il.
- PUNCTUL** de reper / Petru Cărare; cop.: Isai Cârnu. – Ed. a 3-a. – Ch.: București: Litera Internațional, 2004. – 288 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 517).
- REZONANS**: stihii / Petru Cărare; hudož.: A. Cvetkov. – M.: Sov. pisatel', 1990. – 158, [1]p.: il.
- REZONANȚE**: versuri lirice și satirice / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1985. – 359 p.
- SĂGETI**. Carul cu proști și alte poeme: (poezii și poeme satirico-umoristice) / Petru Cărare; prez. graf.: S. Macovei. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 318 p.
- SCRIERI** alese / Petru Cărare; cop.: Igor Hmelnițchi. – Ch.: Lumina, 2004. – 320 p.
- SOARE** cu dinți / Petru Cărare; pict.: S. Gherțescu. – Ch.: Virginia, 1994. – 19 p.: il.

- SOLNEČNYI** doždik: stihii / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 48 p.
- TROPOȚEL** ajunge primul / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1985. – 63 p.
- TROPOCEL** sredi pervyh: rasskaz v stihah / Petru Cărare; hudož.: D. Iazan. – Ch.: Lit. artistică, 1987. – 61 p.
- TROPOȚEL** și toți ceilalți / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 96 p.: il.
- UMBRELUȚA**: poezii pentru copii / Petru Cărare; il.: Sergiu Puică. – Ch.: Virginia, 1994. – 28 p.: il.
- UN MOTAN** citea o carte: poezii / Petru Cărare; il.: D. Iazan. – Ch.: Prut Internațional, 2002. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră).
- URZICUȚE**: versuri / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1979. – 46 p.
- VACANȚA** lui Tropoțel / Petru Cărare; il.: Lică Sainciuc. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 48 p.
- VATRA**: versuri / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 186 p.
- ZÂMBĂREȚI** și cucuieți: poezii / Petru Cărare. – Ch.: Lit. artistică, 1990.
- ZURGĂLĂI**: versuri / Petru Cărare; il.: B. Jancov. – Ch.: Lit. artistică, 1987. – 56 p.: il.

Referințe critice

- PETRU** Cărare: biobibliografie / Bibl. Mun. „B. P. Hasdeu”; Bibl. Publică „Transilvania”; alcăt.: Ludmila Capița. – Ch.: Museum, 2005. – 108 p.: fotogr.
- BUTNARU**, Leo. Retro-exemple din refuzul unei „biografii normale”: [Petru Cărare] // Butnaru, Leo. Umbra ca martor. – Ch., 1991. – P. 165-175.
- PETRU** Cărare // Istoria ilustrată a literaturii române: album școlar cu 900 imagini / alcăt.: Boris Crăciun. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Iași, 2002. – P. 118.
- PETRU** Cărare // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 75-86.
- PETRU** Cărare // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 61-67.
- CIMPOI**, Mihai. Calea către sine a literaturii basarabene. Generația de creație Vieru: Petru Cărare // Cimpoi, Mihai. Basarabia sub steaua exilului. – București, 1994. – P. 102.

- CIMPOI**, Mihai. Căutarea de sine a literaturii basarabene. „Copiii anilor treizeci”: Petru Cărare // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ch., 1996. – P. 201-202.
- CIOCANU**, Ion. Marginalii la poezia lui Petru Cărare: 1. Petru Cărare în două ipostaze; 2. Reîntâlnire cu Petru Cărare; 3. Valoarea educativă a umorului // Ciocanu, Ion. Dincolo de literă: (incursiuni critice în procesul literar contemporan). – Timișoara, 2002. – P. 79-94.
- CIOCANU**, Ion. Petru Cărare: Caracterizarea generală a creației poetice; Cartea Săgeți; Poezia; Cadru civilizată; Parodiile și epigramele lui Petru Cărare // Ciocanu, Ion. Literatura română contemporană din Republica Moldova. – Ch., 1998. – P. 175-182.
- CIOCANU**, Ion. Tabel cronologic // Cărare, Petru. Punctul de reper. – Ch., 2003. – P. 7-10.
- MORARU**, Anatol. Poezia ca formă de rezistență la teroarea istoriei: [Petru Cărare] // Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări. – Ch., 1998. – P. 99-101.
- NUCĂ**, Sergiu. Cărare Petru / Sergiu Nucă // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 84-85.
- ROȘCA**, Timofei. Vocație umoristică și curaj civic în poezia lui Petru Cărare / Timofei Roșca // Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări. – Ch., 1998. – P. 471-479.
- PREMIILE** literare ale Uniunii Scriitorilor pe anul 2007: [Petru Cărare] // Lit. și arta. – 2008. – 20 mart. – P. 4.
- PETRU** Cărare: „Sânt și vesel, și trist, salut voioșia și detest trădătorii...”: [interviu] / Petru Cărare; a consemn.: Lora Rucan // Noi. – 2005. – Nr. 8. – P. 6-7.
- CIOBANU**, Ion. Cavaler neînfrânt al umorului: [Petru Cărare] / Ion Ciobanu // Făclia. – 2005. – 19 febr. – P. 8.
- CIOCANU**, Ion. Petru Cărare / Ion Ciocanu // Viața Basarabiei. – 2005. – Nr. 1-2. – P. 24-39.
- CIOCOI**, Gheorghe. Săgețile blânde și umorul lecuitor: [Petru Cărare] / Gheorghe Ciocoi // Capitala. – 2005. – 12 febr. – P. 8.
- FILIP**, Iulian. Jocul serios al marilor maeștri și declarațiile necesare de dragoste: [Petru Cărare] / Iulian Filip // Lit. și arta. – 2005. – 19 ian. – P. 6.

- [**PETRU** Cărare, poet, prozator, dramaturg] // Clipa siderală. – 2005. – Nr. 2. – P. 46.
- POSTOLACHE**, Gheorghe. Frate cu umorul: [Petru Cărare] / Gheorghe Postolache // „a” MIC”. – 2005. – Nr. 2. – P. 3.
- PROHIN**, Victor. Sub semnul vărsătorului de... umor: [Petru Cărare] / Victor Prohin // Florile dalbe. – 2005. – 15 febr. – P. 8.
- RĂMÂNE** doar spiritul...: [interviu] / Petru Cărare; a consemn.: Ion Găină // Lit. și arta. – 2005. – 24 febr. – P. 5.
- ROIBU**, Nicolae. Omul care trage cu săgeți în carul cu proști: [Petru Cărare] / Nicolae Roibu // Timpul de dimineață. – 2005. – 11 febr. – P. 19.

Grigore Vieru, poetul care întreaga viață a „ostenit în ocna cuvintelor”, se înscrie printre figurile emblematice ale literaturii și culturii naționale.

A văzut lumina zilei în familia țăranilor Pavel și Eudochia Vieru din satul Pererâta, fostul județ Hotin (azi raionul Briceni). A avut parte de o copilărie „desculță și flămândă”, marcată de pierderea tatălui, de infernul războiului și al foametei. De la o vârstă fragedă a trebuit să muncească, ajutându-și mama la lucrările câmpului și în gospodărie.

A urmat școala de șapte ani în comuna natală, apoi școala de cultură generală din Lipcani. În 1953 și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, pe care a absolvit-o în 1958. Din 1958 până în 1960 a activat ca redactor la revistele *Scânteia leninistă* și *Nistru*, ulterior a colaborat la editurile „Școala Sovietică” și „Cartea Moldovenească” (1960-1963), iar în 1963 a

devenit consultant la Uniunea Scriitorilor din Moldova. În 1989 a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Mai mulți ani a activat în calitate de consilier la Ministerul Culturii din România în problemele Basarabiei.

S-a afirmat printre scriitorii cei mai reprezentativi ai generației sale. A venit în literatură „din mare singurătate și din suferință”, după cum avea să mărturisească mai târziu. Din suferința celor mulți, din calvarul Basarabiei și al Limbii Române, din teama de a nu regăsi „drumul spre izvor”. A debutat editorial în perioada studenției cu placheta de versuri pentru copii *Alarma* (1957), apreciată de critica literară drept un început de bun augur. A continuat să scrie pentru cei mici, urmându-și cu fermitate crezul că o carte, un cântec frumos pentru copii „poate salva în viitor o Patrie”. Cărțile *Muzicuțe* (1958), *Bună ziua, fulgilor* (1961), *Mulțumim pentru pace* (1963), *Soarele cel mic* (povestiri, 1963), *Poezii de seama voastră* (1967), *Duminica cuvintelor* (1969), *Trei iezi* (1970), *Codrurile, codruțule* (1970, în colaborare cu Spiridon Vangheli și pictorul Igor Vieru), *Soare, soare* (1972, culegere de cântece), *Să crești mare* (1980), *Spune-i soarelui o poezie* (1989), *Frumoasă-i limba noastră* (1990), *Cartea ghioceilor* (1996), *Soare, soare, domn frumos* (2008) și altele l-au consacrat în literatura basarabească, și nu numai, drept unul dintre autorii notorii care scriu pentru copii. Binecunoscutul *Abecedar*, editat în 1970 în colaborare cu Spiridon Vangheli, și cartea pentru preșcolari *Albinuța* (1979) au fost reeditate în mai multe rânduri, devenind cu adevărat cele mai populare cărți printre cititorii de toate vârstele.

Întreaga sa creație, atât lirică, cât și publicistică, denotă un autor aflat într-o „permanentă căutare, într-o neconținută și febrilă stare de reconstituire a obârșiei, a unității, a rădăcinii primordiale” (Alexandru Bantoș). În cei peste 50 de ani de activitate literară a editat în Republica Moldova și în România mai multe volume, dintre care vom menționa: *Numele tău* (1968), *Aproape* (1974), *Mama* (1975), *Un verde ne vede* (1976), *Steaua de vineri* (1978, prima sa carte editată în România), *Fiindcă iubesc* (1980), *Izvorul și clipa* (1981), *Taina care mă apără* (1983), *Cel care sunt* (1987),

Rădăcina de foc (1988), *Curățirea fântânii* (1993), *Văd și mărturisesc* (1996), *Acum și în veac* (1997), *Strigat-am către tine* (1999), *Lucrare în cuvânt* (confesiuni și aforisme, 2001) ș.a. De asemenea, a semnat sute de articole de critică de artă și literatură, articole politice și sociale. În 2008 Editura „Princeps Edit” din Iași a lansat volumul *Taina care mă apără*, ultima ediție antumă care cuprinde creațiile cele mai reprezentative ale poetului scrise pe parcursul anilor.

Multe din poeziile lui Grigore Vieru au fost puse pe note, fiind cântate de copiii de la „Vocile primăverii” și alte coruri de copii, de Ion și Doina Aldea- Teodorovici, Anastasia Lazariuc, Olga Ciolacu, Nina Crulicovschi, Iurie Sadovnic, Dida Drăgan, Tudor Gheorghe, Mirabela Dauer, Fuego și alți artiști de pe ambele maluri ale Prutului.

Versurile sale sunt cunoscute și dincolo de hotarele limbii române, fiind traduse și editate în Franța, Macedonia, Bulgaria, Rusia, Ucraina, Georgia, Țările Baltice, Armenia, Tadjikistan, Bielarus și alte țări.

Pe parcursul anilor au apărut mai multe monografii dedicate creației poetului: *Mirajul copilăriei* de Mihai Cimpoi (1968), *Creația lui Grigore Vieru în școală* de Mihai Dolgan (1984), *Întoarcerea la izvoare* de Mihai Cimpoi (1985), *Poet pe Golgota Basarabiei* de Stelian Gruia (1995), *Grigore Vieru – omul și poetul* de Fănuș Băileșteanu (1995), *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* de Theodor Codreanu (2004) ș.a., precum și numeroase studii literare, eseuri semnate de scriitori și critici literari din Republica Moldova, România, Germania, Letonia, Rusia, Ucraina etc.

Creația lui Grigore Vieru a fost înalt apreciată, poetul învrednicindu-se de multiple premii și distincții: Premiul Republican în domeniul literaturii pentru copii și tineret (1967, pentru volumul *Versuri*), Premiul de Stat al Moldovei pentru culegerea de versuri *Un verde ne vede* (1978), Diploma de Onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (1988), Premiul pentru poezie „Lucian Blaga” (1994), Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999), Premiul „Simpatia copiilor” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii de la Chișinău (2006, pentru *Albinuța*), Premiul „Ion Creangă” pentru întreaga

activitate în domeniul cărții pentru copii, acordat în cadrul aceluiași salon (2008), Premiul „Carte eveniment” la Salonul Internațional de Carte Românească de la Iași (2008) ș.a. A fost laureat al mai multor publicații periodice din Republica Moldova și din România. Cavaler al Ordinului „Insigna de Onoare” (1967) și al Ordinului Republicii (1996). În 2000 a fost decorat cu Medalia guvernamentală a României „Mihai Eminescu. 150 de ani de la naștere”, iar în 2007 a primit Medalia de Aur a Organizației Mondiale de la Geneva pentru Proprietate Intelectuală. S-a învrednicit de titlurile onorifice „Maestru Emerit al Artei” (1985) și „Scriitor al Poporului din Republica Moldova” (1992). În 1990 a fost ales Membru de Onoare, iar în 1993 membru corespondent al Academiei Române, care în 1992 l-a propus pentru Premiul Nobel pentru pace. I s-a conferit titlul de *doctor honoris causa* al Universității Pedagogice „Ion Creangă” din Chișinău (2005) și al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2007).

În noaptea de 15 spre 16 ianuarie 2009 Grigore Vieru a fost implicat într-un grav accident rutier. S-a stins din viață la 18 ianuarie, în urma multiplelor traumatisme și a atacului de cord care i-a fost fatal. Ziua de 20 ianuarie, ziua înmormântării poetului, a fost declarată zi de doliu național. Zeci de mii de oameni l-au petrecut în ultimul său drum spre Cimitirul Central din strada Armenească. Post-mortem a fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce „în semn de recunoștință și înaltă apreciere pentru dragostea și talentul cu care a militat, de-a lungul întregii sale vieți, prin puterea cuvântului, pentru conviețuirea oamenilor în pace și înțelegere, rămânând în sufletul tuturor românilor ca un simbol al legăturilor dintre frații de aceeași limbă”.

(L.T.)

Referințe

Locuiesc la marginea
Unei iubiri.
La mijlocul ei
Trăiește credința mea.

Locuiesc la marginea
Unui cântec.
La mijlocul lui
Trăiește speranța mea.
Locuiesc la marginea
Unei pâini.
La mijlocul ei –
Dragostea mea pentru voi.

Grigore Vieru

Noros ori clar ca o amiază
Eu sunt poetu-acestui neam
Și-atunci când lira îmi vibrează,
Și-atunci când cântece nu am...

Grigore Vieru

Nu sunt decât o lacrimă a lui Eminescu...

Grigore Vieru

Am scris aproape întotdeauna din disperare. Din teama de a nu fi părăsit de „steaua care ne păzește”: de Limba Română.

Grigore Vieru

El s-a născut pe margine de Prut
Și a trăit pe margine de soartă,
Și viscocele care l-au bătut
De neam n-au fost în stare să-l despartă.

Adrian Păunescu

Gând ți-i poezia,
Rază din popor,
Inima-ți vorbește,
Gura – viers de dor.
O, poet de-acasă,

Ram de-april la geam,
Ești iubirea noastră,
Visu-acestui neam.
Iz de pâine caldă
Este al tău vers –
Rugăciune sfântă,
Urmă-n univers.

Constantin Rusnac

Un poet care și-a asumat greul unui grai, trecându-l prin inima sa, încărcat cu răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi care-și deschid cu bunătate inima să-l primească, pentru a-și duce demn mai departe viața în spiritul dreptății, al iubirii...

Ioan Alexandru

Lirica lui Grigore Vieru, organic legată de tradiția eminesciană și folclorică a literaturii noastre, dar nespus de sensibilă la neliniștile secolului, ne oferă generoasa posibilitate de a ne întoarce la izvoare și, totodată, de a ne croi o cale sigură de comunicare cu formulele de trăire și gândire artistică ale poeziei universale...

Mihai Cimpoi

Grigore Vieru are un destin impresionant în ciuda simplității aparente a versului de o mare accesibilitate și a temelor generale, nu foarte numeroase. Dar el se numără printre acei poeți a căror ființă se face ecoul tuturor, printre acei *poeta vates* de felul lui Goga, pentru care mesajul poeziei are, în virtutea rădăcinilor vii, atribute mesianice.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

Grigore Vieru nu este numai Copilul cel mare al neamului, ci și Dum-nica Mare a neamului românesc de pretutindeni. Și nu pentru că așa a voit el, ci fiindcă ceva inexplicabil l-a ales să ne reprezinte în chip de supremă sărbătoare creștină tocmai acolo unde nu e loc de sărbătoare a neamului. Așa

se explică de ce el este azi unul dintre cei mai citați poeții români din toate timpurile.

Theodor Codreanu

Sinceritatea și simplitatea, profunzimea și dramatismul tulburător, naturalitatea și melodicitatea folclorică – toate acestea, îmbinate cu o sensibilitate ascuțită și cu un excepțional dar de a pătrunde în tainele adânci ale sufletului uman, sunt calitățile definitorii, care asigură poeziei lui Grigore Vieru o originalitate pregnantă și un loc aparte în inima cititorului de toate vârstele.

Mihail Dolgan

Grigore Vieru este un mare și adevărat poet. El transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă de aur. Cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor, de curată și pură limpezire.

Nichita Stănescu

Grigore Vieru a fost, incontestabil, o voce singulară, de o expresivitate deosebită în peisajul poeziei românești. Versurile sale au ilustrat, într-un regim al excelenței rostiri lirice, stări de spirit de o rară autenticitate, conturate în enunțuri poetice armonioase și limpezi, sugestive și sincere. (...) Valoarea, adevărul și reprezentativitatea poeziei lui Grigore Vieru fac din regretatul poet o prezență emblematică a literaturii române contemporane.

Iulian Boldea

Poezia lui Grigore Vieru – o fereastră, prin care lumea intră în sufletul nostru și prin care sufletul nostru iese în lume.

Vasile Romanciuc

Grigore Vieru a fost mai mult decât un poet. El a fost un simbol al Basarabiei înstrăinate, (...) o santinelă la curățenia și prosperitatea limbii române, la cultivarea conștiinței și demnității noastre naționale.

Nicolae Dabija

Vieru e poetul timpului. Consider că orice popor, avându-l ca fiu, s-ar mândri cu el.

Ghivi Alhazișvili

Grigore Vieru, simplu ca iarba, a devenit *steaua de vineri* care ne veghează pașii și ne apără sufletele.

Tudor Nedelcea

Titluri pentru expoziții

Sunt pur și simplu Poezie...

Eu sunt poetu-acestui neam...

Grigore Vieru acum și în veac

Poetul demnității noastre

Poet al Cetății Graiului

Podul de cuvinte al poetului Grigore Vieru

BIBLIOGRAGIE

Opera

ACUM și în veac: poeme, cântece, confesiuni / Grigore Vieru; il.: Vasile Moșanu; conc. graf. a col. și cop.: Vladimir Zmeev. – București: Litera Internațional; Ch.: Litera, 2004. – 532 p. – (Biblioteca școlarăului: serie nouă; nr.505).

ALBINUȚA: abecedar / Grigore Vieru; muz.: Gr. Vieru; cop. și il.: Lică Sainciuc. – Ch.: Litera, 2007. – 124 p.: il. – (Litera Educațional).

CARTEA ghiocelor: [versuri] / Grigore Vieru; il.: Vasile Movileanu. – Ch.: Prometeu, 1996. – 55, [1] p.: il. color.

CÂNTEC de leagăn pentru mama: poezii și aforisme / Grigore Vieru; antol., alcăt. și postf.: Adrian Dinu Rachieru. – Timișoara: Augusta, 2003. – 134 p.

CELE mai frumoase poezii / Grigore Vieru; pref. de Adrian Păunescu; fotogr. cop.: M. Potârniche. – București: Jurnalul, 2009. – 285 p.

CUM mi-am învățat băiatul cifrele și numărutul: [versuri] / Grigore Vieru; pict.: V. Movileanu. – Ch.: Hyperion, 1991. – 12 p.: il.

CURĂȚIREA fântânii / Grigore Vieru, pref., tab. cron., selecț. text., aprec. crit.: V. Pâslaru; postf.: V. Crăciun. – Galați: Porto-Franco, 1993. – 151 p.

ȚTO snitsâ avtobusu [Ce visează autobuzul]: [stihii] / Grigore Vieru; il.: Gheorghe Vrabie. – Ch.: Lumina, 1986. – 44 p.: il.

FRUMOASĂ-I limba noastră: [versuri] / Grigore Vieru; il.: Sergiu Puică. – Ch.: Museum, 1996. – 12 p.: il. color. – (Micile Americi).

GHICITOARE fără sfârșit / Grigore Vieru; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 228 p.: il. – (Bucuria copiilor).

HRISTOS nu are nici o vină: poeme și cântece / Grigore Vieru; selecț., îngrijirea ed., postf.: D. M. Ion. – București: Orient Occident, 1991. – 199 p. – (Grifon).

IZBĂVIREA / Grigore Vieru. – Galați: Edit-Press, 1999. – 74 p.

ÎNTREGUL cer / Grigore Vieru; des.: Iulian Filip. – Ch.: Prut Internațional, 2002. – 128 p. – (Carte de vizită).

LA ȘCOALA iepurașilor / Grigore Vieru; il.: Isai Cârmu. – Ch.: Prut Internațional, 2002. – 15 p. – (Poezii de seama voastră).

LINIȘTEA lacrimii / Gr. Vieru; ed. îngrijită și postf.: T. Nedelcea; pref.: Antonie Solomon. – Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2006. – 238 p.

LUCRARE în cuvânt: confesiuni, aforisme / Grigore Vieru; cuv. înainte de acad. Mihai Cimpoi. – Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2001. – 208 p.

MAMA: versuri / Grigore Vieru; pict.: N. Danilenco. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 174 p.: il.

MAMA: [stihii dlâ ml. šk. vozrasta] / Grigore Vieru; hudož.: Gleb Sainciuc. – Ch.: Lit. artistică, 1982. – 44 p.: il. color.

MARIA, Mirabela [înregistr. audio] / E. Doga; vers.: Gr. Vieru; interpr. orchestra și corul radio București. – [s.l.]: [s.n.], [s.a.]. – 1 CD.

MI-E DOR de tine, mamă [înregistr. audio] / Gr. Vieru; cântă Fuego.
– Cluj-Napoca: Euromusic, 2007. – 1 CD-Rom.

POEZII de sama voastră = Stihii dlă detej / Grigore Vieru; des.: D. Iazan. – Ch.: Lit. artistică, 1986. – 75 p.: il.

POFTIM de intrați = Vojdite požalujsta / Grigore Vieru; pict.: G. Zlobin. – Ch.: Lit. artistică, 1987. – 188 p..

RĂDĂCINA de foc: poeme, confesiuni / Grigore Vieru; il.: S. Bălașa.
– București: Univers, 1988. – 372 p.

RUGĂCIUNE pentru mama / Grigore Vieru; prez. graf.: P. Bosun.
– Craiova: Scrisul Românesc, 1994. – 190 p.: portr.

SOARE, soare, domn frumos / Grigore Vieru; il.: Olga Cazacu. – Ch.: Prut Internațional, 2008. – 32 p.: il.

SCRIERI alese: versuri / Grigore Vieru; pref. de M. Cimpoi; prez. graf. de S. Puică. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 374 p.: il. – (Serie pentru bibliotecă).

STEAUA de vineri: poeme / Grigore Vieru; selecț.: Horia Zilieru; pref.: Marin Sorescu. – Iași: Junimea, 1978. – 72 p.: portr.

STIHI dlă detej / Grigore Vieru; il.: D. Iazan. – Ch.: Lit. artistică, 1986. – 70 p.: il.

STRIGAT-AM către tine: volum antologic de autor / Grigore Vieru; il.: Roman Cuțiuba; cop.: Isai Cârmu. – Ch.; București: Litera Internațional, 2002. – 552 p. – (Biblioteca de aur; 200).

TAINA care mă apără / Grigore Vieru; biogr. și bibliogr.: D. Corbu; postf.: Th. Codreanu. – Iași: Princeps Edit, 2008. – 682+58 p.

VĂD și mărturisesc: versuri, aforisme și confesiuni / Grigore Vieru; pref.: Mihai Ungureanu; medalion: Mihai Cimpoi. – București: Minerva, 1996. – 276 p. – (Biblioteca pentru toți).

VESĚLAĀ azbuka: [stihii] / Grigore Vieru; per.: V. Berestov; il.: Vasile Movileanu. – Ch.: Museum, 1996. – 35, [1] p.: il. color.

ACUM și în veac [sursă electronică] / Grigore Vieru // Literatura română. – Ch.: Litera, [s.a.]. – 1 CD-Rom. – (Biblioteca școlarăului).

Ă ŽDU [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: P. Teodorovici; interpr.: A. și L. Rotaru // Populărnye ansambli i solisty. – M., 1983. – 1 disc. – S 6020553 008. – (Disko klub, 11).

CASELE Moldovei [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: Z. Tcaci; interpr.: N. Cepraga // Ėstradno-simfoničeskij orkestr moldavskogo televideniâ i radio. – M., 1978. – 1 disc. – S 60-09107-8.

EMINESCU; Trei culori; Răsai; Pentru limba noastră; Eu te iubesc, tu mă iubești; Clopotul învierii; Un nume pe zăpadă; Pace lumii; Comment ça va; Iartă-mă [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: Ion Aldea-Teodorovici; cântă: Doina și Ion Aldea-Teodorovici // Clopotul învierii... – Ch.: Muzic Master SRL, 2001. – 1 casetă audio.

LA NOI [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: A. Chiriac; cântă R. Chiriliuc // Dragă-mi este țara mea / Detskaâ horovaâ studia Gostelera-dio MSSR. – M., 1989. – 1 disc. – S 5 28 361005.

TINEREȚE [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: A. Chiriac; Sentimente / muz.: P. Teodorovici; Ca prima oară / muz.: I. Aldea-Teodorovici; Dragă otee / muz.: Iu. Sadovnic // Lazariuc, A. Primăvara. – M., 1984. – 1 disc. – S 60 21543 008.

TRANDAFIR; Grație; Elena; Astă seară; Clar de lună [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: Ian Raiburg, P. Teodorovici; cântă I. Suruceanu // Odnu tol'ko pesnû poû. – M., 1986. – 1 disc. – S 60 24007 008.

VIAȚA e frumoasă [înregistr. audio] / Grigore Vieru; muz.: Ian Raiburg; cântă I. Suruceanu și formația „Ecou”; Femeie frumoasă / muz.: M. Dolgan; cântă R. Vodă și formația „Noroc”; Cântec de duminică / muz.: D. Radu; cântă A. Lazariuc și formația „Noroc” // Melodii preferate. Nr 3. – M., 1989. – 1 disc. – S 60 29303 008.

Referințe critice

- BĂILEȘTEANU**, Fănuș. Grigore Vieru: Omul și Poetul / Fănuș Băileșteanu. – București: Iriana, 1995. – 126 p.
- CIMPOI**, Mihai. Grigore Vieru: poetul arhetipurilor / Mihai Cimpoi; cop.: Sergiu Stanciu. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 187 p. – (Recitiri).
- CODREANU**, Theodor. Duminica mare a lui Grigore Vieru / Theodor Codreanu. – București: Litera Internațional; Ch.: Litera, 2004. – 416 p. – (Biblioteca școlarului: serie nouă; nr. 504).
- DOLGAN**, Mihail. Grigore Vieru, adevăratul: eseu / Mihail Dolgan. – Ch.: Ed. pentru Literatură și Artă, 2003. – 64 p.
- GRUIA**, Stelian. Poet pe Golgota Basarabiei / Stelian Gruia; cop.: O. Popa. – Galați: Eminescu, 1995. – 188 p.
- UN DISCIPOL** al lui Orfeu: omagiu poetului Grigore Vieru la 70 de ani / ed. îngrijită de Raisa Vieru; cop.: Isai Cărmu. – Ch.: Prut Internațional, 2005. – 251 p.: il.
- GRIGORE** Vieru: biobibliografie / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Maria Ilievici. – Ch.: Litera, 1997. – 258 p.
- ABABII**, Petru. Aforismele lui Grigore Vieru // Ababii, Petru. Fenomenul postmodernismului în poezia și arta integralei filozofice eminesciene. – Ch., 2005. – P. 61-66.
- BANTOȘ**, Ana. Grigore Vieru: între exil și literatura interioară // Bantș, Ana. Recuperarea autenticului. – Ch., 2006. – P. 129-134.
- BURLACU**, Alexandru. Ars poetica lui Grigore Vieru // Burlacu, Alexandru. Textențe. Vol. 2. – Ch., 2008. – P. 183-195.
- CIMPOI**, Mihai. Clipe de grație cu Grigore Vieru // Cimpoi, Mihai. Critice. Vol. 7.: Șansa cercului. – Craiova, 2008. – P. 180-183.
- CIOBANU**, Valerian. Valea frumoasă: creionări la portret: [Grigore Vieru] // Ciobanu, Valerian. Nume și lume: creionări. – Ch., 2008. – P. 70-72.
- CIOCANU**, Ion. Fascinația curcubeului: (Grigore Vieru „Trei iezii”) // Ciocanu, Ion. Nevoia de vase comunicante sau Cartea între scriitor și cititor. – Ch., 2006. – P. 361-363.
- CUZUIOC**, Ion. Cu poetul Grigore Vieru acum 35 de ani // Cuzuioc, Ion. Lume, lume... – Ch., 2006. – P. 69-70.

- GRIGORE** Vieru // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 645-676.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Grigore Vieru // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 23.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Grigore Vieru – poet al neamului // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 82.
- PODGURSCHI**, Cristina. Simbolul lacrimii la Blaga și Vieru // Postolachi, Veronica. Globul de lacrimă al adolescenței: antologie. – Ch., 2005. – P. 28-30.
- POSTOLACHI**, Doina. Rădăcini folclorice în poezia lui Gr. Vieru // Postolachi, Veronica. Globul de lacrimă al adolescenței: antologie. – Ch., 2005. – P. 20-27.
- MORĂRAȘ**, Mihai. Singular, poetul printre noi // Morăraș, Mihai. Răzbnătorul eu pe mine însumi. – Ch., 2007. – P. 242-245.
- ȚOPA**, Tudor. Omul patimilor noastre // Țopa, Tudor. Voievozii inspirației. – Ch., 2007. – P. 256-262.
- VIERU** Grigore / Ecaterina Țarălungă // Țarălungă, Ecaterina. Dicționar ilustrat al scriitorilor români. – București; Ch., 2007. – P. 453.
- A MURIT** sufletul Basarabiei: in memoriam // Jurnal de Chișinău. – 2009. – 20 ian. – Cuprins: Băsescu, Traian. Voce a conștiinței românești / Traian Băsescu; Un mare patriot / Ionel Haiduc; Un român desăvârșit / Răzvan Theodorescu; Un mare poet național / Ion Iliescu; A murit sufletul Basarabiei / Adrian Păunescu; Reprezentant al identității românești din Basarabia / Mihai Cimpoi; Încărcat de o nouă frumusețe / Ioan Alexandru; Grigore Vieru ne imprimăvărează cu o toamnă de aur / Nichita Stănescu; Sufletul lui Vieru se odihnește pe fruntea necăjitei Basarabii / Vladimir Beșleagă; Grigore Vieru a așteptat de la oficiali recunoașterea limbii române / Nicolae Leahu; O sensibilitate dusă la limita nervilor dezgoliți / Mircea V. Ciobanu; Punctul de rouă / Em. Galaicu-Păun.

- CÂRCHELAN**, Iuliu. Poet printre copii și copil printre poeți / Iuliu Cârche-
lan // Florile dalbe. – 2009. – 5 febr. – P. 7. – (In memoriam).
- CELE** mai valoroase cercetări în domeniul limbii și literaturii vor fi răsplătite
cu premiul „Grigore Vieru” // Flux: Ed. de marți. – 2009. – 20 ian. – P. 3.
- CORBU**, Daniel. Grigore Vieru – simbol al românismului de dincolo și din-
coace de Prut / Daniel Corbu // Lit. și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 4.
- DABIJA**, Nicolae. Fratele lui Eminescu: [Grigore Vieru] / Nicolae Dabija //
Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 1.
- GRIGORE** Vieru a fost decorat post-mortem cu Ordinul Național „Steaua
României” în grad de Mare Cruce // Capitala. – 2009. – 21 ian. – P. 4.
- MORĂRAȘ**, Mihai. Poetul s-a zidit în Cetatea Limbii Române / Mihai Mo-
răraș // Lit. și arta. – 2009. – 26 febr. – P. 2.
- MOȘANU**, Alexandru. Cel mai mare poet basarabean / Alexandru Moșanu
// Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 5.
- MOVILĂ**, Petru. Poet al tuturor românilor / Petru Movilă // Lit. și arta. –
2009. – 22 ian. – P. 2.
- O LACRIMĂ** pentru Grigore Vieru: [mesaje de rămas bun poetului de la
copii] // Florile dalbe. – 2009. – 5 febr. – P. 4. – (In memoriam).
- RĂILEANU**, Vitalie. Constelația Celui care Este...: [Grigore Vieru] / Vitalie
Răileanu // Lit. și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 5.
- ROIBU**, Nicolae. Taina care ne apără: poetul a devenit mitul de care toți
avem nevoie / Nicolae Roibu // Timpul. – 2009. – 16 febr. – P. 1-2.
- RENIȚĂ**, Alecu. Grigore Vieru: rădăcina de foc a Basarabiei / Alecu Reniță
// Natura. – 2009. – Nr. 1. – P. 9.
- TAMAZLÂCARU**, Elena. La Steaua Poeziei / Elena Tamazlăcaru // Lit. și
arta. – 2009. – 22 ian. – P. 2.
- VIERU**, Boris. Grigore Vieru, Învățătorul, Patriarhul, Profetul / Boris Vieru
// Natura. – 2009. – Nr. 1. – P. 9.
- ANTON**, Ion. Grigore Vieru: sunt iarbă, mai simplu nu pot fi / Ion Anton //
Timpul. Cotidian național. – 2008. – Nr. 26. – P. 24.
- CARTEA** care ne apără: „Taina care mă apără” de Grigore Vieru a fost des-
emnată „Cartea Anului” la Salonul Internațional de Carte – 2008 // Mol-
dova. – 2008. – Nr. 9. – P. 3.

- COJA**, Ion. Eminescu și Grigore Vieru / Ion Coja // Lit. și arta. – 2008. – 14
febr. – P. 5.
- CORBU**, Daniel. Grigore Vieru sau Poezia ca strigăt existențial: [„Taina care
mă apără”] / Daniel Corbu // Lit. și arta. – 2008. – 1 mai. – P. 5.
- JOSU**, Nina. La Festivalul de Poezie „Nichita Stănescu”: [Marele Premiu
„Nichita Stănescu” pentru poezie a fost decernat poetului Grigore Vie-
ru] / Nina Josu // Lit și arta. – 2008. – 24 apr. – P. 4.
- VICOL**, Mihai. Grigore Vieru, clopotul Putnei poeziei românești din Basa-
rabia / Mihai Vicol // Lit. și arta. – 2008. – 6 noiembr. – P. 1.
- BANTOȘ**, Ana. Doi poeți mărturisitori: Alexei Mateevici și Grigore Vieru sau
Tranziția de la memorie la istorie: (Laudatio la conferirea titlului Doctor
Honoris Causa poetului Grigore Vieru) / Ana Bantș // Lit. și arta. – 2007.
– 20 sept. – P. 5; Limba Română. – 2007. – Nr. 10-12. – P. 12-21.
- STRÂMBEANU**, Andrei. Aur în premieră pentru Grigore Vieru și Eugen
Doga: [Medalia de Aur a Organizației Mondiale de Proprietate Intelec-
tuală OMPI] / Andrei Strâmbeanu // Lit. și arta. – 2007. – 3 mai. – P. 1.
- BOTEZATU**, E. A fi cu adevărat...: [Grigore Vieru] / Eliza Botezatu // Con-
vorbiri literare. – 2006. – Nr. 6. – P. 21.
- ABABII**, Petru. Aforismele lui Grigore Vieru / Petru Ababii // Lit. și arta.
– 2005. – 10 febr. – P. 6.
- BANTOȘ**, Ana. Grigore Vieru: între exilul și libertatea interioară / Ana Ban-
toș // Limba Română. – 2005. – Nr. 1-3. – P. 26-30.
- CANȚĂRU**, Grigore. Intertextualitatea în poezia lui Grigore Vieru / Grigore
Canțăru // Limba Română. – 2005. – Nr. 1-3. – P. 32-36.
- CIOCANU**, Ion. „Cinstirea limbii” în publicistica lui Grigore Vieru / Ion
Ciocanu // Limba Română. – 2005. – Nr. 1-3. – P. 37-43.
- DOLGAN**, Mihail. Farmecul estetic al liricii lui Grigore Vieru / Mihail Dol-
gan // Rev. de lingvistică și șt. literară. – 2005. – Nr. 4-6. – P. 3-11.

Dedicații lirice

- BALAN**, Nicoleta. Zeu al poeziei / Nicoleta Balan // Făclia. – 2009. – 24 ian.
– P. 13.
- BĂLȚESCU**, Nicolae. Nostalgie în apus de toamnă: lui Grigore Vieru // Băl-
țescu, Nicolae. O lume rătăcită. – Ch., 2008. – P. 122-123.

- BORDEIANU**, Leo. Evadare / Leo Bordeianu // Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 4.
- BULAT**, Eugenia. Poeții pentru Gr. Vieru / Eugenia Bulat // Lit. și arta. – 2008. – 22 ian. – P. 5.
- DABIJA**, Nicolae. Lumină tristă / Nicolae Dabija // Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 4.
- FONARI**, Victoria. Ecoul tăcerii / Victoria Fonari // Făclia. – 2009. – 24 ian. – P. 13.
- GREADCENCO**, Oxana. Ctitor de cuvinte: lui Gr. Vieru / Oxana Greadcenco // Florile dalbe. – 2007. – 15 mart. – P. 8.
- IACHIM**, Ion. Geneza poeziei: lui Gr. Vieru // Iachim, Ion. Ascult cum înflorește inul. – Ch., 2007. – P. 48-49.
- LESCU**, Mihai. Vieru ni-i comoară / Mihai Lescu // Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 5.
- MATEI**, Valeriu. Cămașa lui Grigore Vieru / Valeriu Matei // Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 7.
- MORĂRAȘ**, Mihai. Ciuleandra: (pentru Gr. Vieru) // Morăraș, Mihai. Cioplitorul de mituri. – Ch., 2007. – P. 33.
- NACU**, Radu. Plânge „Albinuța”: (poetului Grigore Vieru) / Radu Nacu // Florile dalbe. – 2009. – 29 ian. – P. 3; Dezvoltarea. – 2009. – 23 ian. – P. 8; Lit. și arta. – 2009. – 22 ian. – P. 8.
- OPREA-ROȘCA**, Valentina. Lacrima Moldovei și a României / Valentina Oprea-Roșca // Făclia. – 2009. – 31 ian. – P. 7.
- PĂUNESCU**, Adrian. Iartă-ne, Grigore / Adrian Păunescu // Lit. și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 2.
- RUSU**, Mihail. Al-țării-noastre-Abecedar: [in memoriam] / Mihail Rusu // Lit. și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 5.
- SULTANA-VICOL**, Mihai. Litanie: lui Grigore Vieru / Mihai Sultana-Vicol // Lit. și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 8.
- SURUCEANU-NOVAC**, Igor. Ziditorul cetății de cuvinte: lui Grigore Vieru / Igor Suruceanu-Novac // Lit. și arta. – 2008. – 14 febr. – P. 5.
- VODĂ**, Gheorghe. Steaua durerii: lui Gr. Vieru // Moment poetic. 28: Gheorghe Vodă. – Ch., 2005. – P. 8.

Vasile Coroban, „dascăl al generații și generații de filologi”, s-a născut în Camenca, Bălți, într-o familie de țărani. Studiile liceale le-a făcut în orașul Bălți. În anul 1935 a absolvit Universitatea din Iași, Facultatea de Drept. În timpul studenției redactează ziarul *Viața universitară* cu caracter antifascist, fiind condamnat la șase luni de închisoare (1933). După 28 iunie 1940 a colaborat la ziarul *Pământ sovietic* din Bălți. În perioada 1942-1945 a fost învățător la o școală medie din regiunea Kemerovo. După 1945 a lucrat ca secretar responsabil la ziarul *Luceafărul roșu* (Bălți). În 1947 a devenit colaborator la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM, conducător al Sectorului de teorie a literaturii al acestui institut, totodată activând și ca profesor la Universitatea de Stat din Moldova. În 1954 a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din fosta RSSM, iar în 1958 – doctor habilitat în filologie.

Vasile Coroban a fost un protagonist de seamă al valorificării moștenirii literare clasice. Cărțile, studiile, articolele, recenziile și chiar replicile lui Vasile Coroban formează o parte importantă a criticii și istoriei literare. A scris peste 300 de lucrări. Lui îi aparțin cunoscutele monografii și studii literare: *Ion Canna* (1953), *Miron Costin* (1956), *Reflecția moral-filozofică și observația psihologică la G. Ureche, M. Costin, I. Neculce* (1956), *Cronicarul Ion Neculce. Viața și opera* (1956), *Vasile Alecsandri. Viața și opera* (1957), *Studii și articole de critică literară* (1959), *Creația lui M. Eminescu în școală* (1980) ș.a.

De asemenea, a contribuit la pregătirea multor culegeri colective: *Istoria literaturii moldovenești, vol. I* (1958), *Genuri și specii literare* (1963), *Studii de teorie a literaturii* (1979) ș.a.

Volumele menționate, precum și prefetele la sute de cărți, rapoartele și comunicările la diverse congrese, conferințe și simpozioane, activitatea în calitate de autor de manuale – toate denotă o erudiție vastă, un gust artistic și estetic elevat, o intuiție critică profundă, un spirit analitic și polemic distins al scriitorului. O dovadă elocventă a talentului, erudiției, spiritului critic și a vervei polemice a lui Vasile Coroban o constituie studiul *Romanul moldovenesc contemporan* (1968, 1974), editat și în limba rusă (Moscova, 1979) și monografia *Dimitrie Cantemir – scriitor umanist* (1969, reeditată în 2003). Criticul pornește de la necesitatea delimitării romanului de celelalte specii epice, în scopul anihilării unor opinii eronate despre romanul nostru contemporan, în vogă la acea oră.

Criticul literar a semnat mai multe studii în care a abordat importante aspecte ale creației lui A. Lupan, Em. Bucov, I. Druță, L. Deleanu, P. Zadnipru, N. Costenco ș.a. De asemenea, a scris eseuri literare despre mari figuri, cum au fost Aristofan, Homer, Dante, Voltaire, F. Dostoievski ș.a.

La 19 octombrie 1984 s-a stins din viață la Chișinău, fiind înmormântat în satul lui de baștină. Astăzi numele său îl poartă Biblioteca publică din Glodeni, liceul din același oraș și o stradă din orașul Chișinău.

(T.C.)

Referințe

Am o rezistență mare: Sunt fire de țaran!

***

Fiecare popor are ceva specific în noțiunile sale de bine și rău, de dreptate și adevăr, de justiție socială și răzbunare.

Vasile Coroban

Vasile Coroban coboară din matca cea mai numeroasă a țărănimii, așa-numita „talpa țării”, rămâne unul din cei mai dotați cărturari ai noștri, un înzestrat cu o rară intuiție, un sânguincios cercetător al scrisului, un savant fundamental al proceselor literare și culturale în genere...

Ion Druță

A fost un literat de forță, dotat, pasionat, activ, cu o pregătire enciclopedică și prezent la toate punctele cardinale literare...

Constantin Popovici

Vasile Coroban a fost un teoretician serios al literaturii românești din Basarabia, în particular al romanului. El a fost sanitar grijuliu, totodată temut al literaturii noastre infectate, de-a lungul deceniilor...

Ion Ciocanu

Spirit neîmpăcat cu dogma, cu locul comun, a scris studii docte, bazate pe respectul documentului și obiectivității de esență langoniană...

Mihai Cimpoi

Titluri pentru expoziții

Vasile Coroban – model critic al literaturii din Basarabia

Vasile Coroban – un justițiar într-o lume a arbitrarului

Vasile Coroban – „patriarhul criticii moldovenești”

Literatul de forță – Vasile Coroban

BIBLIOGRAFIE

Opera

DIMITRIE Cantemir – scriitor umanist: eseu / Vasile Coroban; prez. graf.: Iaroslav Oliinik. – Ch.: Cartea Moldovei, 2003. – 296 p.

ROMANUL moldovenesc contemporan / Vasile Coroban; pict.: G. Ostapenco. – Ch.: Cartea moldovenească, 1969. – 380 p.

STUDII. Eseuri. Recenzii / Vasile Coroban. – Ch.: Cartea moldovenească, 1968. – 383 p.

Referințe critice

- BANTOȘ**, Ana. Vasile Coroban. Reabilitarea spiritului critic // Bantoș, Ana. Recuperarea autenticului. – Ch., 2006. – P. 106-109.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Vasile Coroban (1910-1984) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 58.
- ȚURCANU**, Andrei. Vasile Coroban – un justițiar într-o lume a arbitrarului // Țurcanu, Andrei. Bunul simț. – Ch., 1996. – P. 53-58.
- VASILE** Coroban // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 179-188.
- ZBÂRCIOG**, Vlad. Coroban Vasile // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 140-141.
- BĂRBUȚĂ**, Diana. Vasile Coroban – nume de referință în literatura națională / Diana Bărbuță // Capitala. – 2005. – 26 febr. – P. 7.
- BUSUIOC**, Aureliu. Lecțiile lui Coroban: [comemorări] / Aureliu Busuioc // Glasul națiunii: rev. reîntregirii neamului. – 2005. – 26 mai. – P. 12.

Dedicații lirice

- BOSI-DUMINEANU**, Gheorghe. Teoria cuvântului: lui Vasile Coroban // Bosi-Dumineanu, Gheorghe. Tainele tăcerii: versuri. – Ch., 2007. – P. 188.
- CIORNEI**, Vsevolod. Tăcere de aur: Memoriei lui Vasile Coroban // Ciornei, Vsevolod. Istoria geloasă: poeme. – Ch., 1990. – P. 53.
- ȚURCANU**, Andrei. Moșneagul: lui Vasile P. Coroban // Țurcanu, Andrei. Cămașa lui Nessos. – Ch., 1996. – P. 117.
- VATAMANU**, Ion. Vasile Coroban: în amintirea cărturarului // Vatamanu, Ion. Atât de mult al pământului. – Ch., 1990. – P. 76-77.

Ion Miloș, poet, eseist, traducător, profesor, s-a născut la 16 februarie 1930, la Sărcia (Sutjeska), în Banatul Iugoslav, în familia țăranilor români Lucia și Iosif Miloș. Face școala primară în satul natal, apoi Liceul Român din Vârșeț (1942-1950). Se înscrie la Facultatea de Filozofie din Belgrad, pe care o va absolvi în 1955 cu teza de licență „Estetica irațională a supra-realismului”. Din 1955 până în 1956 face studii filologice la Paris, după care se întoarce la Belgrad unde intră în gazetărie (1956-1959) și începe să traducă din literatura franceză. Urmează între 1960 și 1963 cursurile Facultății de Litere de la Sorbona, luându-și a doua licență în litere. Între 1963 și 1964 este student la École des hautes études.

Din 1946 publică poezii în ziarul *Libertatea*, revistele *Lumina* și *Bucuria copiilor*. Debutază editorial în 1953, publicând volumul de versuri în limba română *Muguri*, după ce se remarcă în cenaclul liceului și în câteva cercuri literare studențești. În 1956 începe „bătălia” pentru generațiile tinere de scriitori, mai întâi cu articole literare și apoi cu eseul polemic *Ce-i de făcut?*, care îi aduce mari neplăceri. Este declarat „dușman al poporului, reacționar, anticomunist”. În 1959 pleacă în Suedia, unde timp de 30 de ani va preda franceza, româna, sârba, croata și suedeza pentru străini. Din 1960, timp de 24 de ani, nu este publicat în Banatul Iugoslav, întrerupând orice contact cu literatura română din Voivodina.

Este autor a peste 20 de volume de poezie în limbile română, franceză, sârbă și suedeză, editate la București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara sau Stockholm. Dintre volumele în română vom remarca: *Eterna aurora* (1977), *Semne* (1978), *Tauri și melci* (1982), *Raze și fulgi* (1985, poezii

pentru copii), *Amurgul frunzelor* (1993), *Imagini de rouă* (1998), *Cerul iubirii* (1998), *Nemărginiri* (1998), *Născut în trei țări* (1999), *O altă lume am visat* (2000), *Drumuri* (2005) ș.a. „Poezia lui Ion Miloș este una dramatică, cuvintele țâșnind ca un acut rechizitoriu, ca un țipăt, nu atât din deznădejde și singurătate cât din durerea neputinței de a învinge izolarea la care îl obligă o lume ce uită mereu de oameni. Poetul își caută continuu identitatea, rostul între semeni și mai ales calea ce duce la adevăr într-o atmosferă de incertitudine” (Constantin Cubleșan).

Ion Miloș s-a afirmat ca un promotor activ al spiritualității românești în Suedia și alte țări. În 1968 vizitează pentru prima dată România, participând la Congresul Internațional de Romanistică. Are o bogată activitate de traducător din română, franceză, sârbă, croată, macedoniană, slovenă în suedeză și invers (peste 45 de volume de traduceri). A tradus în limba suedeză din Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Geo Bogza, Emil Cioran, Mircea Eliade, Ioan Alexandru, Fănuș Neagu, Eugen Barbu, Augustin Buzura ș.a. A realizat în premieră absolută o antologie de poezie românească cu toți poeții români din lume, 177 de autori, intitulată *La masa tăcerii*, pentru care a obținut în 1998 Premiul Uniunii Scriitorilor din România. Între 1973 și 1980 a fost redactor al revistei *Candela*, publicație lunară de cultură și spiritualitate românească editată la Stockholm. Organizează în Suedia numeroase expoziții de artă plastică și de carte, inițiază turnee ale unor trupe de teatru, formații corale și de dansuri populare, promovând cultura din România. În 1975, împreună cu Părintele prof. dr. Alexandru Ciurea, a înființat Biserica ortodoxă română din Malmö. În 1989, cu ocazia centenarului Eminescu, a înființat în Suedia Comitetul Eminescu și a susținut conferințe despre poetul român la Universitățile din Lund, Malmö și Stockholm.

A participat la diverse acțiuni culturale desfășurate în România (festivaluri de literatură, saloane de carte, expoziții etc.), fiind prezent și la activități similare organizate la Chișinău.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Suedia, Serbia, Republica Moldova și Macedonia. A primit numeroase premii naționale și internaționale: Marele Premiu „Cartea anului” la Festivalul Internațional de poezie din Sebeș-Alba (1998, pentru volumul *La masa tăcerii*), Premiul Academiei Suedeze pentru activitatea de scriitor și traducător (1998), Premiul Academiei Române „Mihai Eminescu” pentru poezie (2000, pentru *Cerul iubirii*). Este laureat al mai multor premii ale Uniunii Scriitorilor din România și ale Asociației Scriitorilor din Suedia. De asemenea s-a învrednicit de Premiul „Penița de Aur” pentru traduceri (Macedonia), „Crucea pentru mireni” înmănată de Patriarhul Iustinian, „Crucea pentru mireni” înmănată de Patriarhul Teoctist, Ordinul Național „Serviciul credincios” în grad de Comandor (2002), titlul de Cetățean de onoare al orașului Cluj-Napoca, Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea ș. a. În anul 2002 i s-a acordat cetățenia română cu titlul de Cetățean de Onoare „pentru serviciile deosebite aduse țării și națiunii române”.

(M.U.)

Referințe

Un poet ca Miloș împinge granițele, ne lărgeste experiența... ceea ce este excelent însă la Miloș și face poezia lui atât de cuceritoare și spontană, aproape irezistibilă, este felul său de a se mișca între stări sufletești (...).

Kurt Bladh

Un poet modern simțind și trăind poezia marilor aspirații umane traversate de dramatice stări ale secolului.

Alexandru Husar

Ion Miloș este unic... Eu văd în el cel mai vital dintre poeții Centrului și Estului Europei în linia gândirii lui Cioran și a lui Gombrowicz.

Cornel Ungureanu

Poezia lui Ion Miloș este ca o revărsare de ape cu mai multe izvoare. Am putea vorbi de prezența ironiei postmoderniste și a sacrului în poeziile sale, de respirații filozofice și de acolade măiestrite. Ion Miloș este un poet adevărat și important al limbii române.

Dumitru Radu Popescu

Ion Miloș este poetul născut de limba română în Banatul Sârbesc și trăitor în Suedia. (...) Este copilul spiritual a trei țări. Este unul dintre cei mai importanți poeți români, care a impus cu deosebită putere spiritul modernității în lirica română.

Mihai Cimpoi

Ion Miloș este modern prin prezența sa patetică în contemporaneitate și clasic prin limpezimea cristalină a „demersului” liric, oricât ar afecta acesta caracterul prozaic.

Șerban Cioculescu

Idealist incurabil, poetul Ion Miloș face parte din speța rară a oamenilor care își pot imagina că miligramele de poezie pe cap de locuitor protejează viața mai bine decât armele.

Virgil Mihaiu

Titluri pentru expoziții

Un liric impresionant – Ion Miloș

Ion Miloș: un exilat întru poezie

Poetul născut în trei țări

Ion Miloș – un promotor al spiritualității românești

BIBLIOGRAFIE

Opera

AMURGUL frunzelor / Ion Miloș. – Cluj-Napoca: Clusium, 1993. – 61 p.

CERUL iubirii: poezii / Ion Miloș. – Timișoara: Augusta, 2001. – 146 p.

CERUL de sub ierburi: poezii / Ion Miloș; cop.: Alexandru Done. – București: Cartea Românească, 1998. – 81 p.

DRUMURI: poezii / Ion Miloș; cop.: Vasilian Doboș; cop. 1: Iacob Label (Kuba) No more war. – Iași: Princeps Edit, 2005. – 93 p.

IMAGINI de rouă: [versuri] / Ion Miloș. – Cluj-Napoca: Clusium, 1998. – 80 p.

O ALTĂ lume am visat: antologie / Ion Miloș; cop.: Vladimir Zmeev. – Ch.: Litera, 2000. – 360 p.

RAZE și fulgi: poezii pentru copii / Ion Miloș. – Stockholm: Svejug, 1985. – 40 p.

TAURI și melci: [versuri] / Ion Miloș. – Cluj-Napoca: Dacia, 1982. – 59 p.

Referințe critice

DRAM, Constantin. Omul miloșian: 11 metamorfoze urmate de căderea în oglindă / Constantin Dram. – Iași: Universitas XXI, 2008. – 194 p.

BĂRBOI, Constanța. Miloș Ion / Constanța Bărboi // Dicționar antologic de poeți și dramaturgi. – București, 2001. – P. 356-359.

CIMPOI, Mihai. Un exilat întru poezie: Ion Miloș / Mihai Cimpoi // Miloș, Ion. O altă lume am visat. – Ch., 2000. – P. 5-12.

HUSAR, Al. Prefață: [Ion Miloș] / Al. Husar // Miloș, Ion. Imagini de rouă. – București, 1997. – P. 5-12.

ITINERAR critic: [Ion Miloș] // Miloș, Ion. Imagini de rouă. – București, 1997. – P. 75-78.

MILOȘ Ion // Dicționarul general al Literaturii Române. – București, 2005. – P. 374-375.

RACHIERU, Adrian Dinu. Nordul și sufletul / Adrian Dinu Rachieru // Miloș, Ion. Cerul iubirii. – Timișoara, 1998. – P. 80-84.

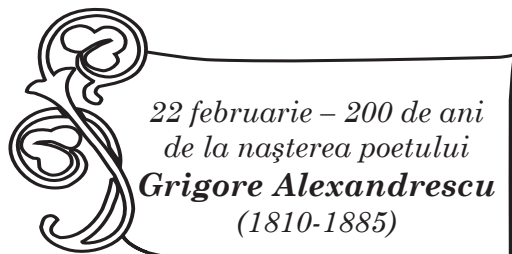
ROIBU, Nicolae. Miloș Ion // Roibu, Nicolae. Cei care sunt...: dialoguri, eseuri, medalioane și întâmplări cu personalități din Republica Moldova. – Ch., 2000. – P. 264-269.

ULICI, Laurențiu. Miloș Ion // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării. – București, 1996. – P. 59-60.

AGACHE, Catinca. Ion Miloș – poetul „luminii care surâde” / Catinca Agache // Lumina. – 2007. – Nr. 3. – P. 229-241.

CIOPRAGA, Constantin. Ion Miloș – poet româno-scandinav / Constantin Ciopraga // Convorbiri literare. – 2005. – Nr. 6. – P. 13-15.

HOLBAN, Ioan. Cum se poate ieși din iarnă / Ioan Holban // Dacia literară. – 2005. – Nr. 63. – P. 32-33.

Grigore Alexandrescu s-a născut la 22 februarie 1810 la Târgoviște, în mahalaua Lemnului, fiind al patrulea copil al vistiernicului Mihai Alexandrescu și al Mariei, născută Fusea. Mama viitorului poet era descendentă dintr-o familie de mici boieri, ctitori ai mai multor biserici.

Copilăria și-a petrecut-o în orașul natal. Încă de mic învață „greaca modernă” la dascălul Rafail, apoi „elinica” la școala lui Mitilineu. Familiarizat cu textele antice, putea să reproducă scene întregi din Sofocle și Euripide și – cum singur mărturisește – îl știa pe Anacreon „din scoarță în scoarță”.

În 1827 rămâne orfan de ambii părinți. În 1830 pleacă la București, la un unchi, părintele Ieremia, care-l găzduiește într-una din clădirile Mitropoliei. În 1831 se înscrie la „școala de limbă franțuzească” a lui I. A. Vaillant în „clasa de literatură”. Printre colegi i-a avut pe C. A. Rosetti și Ion Ghica, de care îl va lega o statornică prietenie. Mai apoi este elev la „Sf. Sava”, pensionul lui Vaillant fiind înglobat acestui colegiu.

În 1833 devine membru al Societății Filarmonice, din care făceau parte Câmpineanu, Heliade-Rădulescu. Această „societate literară pentru cultura limbii” avea și un program politic cuprinzând o serie de reforme democratice – egalitatea tuturor înaintea legii, emanciparea țăganilor etc.

În 1834 intră cadet de cavalerie în armata română, în scurt timp fiind înaintat la gradul de „praporgic”, dar demisionează în 1837 și se reîntoarce la București.

În timpul domniei lui Gheorghe Bibescu (1842-1848), Alexandrescu își reia slujba de stat, fiind numit șef la „masa a doua a jelibilor”, la Secretariatul de Stat. În 1850 este numit director la Arhivele Statului, este înălțat la rangul de glucer și devine, în 1854, director al Eforiei Spitalelor Civile. În 1859, domnitorul Al. I. Cuza îl desemnează director, apoi ministru ad-interim la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice, iar în 1860 – membru al Comisiei Centrale de la Focșani, care avea ca misiune unificarea legislației celor două Principate. În același an se fac simțite primele semne ale bolii de nervi, care îl va chinui până la sfârșitul vieții. Din cauza problemelor de sănătate, este nevoit să se retragă din viața politică și publică.

A debutat literar la 6 martie 1832 în *Curierul românesc* cu poezia *Miezul nopții*. Face cunoștință cu I. Heliade-Rădulescu, în tipografia căruia publică, în același an, primul său volum, *Eliezer și Neftali*, care cuprinde traducerea poemului cu același titlu al poetului francez Florian, însoțită de un ciclu de versuri originale, printre care cinci fabule. În 1838 editează un nou volum, *Poezii*, și începe colaborarea la primul cotidian românesc *România*.

Între 1838 și 1840, epoca pregătirilor revoluționare, Grigore Alexandrescu își întărește legăturile cu cercurile progresiste, ceea ce însuflă operei lui vigoare sporită și încredere în viitorul pe care-l pregătea acțiunea oamenilor. În 1840 publică la Iași, în *Dacia literară*, poezia *Anul 1840* – un puternic ecou al năzuințelor pentru o viață mai bună și de luptă împotriva tiraniei. Ca urmare a apariției poeziei, considerată instigatoare, și bănuț că ar fi avut legături cu organizatorii complotului împotriva domnitorului Alexandru Ghica, Grigore Alexandrescu este arestat în octombrie. Stă trei luni în închisoare, timp în care traduce tragedia lui Voltaire *Meropa*, pe care o va tipări în 1847. Este eliberat la intervenția lui Ion Ghica. În această perioadă, scrisul lui ajunsese la deplină notorietate, numele lui începuse a fi cunoscut și peste hotare.

În vara lui 1842, împreună cu Ion Ghica, profesor la Academia Mihăileană din Iași, pornesc într-o călătorie de o lună și jumătate la mănăstirile de pe valea Oltului. Rodul acestei călătorii prin locuri pline de istorie sunt câteva poezii de inspirație patriotică (*Umbra lui Mircea. La Cozia, Răsăritul lunii, La Tismana, Mormintele, La Drăgășani*) și un *Memorial de călătorie*, singura sa scriere în proză. În același an, la Iași, apare o ediție completă de *Poezii*, editată sub îngrijirea lui Alexandru Donici. În 1847, la tipografia lui C. A. Rosetti și E. Winterhalder, îi apare volumul *Suvenire și impresii, epistole și fabule*, cea mai importantă culegere din opera sa poetică, iar în 1863 apare o nouă ediție din opera scriitorului, intitulată *Meditații, elegii, epistole, satire și fabule*. În 1882, în revista *Cimpoiul*, poetul septuagenar publică traducerea din *Ierusalimul eliberat* de Torquato Tasso – ultima sa manifestare literară.

Se stinge din viață la 25 noiembrie 1885, după o lungă și grea suferință. Din cortegiul funerar, care i-a însoțit sicriul până la cimitirul Belu, n-a lipsit bunul său prieten Ion Ghica.

(T.P.)

Referințe

(...) O scriere este întotdeauna un mijloc de a face alta mai desăvârșită, și eu voi fi cel dintâi a aplauda pe acela ce va face mai bine.

Grigore Alexandrescu

Farmecul artistic al poeziei lui Gr. Alexandrescu este în mare parte de domeniul muzicii. Poetul este înainte de Al. Macedonski, dintre acei care au contribuit considerabil la apropierea poeziei de muzică.

George Călinescu

Alexandrescu a trebuit să aibă nu numai geniul unui poet, dar și sufletul unui erou, pentru ca să poată înțelege atât de profund ruinele vestite și umbrele eroice ale trecutului nostru...

Barbu Delavrancea

Satiarele și mai ales fabulele lui (Gr. Alexandrescu) sunt adevărate perle ale literaturii noastre.

Ioan Slavici

Lăudată fie memoria marelui poet, a cărui pană a știut să învieze umbrele glorioase ale eroicului nostru trecut și-a împodobit vechile tradiții legendare ale istoriei naționale, îmbrăcându-le în strălucitele colori ale bogatei sale imaginațiuni...

Ion Ghica

Mulți l-au cunoscut pe (Gr. Alexandrescu) drept un produs de metisaj, un amestec de romantism și clasicism. De fapt el e un romantic printre clasici și un clasic printre romantici. Cu alte cuvinte, e un scriitor de tranziție. Nu putem spune că fără el n-ar fi existat Eminescu, dar e probabil că vocea lui Eminescu n-ar fi sunat tot așa.

Paul Cornea

Prin meditația patriotică, prin epistolă, satiră și fabulă, Grigore Alexandrescu se aliniază încă mai categoric în frontul scriitorilor pașoptiști.

Ion Roman

Titluri pentru expoziții

Grigore Alexandrescu – 200 de ani de la naștere

Un romantic printre clasici

Grigore Alexandrescu – nume prestigios în istoria literaturii române

Poezia lui Alexandrescu – o perlă în șiragul literaturii române

BIBLIOGRAFIE

Opera

FABULE. Texte comentate / Grigore Alexandrescu; tab. cron., pref., note și bibliogr.: S. Radion. – București: [s.n.], 1986. – 192 p. – (Lyceum).

FABULE / Grigore Alexandrescu; cop.: Constantin Pohrib. – București: Garamond, [s.a.]. – 92 p. – (Biblioteca elevului).

- FABULE** și alte scrieri / Grigore Alexandrescu; cop.: D. Ionescu. – București: Editura pentru Literatură, 1967. – 286 p.
- POEZII** și proză / Grigore Alexandrescu; cop.: Isai Cârnu. – Ch.: Litera, 1998. – 296 p. – (Biblioteca școlară; nr. 183).
- POEZII** / Grigore Alexandrescu; il.: Gh. Marinescu; pref. și tab. cron.: C. Mohanu. – București: Ion Creangă, 1980. – 256 p. – (Biblioteca școlară; nr. 104).
- SATIRE** și fabule / Grigore Alexandrescu; cop.: L. Irinescu. – Craiova: Hyperion, 1995. – 99 p.
- UMBRA** lui Mircea. La Cozia / Grigore Alexandrescu; cop.: Șerban Andreescu. – București: Lucman, [2005]. – 351 p. – (Biblioteca copiilor: Bibliografie școlară).

Referințe critice

- IOSIFESCU**, Silvian. Grigore Alexandrescu / Silvian Iosifescu; cop.: C. Müller. – București: Editura Tineretului, [s.n.]. – 128 p. + 8 f. fotogr.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Grigore Alexandrescu (1810-1885) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor: Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 35.
- MARCEA**, Rompiliu. Grigore Alexandrescu // Alexandrescu, Grigore. Fabule și alte scrieri. – București, 1967. – P. 5-20.
- MOHANU**, Constantin. Prefață: [Grigore Alexandrescu] // Alexandrescu, Grigore. Poezii. Proză. – București, 1980. – P. 5-38.
- MOHANU**, Constantin. Tabel cronologic: [Grigore Alexandrescu] // Alexandrescu, Grigore. Poezii. Proză. – București, 1980. – P. 237-242.
- RADIAN**, Sanda. Prefață: [Grigore Alexandrescu] // Alexandrescu, Grigore. Fabule. – București, 1986. – P. IX-LVIII.
- GRIGORE** Alexandrescu // „a” MIC”. – 2008. – Nr. 11. – Supliment.
- DRAGOMIR**, Constantin. Grigore Alexandrescu // Florile dalbe. – 2004. – 25 mart. – P. 8.

Frédéric Chopin, compozitor polonez de muzică pentru pian, s-a născut la Żelazowa Wola. La vârsta de 20 de ani pleacă la Paris, unde își va consolida reputația ca interpret, profesor și compozitor. Datorită talentului său muzical ușor de remarcat, va câștiga aprecierea de „al doilea Mozart”.

Tănărul Chopin a primit prima lecție de pian din partea Ludwikăi, sora sa mai mare. La vârsta de șapte ani era deja autorul a două poloneze (*Sol minor* și *Si bemol major*). Articole despre copilul minune apar în presa din Varșovia, iar „micul Chopin” devine o atracție în cadrul reuniunilor ținute de aristocrația capitalei. Tot în jurul acestei perioade începe să susțină concerte publice de caritate. Prima apariție în calitate de pianist are loc la vârsta de opt ani. În perioada 1816-1822 Chopin ia lecții profesioniște de pian, sub îndrumarea lui Wojciech Zywny, în continuare dezvoltarea talentului său fiind supervizată de către Wilhelm Wierfil, renumit pianist și profesor la Conservatorul din Varșovia. Acesta îi predă lecții valoroase de orgă, posibil și de pian.

Între 1823 și 1826 Chopin frecventează cursurile Liceului din Varșovia, acolo unde își desfășoară activitatea tatăl său. Din 1826 începe studiul teoriei muzicale și compoziției la Conservatorul din Varșovia. În 1829 participă la un recital al lui Niccolò Paganini. La trei săptămâni după absolvirea Conservatorului din Varșovia, Chopin își face debutul strălucit la Viena. Susține aici două recitaluri de pian și primește multe critici favorabile, deși existau și voci care criticau tonul jos produs de pian. În decembrie, același an, susține premiera *Concertului pentru pian*

în *Fa minor* la Clubul Negustorilor din Varșovia. Prima reprezentare a celui alt concert pentru pian, în *Mi minor*, are loc la Teatrul Național pe 17 martie 1830. La sfârșitul anului 1830 Chopin părăsește Varșovia pentru a susține concerte în Europa de Vest. În 1831 ajunge la Paris, este întâmpinat de către exilați polonezi și de artiști de marcă. Face cunoștință cu unii din cei mai renumiți pianiști, compozitori și scriitori ai vremii, printre care se aflau Liszt, Berlioz, Meyerbeer, Bellini, Balzac, Heine, Victor Hugo și Schumann. Tot aici a întâlnit-o pe autoarea franceză, cunoscută sub pseudonimul George Sand, de care avea să-și lege viața pentru mai mulți ani.

În perioada petrecută la Paris, Chopin participă la un număr considerabil de concerte, festivaluri muzicale, întreprinde vizite și turnee variate. Având un suflet sensibil și nobil, Chopin a fost un artist romantic tipic. Compozițiile sale cu o tonalitate personală au avut un efect determinant aproape o jumătate de secol asupra stilului interpretativ al concertelor de pian, acestea fiind preferate și azi în programele de concerte.

Peste 230 de lucrări ale compozitorului au supraviețuit timpului. Toată opera lui Chopin include partituri pentru pian. Predominant pianul este folosit ca instrument singular, însă există lucrări muzicale unde apar și alte instrumente, precum vioară, violoncel, voce sau orchestră. A scris 2 fantezii muzicale, 27 de studii, 26 de preludii, 17 poloneze, 58 de mazurci, 17 valsuri, 21 de nocturne, 4 balade, 4 scherzo-uri ș.a.

S-a stins din viață la Paris, în 1849. Deși viața sa a fost atât de scurtă, a lăsat contemporanilor săi și generațiilor viitoare piese de o rară sensibilitate și frumusețe. Celebrele *Nocturne* sunt capodopere muzicale mult admirate de melomanii din lumea întreagă.

Înainte de cel de al Doilea Război Mondial a fost ridicată o statuie închinată lui Chopin în Parcul Lazienki din Varșovia, în fața căreia sunt organizate recitaluri de pian din opera lui Chopin în fiecare duminică a verii. Copacul stilizat aflat deasupra compozitorului reprezintă mâna și degetele unui pianist.

În memoria geniului lui Frédéric Chopin, Varșovia găzduiește la fiecare cinci ani Concursul Internațional de Pian „Frédéric Chopin”. Premiul „Grand Prix du Disque Frédéric Chopin” este acordat periodic interpretărilor remarcabile ale operei lui Chopin.

(M.U.)

Referințe

Muzica este exprimarea ideilor prin mijlocirea sunetelor, dezvăluirea sentimentelor cu ajutorul acestora.

Frédéric Chopin

Sufletul muzicii sale a trecut în zbor deasupra pământului.

***

Când auzi de Chopin ne vine în minte un singur instrument muzical: pianul. Cu toate că niciodată nu i-a plăcut să dea concerte, apărând doar de 30 de ori în fața publicului, ca pianist era mai bun decât mulți virtuozii ai secolului al XIX-lea. A contribuit foarte mult la schimbarea muzicii pentru pian. Compozițiile cu stil novator ale lui Chopin sunt „lovituri de tun ascunse într-un buchet de flori”.

Robert Schumann

Este într-adevăr uimitor cum la Chopin, într-o singură persoană, s-au acumulat două facultăți geniale, darul celui mai mare melodist și al celui mai original armonizator.

Nikolai Rimski-Korsakov

Titluri pentru expoziții

Frédéric Chopin – suflet de o rară sensibilitate
Chopin în acorduri de muzică
Chopin – un artist romantic
Chopin – ilustru compozitor polonez
Poetul pianului Frédéric Chopin

BIBLIOGRAFIE

Opera

- BALLADY** / F. Chopin; isp. V. Gornostaeva, fortepiano. – M.: Melodiâ, 1982. – S 10-17545-6.
- DVADCAT'** četyre prelûdii: soč. 28 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. N. Akopân, fortepiano. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – 33D-027246.
- KONCERT** Nr 1 dlâ 2 fortepiano s orkestrom [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. E. Kisin; Akadem. simfoničeskij orkestr Moskovskoj filarmonii; dir. D. Kitaenko. – M.: Melodiâ, 1985. – 2 disc. – S 10 21837 008; S10 21839 002.
- BARKAROLA:** fa-diez minor: soč. 60; Četyre ètûda: la-bemol major: soč. 25, Nr.1; sol-bemol major: soč. 10, Nr. 5; mi minor: soč. 25, Nr. 5; do-diez minor: soč. 10, Nr. 4; Val's: la minor: soč. 34, Nr. 2; Polonez: la-bemol major: soč. 53 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. A. Rubinštejn, fortepiano // Artur Rubinštejn v Bol'som zale Moskovskoj konservatorii. II. – M., 1984. – 1 disc. – S10-21327-004.
- FANTAZIÂ**-Èkspromt: do-diez minor: soč. 66 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. A. Fisher, fortepiano // Fisher, Anni, fortepiano. – M., [s.a.]. – 1 disc. – D-06059.
- CHOPIN** (1810-1849) / F. Chopin; isp. Orkestr Zolotogo Sveta // Mirovaâ klassika v sovremennoj obrabotke. CD 1. – M., [s.a.]. – 1 CD. – MT 702 – 909-480-6. – Soderž: Fantaziâ Nr. 4; Revolûcionnyj ètûd (Nr. 2); Polonez Nr. 6; Val's Nr. 10; Ètûd Nr. 13; Bol'soj brilliantovyy val's (Nr. 12); Ballada Nr. 1; Val's Nr. 7; Noktûrn Nr. 2; Ètûd Nr. 1; Kapli doždâ (Prelûdiâ Nr. 5); Brilliantovyy val's Nr. 2; Prelûdiâ Nr. 6; Prelûdiâ Nr. 2; Prelûdiâ Nr. 20; Ètûd Nr. 21; Ètûd Nr. 19; Mazurka Nr. 3; Ètûd Nr. 2; Prelûdiâ Nr. 4.
- KONCERT** Nr.1 dlâ fortepiano s orkestrom: mi minor: soč. 11; Barkarola: fa diez major: soč. 60; Mazurka Nr.4: mi bemol minor: soč. 6, Nr. 4; Mazurka Nr. 39: si major: soč. 63, Nr. 1; Mazurka Nr. 40: fa minor: soč. 63, Nr. 2; Mazurka Nr. 41: do diez minor: soč. 63, Nr. 3 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. H. Neuhaus, fortepiano // Neuhaus, Heinrich, fortepiano. – M., 1981. – 2 disc. – M10-42341-2; M10-43473-4. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva: fortepiano, klavesin, organ).

- KONCERT** Nr.2 dlâ fortepiano s orkestrom: fa minor: soč. 21; Prelûdii [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. S. Rihter, fortepiano // Svâtoslav Rihter, fortepiano. – M., 1983. – 2 disc. – M10 45147 003; S10 16403 007.
- NOKTÛRN:** fa-diez major: soč. 15, Nr. 2; Mazurka: do-diez minor: soč. 63, Nr. 3; Pât' val'sov: mi-bemol major: soč. 18; re-bemol major: soč. 64, Nr. 1; si minor: soč. 69, Nr. 2; mi minor: soč. posm.; la-bemol major: soč. 64, Nr. 3 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. S. Rahmaninov, fortepiano // Iskusstvo S. V. Rahmaninova: 2-â seriâ. Disc 4. – M., 1973. – 1 disc. – 33D-031033-34.
- NOKTÛRNY;** Polonez Nr. 1: do-diez minor: soč. 26, Nr. 1; Mazurka Nr. 41: do-diez minor: soč. 63, Nr. 3; Mazurka Nr. 25: si minor: soč. 33, Nr. 4; Polonez-fantaziâ: la-bemol major: soč. 61; Polonez Nr.2: mi-bemol minor: soč. 26, Nr. 2; Barkarola: fa-diez major, soč. 60; Polonez Nr. 5: fa-diez minor: soč. 44 [înregistr. audio] / F. Chopin; O. Bošnâkovič, fortepiano // Bošnâkovič, Oleg, fortepiano. – M., 1990. – 2 disc. – S10 29031 007.
- POLONAISE:** in A major: op. 40/1; Grande Valse Brillante [înregistr. audio] / F. Chopin // Znamenitnye Klassičeskie proizvedeniâ: sb. klassičeskoj muzyki. CD1. – Kyïv, [s.a.]. – 1 CD. – (MP-3 records).
- POLONEZ:** fa-diez minor: soč. 44; Èxpromt: sol-bemol major: soč. 51; Noktûrn: re-bemol major: soč. 27, Nr. 2; Sonata Nr. 2: si-bemol minor: soč. 35 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. A. Rubinštejn, fortepiano // Artur Rubinštejn v Bol'som zale Moskovskoj konservatorii. I. – M., 1984. – 1 disc. – S10-21325-005.
- SONATA** dlâ violončeli i fortepiano: sol minor: soč. 65 [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. Gr. Pâtigorskij, violončel'; R. Firkušny, f-no // Pâtigorskij Gr., violončel': Disc 1. – M., 1983. – 1 disc. – M10-44841-42. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva: skripka, al't, violončel').
- SUVENIR** Paganini [înregistr. audio] / F. Chopin; isp. A. Mežirova // Iz starogo al'boma. – M., 1989. – 1 disc. – S29079-80.

Referințe critice

- BALAN**, Theodor. Chopin / Theodor Balan. – București: Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1960. – 372 p.: il.

- BÊLZA**, Igor'. Frédéric Chopin / Igor' Bêlza. – M.: Muzyka, 1991. – 141 p.: il.
- BROSKIEWICZ**, Jerzy. Obraz lûbvi: povest' o žizni Frederica Chopina; Pis'ma Chopina / Jerzy Broszkiewicz. – M.: Pravda, 1989. – 544 p.
- POPOVICI**, Doru. Cântec îtrerupt sau viața lui Chopin / Doru Popovici. – București: [s.n.], 1988. – 151 p.
- POURTALÈS**, Guy de. Chopin on le poète / Guy de Pourtalès. – Paris: Gallimard, 1963. – 246 p. – (Le livre de Poche: encycl.).
- RASSKAZY** o velikih kompozitorah: V. Mozart, F. Chopin [înregistr. audio] / avt. G. Vul'fon; cit. S. Nekrasov. – M.: Rosmèn-Audio, 2000. – 1 caseta audio. – RA 08 15. – (Besedy o muzyke).
- SINÂVER**, L. Žizn' Chopina / L. Sinâver. – M.: Muzyka, 1966. – 148 p. – (Șkol'naâ biblioteka).
- BRĂDĂȚEANU**, Virgil. Frédéric Chopin // Brădățeanu, Virgil. Întâlnire cu capodopera. – București, 1973. – P. 180-184.
- BRUMARU**, Ada. Chopin // Brumaru, Ada. Romantismul în muzică. – București, 1962. – P. 157-171. – (Muzica pentru toți).
- BULUČEVSKIJ**, Ū. Chopin Frédéric // Bulučevskij, Ū. Kratkij muzykal'nyj slovar' / Ū. Bulučevskij, V. Fomin. – SPb.; M., 1998. – P. 441-442.
- CHOPIN** Frédéric // Ënciklopediâ klassičeskoj muzyki. – M., [s.a.]. – 1 CD-Rom. – (Interaktivnyj mir).
- CHOPIN** Frédéric // Muzykanty mira: biografičeskij slovar'. – M., 2001. – P. 492.
- CHOPIN** // Universal'naâ Ënciklopediâ škol'nika: gumanitarnye nauki. – M., 2005. – P. 374.
- CHOPIN** Frédéric // Vsë obo vseh. T. 2. – M., 1997. – P. 409-408.
- CHOPIN** Frédéric Francis // Dicționar de mari muzicieni. – București, 2000. – P. 104-110.
- FRÉDÉRIC** Chopin // Marea carte despre personalități. – București, 2006. – P. 228-229.
- COLLINS**, Stephen. Chopin // Collins, Stephen. Klassičeskaâ muzyka ot i do. – M., 2001. – P. 204-205. – (Grandioznyj mir).
- MIHEEVA**, L. Frédéric Chopin / L. Miheeva // 166 biografii znamenityh kompozitorov. – SPb., 2000. – P. 77-79.

- PROHOROVA**, I. Frédéric Chopin // Prohorova, I. Muzykal'naâ literatura zarubežnyh stran. – M., 1988. – P. 110-126.
- SAMIN**, D. Frédéric Chopin / D. Samin // Sto velikih kompozitorov. – M., 2000. – P. 187-193.
- ȘTEFĂNESCU**, Ioana. Frédéric Chopin (1810-1849) // Ștefănescu, Ioana. O istorie a muzicii universale. În 3 vol.: vol. 3: De la Schubert la Brahms. – București, 1998. – P. 209-247.
- URLEA**, Ana Maria. „Scoateți-vă pălăria, domnilor! Un geniu”: Frédéric Chopin // Urlea, Ana Maria. Și marii muzicieni au fost copii. Vol. 1 / A. M. Urlea, I. Sava. – București, 1992. – P. 20-22.
- VASINA-GROSSMAN**, V. A. Chopin Frédéric // Vasina-Grossman, V. A. Kniga o muzyke i velikih muzykantah: malen'kaâ Ëncikl. – M., 1986. – P. 162-165.
- ȘATOHINA**, Elena. Frédéric Chopin: dar i pepel lûbvi / Elena Șatohina // Aquarelle. – 2008. – Nr.1. – P. 142-144.

Dedicații lirice

- RĂU**, Aurel. Chopin // Rău, Aurel. Septentrion: versuri. – București, 1994. – P. 128.

Poetul „generației de aur” a poeziei române Liviu Damian s-a născut la 13 martie 1935, în familia intelectualilor Ștefan și Eufimia Damian din satul Strâmba, jud. Bălți (actualmente satul Corlăteni, raionul Râșcani). În una din poezii poetul își descrie baștina astfel: „Baștina e ochiul ce nu doarme./ Baștina aude ce-i în piept./ Baștina e dorul sfânt al mamei/ și verdictul tatei greu, dar drept”.

Din cauza sănătății șubrede, primele două clase de școală le-a făcut la domiciliu, în 1947 mergând direct în clasa a treia a școlii din localitatea de baștină. Fiind elev, îi plăcea să citească mult, participa la șezători literare, serate școlare. După absolvirea școlii medii și-a urmat studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1955-1960). După absolvire a activat la redacția ziarului *Tânărul leninist*, apoi ca redactor-șef adjunct al revistei *Nistru* (1963-1968) și redactor principal al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1968-1971). Din 1971 până în 1976 a activat în calitate de consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, iar între 1976 și 1986 a fost secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor.

A început să compună versuri fiind încă elev, primele poezii publicate în presa periodică datând din 1951. Ulterior apare cu un ciclu de versuri în colecția colectivă *Glasure tinere* (1954 și alte ediții). Debutul editorial a avut loc în anul 1963 cu placheta de versuri *Darul fecioarei*. După debut a urmat o serie de volume: *Ursitoarele* (1965), *Sunt verb* (1968), *Partea noastră de zbor* (1974), *Mândrie și răbdare* (1977), *Altoi pe o tulpină vorbitoare* (1978), *Coroana de umbră* (1982), *Scrieri alese* (1985), *Poezii și poeme* (1986) ș.a. Operele lui Liviu Damian au încurajat tânăra generație de scriitori „să iubească și să prețuiască cuvântul... să lupte cu inerția verbului și versului...”.

A scris și cărți pentru copii: *Comoara* (1964), *De-a baba-oarba* (1972), *Inima și tunetul* (1981) ș.a. În 1988, sub îngrijirea lui Ion Hadârcă, a văzut lumina tiparului o selecție postumă de versuri pentru copii ale scriitorului intitulată *Aștept un arici*, iar în 2003 Editura „Litera” a scos de sub tipar volumul *Saltul din efemer* apărut în colecția „Biblioteca școlarului”. Ca și în scrierile pentru adulți, poezia sa pentru copii „se concentrează în jurul câtorva probleme predilecte – pământul și pâinea, dăruirea omului, creația, neostoita sete de frumos și bine” (Eliza Botezatu).

Liviu Damian s-a afirmat și ca înzestrat eseist și publicist, dovadă fiind cărțile *Îngânduratele porți* (1975), *Pâinea* (1976), *Dialoguri la mar-*

ginea orașului (1980), *Pâinea în două cânturi* (1984). A tradus din poezia lui P. Neruda, V. Solouhin, N. Hikmet, I. Ritsos, I. Ziedonis ș.a.

Operele sale au fost apreciate, autorul învrednicindu-se de diverse premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți pentru volumul de poezii *Coroana de umbră* (1982), Premiul de Stat al Moldovei pentru volumele *Dialoguri la marginea orașului* și *Maraton* (1984), titlul onorific „Maestru Emerit al Artei” (1985). În anul 1995, în satul de baștină al scriitorului, a avut loc inaugurarea Muzeului literar „Liviu Damian”, iar în 2000, pe casa în care a locuit în ultimii săi ani de viață, a fost dezvelită o placă memorială. Astăzi numele scriitorului îl poartă un liceu și o stradă din Chișinău.

În urma unei boli grave s-a stins din viață, cu „dor de viață” așa cum mărturisea prietenilor săi, la 20 iulie 1986 la Chișinău. La mormântul din satul natal în 1989 a fost instalat un monument realizat de sculptorul Alexandra Picunova și arhitectul Anatol Gurici.

(T.C.)

Referințe

Coborâtor din neam de vechi plugari
Îmblânzitor al vremilor moderne,
Admirator al versurilor lungi
Pe care în câmpie le așterne.

Liviu Damian

Sunt poetul vostru uneori
Alteori – al ploii de pe trepte
Alteori sunteți poezii mei
Magi moderni cu fețe înțelepte.

Liviu Damian

În veacu-acesta care multe știe,
Dar încă și mai multe le-a uitat,
Invoc cuvinte vechi de omenie
Pe care străbuneii mi le-au dat.

Liviu Damian

Cu o energie copleșitoare a verbului Dumisale bărbătesc a îmbărbătat pe cel umilit, a mângâiat pe cel suferind, a știut să fie totodată principial și intransigent...

Ion Hadârcă

Liviu Damian ne-a încurajat să iubim cuvântul, să-l respectăm, să-l prețuim. Într-o perioadă când era greu să iubești mult ceea ce nu suferă să fie iubit puțin. De la el am deprins cum să luptăm cu inerția verbului și versului. Acest om era un clopot în clopot. Alarma și conștiința acestui neam... Știa ca nimeni altul să cultive în jurul său o atmosferă de onestitate și demnitate omenească.

Nicolae Dabija

Izvora din întreaga sa putere spirituală, din aleasa sa cultură poetică, o liniște înflăcărată, care călea duhul celor aflați în preajma inimii sale. Era exploziv duhul său și molipsitor de viață. Alteori arăta fragil ca o floare, plângea chiar. Dar plângea frumos... Suflet bun în toate... A fost ostaș al vieții, al curajului scriitoricesc...

Grigore Vieru

Liviu Damian a făcut din actul scrisului o torță de lumină înnobilitoare pentru neam și a mers cu ea – demn – prin viață, și a luminat cu ea, încât lumina-i se revarsă și azi – clară și tainică – din tot ce a scris și a pățimit.

Gheorghe Doni

Liviu Damian atinge cele mai sensibile coarde ale vorbirii noastre sfinte, ascultă muzica vremii și a metaforei descoperite, îndelung, retras în sine. De asta, așa zice, citește asiduu, călătorește mult, leagă prietenii durabile, traduce din operele celebre ale poeților contemporani.

George Meniuc

Titluri pentru expoziții

E c-am plecat, dar totuși nu m-am dus...

Focul din verbul lui Liviu Damian

Poetul cu cântecul frunzei pe buze

Liviu Damian – poetul ploii de pe trepte

BIBLIOGRAFIE

Opera

ALTOI pe o tulpină vorbitoare: [versuri] / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1988. – 47 p.

AȘTEPT un arici: versuri / Liviu Damian; il.: Victoria Rață. – Ch.: Prut Internațional, 2004. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră).

CAVALERIA de Lăpușna: poem dramatic din epoca lui Ștefan cel Mare / Liviu Damian; pref.: Mihai Cimpoi. – Ch.: Baștina-Radog, 2004. – 72 p.

COROANA de umbră: versuri / Liviu Damian; cop.: F. Țuțuianu. – București: Ed. Fundației Culturale Române, 2002. – 107 p.

DE-A BABA-OARBA: poeme / Liviu Damian. – Ch.: Cartea moldovenească, 1972. – 88 p.

DIALOGURI la marginea orașului / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 156 p.

GOVORĂȘAĂ loza: stihii i poemy / Liviu Damian. – M.: Sov. pisatel', 1980. – 75 p.

HLEB: stihii / Liviu Damian; hudož.: Isai Cârmu. – Ch.: Lit. artistică, 1977. – 46 p.: il.

INIMA și tunetul: [versuri] / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1981. – 123 p.

MARATON: În șapte ode, două digresiuni lirice și o elegie / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 51 p.

MELCUL și steaua: [versuri] / Liviu Damian; prez. graf.: N. Răileanu; pict.: A. Sârbu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1996. – 32 p. – (Poezii de duminică).

PÂINEA în două cânturi: eseu, poeme / Liviu Damian, Imant Ziedonis. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 115 p.

- POEZII** și poeme / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1986. – 208 p.
- SALCÂMUL** din prag / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1979. – 159 p. – (Biblioteca școlară).
- SALTUL** din efemer: [versuri] / Liviu Damian; cop.: V. Zmeev; tab. cron. și ref. ist.-lit.: I. Ciocanu [et al.]; il.: A. Ussow. – Ch.: Litera; București: Litera Internațional, 2003. – 460 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 462).
- SÂNT** verb: versuri / Liviu Damian; prez. graf.: Isai Cârnu. – Ch.: Hyperion, 1990. – 127 p. – (Orfica).
- SCRIERI** alese. În 2 vol. / Liviu Damian; prez. graf.: Gheorghe Vrabie. – Ch.: Lit. artistică, 1985. –
Vol.1: [Versuri]. – 304 p.
Vol.2: [Versuri, schițe, articole, eseuri]. – 286 p.
- TĂȚEST'** krylev: stihii, poemy / Liviu Damian. – M.: Hudož. lit., 1988. – 238 p.
- ULTIMA** noapte a lui Nicolae Stoica: [poem] / Liviu Damian. – Ch.: Lit. artistică, 1978. – 22 p.
- UN SPIC** în inimă: versuri / Liviu Damian; prez. graf.: Iaroslav Olîinik. – Ch.: Cartea Moldovei, 2002. – 152 p.

Referințe critice

- BANTOȘ**, Ana. Liviu Damian: „Cavaleria de Lăpușna” și nevoia de certitudine // Bantoș, Ana. Recuperarea autenticului. – Ch., 2006. – P. 122-128.
- CIMPOI**, Mihai. Liviu Damian: Logosul ca etnos // Damian, Liviu. Coroana de umbră: versuri. – București, 2002. – P. 5-8.
- LIVIU** Damian // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 126-133.
- SAVOSTIN**, Nikolai. Valentin i Liviu: [Liviu Damian] // Savostin, Nikolai. Čest' poetov: kn. o pisatel'stve i pisatelâh. – Ch., 2006. – P. 315-318.
- ZBÂRCIOG**, Vlad. Damian Liviu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 166-167.
- BUTUȘANU**, Feodosia. Să nu uităm de Liviu Damian / Feodosia Butușanu // Lit. și arta. – 2007. – 6 sept. – P. 7.

- PROHIN**, Victor. Poetul și virgula: [Liviu Damian] / Victor Prohin // Lit. și arta. – 2007. – 4 oct. – P. 4.
- BOLOGA**, Ana. Urmașii lui Liviu Damian / Ana Bologa // Florile dalbe. – 2006. – 2 mart. – P. 2.
- TELEUCĂ**, Victor. Dialog la marginea iernii: [Liviu Damian] / Victor Teleucă // Viața Basarabiei. – 2006. – Nr. 3-4. – P. 127-131.
- CANȚĂRU**, Grigore. Liviu Damian: tentația intertextualității / Grigore Canțăru // Limba română. – 2005. – Nr. 1-3. – P. 185-188.
- DABIJA**, Nicolae. Veșnic recunoscători: [Liviu Damian] / Nicolae Dabija // Lit. și arta. – 2005. – 10 mart. – P. 4.
- DAMIAN**, Anastasia. Poetul ne lipsește mult în aceste vremuri tulburi... / Anastasia Damian, Rodica Damian, Gabriela Damian, Vasile Roman-ciuc // Timpul. – 2005. – 11 mart. – P. 1.
- DAMIAN**, Rodica. Tatăl meu, cartea și copiii săi... / Rodica Damian // „a”MIC”. – 2005. – Nr. 3. – P. 2.
- DUMINICA** trecută Liviu Damian ar fi împlinit 70 de ani // Opinia. – 2005. – 15 mart. – P. 6.
- HADÂRCĂ**, Ion. Liviu Damian sau poetica structurilor primordiale / Ion Hadârcă // Lit. și arta. – 2005. – 17 mart. – P. 5.
- PROCA**, Ion. Și nu se așterne tăcerea: [Liviu Damian] / Ion Proca // Glasul națiunii. – 2005. – 17 mart. – P. 7.
- PROHIN**, Victor. Poetul și baștina: [Liviu Damian] / Victor Prohin // Alunelul. – 2005. – Nr. 3. – P. 15.
- ROIBU**, Nicolae. Un poet de azi, un poet de mâine: [Liviu Damian] / Nicolae Roibu // Timpul de dimineață. – 2005. – 16 mart. – P. 4.
- ROIBU**, Nicolae. Verbul, inima și tunetul lui Liviu Damian / Nicolae Roibu // Timpul. – 2005. – 11 mart. – P. 11.

Dedicații lirice

- ANTON**, Ion. Tema și teama poetului: regretatului Liviu Damian / Ion Anton // Florile dalbe. – 2008. – 11 sept. – P. 5; Florile dalbe. – 2001. – 1 sept. – P. 8.
- DABIJA**, N. Doina: pentru Liviu Damian, in memoriam // Dabija, N. Drepul la eroare. – Ch., 1993. – P. 117.

- DUDIN**, Mihail. Liviu Damian // Dudin, Mihail. *Kniga liriki*. – L., 1986. – P. 284.
- LUTIC**, Mircea. *Maternă: [poezie lui Liviu Damian] / Mircea Lutic // Pagini de literatură română: Bucovina, regiunea Cernăuți, 1775-2000: (compendiu și antologie)*. – Cernăuți, 2000. – P. 417-418.
- LUTIC**, Mircea. *Noimă: lui Liviu Damian / Mircea Lutic // Pagini de literatură română: Bucovina, regiunea Cernăuți, 1775-2000: (compendiu și antologie)*. – Cernăuți, 2000. – P. 415.
- VATAMANU**, Ion. Liviu Damian // Vatamanu, Ion. *Atât de mult al pământului*. – Ch., 1990. – P. 48-49.
- VIERU**, Gr. *Abecedar: lui Liviu Damian // Vieru, Gr. Strigat-am către tine*. – Ch., 1999. – P. 23.

Compozitorul german și organist din perioada barocă, Bach este considerat unul dintre cei mai mari muzicieni ai lumii. Este cel mai celebru reprezentant al unei vechi dinastii de muzicieni care-și are rădăcinile în secolul al XVI-lea. Viitorul compozitor s-a născut în primăvara anului 1685 la Eisenach, fiind ultimul din cei opt copii ai lui Elisabeth Lämmerhirt și Johann Ambrosius Bach, muzician în orașele Erfurt și Eisenach. De la tatăl său a luat primele lecții la instrumentele cu coarde și de suflat, iar unchiul său Johann Cristoph I-a ajutat să pătrundă în tainele interpretării la orgă.

Johann Sebastian se va bucura prea puțin de căldura căminului părintesc, copilăria sa încheindu-se odată cu moartea mamei (1694), apoi a tatălui său (1695).

Rămas orfan la nici zece ani împliniți, își va petrece următorii ani la Ohrdruf, în familia fratelui mai mare Johann Christoph, care i-a fost îndrumător în arta compoziției și a interpretării la clavecin. După studiile la liceul din Ohrdruf, la vârsta de 15 ani, reușește să obțină un loc la școala de cânt de pe lângă biserica Sf. Michael din Lüneburg, mai întâi ca cântăreț, apoi – după schimbarea vocii – ca organist și violonist. Aici a avut prilejul să studieze partituri valoroase aflate în biblioteca școlii, să-și aprofundeze cunoștințele în domeniul muzicii vocale bisericești, să-și desăvârșească tehnica și arta interpretativă. Din această perioadă datează contactul său cu arta maeștrilor organişti Georg Böhm, Jan Adams Reincken, cu creația compozitorilor francezi Nicolas de Grigny, Louis Marchand, François Couperin.

În anul 1703 își începe cariera de muzician angajat. De aici încolo, muzica va fi pentru el o profesiune exercitată în serviciul unui nobil sau al unei municipalități ori biserici, rareori satisfăcătoare din punct de vedere financiar și totdeauna dependentă de capriciile angajatorilor. Cercetătorii vieții și creației marelui Bach împart cariera acestuia în câteva perioade, în dependență de posturile pe care le-a ocupat.

Prima perioadă (1703-1708) cuprinde activitatea din orașele Arnstadt și Mülhausen și este importantă în special pentru evoluția viitorului organist. La Arnstadt va fi organist în biserica localității, având obligațiunea de a-i instrui pe coriștii bisericii. Pe lângă faptul că își desăvârșește tehnica și arta interpretativă, tânărul Bach face primele încercări în arta componistică, scriind piese pentru orgă și clavecin (preludii și fugi, toccate, sonate, capricii). Cantata *Pentru că tu nu mi-ai lăsat sufletul în infern* constituie debutul său în genul cantatei, gen în care va excela de-a lungul vieții.

Anii petrecuți la Arnstadt i-au adus și primele neînțelegeri cu autoritățile bisericești. Acest fapt, dar și relațiile destul de complicate cu disci-

polii săi din corul bisericii, l-au determinat, în vara anului 1707, să accepte postul de organist la Blasiuskirche din Mülhausen. Este o etapă a vieții deosebit de rodnică și diversă, care i-a dat numeroase satisfacții, inclusiv cea de a-și vedea prima lucrare tipărită – cantata *Dumnezeu este regele meu*. Dintre lucrările compuse în această perioadă vom mai remarca cantatele religioase *Din adâncuri te chem, Doamne, Dumnezeu se gândește la noi* și *Preludiul în sol minor* pentru orgă.

Disputele în sânul bisericii, care se adânceau tot mai mult, l-au făcut să părăsească mediul bisericesc, astfel că în vara lui 1708 începe cea de a doua perioadă din viața sa, de astă dată ca muzician de curte. Mai întâi la Weimar, în calitate de muzician de cameră, organist și maestru de concert la curtea ducelui Wilhelm Ernst von Saxa (1708-1717), apoi la Köthen în calitate de capelmaistru la curtea prințului Leopold de Anhalt (1717-1723).

La Weimar a compus primele sale lucrări mari pentru orgă și clavecin, printre care piesele *Toccată și fuga în re minor*, *Passacaglia și fuga în do minor*, precum și numeroase cantate. La curtea din Köthen compozitorul va persevera în domeniul creației instrumentale. Sunt anii în care a compus cele mai multe creații de muzică camerală pentru diferite instrumente (vioară, violoncel, flaut, clavecin), desăvârșind genurile instrumentale consacrate: preludiul, fuga, toccata, fantezia, invențiunea, variațiunea, sonata, suita. Printre cele mai valoroase creații din această perioadă se înscriu sonatele și partiturile pentru vioară solo, suitele pentru violoncel solo, preludiile și fugile din prima parte a *Clavecinului bine temperat* (1722, partea a doua în 1742), *Fantezia cromatică*, cele șase *Concerte brandenburgice* (1721), *Concertul italian*, concertele pentru vioară și orchestră, *Micul caiet pentru clavecin* (1720) ș.a.

În 1723 Johann Sebastian Bach se mută la Leipzig, moment în care începe ultima și cea mai grea, mai îndelungată și mai fecundă perioadă din viața lui. Aici va activa în calitate de cantor, maestru de cor al bisericii Sf. Toma. Pe lângă activitatea didactică, răspunde și de muzica bisericii Sf. Toma și Sf. Nicolae (fiind obligat să dea în fiecare săptămână o cantată nouă pentru slujbele religioase), precum și să compună muzică

pentru ceremoniile oficiale ale municipalității și universității. Concomitent era compozitor al curții regelui Poloniei August al III-lea, compozitor al curții de la Weissenfels și, în continuare, al curții de la Köthen. În această perioadă a scris peste 300 de cantate și multe alte creații, printre care: *Magnificat* (1723), *Patimile după Ioan* (1724), *Patimile după Matei* (1727), *Patimile după Marcu* (1731), *Oratoriul de Crăciun* (1734), *Misa în si minor* (1740), *Piese pentru clavecin* în 4 volume (1731-1742), *Ofranda muzicală* (1747), *Arta fugii* (neterminată) ș.a.

În total, pe tot parcursul vieții sale, Johann Sebastian Bach a compus peste 1000 de creații de muzică vocală (cantate, motete, mise, oratorii, arii, lieduri etc.) și instrumentală (sonate, preludii, toccate, fantezii, fugi, suite, partituri, uverturi, concerte pentru orgă, clavecin, vioară, lăută, flaut, violoncel), excepție făcând doar opera. Anume această vastitate a creației sale l-a determinat pe Ludwig van Beethoven să spună: „Nu râu, ci ocean trebuia să se numească” (în germană „bach” înseamnă râu).

În pofida talentului său genial și activității prolifică, ultima perioadă a vieții lui Bach a fost umbrată de conflicte și dispute neîncetate cu mai marii orașului și administrația școlii muzicale din Leipzig, de umilință și decepție, de neînțelegerea ce i se arăta și lipsa de considerație cu care era tratat. În ultimul deceniu al vieții J.S. Bach a părăsit activitatea didactică, fiind preocupat cu precădere de revizuirea și desăvârșirea unor vechi lucrări. Doar două evenimente mai importante au marcat această perioadă a biografiei sale, ambele petrecute în 1747. Primul eveniment este călătoria, ultima din viață, la Potsdam, la curtea regelui Friedrich al II-lea, unde fiul său Philipp Emanuel era angajat ca clavecinist (în urma acestei călătorii va compune *Ofranda muzicală* considerată apogeul creației sale). Cel de-al doilea eveniment a fost primirea sa în „Societatea științelor muzicale” întemeiată și condusă de Lorenz Mizler, societate care avea printre membrii săi de onoare muzicieni celebri ai timpului precum Händel, Telemann, Mattheson. Acest semn de prețuire, venit prea târziu, la apusul vieții, nu a mai putut influența moralul muzicianului sexagenar, detașat acum de ambițiile și pretențiile unor aprecieri.

În ultimii ani de viață s-a confruntat cu pierderea treptată a vederii, dar a continuat să creeze. S-a bucurat de respectul și de succesele copiilor săi (din cei douăzeci de copii, pe care i-a avut cu două soții, doar opt au supraviețuit, dintre care unii l-au urmat pe calea muzicii, mai cunoscuți fiind Philipp Emanuel și Johann Christian).

După o operație nereușită a orbit complet. Sănătatea i s-a deteriorat apoi rapid și, pe 28 iulie 1750, s-a stins în urma unui atac de apoplexie. A fost înmormântat în curtea bisericii Sf. Ioan din Leipzig. Peste două veacuri, la 28 iulie 1950, rămășițele sale au fost instalate în fața altarului din biserica Sf. Toma, unde muzica sa răsună până astăzi la fiecare sărbătoare.

Întreaga creație a lui J.S. Bach a fost prea puțin apreciată în timpul vieții, scrierile sale fiind considerate de muzicienii mai tineri ca depășite de timp (chiar și fiul său Johann Christian îl numea „perucă învechită”). După moarte compozițiile i-au fost în mare parte uitate și doar peste cinci decenii, la începutul anilor 1800, au început să fie redescoperite, tipărite și interpretate. La centenarul morții sale, din inițiativa lui Robert Schumann și a unui grup de intelectuali, la Leipzig a fost înființată Societatea Bach, sub ale cărei auspicii s-au tipărit, timp de o jumătate de secol (1850-1900), 46 de volume cuprinzând lucrările până atunci cunoscute (noua Societate Bach, înființată în 1904, va publica o a doua ediție integrală a lucrărilor sale completată cu scrierile descoperite ulterior). Creațiile lui Bach sunt interpretate și propagate, apar tot mai multe studii și monografii consacrate vieții și operei bachoviene, omagii muzicale semnate de compozitori aparținând diferitor țări, generații și școli muzicale. Pe parcursul întregului secol XX se derulează o perioadă pe care francezii au numit-o „retour à Bach” și care a culminat cu anul 1985, declarat „An european al muzicii”, când întreaga comunitate muzicală a comemorat 300 de ani de la nașterea lui Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel și Domenico Scarlatti. Creațiile sale răsună pe diferite scene ale lumii, continuând trecerea prin viață a celebrului lor creator.

(L. T.)

Referințe

Toată muzica mea aparține lui Dumnezeu și toate capacitățile mele sunt predestinate Lui.

Johann Sebastian Bach

Dacă toată creația muzicală – Beethoven, Schubert, Schuman – ar dispărea, ar fi foarte trist, dar dacă l-am pierde pe Bach, am fi de neconsolat.

Johannes Brahms

Cantorul de la Leipzig este ca o arătare dumnezeiască: el este simplu și totuși inexplicabil.

Johann Wolfgang von Goethe

Moștenirea muzicală a lui Bach este un patrimoniu național inestimabil – alte popoare nu au nimic asemănător. Cei care vor salva creațiile sale de uitare și moarte, vor ridica un monument etern marelui maestru (...).

Johann Nikolaus Forkel

Bach este un colos care domină lumea muzicală; nu poți să ai speranța a-l urma în domeniul său decât de departe, pentru că el a epuizat totul și pentru că în tot ceea ce a creat este de neimitat.

Johann Christian Heinrich Rinck

Secole de-a rândul s-au suprapus și s-au ramificat corali după corali, sprijinind vederea piscului ce răzbate peste întinsurile mării. Este arta lui Bach, o artă care luminează mereu și mereu universul mistuitor al gânditorilor prin sunete.

Meditația și umorul, solemnul și grația își împletesc nuanțele în muzica lui, (...) în încercarea sa de a crea și de a dărui bucurii sonore interpreților și ascultătorilor.

Ioana Ștefănescu

Titluri pentru expoziții

Johann Sebastian Bach, un Orfeu al muzicii universale
 În lumea virtuozului Bach
 Johann Sebastian Bach – între tragic și sublim
 Nu râu, ci ocean trebuia să se numească
 Не ручей, а океан ему имя
 Его Величество Бах
 Поистине великая музыка, поистине великий музыкант

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- ANGLIJSKIE** sùity dlà klavira [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. G. Gul'd, fortepiano. – M.: Melodiâ, 1980. – 2 disc. – 33S10-13103-06.
- ARIĂ** s tridcat'ù variaciâmi: „Gol'dberg - variacii” / J. S. Bach; isp. Grigorij Sokolov, fortepiano. – M.: Melodiâ, 1982. – 2 disc. – S10 18851 005.
- BRANDENBURGSKIE** koncerty: Nr. 4: sol major; Nr 6: mi-bemol major; Neokončennaâ fuga iz „Iskusstva fugi” [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. Kamernyj orkestr V. Strossa. – M.: Melodiâ, 1983. – 1 disc. – M90 44555-6.
- FANTAZIĂ:** sol major: BWV572; Pastoral': fa major: BWV590; Horal'naâ prelûdiâ „Ausder Tiefe rufe ich”: mi minor: BWV745; Sonata Nr.1: mi-bemol major: BWV525; Prelûdiâ i fuga: si minor: BWV544 [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. A. Fisejskij, organ. – M.: Melodiâ, 1988. – 1 disc. – S10 27119 009.
- BACH**, J. S. Horošo temperirovannyj klavir. Č. 2: B 870-893: 24 prelûdii i fugi [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. S. Rihter. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 3 disc. – 33 SM 04213-18.
- ISKUSSTVO** fugi: re minor: V. 1080 [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. S. Dižur, organ. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 2 disc. – 33 SM 03081-84.
- BACH**, J. S. Koncerty dlà organa Nr. 1, 2, 3 [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. O. Âncenko. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – S 10 07053-54.
- MALEN'KIE** prelûdii i fugi / J. S. Bach. – M.: Melodiâ, 1978. – 1 disc. – S 50-09697-98. – (Iz repertuara detskih muzykal'nyh škol).

- MESSA:** si minor: fragm. / J. S. Bach; isp. hor pod upr. H. Shoy. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – 33D 011937-38.
- PASSACAGLIA:** în do minor; Coral-preludiu „Nun Komm' Der Heiden Heiland”; Coral-preludiu „Herr Gott Nun Schlenss den Himmel auf”; Coral-preludiu „Christum nir Sollen Löben Schön” [înregistr. audio] / J. S. Bach; interpr. J. Grubich, orgă // Joachim Grubich. – București: Electrecord, [s.a.]. – 1 disc. – ST-ECE0851.
- PASTORAL':** fa major; Kancona: re minor; Partitury na temy horalu „O Gott du frommci Gott”: do minor; Fuga: sol minor [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. G. Grodberg. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. stereo. – 33SM 02599-60.
- SÛITY** dlà orkestra: Nr. 1-4 / J. S. Bach; isp. orkestr „New filarmonia” (London); dir. Otto Klemperer. – M.: Melodiâ, 1977. – 2 disc. – 33S 10-08179-82.
- TOKKATY** [înregistr. audio.] / J. S. Bach; isp. G. Grodberg, organ. – M.: Melodiâ, [s.n.]. – 1 disc. – 33SM-02513-14.
- ADAGIO** from Concerto for 2 Violins, Strings and Basso Continuo in C minor: BWV1060 [înregistr. audio] / J. S. Bach // Znamenitye klassičeskie proizvedeniâ: sb. klass. muzyki. Č.1. – Kiev, 2005. – 1 CD. – K 670594VČ.
- AIR** [înregistr. audio] / J. S. Bach; aranjament Daisuke Soga // Mobile: doublebass quartet. – București, [s.a.]. – 1 disc. – ST-ECE 03978.
- BACH** (1685-1750) [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. Orkestr Zolotogo Sveta // Mirovaâ klassika v sovremennoj obrabotke. Č.1. – M., [s.a.]. – 1 CD. – MT 702909-463-6.
- CORAL** din cantata nr. 147: în sol major: BWV147; Coral: în sol doric: BWV659, Fantezia și fuga: în do minor: BWV537; Toccata dorică: BWV538 [înregistr. audio] / Johann Bach // Schlandt Hans Eckart. – București, [s.a.]. – 1 disc. – ST-ECE 01042.
- KONCERT** nr. 1 dlà skripki s orkestrom: la minor [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. N. Mil'stejn, skripka // Mil' štejn, Natan, skripka. – M., [s.a.]. – 1 disc. – M10-44761-2. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva: skripka).
- ORGANNAÂ** knižečka: sorok păt' organnyh horalov [înregistr. audio] / J. S. Bach; isp. H. Valh, organ // Valh, Helmut, organ. – M., [s.a.]. – 2 disc. – S10-18951-54.

Referințe critice

- KURCMAN, A.** Johann Sebastian Bach: malen'kaâ dokumental'naâ povest' / A. Kurcman. – M.: Muzyka, 1999. – 104 p.: il. – (Muzykal'naâ biblioteka dlâ ūnošestva).
- MAR, Arkadij.** Ručej iz Thŭringen: rasskaz o muzykante / Arkadij Mar; hudož.: G. A. Traugot. – M.: Malyš, 1990. – 32 p.: il.
- MOROZOV, S.** Bach / S. Morozov. – 2-e izd. – M.: Molodaâ gvardiâ, 1984. – 254 p.: il. – (Zizn' zamečatel'nyh lŭdej).
- SKUDINA, G.** Rasskazy ob Johanne Sebastiane Bache / G. Skudina. – M.: Muzyka, 1985. – 32 p.
- BACH Johann Sebastian** // Dicționar de mari muzicieni. – București, 2000. – P. 27-32.
- BACH Johann Sebastian** // Enciclopedia pentru elevi. Vol. 2: B / Enciclopedia Britannica. – București, 2008. – P. 5-6.
- BACH Johann Sebastian** // Muzykanty mira: biogr. slovar'. – M., 2001. – P. 44.
- BACH Johann Sebastian** // Personalități care au schimbat istoria lumii: de la Renaștere până la Iluminism 1492-1789. – București, 2003. – P. 256-258.
- BACH Johann Sebastian** // Universal'naâ ěnciklopediâ škol'nika: gumanitarnye nauki. – M., 2005. – P. 30.
- BACH Johann Sebastian** // Vsĕ obo vseh. În 7 vol.: vol. 1. – M., 1997. – P. 24-27.
- JOHANN Sebastian Bach** // Marea carte despre personalități. – București, 2006. – P. 222-223.
- BACH Johann Sebastian:** [sursă electronică] // Ěnciklopediâ klassičeskoj muzyki. – M., [s.a.]. – 1 CD-ROM. – (Interaktivnyj mir).
- BRĂDĂȚEANU, Virgil.** Muzica lui Bach // Brădățeanu, Virgil. Întâlnire cu capodopera. – București, 1973. – P. 157-162.
- BULUČEVSKIJ, Ū.** Bach Johann Sebastian // Bulučevskij, Ū. Kratkij muzykal'nyj slovar' / Ū. Bulučevskij, V. Fomin. – M., 1998. – P. 36.
- COLLINS, Stephen.** Johann Sebastian Bach // Collins, Stephen. Klassičeskaâ muzyka ot i do. – M., 2001. – P. 155-160. – (Grandioznyj mir).
- DESPRE Bach** // Muzică. – București, 2000. – P. 36-37. – (Enciclopedia pentru tineri).
- KONEN, V. D.** Bach Johann Sebastian / V. D. Konen // Muzykal'naâ ěnciklopediâ. T. 1. – M., 1973. – P. 353-364.

- MIHEEVA, L. V.** Johann Sebastian Bach / L. V. Miheeva // 166 biografij znamenityh kompozitorov. – SPb., 2000. – P. 31-33.
- RASSKAZY** o velikih kompozitorah: J. S. Bach, F. Shubert [înregistr. audio] / avt. komment. E. Sorokina; čit. I. Tolmačĕv. – M.: Rosmĕn-Audio, 2000. – 1 casetă audio. – RA 0812. – (Besedy o muzyke).
- SAMIN, D. K.** Johann Sebastian Bach / D. K. Samin // Sto velikih kompozitorov. – M., 2000. – P. 66-70.
- ȘTEFĂNESCU, Ioana.** Johann Sebastian Bach // Ștefănescu, Ioana. O istorie a muzicii universale. În 3 vol.: vol. 1: de la Orfeu la Bach. – București, 1995. – P. 407-484.
- URLEA, Ana Maria.** Noți de trudă asupra vechilor manuscrise: Johann Sebastian Bach // Urlea, Ana Maria. Și marii muzicieni au fost copii. Vol. 1 / A. M. Urlea, I. Sava. – București, 1992. – P. 7-8.
- VASINA-GROSSMAN, V. A.** Bach Johann Sebastian // Vasina-Grossman, V. A. Kniga o muzyke i velikih muzykantah: malen'kaâ ěncikl. – M., 1986. – P. 99-102.

Dedicații lirice

- MIHNEA, Paul.** Bach // Mihnea, Paul. Coroana de coroane: versuri. – Ch., 1992. – P. 163-165.

Scriitor polonez, autor al unor cunoscute romane autobiografice, în care descrie viața și lupta pentru independența a triburilor indiene din nordul Canadei.

Mama sa, Stanisława Suplatowicz, era de origine poloneză. Ea a participat activ la lupta de eliberare națională a țării sale, inclusiv la evenimentele revoluționare din 1905. Autoritățile țariste au exilat-o în ținuturile îndepărtate ale peninsulei Ciukotka, unde avea să înfrunte gerul, lipsurile, boala. Câștigând încrederea băștinașilor, reușește să evadeze. Cu ajutorul lor traversează strâmtoarea Bering și ajunge în Alaska, iar de acolo în Canada. Flămândă și bolnavă, rătăcește zile în șir prin desișurile pădurilor canadiene, fiind găsită de indienii din tribul Shawnee, care o readuc la viață. A rămas să trăiască aici, împărțind cu ei aerul libertății, dar și sărăcia și pericolele la care erau supuși indienii băștinași de către colonizatorii albi (tribul Shawnee era unul dintre puținele triburi indigene care încă nu fuseseră închise în rezervații). După trei ani Nourăș Alb, cum au nimit-o cei din trib, a devenit soția conducătorului de trib, Vulturul Înalt. Cel mai mic dintre cei trei copii ai lor s-a născut pe malul râului Mackenzie și a fost numit mai târziu Sat-Okh (Pană Lungă). Băiatul a crescut printre indieni, învățând să fie la fel de iscusit, curajos și dornic de libertate ca și strămoșii tatălui său.

În 1936 mama lui Sat-Okh hotărăște să plece în Europa pentru a-și revedea patria care, între timp, devenise independentă. În această călătorie îndelungată și istovitoare este însoțită de fiul său. La 16 ani Sat-Okh nimerește într-o lume străină lui, în care avea să îndure multă umilință și suferință, să înfrunte intoleranța celor din jur. Situația incertă, insuficiența mijloacelor pentru trai, dar, mai ales, dorința băiatului de a reveni în mediul propriu spiritului său, îi determină să se întoarcă în Canada.

Însă războiul, care începe în 1939, face imposibilă această revenire. În curând Polonia este ocupată de naziști, Sat-Okh cu mama sa sunt arestați. Timp de zece luni el este ținut în temnițele ghestapo-ului, fiind supus bățăilor crunte și umilinței. „Am trecut printr-un adevărat iad, – va spune scriitorul peste ani. – Urmele aceluia calvar sunt întipărite până azi pe chipul meu.” În drum spre lagărul de concentrare din Oswiecim Sat-Okh reușește să evadeze, ajungând la partizanii polonezi. Mai târziu este înrolat în armata polonă, fiind trimis în flota militară de la Marea Baltică.

După terminarea războiului este transferat în flota comercială, unde va slui ca mecanic până aproape de sfârșitul vieții. În 1950 se stabilește cu traiul în orașul Gdansk, luând cetățenia poloneză și numele oficial Stanisław Suplatowicz, după numele mamei sale.

Deși a trăit tot restul vieții în Polonia, Sat-Okh nu a uitat nici pe o clipă de prima sa patrie și de poporul în mijlocul căruia a crescut. Abia în toamna anului 1965 ajunge în Canada, reușind să se întâlnească cu reprezentanții unor triburi aflate în rezervațiile canadiene, prin intermediul cărora află știri despre sora, fratele și tatăl său, despre soarta tribului în care se născuse. Pe parcursul întregii vieți a întreprins o amplă activitate de popularizare a culturii indienilor din America de Nord, a organizat întâlniri cu copii și tineri, a susținut lecții publice, emisiuni radio și televizate.

La îndemnul prietenilor, începe să scrie. Prima sa carte, *Ziemia słonych skał* (*Tărâmul stâncilor sărate*, 1958), este o povestire autobiografică în care autorul scrie despre copilăria sa petrecută printre indienii tribului Shawnee. Au urmat alte cărți la fel de populare printre tinerii cititori: *Bialy mustang* (*Mustangul alb*, 1959), *Tajemnicze slady* (*Urmele misterioase*, 1975), *Fort nad Athabaska* (*Fortăreața peste Athabaska*, 1985), *Glosy prerii* (*Glasul preriei*, 1987), *Tajemnica rzeki bobrow* (*Taina castorilor de râu*, 1996), *Serce Chippeway* (*Inima lui Chippeway*, 1999), *Walczacy Lenapa* (*Lupta lui Lenap*, 2001) ș.a.

Sat-Okh s-a stins din viață la 3 iulie 2003. A fost unul dintre fondatorii Mișcării Indianiștilor din Polonia, iar Muzeul indienilor nord-americani, deschis în anul 2000 în localitatea poloneză Wymyslowie, îi poartă numele.

(L. T.)

Referințe

Prin creația mea am dorit să ajut, cât de puțin, poporul meu care dispare în rezervații.

* * *

Я стремился своим творчеством хотя бы немного помочь своему народу, гибнущему в резервациях.

* * *

Aș vrea să evoc prima mea patrie. De aceea am hotărât să vă povestesc despre ea, despre viața indienilor, despre soarta lor. Sper că astfel veți reuși să înțelegeți destinul, aspirațiile lor, dragostea pentru natură, veți înțelege lupta lor pentru libertate – libertatea care le lipsește și de care au nevoie atât de mult.

* * *

Мне хочется вспомнить добрым словом свою первую родину. Поэтому я решил рассказать вам о ней, рассказать о жизни индейцев, об их тяжелой и суровой судьбе. Я надеюсь, что вы, возможно, сумеете немного лучше понять их жизнь, мечты, их любовь к природе, поймете их борьбу за свободу – свободу, которой у них так мало и которая им так нужна.

Sat-Okh

Tot despre ce am citit în alte romane despre indienii falnici și curajoși, tot ce a trezit emoțiile cititorilor cărților lui Fenimore Cooper, Mayne Reid sau Gustave Aimard, totul reînvie cu o nouă și neordinară putere în cărțile lui Sat-Okh.

* * *

Все, о чем мы читали в прежних романах о гордых и бесстрашных индейцах, все, что волновало, вероятно, каждого мальчишку, когда он впервые соприкасался с книгами Фенимора Купера, Майн Рида или Густава Эмара, - все встает на страницах Сат-Ока с новой, необыкновенной и безжалостной наглядностью.

Лев Кассиль

Titluri pentru expoziții

Întâlniri pe Tărâmul stâncilor sărate
Sat-Okh – un scriitor cu destin neordinar
Писатель с Земли соленых скал

BIBLIOGRAFIE

Opera

- BELYJ** mustang: skazki i legendy indejcev / Sat-Okh; per.: L. Kondrašenko; ris.: K. Ovčinnikova. – L.: Det. lit., 1977. – 112 p.: il.
- TAINSTVENNYE sledy: povest'** / Sat-Okh; avtoriz. per.: Ū. Stadničenko; ris.: K. Ovčinnikova. – L.: Det. lit., 1976. – 111 p.: il.
- TAJNA** starogo Sagamory: povest' / Sat-Okh. – M.: Molodaâ gvardiâ, 1978. – 176 p. – (Brigantina).
- ZEMLÂ Solënyh Skal; Tainstvennye sledy: povesti** / Sat-Okh; vstup. st.: L. Kassil'; poslesl.: Ū. Stadničenko. – Kaliningrad: Kn. izd-vo, 1989. – 283 p.: il.

Referințe critice

- KASSIL'**, Lev. O zemle Solënyh Skal i doroge gor'kih slëz / Lev Kassil' // Sat Okh. Zemlâ Solënyh Skal; Tainstvennye sledy. – Kaliningrad, 1989. – P. 5-10.
- SAT OKH** (Stanislaw Suplatowicz) // Pisateli našego detstva. 100 imen: biogr. slovar'. Č. 2-â. – M., 1999. – P. 368-371.
- STADNIČENKO**, Ūrij. Sat-Okh – Dlinnoe Pero: (Neobyčajnaâ byl' naših dnei) / Ūrij Stadničenko // Sat-Okh. Zemlâ Solënyh Skal; Tainstvennye sledy: povesti. – L., 1980. – P. 294-303.
- TUBEL'SKAÂ**, G. N. Sat Okh (Stanislaw Suplatowicz) // Tubel'skaâ, G. N. Zarubežnye detskie pisateli. 100 imen: biobibliogr. spravočnik. Č 2-â: N-Â. – M., 2006. – P. 87-89.

22 aprilie – 85 de ani
de la nașterea scriitorului
Alexandru Gromov
1925

Alexandru Gromov este unul dintre reprezentanții de seamă ai primei generații postbelice de scriitori basarabeni. A cultivat cu precădere genul literaturii de frontieră și de anticipație, fiind recunoscut drept promotor al genului *science fiction* în literatura noastră. S-a afirmat de asemenea ca unul dintre cei mai valoroși traducători, un eseist rafinat și publicist prodigios, cronicar avizat al vieții teatrale și cinematografice, un fidel promotor al corectitudinii cuvântului scris și rostit.

S-a născut în sudul Basarabiei, în orașul Ismail (actualmente în Ucraina), într-o familie de funcționari. A avut o copilărie bogată în impresii, însă marcată de unele lipsuri materiale. Rămas orfan de ambii părinți, a fost crescut de surorile mamei sale. Și-a făcut studiile primare la Brăila și București, după care a urmat Liceul „Sf. Andrei” din București, unde l-a avut ca profesor pe distinsul critic literar Șerban Cioculescu. În 1953 a absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău.

Și-a început activitatea de muncă în calitate de lăcătuș și strungar, în timpul războiului a muncit la o uzină metalurgică din Ural. După război s-a angajat la ziarul local din Durlăști (1947-1956). Din 1956 a activat ca redactor de literatură artistică pentru copii la editurile „Școala sovietică”, Editura de Stat a Moldovei, „Cartea moldovenească”, ulterior secretar de redacție și redactor stilizator la revista *Moldova* (1966-1996), redactor-șef al revistei Uniunii Cineaștilor din Moldova *Lanterna magică* (din 1989), redactor-șef la revista inventatorilor și cercetătorilor *Intellectus* (1994-1997), redactor-șef adjunct la ziarul *Patria tânără*. A mai colaborat la publicațiile *Literatura și arta*, *Limba română*, *Noi*, *Columna*, *Capitala* etc. A promovat corectitudinea limbii și terminologiei la Televiziunea Naționa-

lă și Radioul Național, unde a susținut cicluri de emisiuni intitulate „Inventica” și „În lumea cuvintelor”. În 2004 a inițiat rubrica de cultivare a limbii „A sufletului floare” în paginile săptămânalului *Capitala*.

Este autor de scrieri științifico-fantastice și publicistice pentru adolescenți. A debutat editorial în 1957 cu povestirea de anticipație *Taina Luceafărului*, scrisă în colaborare cu viitorul academician Tadeuș Malinovski (partea a II-a editată în 1960). Mai semnează cărțile *Aventurile lui Șurubaș cel poznaș* (1959), *Lăstarii răzbat primăvara* (1959), *O vacanță în cosmos* (1962), *Cheița fermecată* (1962), *În ospetie la vrăjitori* (1963), *Noi trei și Atotvăzătorul* (1967), *Călătorii în necunoscut* (1968), *Comoara cu brâu de argint* (1970), *Itinerare* (1971), *Prietenii lui meșter Micron* (1972), *Secolul vitezei* (1976), *Continental enigmelor* (1980), *Alba culoare a înțelepciunii* (1983), *Culorile începutului* (1985) și alte scrieri încadrate cu preponderență în genul literaturii de anticipație. În contextul lipsei de tradiții în domeniul SF-lui în Republica Moldova, scriitorul A. Gromov a făcut un lucru de pionierat în acest domeniu. Mai mult ca atât, a susținut tinerii autori în încercările lor literare. La revista *Moldova* a înființat clubul „Solaris”, în cadrul căruia au făcut școala literaturii de anticipație mai mulți autori tineri (Ioan Mânăscuță, Alexandru Roșu, Leonida Lari ș.a.).

În ultimii ani a publicat în presa periodică cicluri de proză (*Anul bezmetic*, *Monologuri libertine*, *De ale lui Jbanțu*, *Tranzitologie*, *Rețete ad-hoc*) în care abordează, într-o formulă literară rafinată, teme de stringență actualitate.

Cunoscând mai multe limbi romanice, Alexandru Gromov a tălmăcit din literatura universală, în special literatură SF și proză realistă, repertoriul titlurilor traduse fiind destul de bogat și variat: *Emilia Galotti* de G.E. Lessing, *Băiețelul din cutia de chibrituri* de Erich Kästner, *Întâlniri neprevăzute* de frații Strugațki, „R” înseamnă „rachetă” de Ray Bradbury, *Războiul lumilor* de Herbert Wells, *Taina șarpelui cu pene* de Pierre Gamarra, *Doamna Bovary* de Gustave Flaubert, *Ciociară* de Alberto Moravia, *Epopoea lui Magelan* de Stefan Zweig etc. Înscriindu-se în

pleiada valoroasă a vechii generații de traducători, din care mai fac parte Alexandru Cosmescu, Igor Crețu ș.a., A. Gromov s-a străduit mereu „să fie aproape de stilul originalului, prin intermediul unei atitudini consecvente față de produsul artistic ce avea a-l transpune dintr-o limbă în alta” (Andrei Langa).

În 1995 i s-a conferit titlul „Maestru al Literaturii”, iar în 1996 – Medalia „Mihai Eminescu”. Este laureat al Premiului de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru anul 2001.

(L.T.)

Referințe

Unicul maximalism pe care îl accept este perfecționismul, care pentru mine este o lege, un crez.

***

Anticipația pentru mine era un refugiu de rigidul realism socialist și de cenzura limbajului. Am putut să-mi dau frâu liber imaginației și să scriu la un nivel artistic apreciabil.

Alexandru Gromov

Alexandru Gromov este un scriitor de frontieră, care îmbină ingenios realul și visul (...), este cronicarul, poetul și filozoful științei care stă la hotarul dintre cronica științifică și proiectările imaginarului.

(...) Alexandru Gromov a fost constant un paznic de far la limba română din Basarabia, cultivând un scris inteligent, elegant și plin de savoare.

Mihai Cimpoi

În genul științifico-fantastic lui Gromov îi aparține rolul de pionierat în literatura noastră... Cărțile dumisale pot fi considerate valori de o mărime incontestabilă.

Victor Dumbrăveanu

(...) Este un autor de fantastică, nespus de îndrăgit de publicul nostru cititor. Ne-a ajutat nu numai să visăm, dar și să reflectăm. Ne-a oferit șansa (irepetabila șansă) de a deveni oameni ai viitorului.

Ludmila Sobietsky

(...) Gromov mi se pare coborât dintr-un timp al vechilor cărturari care, în afară de opera propriu-zisă, își clădesc cunoștințele și harul în învățacei, în discipoli. Este condiția dăruitului care nu poate să nu dăruiască, să nu se împărtășească.

(...) Esențială mi se pare această dorință sau necesitate a lui de a se dăruia, altfel zis, necesitatea de a munci, de a se exterioriza, indiferent de genul abordat, întotdeauna elegant, sobru, scilpitor.

Ioan Mânăscurtă

(...) Traducerile pe care le făcea cu dragoste și mare talent erau o artă a refugiului, a autoexilării impuse de regim, pentru a se afla mereu în zona spiritelor mari. Scriitorii din care a tradus nu i-a ales la întâmplare, Flaubert, Moravia sau Bradbury fiind nume de primă mărime în literatura universală.

Andrei Langa

Penița e unealta profesiei și vocației sale. (...) Limba pe care o stăpânește de la cota înțelepciunii sale și cultura enciclopedică (...) sunt „armele secrete” pe care le mănuieste cu măiestrie și migală de giuvaiergiu. Om de carte serioasă, cu lecturi ample, incredibile, profunde și diverse, e în tot ce face și scrie un neîntrecut profesionist. „Are condei”, spirit și talent nemăsurat.

Pavel Proca

Titluri pentru expoziții

Harnicul Artist al Cuvântului

Alexandru Gromov între publicistică și fantastică

Cartea de o viață a scriitorului Alexandru Gromov

Călătorii în necunoscut cu Alexandru Gromov

Visătorul de pe Continentul enigmelor

Un cultivator neobosit al limbii române

BIBLIOGRAFIE

Opera

- AVANPOSTUL** așteptărilor: povestiri fantastice / Alexandru Gromov; il.: M. Brunea. – Ch.: Lit. artistică, 1983. – 192 p.: il.
- CONTINENTUL** enigmelor: aventuri cosmice cu ecouri pământești despre meșteri și mașini, randament și roboți, coroane și rădăcini / Alexandru Gromov. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 198 p.: il.
- CULORILE** începutului: povestiri, nuvele, momente / Alexandru Gromov; prez. graf.: D. Trifan. – Ch.: Lit. artistică, 1985. – 439 p.
- EXPEDIȚIA** „Penelopa”: file pentru visători / Alexandru Gromov; il.: M. Hazan. – Ch.: Cartea moldovenească, 1964. – 152 p.: il.
- NAUFRAGIU** pe Tlogra: pseudoanticipație / Alexandru Gromov; il.: D. Trifan. – Ch.: Lumina, 1974. – 58 p.: il.
- NOI** trei și Atotvăzătorii: povestire / Alexandru Gromov; il.: Iu. Rumeanțev. – Ch.: Lumina, 1967. – 68 p.
- PERVOGODKI**: rasskazy / Alexandru Gromov. – Ch.: Lit. artistică, 1979. – 315 p.
- PO SLEDU** Argusa: povesti o volșebnike s Maloj Medvedicy / Alexandru Gromov. – Ch.: Lit. artistică, 1986. – 155 p.: il.
- PRIETENII** lui meșter Micron / Alexandru Gromov; il.: Iu. Rumeanțev. – Ch.: Lumina, 1972. – 113 p.: il.

Referințe critice

- ALEXANDRU** Gromov: biobibliografie / Bibl. Mun. „B. P. Hasdeu”; Bibl. Publică „Ovidius”; alcăt.: M. Cebotari, L. Ciobanu. – Ch.: Museum, 2005. – 120 p.
- CIMPOI**, Mihai. [Alexandru Gromov] // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu. – București; Ch., [2003]. – P. 277.
- CIMPOI**, Mihai. Scriitorii perioadei 1955-1965 față cu „teroaarea istoriei” (reabilitarea eticului și a sacrului): [Alexandru Gromov] // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1997. – P. 190.

- CIOCANU**, Anatol. Gromov Alexandru // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 228-229.
- ALEXANDRU** Gromov // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 375-380.
- ALEXANDRU** Gromov // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: M. Harea, E. Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 195-197.
- PROCA**, Pavel. „Apostroful” înțelepciunii: [Alexandru Gromov] // Proca, Pavel. Portrete cu jobenu’n jos. – Ch., 2004. – P. 54-57.
- DUMBRĂVEANU**, Victor. Maestrul dintotdeauna: [Alexandru Gromov] / Victor Dumbrăveanu // Lit. și arta. – 2005. – 21 apr. – P. 5.
- LA MULȚI** ani, Alexandru Gromov! // Jurnal de Chișinău. – 2005. – 26 apr. – P. 11.

Lazăr Dubinovski, unul dintre cei mai de seamă sculptori ai meleagului nostru, s-a născut în localitatea Fălești, Ungheni, în familia învățătorului Ițic Dubinovski. Fiind copil, își amuza prietenii cu diferite figurine pe care le confecționa din lut. În 1917 familia s-a transferat cu traiul în orașul Bălți. Aici intră la școala secundară. Atrage atenția profesorului I.V. Savin, care îl invită să participe la cercul de desen pe care îl conducea. Acest cerc devine prima școală în pregătirea viitorului sculptor.

În 1925 a intrat la Academia de Arte Frumoase din București, unde a studiat sub îndrumarea cunoscuților sculptori români Oscar Han și Dimitrie Paciurea, care se străduiau să cultive discipolilor lor un stil propriu, o viziune individuală. În 1929 își întrerupe studiile și pleacă la Paris,

unde lucrează în atelierul lui Antoine Bourdelle. După moartea maestrului francez, Lazăr Dubinovschi se întoarce la București, continuându-și studiile la Academie.

În 1930 revine în Basarabia. Până în anul 1941 a lucrat ca profesor de desen la Gimnaziul din Bălți. În timpul liber se ocupă de creație, realizând, în temeii, portrete. Manifestă un interes deosebit pentru sculptura portretistică. Portretele profesorilor Alexandru Filippide și Garabet Ibrăileanu, executate de el, sunt achiziționate, în 1938, de Universitatea din Iași. În această perioadă începe să frecventeze saloanele Societății Basarabene de Arte frumoase. În 1939 reușește să organizeze la Iași prima sa expoziție, care s-a bucurat de succes. I se propune o catedră la Academia de Arte din Iași, dar refuză invitația și se stabilește la Chișinău.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial s-a aflat pe front. Fiind grav rănit, în 1943 este evacuat pentru tratament la Spitalul militar din Irkutsk. După demobilizare activează aici ca sculptor (1943-1944). Creează ciclul compozițional *Moldova în flăcări*, compus din patru sculpturi, prezentat la o expoziție specială la Irkutsk.

După război revine la Chișinău. Până în 1951 a exercitat funcția de șef al Direcției Arte plastice în cadrul Comitetului pentru artă din RSSM (1945-1951), în perioada 1964-1972 a fost expert principal în Secția Arte plastice la Ministerul Culturii.

Pe parcursul anilor, va crea o galerie întregă de portrete, monumente și compoziții sculpturale executate în ghips, lemn, bronz, piatră, granit. Lui Lazăr Dubinovschi îi aparține lucrarea *Strâmbă-Lemne* (1944), îndrăgit personaj din poveștile populare. Într-o serie de lucrări, cum ar fi *Muncitorul* (1939), *Semănătorul* (1945), *Chirurgul Crivoșeev* (1948), *Vierii* (1961), *Cultivatorii de porumb* (1961), *Cusătoresele de la Tiraspol* (1962), *Bună ziua, țarină* (1969), *Bătrâna învățătoare* (1979), *Dedicație meșterilor populari* (1976) ș.a., este reflectat chipul omului muncii. Pe Aleea Clasicilor din grădina publică „Ștefan cel Mare” din Chișinău sunt amplasate sculpturile în bronz ale scriitorilor Gh. Asachi, M. Eminescu

și V. Alecsandri realizate în 1958 după portretele lui L. Dubinovshi. Este autor al mai multor sculpturi monumentale amplasate în Chișinău, Bălți și alte orașe ale republicii: *Monumentul lui Gr. Cotovschi* (1953), *Comsomoliștii eroi* (1959), *Grija de fecior* (1965), *Monumentul ostașilor elibera-tori* (1970) ș.a.

Un loc deosebit în creația lui Lazăr Dubinovschi îl ocupă galeria de portrete sculpturale ale cronicarilor, scriitorilor, oamenilor de cultură: *Arhitectul Alexei Șciusev* (1948), *Interpreta Tamara Ceban* (1950), *Scriitorul Andrei Lupan* (1955), *Scriitorul Leonid Corneanu* (1959), *Compozitorul Ștefan Neaga* (1960), *Pictorul Corneliu Baba* (1960), *Beethoven* (1965), *Pictorul A. Ussow* (1970), *Dimitrie Cantemir* (1973), *Miron Costin* (1974), *Compozitorul Eugen Coca* (1975), *Luceafărul. Dedicatie lui M. Eminescu* (1976), *Pictorița M. Țonceva* (1977), *Pictorița Ada Zevina* (1977), *Arhitectul G. Solomin* (1978), *Pictorul Serghei Cuciuc* (1979) ș.a. Este autor al tripticului *Părinți și copii* (1957), *În așteptarea zorilor* (1960), al dipticului *Povestea fiului de țăran* (1969), al reliefului *Arta Moldovei* (1953) de pe frontispiciul clădirii Teatrului de Operă și Balet din Chișinău.

Operele maestrului au fost expuse în cadrul unor expoziții colective organizate la Chișinău, Moscova (1946, 1947, 1949-1951, 1960, 1970-1972, 1974-1975, 1977), București (1962), Tașkent (1971), Cernăuți (1973), Erevan (1977), în Mongolia (1968), Canada (1972), Polonia (1974), Bulgaria (1976, 1977), Ungaria (1977), Germania (1978). A avut expoziții personale la Iași, România (1939), Irkutsk, Rusia (1943), Fălești, Moldova (1970), Tașkent, Uzbekistan (1971). În anul 2000 la Muzeul Național de Arte Plastice din Chișinău a fost vernisată expoziția jubiliară „Lazăr Dubinovschi – 90 de ani”.

Lucrările sale se află în Muzeul Național de Arte Plastice din Chișinău, în Galeria „Tretiakovski” din Moscova, la Muzeul de Stat din Sankt-Petersburg, muzeele din Harkov, Odesa, Tașkent, în colecții particulare.

A fost ales membru-corespondent al Academiei de Arte din fosta URSS (1954), membru de onoare al Uniunii Artiștilor Plastici din Româ-

nia (1961). A fost decorat cu Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1948), Ordinul „Lenin” (1960) ș.a. În 1963 i s-a conferit titlul de Artist Plastic al Poporului din RSSM, iar în 1970 a devenit laureat al Premiului de Stat al RSSM.

Sculptorul Lazăr Dubinovschi a încetat din viață în 1982, fiind înmormântat la Cimitirul Central din strada Armenească, alături de soție și părinți. La mormântul său a fost instalat, în 1984, portretul în bronz al sculptorului realizat de Valeria Rotaru.

(T.P.)

Referințe

Pentru mine spiritul este mai important ca fizicul. Vreau să exprim ceea ce nu se vede cu ochiul – adâncurile sufletului, sentimentele, natura gândului uman.

***

Arta modernă trebuie să fie emoționantă. Recurg la culoare ca la un mijloc suplimentar, emotiv.

Lazăr Dubinovschi

Prin căutările creatoare și realizările sale Lazăr Dubinovschi a trasat calea artei monumentale în Moldova (...). Perceperea atentă a vieții, cuprindearea amplă a realității, căutarea permanentă a mijloacelor artistice caracterizează arta maestrului.

(...) Grație principiilor puse la baza metodei creative, legăturii strânse cu arta populară, explorării creațiilor plastice universale, sculptorul Dubinovschi a reușit să creeze opere memorabile, pline de armonie.

Evgheeni Barașkov

Artist cu un talent original, cu o puternică voință creatoare, Lazăr Dubinovschi, prin lucrările sale, a determinat dezvoltarea sculpturii în Moldova.

Creațiile sale sunt exemple de rezolvare interesantă a problemelor de creație în arta plastică din Moldova, o îmbogățesc cu experiența inedită de dezvoltare a măiestriei realiste.

Matus Livșiț

Întreaga activitate creatoare a ilustrului artist al poporului denotă o măiestrie strălucită, plină de originalitate și emotivitate. Dubinovschi a creat mult, cu dăruire și energie inepuizabilă.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Maestrul Lazăr Dubinovschi – 100 de ani de la naștere

Lazăr Dubinovschi – o personalitate eminentă în sculptura moldovenească

O viață înveșnicită în piatră și bronz

Supremă preocupare – sculptura

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

BARAȘKOV, E. Lazăr Dubinovschi / E. Barașkov; fotogr.: N. Răileanu. – Ch.: Lit. artistică, 1980. – 144 p.

BULAT, Vladimir. Lazăr Dubinovschi / Vladimir Bulat; trad. în lb. engl.: Iu. Robu; cop.: Mihai Bacinschi. – Ch.: ARC, [2006]. – 68 p.: il. – (Maștri basarabeni din secolul XX).

DUBINOVSKI, Lazăr // Arta plastică a Moldovei Sovietice. – Ch., 1967. – P. 27-28.

LIVȘIC, M. Lazăr Dubinovschi / M. Livșic. – M.: Sov. hudožnik, 1961. – 69 p.

POSTOLACHE, Gheorghe. Lazăr Dubinovschi (1910-1982) / Gheorghe Postolache // „a”MIC”. – 2007. – Nr. 9. – P. 1-a cop.

9 mai – 115 ani
de la nașterea scriitorului,
filozofului și dramaturgului
Lucian Blaga
(1895-1961)

Personalitate impunătoare și polivalentă a culturii interbelice, Lucian Blaga s-a născut la Lančrăm, lângă Alba Iulia, fiind al nouălea copil al unei familii de preot de origine aromână, fiul lui Isidor Blaga și al Anei (n. Moga). Copilăria i-a stat, după cum mărturisește el însuși, „sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului”, viitorul poet – care se va autodefini mai târziu într-un vers celebru „Lucian Blaga e mut ca o lebedă” – nepuțând să vorbească până la vârsta de patru ani. Despre copilăria sa poetul scria: „Eram firav. Un pumn de țărână străvezie. Mă întrebam dacă voi răzbi cel puțin până în anii adolescenței. Mă bântuia, pentru clipe, o îndoială cât privește puterea mea de viață”. Copilăria a rămas înscrisă pentru totdeauna în sufletul poetului, ca și imaginea satului.

Primele clase le-a făcut la Sebeș, la școala primară germană (1902-1906), după care a urmat Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1906-1914). Încă de pe băncile liceului se familiarizează cu opera lui Friedrich Schiller, Eminescu, Goethe, Iorga, Creangă, Kant, Platon, Schopenhauer ș.a. Din teama de a fi luat la armată, se înscrie la Seminarul Teologic de la Sibiu, pe care îl va absolvi în 1917, fără să-l fi frecventat, trecându-și doar examenele anuale. A studiat filozofia și biologia la Universitatea din Viena între anii 1916 și 1920, obținând titlul de doctor în filozofie cu teza *Kultur und Erkenntnis* (1920). Aici a cunoscut-o pe Cornelia Brediceanu, cea care îi va deveni soție.

A activat în calitate de redactor la ziarele *Voința* și *Patria*, membru în comitetul de direcție al revistei *Cultura*, colaborator permanent la publicațiile *Gândirea*, *Adevărul literar și artistic* și *Cuvântul*. Revenit în Româ-

nia reîntregită, s-a dăruit cauzei presei românești din Transilvania, fiind redactor la revistele *Cultura* din Cluj și *Banatul* din Lugoj. În anul 1926 a intrat în diplomatie. A fost atașat și consilier de presă la Varșovia, Praga și Berna (1926-1936), subsecretar de stat la Ministerul de Externe (1936-1938) și ministru plenipotențiar al României în Portugalia (1938-1939). La Sibiu redactează, începând cu 1943, revista *Saeculum* care va apărea un an. Conferențiază la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj (1946-1948). A fost ales membru al Academiei Române în anul 1937. În 1939 a devenit profesor de filozofia culturii la Universitatea din Cluj, mutată temporar la Sibiu în anii ce au urmat dictatului de la Viena (1940-1944). A funcționat ca profesor universitar până în 1948, când a fost îndepărtat cu brutalitate de la catedră. Din 1948 a lucrat în cadrul filialei din Cluj a Academiei Române ca bibliograf. În 1949 devine profesor-cercetător la Institutul de Istorie și Filozofie, apoi bibliotecar-șef (1951-1954) și director-adjunct (1954-1959) la filiala clujeană a Bibliotecii Academiei.

În 1910 apar primele poezii ale lui Blaga. A debutat în ziarele arădene *Tribuna*, cu poezia *Pe țărâm* (1910), și în *Românul*, cu studiul *Reflecții asupra intuiției lui Bergson* (1914). Poeziile care aveau să alcătuiască volumul de debut sunt scrise, mai toate, în intervalul dintre vara 1917 și 1918. În aprilie 1919 publică la Sibiu placheta de versuri *Poemele luminii* (reeditată în același an la Editura „Cartea Românească” din București), iar în luna mai – culegerea de aforisme *Pietre pentru templul meu*. Prima sa dramă, *Zamolxe*, îi apare în ziarul *Voința* (1920), iar în volum – în 1921 la Cluj, la Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”. Apoi apar volumele *Pașii Profetului* (1921), *Tulburarea apelor* (1923), *În Marea Trecere* (1924), *Lauda Somnului* (1929), *În cumpăna Apelor* (1933), *La Curțile Dorului* (1938), *Nebănuite Trepte* (1943) ș.a.

A tradus poeți germani clasici și moderni. În 1922 i se tipăresc primele traduceri de poezie în limba germană în revista cernăuțeană *Die Brücke* (Podul). În această perioadă a finalizat traducerea piesei *Faust* de Goethe, iar în 1958 apare primul volum din *Opere* de G.E. Lessing în tra-

ducerea lui Lucian Blaga. Tot în această perioadă scrie romanul cu tentă autobiografică *Luntrea lui Caron*, publicat postum.

Întreaga sa creație literară îl situează printre scriitorii reprezentativi ai literaturii românești. Și-a concretizat vocația creatoare în eseistică, dar mai ales în poezie, iar în dramaturgie cu opera *Meșterul Manole*.

Sistemul său filozofic, comparabil ca anvergură și ca arhitectură a ideilor cu cel al lui Hegel, iar ca expresie literară cu opera lui Nietzsche sau Bergson, este cuprins într-o suită de trilogii: *Trilogia cunoașterii (Eonul dogmatic*, 1931; *Cunoașterea luciferică*, 1933; *Cenzura transcendentă*, 1934), *Trilogia culturii (Orizont și stil*, 1934; *Spațiul mioritic*, 1936 ; *Geneza metaforei și sensul culturii*, 1937), *Trilogia valorilor (Artă și valoare*, 1939; *Gândire magică și religie*, 1941; *Știință și creație*, 1942). O a patra trilogie, “cosmologică”, ar fi urmat să grupeze *Diferențialele divine* (1940), *Aspecte antropologice* (1948) și *Ființa istorică* (lucrare editată postum, în 1977). În *Experimentul și spiritul matematic* (1969, postum) Blaga analizează evoluția științelor exacte de-a lungul a trei mari etape – aristotelică, galileo-newtoniană și einsteiniană, reliefând implicațiile metafizice ale acestora. În esența sa, filozofia lui Blaga este o reflecție inspirată asupra condiției omului în univers, în fața așa-zisului Mare Anonim care, în concepția filozofului, este un „produs mitic-filozofic” al imaginației căutătoare de sensuri ultime, căruia i se atribuie atât calități divine, cât și calități demonice.

Marele „anonim” s-a învrednicit de mai multe premii. Academia Română i-a decernat Premiul *Adamachi* pentru debut (1921), iar Universitatea din Cluj i-a premiat piesa *Zalmoxe* (1922). În 1935 a primit Premiul *C. Hamagiu* al Academiei Române pentru activitatea dramatică și poetică din ultimii ani, iar în 1949 îi încredințează redactarea a două capitole din *Istoria filozofiei românești*. În 1936 a fost ales membru titular al Academiei Române. În anul 1956 Lucian Blaga a fost propus, din inițiativa lui Mircea Eliade, Rosa del Conte și Bazil Munteanu, la Premiul Nobel pentru literatură, dar autoritățile române de atunci nu au sprijinit în nici un fel acest demers, pentru că L. Blaga era considerat un filozof idealist, iar poeziile lui au fost interzise până la ediția din 1962.

A trecut la cele veșnice pe 6 mai 1961, la Cluj, fiind înmormântat, alături de părinți, în micul cimitir din curtea bisericii din Lancrem în chiar ziua sa de naștere.

(T.C.)

Referințe

Cu-n zâmbet îndrăzneț privesc în mine
Și inima mi-o prind în mână...

Lucian Blaga

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
în calea mea,
în flori, în ochi, pe buze ori morminte...
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină ...
eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

Lucian Blaga

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
În patria sa
zăpada făpturii ține loc de cuvânt.
Sufletul lui e în căutare
în mută, seculară căutare
de totdeauna,
și până la cele din urmă hotare.

El caută apa din care bea curcubeul,
El caută apa,
din care curcubeul
își bea frumusețea și neființa.

Lucian Blaga (Autoportret)

Înainte de a mă naște am fost o veșnicie întreagă nimic...

Lucian Blaga

Cel mai personal dintre creatorii români de azi care face elogiul a tot ce e impersonal, anonim, artistic în sufletul românesc.

Constantin Noica

Lucian Blaga, prin cuprinzătoarea lui operă omogenă, în versuri ca și în proză, e poate un tip nou de creator în cultura română, nu un filozof și un poet, ci un lirozof, cu o doctrină a lirei, care îi constituie deplina identitate.

Vladimir Streinu

Poet al sufletului și nu al lumii exterioare, forma lui Blaga a rămas astfel ceea ce trebuia să fie. Și dacă poezia sa nu cucerește prin senzualitatea ei, ea vorbește puternic printr-o substanță făcută din cele mai înalte neliniști din câte pot atinge sufletul omenesc.

Tudor Vianu

Blaga a creat o operă dramatică a cărei notă specifică e dată de subsumarea materiei istorice, mitologice, psihologice viziunii generale a poetului liric. Punctul de plecare e aici plonjarea în stratul cel mai adânc al spiritualității românești, coborârea până la momentul dacic al istoriei naționale, cu preocuparea de a afla elementele primordiale ale structurii noastre etnice, deschiderea spre cosmic, contemplativitatea și refuzul misticii...

George Gană

Violent modernist și chiar expresionist în dramele sale, d. Blaga e anti-simbolist în poezie. (...) Versul liber a fost unul din câștigurile simbolismului; întrebuițarea lui înseamnă emanciparea din uniformitate și puțința de a exprima mai atras și mai variat nu numai ideea poetică, ci și sugestia ei muzicală.

Eugen Lovinescu

Titluri pentru expoziții

Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină

Mă simt un picur de dumnezeire pe pământ

Poetul sufletului – Lucian Blaga

Corola de minuni a lui Lucian Blaga

Lucian Blaga în Marea Trecere prin timp

BIBLIOGRAFIE

Opera

HRONICUL și cântecul vârstelor: poeme, proză / Lucian Blaga; prez. graf.: Ion Severin. – Ch.: Hyperion, 1993. – 400 p.

ÎN MAREA trecere: poezii, teatru / Lucian Blaga; cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1997. – 320 p. – (Biblioteca școlarăului).

LUNTREA lui Caron: roman / Lucian Blaga; ed. îngrijită de D. Blaga și M. Vasilescu; postf.: M. Vasilescu. – București: Humanitas, 1990. – 528 p.

MEȘTERUL Manole: dramă / Lucian Blaga; coment.: Constantin Ciopraga; cop.: D. Pătrașcu. – Iași: Ars Longa, 1995. – 176 p.

MIRABILA sămânță / Lucian Blaga; cop.: Vladimir Zmeev. – Ch.: Litera, 2003. – 312 p. – (Biblioteca școlarăului: serie nouă; 247).

OPERE: în 2 vol. / Lucian Blaga; text îngrijit, st. introd., tab. cron., n. și coment.: George Gană; conc. graf. a ser.: V. Șişko. – Ch.: Știința, 1995. – (Moștenire).

Vol. 1. – 588 p.

Vol. 2. – 448 p.

PAȘII Profetului: versuri / Lucian Blaga; selecț.: Leo Butnaru; prez. graf.: Nicolae Răileanu; pict.: A. Sârbu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1992. – 32 p. – (Poezii de duminică).

POEME=Carmina / Lucian Blaga; n., postf.: T. Diaconescu. – Iași: Ars Longa, 2006. – 224 p. – În lb. rom. și latină.

POEZII / Lucian Blaga; antol., tab. cron., pref. și coment. de M. Mincu. – București: Albatros, 1983. – 210 p. – (Lyceum).

VEDERI și istorie / Lucian Blaga; ed. îngrijită și pref.: M. Popa; cop.: R. D. Mihăescu. – Galați: Porto-Franco, 1992. – 156 p. – (Restituiri).

- ZĂRI** și etape / Lucian Blaga / ed. îngrijită și repere ist.-lit. de D. Blaga. – București: Minerva, 1990. – 365 p. – (Patrimoniu).
- BELȘUG** [înregistr. audio] / L. Blaga; recită Aurelia Sorescu // Unde ești copilărie. – București, [s.a.]. – 1 disc. – EXB 03416.
- CIMITIRUL** român [înregistr. audio] / L. Blaga; recită O. I. Moldovan // Lirica românească și universală. – București, [s.a.]. – ST-EXE 03187.
- LINIȘTE** / L. Blaga; recită L. Bălănuță // Leopoldina Bălănuță. – București, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 03810.

Referințe critice

- BĂLU**, Ion. Lucian Blaga: sinteze și comentarii literare pentru liceu, bacalaureat și admitere în învățământul universitar / Ion Bălu. – București: Casa de presă și editură, [s.a.]. – 64 p. – (Biblioteca liceală).
- GESCU**, Clima. Lucian Blaga – filozof al veacului XXI / Clima Gescu. – Ch.: Bulat Art Glob, 1995. – 64 p.
- POP**, Ion. Lucian Blaga în 10 poeme / Ion Pop; cop.: Emanuel Hărdăuț. – Cluj-Napoca: Dacia, 2004. – 148 p. – (Bibliografie școlară: profil clasic; 16).
- POSTOLACHI**, Veronica. Cuvântul ca instrument al magicului în poezia lui Lucian Blaga și Grigore Vieru: studiu comparat / Veronica Postolachi, Dumitru Postolachi. – Ch.: Pontos, 2007. – 264 p.
- BLAGA** Lucian // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 1. – București, 1999. – P. 154-158.
- BLAGA** Lucian // Literatura română: dicț.-antol. de ist. și teorie lit. – Ch., 2003. – P. 73-84.
- LUCIAN** Blaga // Dicționar antologic de poeți și dramaturgi. – București, 2001. – P. 84-104.
- BRĂDĂȚEANU**, Virgil. Meșterul Manole de Lucian Blaga // Brădățeanu, Virgil. Întâlnire cu capodopera. – București, 1973. – P. 296-299.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Lucian Blaga // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor: Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 78-81.

- POP**, Ion. Blaga Lucian / Ion Pop // Dicționarul esențial al scriitorilor români. – București, 2000. – P. 84-89.
- POSTOLACHI**, Veronica. Sufletul ca miracol: motive și asocieri la Lucian Blaga și Grigore Vieru // Postolachi, Veronica. Mrejele unui dulce calvar. – Ch., 2007. – P. 94-103.
- HUIBAN**, Victoria. Poetica elementelor în lirica lui Lucian Blaga / Victoria Huiban // Dacia literară. – 2009. – Nr. 2. – P. 54-55.
- COROLA** de minuni a lui Lucian Blaga // Florile dalbe. – 2008. – 8 mai. – P. 8.
- SOLOMON**, Laura. Lucian Blaga – limbajul poetic / Laura Solomon // Dacia literară. – 2008. – Nr. 2. – P. 20-21.
- IRIMIA**, Dumitru. Sensuri brâncușiene în două „încifrări” poetice: Lucian Blaga și Mircea Eliade / Dumitru Irimia // Limba română. – 2007. – Nr. 10-12. – P. 22-32.
- LAVRIC**, Sorin. Iremediabil liric: [L. Blaga „Luntrea lui Caron”] / Sorin Lavric // România literară. – 2007. – Nr. 3-2. – 17 aug. – P. 15.
- NEGRU**, Lucia. Blaga, Eminescu și lectura poeziei / Lucia Negru // Lit. și arta. – 2006. – 16 febr. – P. 8.
- SAINENCO**, Ala. O abordare integralistă a romanului „Luntrea lui Caron” de Lucian Blaga / Ala Sainenco // Semn. – 2006. – Nr. 4. – P. 33-34.

Dedicații lirice

- BACIU**, Șt. Lucian Blaga // Baci, Șt. Poemele poetului singur. – B., 1993. – P. 264-265.
- BOSI-DUMINEANU**, Gheorghe. Perpetuu: lui Lucian Blaga // Bosi-Dumineanu, Gheorghe. Tainele tăcerii. – Timișoara, 2007. – P. 103.
- CRAINIC**, Nichifor. Cântec de munte: lui Lucian Blaga // Crainic, Nichifor. Țara de peste veac: poezii antume. – B., 1997. – P. 103.
- DIACONESCU**, Vasile. Blaga / Vasile Diaconescu // Convorbiri didactice. – 2006. – Nr. 6. – P. 5.
- DOINAȘ**, Șt. A. Moartea lui Teo: Amintirii lui Lucian Blaga // Doinaș, Șt. A. Voluptatea limitelor. – Ch., 1997. – P. 136-137.
- HADÂRCĂ**, Ion. Făptura destinelor: lui Blaga la întâiul centenar // Hadârcă, Ion. Albe cetățile negre. – Ch., 1999. – P. 50.

- MILOȘ**, Ion. Spațiul Mioritic / Ion Miloș // Convorbiri literare. – 2006. – Nr. 12. – P. 42.
- PUSLOJIC**, Adam. „În vântul de nimeni stârnit”: Marelui Blaga // Antologia literaturii și artei din comunitățile românești. Vol. 1: Banatul iugoslav. – Iași, 1998. – P. 515.
- RĂU**, Aurel. Lucian Blaga // Rău, Aurel. Septentrion. – București, 1994. – P. 95.
- VIERU**, Grigore. Lucian Blaga // Vieru, Grigore. Strigat-am către tine. – Ch., 1999. – P. 51.
- VIERU**, Grigore. Lucian Blaga / Grigore Vieru // Clipa. – 2009. – Nr. 1. – P. 20; Convorbiri didactice. – 2006. – Nr. 6. – P. 5.

Pictorul și graficianul Isai Cârmu s-a născut la 15 mai 1940 în comuna Pârjota, fostul județ Bălți (azi raionul Râșcani), în familia țăranilor Grigore și Maria Cârmu. A absolvit școala medie din satul natal în 1957, apoi Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău (actualmente Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”). Între 1965 și 1971 și-a făcut studiile la Institutul Poligrafic din Moscova.

În 1971 a fost angajat la Editura „Cartea Moldovenească” în calitate de redactor artistic, mai apoi pictor-șef, funcție deținută în continuare și la Editura „Literatura artistică” (ulterior „Hyperion”). Din 1992 a activat la Editura „Litera”.

În 1965 debutează ca grafician, semnând ilustrațiile la cartea de versuri a lui Anatol Ciocanu *Sărutul soarelui*. După trei ani, în 1968, devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova. Pe parcursul întregii

activității a semnat ținuta grafică a peste 500 de cărți ale autorilor din literatura națională și universală (M. Eminescu, I. Creangă, E. Gârleanu, L. Rebreanu, Gr. Vieru, L. Damian, G. Meniuc, P. Boțu, A. Ciocanu, F. Petrarca, P. Neruda ș.a.).

Este cunoscut și de către micii cititori grație cărților pentru copii pe care le-a ilustrat: *Hora mare* de D. Matcovschi, *Lie-lie, ciocârlie* de Gr. Vieru și M. Macovei, *Columb în Australia, Ministrul bunelului* de S. Vangheli, *Ce te învață o povață* de A. Scobioală, *O mie și una de nopți* ș.a. În calitate de pictor-grafician la Casa Editorială „Litera” a semnat ilustrațiile la circa 200 de volume din colecția „Biblioteca școlarului”.

De asemenea, s-a manifestat și în domeniul afișului și placardei politice și de publicitate, designului, graficii de revistă, portretului.

Prima expoziție personală a lui Isai Cârmu a avut loc la Chișinău în 1968, după care au urmat expoziții personale organizate la Râșcani (1975), Chișinău (1976, 1998, 2000), București (1997). A participat activ la toate expozițiile republicane, la „Salioanele Moldovei” și alte expoziții tematice organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova. Creația sa este cunoscută și dincolo de hotarele țării, lucrările sale fiind expuse în cadrul mai multor expoziții internaționale, printre care: concursul „Arta cărții” (1970, Moscova, Federația Rusă), Târgul Internațional de Carte de la Moscova (1970-1989), Concursul Internațional „IBA” (1970-1989, Leipzig, Germania), Bienala Internațională de Placarde (1971, Varșovia, Polonia), Bienala „The tourist poster in the world” (1973, Varșovia), Bienala „Illustratori di libri per ragazzi” (1976, Bologna, Italia), Concursul „Arta cărții” (1980, Bratislava, Cehoslovacia), expoziția „Grafica de carte” (1983, Elveția; 1986, Oslo; 1988, Germania; 1990, Austria; 1993, România), expoziții colective în Japonia, Canada, SUA și alte țări.

A participat la tabere de creație, ateliere, simpozioane în Dzintari, Lituania (1971), Calica, România (1976), Delta Dunării, România (1994).

Pentru succese deosebite în arta cărții Isai Cârmu s-a învrednicit de o serie de premii: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din URSS (1983),

Premiul și Diploma „Ivan Fiodorov” (Moscova, 1985), Premiul „Moisei Gamburd” (2000), Premiul „Ilie Gravorul” în cadrul Salonului Național de Carte de la Chișinău (1995, 1998). A fost distins cu Medalia „Editor Emerit” (1975), titlul „Maestru în Artă” (1996), Medalia „Mihai Eminescu” din România (2000), Ordinul „Gloria Muncii” (2000). În anul 2009, la ediția a XIII-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii de la Chișinău, i s-a acordat Premiul „Igor Vieru” pentru întreaga activitate în domeniul ilustrației de carte pentru copii.

(M.U.)

Referințe

Dragostea mea a fost, este și va fi până la sfârșitul vieții culoarea. Culoarea prin care exprim totul. Adică mă exprim pe mine. Culoarea este dragostea mea de o viață.

***

Pictorul e dator să se apropie de Carte cu respect și delicatețe – cu capul descoperit, ca într-o zi de duminică... E vorba de sev în sensul venerării cuvântului scris – cred că e un mare noroc să fii printre aceștia...

Isai Cârmu

Isai Cârmu face parte dintre acei aleși ai meseriei care socot că Cartea trebuie să aibă un efect binefăcător asupra ochilor, sufletului și minții celor care o contemplă. Cu calmul și siguranța de „bun gospodar”, Isai Cârmu are grijă de aspectul general al cărții de la suprapertă la caseta tehnică. Corelația dintre două arte, a imaginii și a cuvântului, pentru Isai Cârmu este firească.

Eleonora Barbas

Cartea pentru copii l-a câștigat demult pe Isai Cârmu. El a făcut din ilustrația destinată celor mici tot atât cât făcuse Grigore Vieru cu poezia adresată acestora.

Eugen Lungu

Artistul Isai Cârmu știe să ne transmită emoția lui, obligându-ne și pe noi s-o trăim, să ne-o însușim. El rămâne un slujitor credincios al graficii de carte, cu ochi atent, iscusit, rafinat...

Emilia Ghețu

Titluri pentru expoziții

Dragostea de-o viață – culoarea

Isai Cârmu – un vrăjitor al penelului

Cărți citite de culorile lui Isai Cârmu

Isai Cârmu – maestru al graficii de carte

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

ISAI Cârmu. Grafică de carte = Knižnaâ grafika / st. introd.: Eugen Lungu; trad.: V. Baltag; alcăt.: Isai Cârmu. – Ch.: Lit. artistică. – 1982. – 72 p.

ISAI Cârmu // Hudožniki moldavskoj knigi / alcăt.: B. Brânzei. – Ch., 1997. – P. 142-155.

MARIN, Gheorghe. Isaie vs. Ieremia: [Isai Cârmu] // Marin, Gheorghe. Închinare memoriei: (proză documentară cu fotografii). – Ch., 2006. – P. 134-140.

OMUL săptămânii – Isaie Cârmu // Timpul. – 2007. – 11 mai. – P. 3.

AM CITIT toată biblioteca din sat, ca apoi să ilustrez biblioteca școlarului: de vorbă cu Isai Cârmu / Isai Cârmu; a consemn.: Iuliana Șchircă // Noi. – 2006. – Nr. 9. – P. 6-7.

GUȚU, Aurel. Isai Cârmu pășind din vis într-o poveste reală / Aurel Guțu // „a” MIC”. – 2005. – Nr. 5-6. – P.8.

MORĂRAȘ, Mihai. Graficianul care a creat cel mai durabil monument – Cartea! / Mihai Morăraș // Lit. și arta. – 2005. – 26 mai. – P. 1.

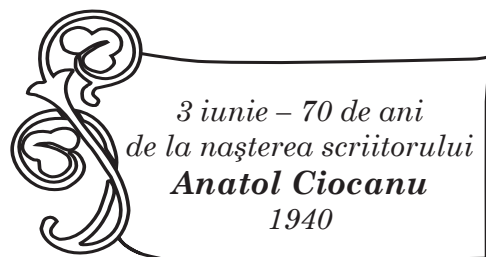
ROIBU, Nicolae. Isai Cârmu, omul de dimineață al Timpului / Nicolae Roibu // Timpul. – 2005. – 20 mai. – P. 20.

Dedicații lirice

CODRU, Anatol. Incertitudine: lui Isai Cârnu // Codru, Anatol. Întâmplarea mirării: poezii. – Ch., 1998. – P. 114; Codru, Anatol. Piatra de citire. – Ch.; București, 2003. – P. 215.

VATAMANU, Ion. Convorbire telefonică: pentru Isai Cârnu // Vatamanu, Ion. Nimic nu-i zero. – Ch., 2000. – P. 135; Ch.; București, 2003. – P. 192; Glasul națiunii. – 2002. – 9 mai. – P. 10.

VIERU, Grigore. Să pictezi o lacrimă: lui Isai Cârnu / Grigore Vieru // Limba română. – 2009. – Nr. 1-4. – P. 205.

Poetul, publicistul, traducătorul, prozatorul Anatol Ciocanu s-a născut la 3 iunie 1940, în familia țăranilor Haralambie și Catinca Ciocanu din s. Mălăiești, Râșcani. După absolvirea școlii medii a urmat Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1957-1962).

A activat ca redactor la ziarul *Moldova socialistă* (1961-1966) și la revista *Moldova* (1966-1991). În perioada 1992-2000 a lucrat la *Glasul Națiunii* (subredacția București). Din 2001 este colaborator științific la Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”.

Debutază, fiind elev (14 ani), cu câteva poezii la revista *Femeia Moldovei* (poezia *În poiana din pădure*) și ziarul *Tinerimea Moldovei* (poezia *Pe la margini de câmpie*). În anii studenției publică în presa timpului versuri, cronici, eseuri, reportaje, interviuri, traduceri. Debutul editorial se produce în anul 1965, cu volumul de versuri *Sărutul soarelui*. Chiar de la început se face remarcat prin spontaneitatea, prospețimea, virtuozita-

tea versurilor sale. Are la activul său numeroase volume de versuri: *Firul Ariadnei* (1970), *Cântece de acasă* (1971), *Sonetele câmpiei* (1975), *Veșnic renaște* (1981), *Vârsta teiului* (1984), *Spicul și steaua* (1990, volum retrospectiv), *Flori de tei de-asupra noastră* (1995), *Rugă de ostatec* (1998), *Poemele durerii* (2000), *Cântecele mântuirii* (2001), *Blestemele nobleței* (2002), *Toga iluziei* (2003), *Pasărea speranței* (2007) ș.a. Este autorul volumelor de publicistică *Struguri în amiază. Oameni și locuri din Moldova* (1968) și *Diminețile Patriei. Oameni și locuri din Extremul Orient* (1976), care includ impresii de călătorie.

Este autor al mai multor cărți de versuri și proză pentru copii: *Orele vegherii* (1974), *Foișor* (1977), *Depart, la soare-răsare* (1980), *Vine, vine primăvara* (1981), *Sol de pace* (1989), *Învățați, copii, cu-nctul literele, alfabetul* (1990), *Să crești mare, puișor* (1991), *Hai, ploită* (2003) ș.a.

Traduce mult din literatura rusă clasică și contemporană, din literaturile lumii. Este antologator al mai multor culegeri: *Zece poeți moderni* (prefață, note și traduceri), *Poeți italieni* (prefață, note și traduceri), *Lirică franceză – poezia Rezistenței* (prefață, note și traduceri), *Iubire și speranță* (în colaborare cu Leonida Lari – din poezia feminină a lumii, prefață și traduceri) etc. Versuri ale poetului au apărut în traducere la Moscova, Kiev, Tbilisi, Erevan, în Țările Baltice, Bulgaria, Iugoslavia, SUA, Brazilia.

Anatol Ciocanu, „poet al graiului și al pământului, cu un deosebit cult al satului și al strămoșilor, un poet liric al iubirii și al exuberanțelor tinerești” (A. Suceveanu), s-a învrednicit de Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova în două rânduri (pentru *Poemele durerii* și *Rugă de ostatec*), Diploma și Premiul Festivalului „Mihai Eminescu”, ediția a IX-a (Turnu-Severin, 1999), Medalia jubiliară „Mihai Eminescu” a Ministerului Culturii din România, Premiul Fondului Literar al Uniunii Scriitorilor (2001, pentru volumul *Cântecele mântuirii*) și Premiul Național al Republicii Moldova (2002, pentru același volum).

(T.C.)

Referințe

Eu sunt al libertății voastre sol
 Și sol al bucuriilor de mâine
 Cu primăveri de dor să fac ocol
 Purtând în piept aromele de pâine
 Și orele credinței în minuni.

Anatol Ciocanu

... Om al scrisului permanent, de o delicatețe structurală, generos, elegant și liber(tin) în acțiuni, Ciocanu rămâne poetul care are mereu poezia „în vârful degetelor” dominat de același spirit verbal, niciodată dezmințit, prin care se exprimă demonul poeziei.

Arcadie Suceveanu

... Poet cu o evoluție ascendentă, e un Bacovia optimist, căci alchimistul din el topește plumbul, creatorul e capabil de cutremurări demiurgice, interzicându-ți plânsul, întors cu fața către Dumnezeu.

Theodor Codreanu

Anatol Ciocanu nu este un tribun și nici chiar un liric în sensul acceptat al cuvântului. Este mai degrabă un subtil copil visător care descoperă soarele, așa cum ai descoperi un continent întâia oară. Locuiește în poezie cu zborul cuvintelor ca într-o casă... Uneori este atât de inspirat încât ar putea să-i dea „Bună ziua!” unui tei ori să se îndrăgostească de o rujă, iar pe urmă să-i deplângă stingerea... Vorbele ascultă de el ca sticleții de un vrăjitor...

Ioan Mânăscurtă

Poet de o eleganță și aleasă simțire, cu o dragoste nețărmită față de Patrie, vatră, baștină, față de frunza verde, față de firul de iarbă și spicul de grâu, de tot ce cuprinde noțiunea de univers, Anatol Ciocanu a fost și rămâne un răsfățat al destinului (...). Durerea oamenilor este și durerea lui. Poetul trăiește și respiră cu gândurile, grijile și durerile neamului...

Vlad Zbârciog

Prin Anatol Ciocanu poezia de la noi revine la cel dintâi curent poetic ce a luat ființă în literatura română, adică la simbolism, găsindu-și aliații și printre contemporani (G. Meniuc, A. Busuioc), receptivitatea sa fiind însă deosebit de sensibilă la versul lui Minulescu, al lui Fundoianu, al lui Vinea...

Nicolae Popa

Titluri pentru expoziții

Anatol Ciocanu – elegantul cavalier al liricii basarabene
 Poetul graiului și al pământului
 Anatol Ciocanu – Om al scrisului permanent
 Anatol Ciocanu – topindu-și sufletul și spiritul-n cuvinte

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- AJVOVYJ** sad: stihii / Anatol Ciocanu; hudož.: Andrei Țurcanu. – Ch.: Lit. artistică, 1989. – 30, [2] p.: il. color.
- ALTE** cântece de-acasă: versuri / Anatol Ciocanu; pict.: Isai Cârmu. – Ch.: Lit. artistică, 1978. – 135 p.
- BLESTEMELE** nobleței / Anatol Ciocanu. – Timișoara: Augusta, 2002. – 271 p.
- CÂNTECELE** mântuirii: poezii / Anatol Ciocanu. – București: Biodava, 2001. – 284 p.
- FOIȘORUL**: versuri / Anatol Ciocanu; prez. graf.: S. Solonari. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 32 p.: il.
- HAI**, ploii! / Anatol Ciocanu; il.: V. Dabija. – Ch.: Prut Internațional, 2003. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră).
- ÎNVĂȚAȚI** copii cu-ncetul literele, alfabetul: carte cu litere și cu numele noastre / Anatol Ciocanu; il.: A. Guțu. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 38 p.
- PASĂREA** speranței: versuri / Anatol Ciocanu; il. E. Zăvțur. – Ch.: Cartea Moldovei, 2007. – 256 p.; 8 f. fotogr. – (Colecție pentru elevi, studenți).
- POEMELE** durerii / Anatol Ciocanu. – București: Biodava, 2000. – 434 p.

- RUGĂ** de ostatec: [versuri] / Anatol Ciocanu; portr.: A Țurcanu; fotogr.: N. Răileanu. – București: Glasul, 1998. – 248 p.
- SĂ CREȘTI** mare, puișor! / Anatol Ciocanu; pict.: Emil Cojocar. – Ch.: Hyperion, 1991. – 31 p. – (Făgurași).
- SOL** de pace: versuri / Anatol Ciocanu; il.: Gheorghe Guzun. – Ch.: Lit. artistică, 1989. – 38 p.
- SPICUL** și steaua: versuri / Anatol Ciocanu; prez. graf.: Andrei Țurcanu. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 407 p.
- TOGA** iluziei / Anatol Ciocanu; conc. graf. a col. și cop.: Vladimir Zmeev; il.: Alex Ussow. – Ch.; București: Litera Internațional, 2003. – 412 p.: il. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 459).
- VÂRSTA** teiului: versuri / Anatol Ciocanu; prez. graf.: Iu. Pivcenco. – Ch.: Lit. artistică, 1984. – 175 p.
- VINE**, vine primăvara: poezii / Anatol Ciocanu; il.: E. Camin. – Ch.: Lit. artistică, 1981. – 48 p.
- CODRUL** iar ne-aude / Anatol Ciocanu; muz.: M. Oțel // Dragă-mi este țara mea / Detskaâ horovaa studiâ Gosteleradio MSSR. – M., 1989. – 1 disc. – S 5028361 005.
- DIANA**; Copilărie / Anatol Ciocanu; muz.: Gh. Mustea; cântă A. Lazariuc // Cântece de Gh. Mustea. – M., 1983. – 1 disc. – S 62 22243001.
- ÎNDRĂGOSTIȚII** / Anatol Ciocanu; muz.: E. Doga; cântă N. Cepraga // Moldavskij suvenir. – M., 1980. – 1 disc. – S 10-09073-74.
- MAREA** / Anatol Ciocanu; muz.: S. Lâsoi; cântă A. Lozanciuc // Melodii preferate. – M., 1988. – 1 disc. – S 60 27129004.
- STEUA** polară / Anatol Ciocanu; muz.: I. și P. Teodorovici; interpr. N. Crulicovschi // Cântă N. Crulicovschi. – M., [s.a.]. – 1 disc. – S 62-09427.

Referințe critice

- CIMPOI**, Mihai. [Anatol Ciocanu] // Cimpoi, Mihai. Basarabia sub steaua exilului. – București, 1994. – P. 103-104.
- CIMPOI**, Mihai. Căutarea de sine a literaturii basarabene. „Copiii anilor treizeci”: [Anatol Ciocanu] // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1997. – P. 204.

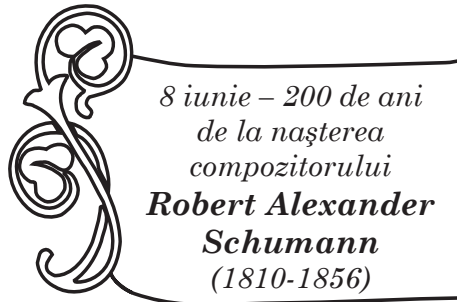
- ANATOL** Ciocanu: referințe istorico-literare // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București; Ch., 2005. – P. 129-134.
- ANATOL** Ciocanu // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dict. biobibliogr. / alcăt.: M. Harea, E. Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 84-89.
- PALLADI**, Tudor. Spectacolul sau misterul nesfârșit al eulogiei: [Anatol Ciocanu] // Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană. Vol. 1. – Ch., 2003. – P. 149-154.
- TULNIC**, Vitalie. Străjuind pădurile de lumină: [eseu despre creația lui Anatol Ciocanu] // Tulnic, Vitalie. Versuri. Eseuri. – Ch., 1988. – P. 265-271.
- VODĂ**, Gheorghe. Anotimpurile poeziei // Ciocanu, Anatol. Spicul și steaua: versuri. – Ch., 1990. – P. 3-5.
- ZBÂRCIOG**, Vlad. Ciocanu Anatol // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 114-116.
- ROȘCA**, Timofei. Anatol Ciocanu: între cântec și lumină / Timofei Roșca // Lit. și arta. – 2008. – 5 iun. – P. 8.
- ROȘCA**, Timofei. Anatol Ciocanu: firul ancestral al poeziei: [Anatol Ciocanu] / Timofei Roșca // Univers pedagogic. – 2007. – 1 noiembr. – P. 8.
- ROȘCA**, Timofei. Anatol Ciocanu: structura vizionară a poeziei / Timofei Roșca // Univers pedagogic. – 2007. – 18 oct. – P. 7.
- CUZUIOC**, Ion. De două ori ostaș: [Anatol Ciocanu] / Ion Cuzuioc // Lit. și arta. – 2006. – 6 apr. – P.8.
- ANATOL** Ciocanu // Alunelul. – 2005. – Nr. 5-6. – P. 6.
- DUMBRĂVEANU**, Victor. Ūbilej samogo romantičnogo iz poètov: [Anatol Ciocanu] / Victor Dumbrăveanu // Stolicea. – 2005. – 8 iun. – P. 8.
- POSTOLACHE**, Gheorghe. Un rapsod al gliei strămoșești: [Anatol Ciocanu] / Gheorghe Postolache // „a”MIC”. – 2005. – Nr. 5-6. – P. 8.
- ROIBU**, Nicolae. Un cavalier al spiritului – Anatol Ciocanu / Nicolae Roibu // Timpul. – 2005. – 1 iul. – P. 18.
- UN SCRITOR** care și-a ucis moartea cu poezia: [Anatol Ciocanu „Blestemele nobleței”] // Democrația. – 2005. – 31 mai. – P. 14.

Dedicații lirice

BĂLUȚĂ, Dumitru. Poetul: lui Anatol Ciocanu // Băluță Dumitru. Linia limită. – Ch., 2008. – P. 170-171.

VATAMANU, Ion. Oleacă despre poet // Vatamanu, Ion. Iubire de tine. – Ch., 1976. – P. 159.

VIERU, Gr. ***Nu este fereastră în casă...: lui Anatol Ciocanu // Vieru, Gr. Strigat-am către tine. – Ch., 1999. – P. 221.

Robert Schumann, compozitor și pianist german, s-a născut la 8 iunie 1810 la Zwickau, Germania, în familia unui librar și editor. La șase ani a fost înscris la o școală preparatorie particulară, iar la vârsta de șapte ani este încredințat organistului Iohann Kuntsch pentru a primi lecții de pian, apoi va studia opt ani la Zwickau Gymnasium. Cu o școlaritate excelent notată, Schumann a manifestat dispoziții precoce pentru literatură și s-a distins ca pianist. Între anii 1820 (când intră la liceu) și 1825, învățătura lui Schumann merge paralel cu o nestăvilă pasiune pentru literatură. Citește mult, culege citate, scrie impresii proprii sau versuri pe care le adună și le intitulează *Frunze și floricele din poiana de aur*, pentru ca la 15 ani să inițieze chiar și o asociație școlărească „pentru răspândirea literaturii germane”.

Când termină liceul și aduce acasă o diplomă încununată cu laude, se conturează în viața tânărului Schumann un „intermezzo” împărțit între Universitățile din Leipzig și Heidelberg unde studiază dreptul. În primul

an de studenție se adresează dirijorului G.Wiedebein pentru a-l consulta în privința unor compoziții ale sale de diletant. Reputatul muzician i-a apreciat talentul și l-a încurajat, îndrumându-l către studii necesare pentru a putea cuceri această cale a artei muzicale. Se dedică în întregime compoziției și literaturii, studiază foarte serios pianul și tehnica improvizației cu celebrul profesor F. Wieck. În 1827 compune primele sale lieduri. În vara anului 1829 pleacă de la Leipzig, părăsind Universitatea, și se stabilește la Heidelberg, unde studiază pianul cu aviditate, plănuiind să ajungă un virtuoz, și începe să compună valsuri pentru pian.

În 1830 revine la Leipzig pentru a studia cu celebrul Wieck, de data aceasta „oficial”. Un an mai târziu vede lumina zilei lucrarea *Op. 1, variațiunile ABBEGG pentru pian*. Piesa este celebră și astăzi și se află în repertoriul tuturor pianistilor. În 1831 scrie *Papilons op. 2*, urmată de *Carnavalul op. 9* (1834), *Fantezia op. 17*, una din capodoperele literaturii pianistice (1836), *Scene de copii, Kreisleriana* (1836), *Arabesca, Humoresca, Carnavalul din Viena op. 26* (1839) ș.a. Anul 1840 poate fi considerat drept cel mai prolific în cariera lui Schumann, în acest singur an compune aproape o sută cincizeci de piese, în special lieduri (*Dragoste și viață de femeie, Dragoste de poet, Cei doi grenadier, Romanțe și balade etc.*). În 1841, anul simfonic, a văzut lumina zilei *Simfonia I: Uvertură, scherzo și final, Fantezia pentru pian și orchestră* și alte compoziții simfonice. A compus două dintre cele patru simfonii ale sale. Anul 1842 a fost dedicat muzicii de cameră și include *Cvintetul pianoforte* (op. 44), astăzi unul dintre cele mai cunoscute și admirate opere ale sale.

În 1843 Schumann activează ca profesor de „pian, compoziție și citire de partituri” în cadrul Conservatorului din Leipzig. În primele luni ale anului 1844 o însoțește pe soția sa Clara (fiica profesorului F.Wieck) într-un strălucitor turneu în Rusia, turneu care îi va declanșa o depresie profundă cauzată de un puternic complex de inferioritate față de soția sa. Revoluția de la 1848 ia forme violente la Leipzig, astfel încât soții Schumann se vor refugia la Dresda. Încearcă să obțină un post, însă fără succes. Va accepta în

final o poziție de director muzical la Dusseldorf. Lucrurile păreau să revină pe un făgaș normal. Între 1850 și 1851 compune *Concertul pentru violoncel în la minor* și minunata *Simfonia a 3-a Renană*. Reface în totalitate o veche simfonie în re minor care va deveni a patra (și ultima). Însă starea sănătății compozitorului se agravează tot mai mult, acesta consemnând în jurnalul său „o tristă epuizare a puterilor”. Și tot acolo scrie despre dedublarea care îl macină, simțindu-se „în același timp sărac și bogat, abătut și viguros, plictisit de viață și plin de ardoare”. În primăvara anului 1853 o scurtă revenire a încrederii în sine va favoriza scrierea *Concertului*, apoi a *Fanteziei pentru vioară și orchestră* și a altor câteva piese pentru clarinet, violă și pian.

La începutul anului 1854 boala începe din nou să-l hărțuiască. La 27 februarie 1854 se aruncă în Rin. Este salvat de niște luntrași și transportat la un azil privat, unde va rămâne până la moartea sa, la 29 iulie 1856. A fost înmormântat la cimitirul din Bonn, unde în 1880 a fost ridicată o statuie de A. Donndorf. Soția sa, Clara, va evolua în nenumărate concerte, până la moartea sa în 1896, pentru a face cunoscută lumii întregi creația soțului ei. Genialul compozitor german a lăsat în urma sa o colecție de lucrări inestimabile, interpretate până azi de toți pianiștii lumii.

(M.U.)

Referințe

Muzica mea nu este un loc de manevră; meseria nu are nimic de-a face cu ea; dar mai mult decât s-ar putea imagina, ea m-a costat sufletul.

***

Sunt uneori plin numai de muzică, plin până la refuz de nimic altceva decât de sunete... Artistul are nobila menire de a face lumină în adâncurile sufletului omenesc.

Robert Schumann

Muzica lui Schumann se adresează mai mult unor firi gânditoare... care nu se mențin la suprafață, ci înțeleg să coboare în profunzime pentru a căuta perla ascunsă. Cu cât pătrunzi mai mult ideile lui Schumann, cu atât desco-

peri în ele mai multă putere și viață. Cu cât le studiezi mai mult, cu atât ești mai surprins de bogăția și conținutul lor...

Clara Wieck

Niciodată strofice, mobile precum viața, admirabilele sale compoziții vocale, care fac din el unul dintre cei doi poli ai liedului germanic, denotă o înțelegere poetică excepțională, fruct al culturii sale, dar și al emotivității lui particulare, care sublimează o textură muzicală devenită, sub pana sa, descriere pitorească, stare sufletească, adevărat caleidoscop de senzații și de emoții.

(...) Întreaga creație a lui Schumann nu este decât o lungă, tulburătoare confesiune: iată ce îl face atât de uman și atât de apropiat de noi, minunat „poet-muzician” înghițit de forțele nopții, ale pădurii, ale copilăriei și ale minunilor. Îndrăgostit de poezie, de literatură și filozofie, Schumann a căutat să transpună în sunete forțele dispartate ale secolului său, (...) contradicțiile epocii sale și ale propriei lui naturi.

Dicționar de mari muzicieni, 2000

Titluri pentru expoziții

Robert Schumann – ilustru compozitor și pianist

Schumann – poetul muzicii germane

Un romantic autentic în lumea muzicii

Robert Schumann: destin dramatic transpus într-o operă inconfundabilă

BIBLIOGRAFIE

Opera

BOLŠIE simfoničeskie ètûdy: op. 13 [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. A. Kavalerova, fortepiano // Klassika detâm: I-IV. – [s.l.]: Extraphone, 2007. – 1 CD. – (MP-3 kolekciã).

IZ „Al'boma dlã ûnošestva” [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. P. Egorov, fortepiano. – M.: Melodiã, 1981. – 1 disc. – S10-16517-8.

KARNAVAL: soč. 9; Lesnye sceny: soč. 82 [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. P. Egorov, fortepiano. – M.: Melodiã, 1981. – 1 disc. – S10-15867-8.

- GRĚZY:** iz cikla „Detskie sceny”: soč. 15, Nr. 7 [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. M. Ėl'man, skripka; S. Bonim, fortepiano // Ėl'man, M. Skripka. – M.: Melodiâ, 1983. – 1 disc. – M10 45029-30 008. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva).
- KONCERT** dlâ violončeli s orkestrom: la minor: soč. 129 [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. Gos. Simf. orkestr Min. Kul'tury SSSR // Šostakovič, D. Iz rukopisej raznyh let. – M.: Melodiâ, 1985. – 1 disc. – A10-00107-009.
- SIMFONICĚSKIE** ètûdy: soč. 13, soč. posmertnoe [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. V. Sofronickij, f-no // Sofronickij, Vladimir, fortepiano. – M.: Melodiâ, 1981. – 1 disc. – D 011441-42. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva: fortepiano, klavesin, organ).
- SYMPHONY** Nr 1: op. 38: Spring Symphony-Scherzo: Molto Vivace – Allegro animato e grazioso; Trâumerei [sursă electronică] / R. Schumann // Znamenitye klassičeskie proizvedeniâ: sb. klassičeskoj muzyki. CD 1. – Kyïv, [s.a.]. – 1 CD. – (MP-3 records).
- VEČEROM:** soč. 12, Nr. 1 [înregistr. audio] / R. Schumann; isp. A. Rubinštejn, fortepiano // Rubinštejn, Artur, fortepiano, – M.: Melodiâ, 1984. – 1 disc. – S 10 21327 004.

Referințe critice

- AMBROS,** A. W. Robert Schumann: žizn' i tvorčestvo / A. W. Ambros; per. s nem.: A. N. Serova. – M.: Muzyka, 1988. – 62 p.
- RASSKAZY** o velikih kompozitorah: R. Schumann; E. Grig [înregistr. audio] / avt. koment. E. Sorokina; čit. N. Mališevskij. – M.: Rosmën-Audio, 2000. – 1 caseta audio. – RA 08 13. – (Besedy o muzyke).
- VLADYKINA-BAČINSKAÂ,** N. Robert Schumann / N. Vladykina-Bačinskaâ. – 3-e izd. – M.: Muzyka, 1968. – 167 p. – (Škol'naâ biblioteka).
- BRUMARU,** Ada. Schumann // Brumaru, Ada. Romantismul în muzică. – București, 1962. – P. 172-193. – (Muzica pentru toți).
- BULUČEVSKIJ,** Ū. Schumann Robert // Bulučevskij, Ū.; Fomin, V. Kratkij muzykal'nyj slovar'. – SPb.; M., 1998. – P. 446-447.
- COLLINS,** Stephen. Schumann // Collins, Stephen. Klassičeskaâ muzyka ot i do. – M., 2001. – P. 198-200. – (Grandioznyj mir).

- MIHEEVA,** L. V. Robert Schumann / L. V. Miheeva // 166 biografij znameityh kompozitorov. – SPb., 2000. – P. 79-83.
- SAMIN,** D. K. Robert Schumann / D. K. Samin // Sto velikih kompozitorov. – M., 2000. – P. 194-200.
- SCHUMANN** Robert // Muzykanty mira: biogr. slovar'. – M., 2001. – P. 498.
- SCHUMANN** Robert [sursă electronică] // Ėnciklopediâ klassičeskoj muzyki. – M.: Cominfo, [s.a.]. – 1CD-Rom. – (Interaktivnyj mir).
- SCHUMANN** Robert // Vsë obo vseh. T. 2. – M., 1997. – P. 418-420.
- SCHUMANN** Robert Alexander // Dicționar de mari muzicieni. – București, 2000. – P. 439-442.
- SCHUMANN** și Mendelssohn // Muzică. – București, 2000. – P. 44. – (Enciclopedia pentru tineri).
- ȘTEFĂNESCU,** Ioana. Robert Schumann (1810-1856) // Ștefănescu, Ioana. O istorie a muzicii universale. Vol. 3: De la Schubert la Brahms. – București, 1998. – P. 125-207.
- URLEA,** Ana Maria. „Între muzică și poezie”: Robert Schumann // Urlea, Ana Maria; Sava, Iosif. Și marii muzicieni au fost copii. Vol. 1. – București, 1992. – P. 76-77.

„Poetă cu predilecție a sentimentului și a zicerii intime psalmodice, a rostirii cuvântului dinspre culoare, asociație dinspre ritmurile inimii imnice și solomonice, patetice și onirice...” (Tudor Palladi).

Poeta, prozatoarea Claudia Partole s-a născut în Cotova, Drochia, în familia lui Afanasie și Elizaveta-Lidia Partole, la 14 iunie 1955.

Școala medie o face în satul de baștină (1952-1972). După absolvire este înmatriculată la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Filolo-

gie, Secția Ziaristică (1972-1977). Îndată după terminarea studiilor universitare este angajată la redacția programelor cinematografice a Comitetului de Stat al Teleradiodifuziunii din Moldova în calitate de redactor. Din 1979 până în 1981 activează redactor la Editura „Cartea Moldovenească”. În perioada 1981-1985 este colaborator la ziarul „Învățământul public” (actualmente „Făclia”), colaborează la Redacția radio pentru copii, la revista „Scânteia lininistă”, ziarul „Tânărul leninist”, săptămânalul „Femeia Moldovei”. Între 1985 și 1994 activează în calitate de colaborator literar la revista „Alunelul”, apoi din 1994 până în 1997 este redactor-șef la revista „Festina lente” a Școlii de Limbi Moderne și Management, îndeplinind și funcția de învățător de etică și estetică la aceeași școală. De asemenea, colaborează în această perioadă și la redacția ziarului „Patria tânără”. Din 1994 este moderatoarea Cenaclului literar (azi Salonul literar-muzical) „La Creangă” de pe lângă Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” și redactor al almanahului „La Creangă” editat de aceeași instituție. A mai activat la ziarul „Moldova Suverană” (1997), la revista „Universul credinței” (2000-2001), redactor-șef la revista „Univers muzical” (din 2002), colaborator al buletinului informativ BioSynopsis (2004).

Dragostea pentru scris o are încă din copilărie. Mama sa își amintește că „a început să vorbească de la șase luni. S-a pornit pe scris înainte de a învăța să citească. Scria pe sobă și pe pereți... Desena unde vedea un loc alb în carte... A fost o școlăriță silitoare. De la adunările părinților mă întorceam cu inima plină de bucurie: învățătorii o vorbeau numai de bine...”

Prima poezie a scris-o când învăța în clasa a patra. Debutul editorial s-a produs în anul 1982 cu volumul de basme și povestiri pentru copii *Mahalaua veselă*, urmat de alte cărți pentru copii: *În așteptarea mamei* (1989), *Are mama fată mare* (1992), *Un mare calendar pentru tine, mic ștregar* (1994), *Cea mai așteptată întâlnire* (2000), *Grăbește-te încet* (2002), *Salba cu mărgelile care plâng* (2004), *O plută așteaptă* (2005), *Și la mare vine Dumnezeu* (2005), *Învață de la toate* (2005), *Domnița-Păstorită* (2006), *De la facerea lumii citire* (2006), *Povestea domnului Caras* (2007), *Țara mea privită din stele* (2008). Pentru maturi a editat cărțile: *Păsări*

suntem când ne naștem (1992), *Psalmii Mariei Magdalena* (1995), *O clipă* (eseuri, 1999), *Eu sunt* (2001), *ReCulegere* (2005), *Îmblânzirea câinilor* (2009), *Viața unei nopți sau Totentanz* (2009).

Este autoarea a mai multor piese dramatice: *Păziți copiii, sufletul și animalele* (1995), *Unde ești, Iren?* (2001), *Ochiul care se uită în lume sau Cine l-a răpit pe Tonto* (2002), *Când zorii s-au trezit* (2003) ș.a.

Lucrările scriitoarei au fost apreciate la justa lor valoare. Cartea de versuri pentru copii *Are mama fată mare* a fost desemnată „Cea mai bună carte a anului” (1989), iar cartea *Un mare calendar pentru tine, mic ștregar* a fost premiată în cadrul Salonului de Carte de la Iași (1995). Autoarea a obținut mai multe premii la diferite ediții ale Salonului Internațional de Carte pentru Copii de la Chișinău: Premiul „Cea mai bună carte cognitivă” (2002, pentru cartea *Grăbește-te încet*); Premiul „Cartea anului” (2005, pentru *Salba cu mărgelile care plâng*); Premiul Ministerului Culturii și Turismului (2006, pentru cartea *Domnița-Păstorită*); Premiul Comisiei Naționale UNESCO (2007, pentru cartea *De la facerea lumii citire*). Piesele Claudiei Partole s-au învrednicit de premii și mențiuni în cadrul Concursului Republican de Dramaturgie (1994, 2001, 2002, 2003), iar romanul *Viața unei nopți sau Totentanz* a fost apreciat cu Premiul „Vasile Vasilache” pentru proză acordat la ediția a XVIII-a a Salonului de Carte de la Chișinău. În anul 2008 scriitoarea a primit Diploma de onoare IBBY pentru cartea *Domnița-Păstorită*.

(T.C.)

Referințe

Sunt un copil ce ține lumea
Ca un atlant în ochii săi.
Vor cade pleoapele-a stihie
Cortină peste anii mei,
Clepsidră peste pașii grei.
Și n-o să-mi reproșez mai mult:
Vai, sunt copil cu păr cărunt!..

Claudia Partole

Muzicalitatea surprinzătoare a versului, din primele și până în ultimele pagini, este unul din componenții de bază ai poeziei Claudiei Partole.

(...) Autoarea trece cuvintele prin vrăji știute numai de dânsa, pentru a le înnobila cu infinite bogății spirituale. Din ele, din aceste cuvinte, poeta clădește mesaje înșorite, situații psihologice neordinare.

Gheorghe Gheorghiu

(...) Poezia Claudiei Partole este o poezie adâncă și cutremurătoare, pe care autoarea a țesut-o cu toate firele eu-lui său fizic și spiritual... După lectura versurilor ei, rămâi cu spiritul luminat și dornic de viață, îți dai seama că anii hărăziți de Cel de Sus nu trebuie să se călătorească înzadar (...). Zidite spre suflet ca un invizibil pod, scrierile Claudiei Partole încolțesc și dau rod, propunându-ne o succesiune de catrene nobil inspirate și subtil caligrafiate. Dânsa scrie în mod natural, așa cum gândește, așa cum respiră sau strânge la piept o ființă dragă...

Dumitru Păsat

Versurile Claudiei Partole ne îndeamnă spre descătușare, regenerare a binelui, tandreței, spre sentimente profunde și acțiuni bine chibzuite. Autoarea e foarte sinceră cu cititorul: îi destăinuie durerile, bucuriile cunoașterii prin profunde subtilități. Din atare poezii noua generație va învăța a iubi, a suferi, a ierta, a cugeta asupra sensului vieții.

Larisa Gulea

„Viața unei nopți sau Totentanz” – o carte care te „prinde” imediat. (...) Este o confesiune lirico-filozofică pătrunsă, de la un capăt la altul, de multă poezie, chiar dacă e ... tristă.

Vladimir Beșleagă

Claudia Partole nu ambiționează să impună un stil care s-o singularizeze, ci să aștearnă gânduri și simțiri curate care spală zgura, alungă neliniștea și te împacă cu viața, iar tinerilor la răscruce de vreme, cartea ei poate fi aducătoare de sănătate morală.

Emilia Șt. Milicescu

Având o gândire multiplană care îi permite să intuiască, să deducă, să afle momentul prielnic meditațiilor, autoarea transformă obișnuitul în forme de reflecții, de uimire, traducându-l în limbaj poetic, fără a-l supune anumitor rigori (...). Atentă la vibrațiile sufletești ale semenilor, a căror destine sunt marcate de bucuriile și tristețile vieții, a învățat să privească lumea și lucrurile ca pe o nesfârșită descoperire – sensibilitatea-i poetică, energia creatoare, intuiția, dar mai ales capacitatea de muncă, secundată de o neasemuită dorință de a cunoaște, de a cerceta sufletul uman...

Drăgostița Bujor

Titluri pentru expoziții

Cea mai așteptată întâlnire cu Claudia Partole
Poeta cu predilecția sentimentului – Claudia Partole
Născută pentru a fi CUVÂNT
Cuvintele vrăjite din poeziile Claudiei Partole

BIBLIOGRAFIE

Opera

- ARE MAMA** fată mare: versuri / Claudia Partole; des.: N. Mândrescu. – Ch.: Hyperion, 1992. – 43 p.: il. color.
- CEA MAI** așteptată întâlnire: [povestiri] / Claudia Partole; des.: Claudia Partole. – Ch.: Ruxanda, 1999. – 111 p.: il.
- DE LA** facerea lumii citire. Cartea 1 / Claudia Partole; cop., il.: Violeta Diordiev, Radu Diordiev. – Ch.: Universul, 2006. – 80 p.
- DOMNIȚA**-Păstorită: (legendă pentru copii mari și mici) / Claudia Partole; il.: A. Colâbneac. – Ch.: Prut Internațional, 2006. – 32 p.
- DUMNEZEU** vine la mare / Claudia Partole; cop.: C. Mihăiescu. – Timișoara: Augusta; Artpress, 2005. – 86 p.
- EU SUNT**: [versuri] / Claudia Partole; des.: Vladimir Sinițki. – Ch.: Prometeu, 2000. – 126 p.: il.
- GRĂBEȘTE-TE** încet...: (șapte ani de-acasă) / Claudia Partole; pict.: N. Mândrescu. – Ch.: Pontos, 2002. – 61, [3] p.: il. color.

- ÎN AȘTEPTAREA** mamei: povestiri / Claudia Partole; il.: N. Mândrescu.
– Ch.: Lit. artistică, 1989. – 84 p.: il.
- ÎNVAȚĂ** de la toate...: câteva lecții de citire a naturii pentru cei mici și pentru mari / Claudia Partole; pict.: N. Mândrescu. – Ch.: Pontos, 2005. – 103 p.: il.
- MAHALAUA** veselă: povești și povestiri / Claudia Partole; prez. graf.: M. Brunea. – Ch.: Lit. artistică, 1982. – 48 p.: il.
- O CLIPĂ...**: [eseuri și tablete] / Claudia Partole; prez. graf. de aut. – Ch.: Ruxanda, 1998. – 152 p.
- O PLUTĂ** așteaptă... / Claudia Partole; pict.: V. Gheorghiu, R. Gheorghiu. – Ch.: Univers Pedagogic, 2005. – 24 p.: il.
- PĂȘĂRI** suntem când ne naștem: versuri / Claudia Partole; prez. graf.: N. Mândrescu. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 170 p.: il.
- POVESTEA** domnului Caras / Claudia Partole; prez. graf.: Petru Ghețoi. – Ch.: Casa poveștilor, 2007. – 10 p.: il. – (Cunoaștem mediul înconjurător: lumea animalelor).
- PSALMII** Mariei Magdalena: [versuri] / Claudia Partole; cop.: Ala Florea. – Ch.: Museum, 1995. – 70 p.
- RECULEGERE** / Claudia Partole. – Ch.: Univers Pedagogic, 2005. – 188 p.
- SALBA** cu mărgelile care plâng: poveste romanțată / Claudia Partole; pict.: Vasile Movileanu. – Ch.: Prag-3, 2004. – 64 p.: il.
- ȘI LA** mare vine Dumnezeu / Claudia Partole; pict.: Violeta Gheorghiu, Radu Gheorghiu. – Ch.: Univers Pedagogic, 2005. – 52 p.: il.
- ȚARA** mea privită din stele / Claudia Partole, Iurie Miron; pict.: Anatol Slobozianu; fotogr.: Constantin Grigoriță; cop.: Silvia Țugui. – Ch.: Lyceum, 2008. – 40 p.: il., fotogr.
- UN MARE** calendar pentru tine „mic” ștregar: almanahul anotimpurilor / Claudia Partole; pict.: A. Guțu. – Ch.: CND SRL, 1994. – 111 p.: il. color.
- UNDE** ești, Iren / Claudia Partole; cop.: Iurie Matei. – Ch.: Pontos, 2004. – 152 p.
- VIAȚA** unei nopți sau TOTENTANZ: jurnalul menajerei / Claudia Partole. – Ch.: Pontos, 2009. – 167 p.

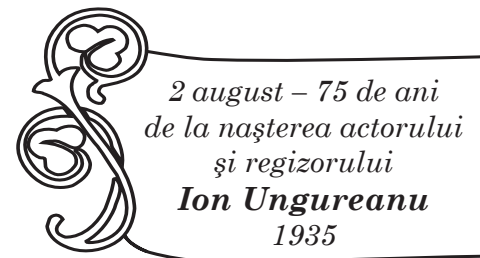
Referințe critice

- CLAUDIA** Partole: biobibliografie / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: Sabina Dodul. – Ch.: Pontos, 2005. – 88 p.; 4 p. fotogr.
- CIMPOI**, Mihai. Optzeciștii: Cearta dintre tradiționaliști și (post)moderni: [Claudia Partole] // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1997. – P. 251.
- MOVILĂ**, Boris. Claudia Partole // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 218.
- CLAUDIA** Partole // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă”; alcăt.: M. Harea; E. Cugut. – Ed. a 2-a rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 294-296.
- ȚOPA**, Efimia. Partole Claudia // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006 / Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”. – Ch., 2007. – P. 340-342.
- CLAUDIA** Partole când era de seama voastră // Alunelul. – 2009. – Nr. 2. – P. 6.
- LAUREAȚII** săptămânalului „Literatura și arta” pentru anul 2008: [Claudia Partole] // Lit. și arta. – 2009. – 1 ian. – P. 1.
- CUCEREANU**, Radion. Două personalități: [C. Partole, V. Zăbulica-Diordeiev] / Radion Cucereanu // Făclia. – 2008. – 27 sept. – P. 15.
- DUMBRĂVEANU**, Victor. Etern sentimentul matern: [Claudia Partole] / Victor Dumbrăveanu // Moldova. – 2008. – Nr. 5. – P. 25-26. – (Lb. rom, lb. engl.).
- GHEORGHIU**, Gheorghe. Devotată cuvântului: [Claudia Partole] / Gheorghe Gheorghiu // Lit. și arta. – 2008. – 18 sept. – P. 4.
- PERETEATCU**, Tamara. Patru Diplome de Onoare pentru Moldova: [Claudia Partole „Domnița-Păstoriță”] / Tamara Pereteatcu // Florile dalbe. – 2008. – 25 sept. – P. 7.
- POSTOLACHI**, Veronica. A vedea lumea cu alți ochi: [Claudia Partole] / Veronica Postolachi // Bibliopolis. – 2007. – Nr. 1. – P. 90-91.
- POSTOLACHI**, Veronica. Spații sufletești în proza Claudiei Partole: [„Domnița-Păstoriță”] // Postolachi, Veronica. Mrejele unui dulce calvar. – Ch., 2007. – P. 141-144.

- ZBOR** printre spații...: [Claudia Partole] // Viața Ta. – 2007. – Nr. 8. – P. 18-21.
- STOICA**, Valentina. Farmecul legendei despre Decebal: [Claudia Partole „Domnița-Păstoriță”] / Valentina Stoica // Făclia. – 2006. – 9 dec. – P. 15.
- CLAUDIA** Partole. „Îți mulțumesc, copilărie, că mă inspiri...”: [interviu] / Claudia Partole; consemn.: Ecaterina Deleu // Flux. Ed. de vineri. – 2006. – 14 iul. – P. 7.
- ANTON**, Doina-Cezara. Capcana luminii: [Claudia Partole „Salba cu mărgelile care plâng”] / Doina-Cezara Anton // Florile dalbe. – 2005. – 9 iun. – P. 16.
- BĂDĂRĂU**, Edgar. Scânteia speranței: [Claudia Partole] / Edgar Bădărău // Florile dalbe. – 2005. – 9 iun. – P. 16.
- CLAUDIA** Partole // Noi. – 2005. – Nr. 8. – P. 8-9.
- CLAUDIA** Partole: [n. biogr.] // „a”MIC”. – 2005. – Nr. 1. – Supliment.
- FURDUI**, Nicoleta. Povață pentru întreaga viață: [Claudia Partole „Salba cu mărgelile care plâng”] / Nicoleta Furdui // Florile dalbe. – 2005. – 9 iun. – P. 46.
- PARTOLE**, Claudia. Să pot să mă uit cu ochi de copil la mine cea din azi... // Lit. și arta. – 2005. – 16 iun. – P. 5.
- PASAT**, Dumitru. Claudia Partole, o aleasă a sorții / Dumitru Pasat // Timpul de dimineață. – 2005. – 17 iun. – P. 19.
- STOICA**, Valentina. „E multă duiosie, simțire și frumusețe în aceste cărți...”: [Claudia Partole] / Valentina Stoica // Făclia. – 2005. – 18 iun. – P. 3.

Dedicații lirice

- ȚURCANU**, Ianoș. The Church in Washington: for Claudia Partole / Ianoș Țurcanu // Moldova. – 2004. – Nr. 4. – P. 48.

Ion Ungureanu, regizor și actor de teatru și film, om de stat, publicist, s-a născut în satul Opaci, fostul județ Tighina, într-o familie de țărani cu mulți copii, el fiind mezinul.

A avut parte de o copilărie fericită, așa cum recunoaște peste ani. În familia lor domnea un spirit deosebit, se organizau deseori întâlniri unde se recitau poezii, se discuta pe diferite teme. De aici și dragostea față de literatură, față de frumos.

După absolvirea școlii medii din Căușeni, face studii de filologie la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1952-1955). A debutat cu versuri, pe care le publică în ziare și în culegerea „Glasuri tinere”. Profită de posibilitatea de a participa la un concurs pentru a pleca la studii la Moscova, la prestigioasa Școală Teatrală „Boris Șciukin” (1955-1960). Apoi a urmat cursurile superioare de regie de pe lângă Institutul de Artă Cinematografică „A. V. Lunacearski” din Moscova (1963-1964), sub conducerea regizorului R. Simonov.

După absolvirea studiilor actricești a fost angajat la Teatrul Republican „Lucefărul” (1960-1971). În perioada 1964-1971 este numit în funcția de prim-regizor (director artistic) al teatrului. În 1971 părăsește Teatrul „Lucefărul” în urma învinuirilor, precum că a comis greșeli în formarea repertoriului teatrului, fiind acuzat de naționalism. Timp de 17 ani (din 1972 până în 1989) activează la Moscova. Lucrează ca regizor și actor de teatru și film (1972-1977), apoi – ca regizor la Teatrul Academic Central al Armatei Sovietice (1977-1980). Paralel cu activitatea în teatru și cinematografie predă arta actricească la Școala Superioară de Teatru „B. V. Șciukin” din Moscova (1980-1989).

În 1989 revine în Moldova și peste un an este numit ministru al Culturii și Cultelor, funcție pe care o va exercita până în 1994. În această perioadă a contribuit la redeschiderea Teatrului „V. Alecsandri” din Bălți, la crearea complexului muzeal „Alexei Mateevici” de la Zaim, la transformarea Teatrului „A. S. Pușkin” în Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Din 1995 se stabilește cu traiul în România, unde este numit vicepreședinte al Fundației Culturale Române (în prezent Institutul Cultural Român).

Fiind încă student la Școala Teatrală „B. Șciukin”, Ion Ungureanu se ocupa de regie. Adept al teatrului poetic-filozofic, bazat pe tradițiile vahtangoviste, a realizat, în întreaga sa activitate, numeroase drame și tragedii, comedii lirice și satirice. La Teatrul „Lucașfăruș” a montat *De ziua nunții* de V. Rozov, *Mai tare ca dragostea* de V. Lavreniov, *Radu-Ștefan – întâiul și ultimul, ... Și sub cerul acela* de A. Busuioc, *Minodora* de A. Strâmbeanu, *Georges Dandin* de Molière ș.a. La Teatrul Mic Academic din Moscova a pus în scenă *Păsările tinereții noastre* de I. Druță (distins cu Premiul I al Ministerului Culturii din URSS), la Teatrul Central al Armatei din Moscova – *Sfânta sfințelor și Revelația* de I. Druță, *Ultima întâlnire* de A. Galin, *Un om pentru eternitate* de R. Bolt, *Gura lumii* de A. Salânski ș.a., iar la Teatrul „Sovremennik” din Moscova – *Doctorul Stokman*, *Dușmanul poporului* de H. Ibsen ș.a.

În calitate de regizor de filme a realizat filmele televizate *Păsările tinereții noastre* și *Întâlniri cu Evgheni Evstigneev*, turnate la Televiziunea centrală din Moscova. Tot acolo a realizat și spectacolele televizate *Lica* de A. Zurbanov, distins cu Premiul „Intervidenie” la Festivalul Internațional de la Plovdiv, Bulgaria (1981) și *Nora* de H. Ibsen.

Ca actor s-a impus prin capacitatea de a îmbina firescul cu expresivitatea artistică, prin inventivitate și pătrundere intelectuală a detaliilor și nuanțelor – Geront din *Vicleniile lui Scapin* de Molière, Malvogio din *A 12-a noapte* de W. Shakespeare, Dorn din *Pescărușul* de A. Cehov ș.a., jucate la Teatrul „Lucașfăruș”. S-a produs în 25 de filme. Cele mai cunoscute sunt: *Se caută un paznic*, *Favoritul*, *Omul merge după soare*, *Calul*, *pușca și nevasta*, *Armagedon*, *Leacuri amare*, *Bariera*, *Serghei Lazo*, *Ofițer în*

rezervă, *Viforul roșu*, *Acest dulce cuvânt – libertatea*, *Podurile*, *Bărbații încărunțesc de tineri*, *Povestea lui Făt-Frumos*, *Când ai alături un bărbat*, *Dansul efemer al dragostei*, *Centaureii*, *Codrii* ș.a.

Ca pedagog, a educat promoții întregi de actori la Moscova și la Chișinău.

Este cunoscut și ca publicist de forță cu o mare putere de convingere, grație nivelului său înalt de cultură și cunoaștere a valorilor naționale și internaționale. Este membru de redacție al revistei „Limba Română”.

Pentru munca și activitatea prodigioasă este înalt apreciat. În 1981 i s-a conferit titlul „Om Emerit în Artă” al Federației Ruse. Este Artist al Poporului din Republica Moldova (1989), laureat al Premiului Național al Moldovei (1990). În 2009 i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Academiei de Științe din Moldova „pentru contribuția sa substanțială adusă în dezvoltarea artei teatrale, în calitate de actor și regizor, pentru contribuția sa în promovarea culturii naționale în afara hotarelor republicii”.

(T.P.)

Referințe

Pe firmamentul culturii noastre materiale și spirituale din spațiul românesc comun arde, sus-sus de tot, orbitor de strălucitoare și dumnezeiesc de frumoasă, steaua maestrului Ion Ungureanu.

Nicolae Mătcaș

Ion Ungureanu a venit la începutul anilor '60 în lumea basarabeană (...) ca un fenomen intelectual aparte (...). Făptura lui – înaltă, statutară, „guli-verică”, de brad carpatin cu rădăcini vâjnoase prinse în stânci de neclintit – vine ca o mărturie a corespunderii depline înălțimii sale intelectuale. Vom găsi în ea și sinonimia cu o verticalitate morală, menținută ca un blazon de noblețe „aristocratică”.

(...) Ungureanu ca gânditor (...), ca om de cultură rămâne un cavaler al adevărului. Adevărului despre ființa noastră, despre limba pe care o rostim, despre istoria noastră.

Mihai Cimpoi

Regizorul Ion Ungureanu a fost nu numai un practician al acestei meserii, ci și un inovator, care a spart vechile tipare și a introdus elemente artistice și tehnice noi, moderne.

(...) Actorul Ion Ungureanu s-a impus ca un fenomen inedit, complex (...). Dumnezeu i-a dat un chip scenic impunător, o voce bărbătească distinctă, un talent interpretativ de excepție.

(Din *Laudatio pentru Ion Ungureanu*)

Ion Ungureanu, cu ținuta lui vrednică, înțeleaptă și verticală, alături de Ecaterina Malcoci, Valentina Izbeșciuc, Sandri Ion Șcurea, Dumitru Caraciobanu, Eugenia Todorașcu, Dumitru Fusu, Ilie Todorov, Nina Doni, Vladimir Zaiciuc, Nina Mocreac-Vodă, Vasile Constantin... – această generație de luceferiști, au aprins scânteia frumosului în inimile miilor de adolescenți, tineri, studenți, oameni de diferite profesii din întreaga Moldova, pe care au purtat-o în suflet o viață întreagă.

Tamara Pereteatcu

Pentru mine domnul Ion Ungureanu a fost și rămâne unul dintre pedagogii care au pus temelia, baza profesionalismului în arta noastră... Mi-a rămas în memorie una dintre maximele lui preferate: „Să nu vă uitați visele tinereții, să nu cedați...”. Cred că aici era ascuns sâmburele multor victorii pe care le-a avut însuși el în confruntarea cu viața...

Ala Menșicov

Titluri pentru expoziții

Ion Ungureanu – un distins talent al neamului
De la actor până la ministru – o cale plină de căutări și muncă
Ion Ungureanu – cotă spirituală de înaltă probitate
Ion Ungureanu – actor, regizor, om de cultură, demnitar și publicist

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

- ION** Ungureanu // Calendar Național 2005. – Ch., 2004. – P. 213-214.
TAMAZLĂCARU, Elena. Academia de Științe a Republicii Moldova i-a acordat maestrului Ion Ungureanu foarte meritatul titlu de Doctor Honoris Cauza, dar... // Lit. și arta. – 2009. – 21 mai. – P. 3.
PROCA, Pavel. Sub podul lui Faurmaur: [Ion Ungureanu] / Pavel Proca // Semn. – 2007. – Nr. 1. – P. 39-40.
FILIP, Iulian. Între Mateevici și Cărare – Ion Ungureanu / Iulian Filip // Lit. și arta. – 2005. – 22 sept. – P. 3.
[ION Ungureanu, regizor, actor] // Clipa siderală. – 2005. – Nr. 2. – P. 46.
MĂTCAȘ, Nicolae. Drept demnitatea lui, sorbind din cupa libertății: [Ion Ungureanu] / Nicolae Mătcaș // Limba română. – 2005. – Nr. 12. – P. 94-109.
POPUȘOI, Liliana. 50 cei mai populari actori basarabeni în viziunea revistei „Vip magazin”: [Ion Ungureanu] // Vip magazin. – 2005. – Nr. 6. – P. 50-69.
SOLTAN, Petru. Din neamul atlantiților: [Ion Ungureanu] / Petru Soltan // Lit. și arta. – 2005. – 4 aug. – P. 6.
STRÂMBEANU, Andrei. Ion Ungureanu la vremea lui dintotdeauna / Andrei Strâmbeanu // Lit. și arta. – 2005. – 4 aug. – P. 7.
VARTIC, Andrei. Universalitatea Ungureanu / Andrei Vartic // Lit. și arta. – 2005. – 4 aug. – P. 6.
VIERU, Grigore. Închinare: [Ion Ungureanu] / Grigore Vieru // Lit. și arta. – 2005. – 28 iul. – P. 1.

Dedicații lirice

- BULAT**, Eugenia. Clopotul tăcerii: distinsului om de cultură Ion Ungureanu / Eugenia Bulat // Clipa siderală. – 2005. – Nr. 3-4. – P. 1.
LARI, Leonida. Lumina raiului: fratelui Ion Ungureanu / Leonida Lari // Lit. și arta. – 2005. – 13 oct. – P. 5.
RUSNAC, Anatol. Cuvântul fiindu-i plin...: ascultându-l pe inegalabilul nostru orator, neînfricatul bărbat al neamului Ion Ungureanu // Rusnac, Anatol. Pe-o margine de vis. – Ch., 2008. – P. 41.

Maria Bieșu s-a născut la 3 august 1935 în satul Volintiri (Volontir), județul Cetatea Albă, într-o familie de oameni simpli, Luca și Tatiana Bieșu. După absolvirea a 7 clase intră la Tehnicumul Agricol din Leova, obținând specialitatea de silvicultor-hidroameliorator. În timpul studiilor participă la activitățile artistice de amatori, cântă, dansează, conduce corul.

După participarea la Concursul republican al artiștilor amatori cu interpretarea minunată „Doine”, Maria Bieșu este îndemnată de ministrul culturii să vină la conservator. În 1955, în fața comisiei de examinare a Conservatorului din Chișinău, Maria Bieșu a interpretat o romanță de Liszt și aria din „Dama de Pică” cu atâta simțire, încât examinatorii au exclamat în cor: „Bravo, Marie!”, punându-i cea mai înaltă notă. Este înscrisă la Conservatorul „Gavriil Musicescu” din Chișinău, unde a fost călăuzită de profesoarele de canto Paulina Botezat și talentata cântăreață Suzana Zarifian. A dus o viață grea, unica sursă de existență fiind bursa modestă. În timpul studiilor avea dificultăți, deoarece a fost admisă la Conservator fără o pregătire specială prealabilă.

Fiind studentă, debutează ca solistă în cadrul Orchestrei de muzică populară „Fluieraș” (1958) alături de celebrii Tamara Ciobanu și Serghei Lunchevici. În urma unui concurs, Maria devine solistă la Opera din Chișinău. O împrejurare accidentală îi oferă șansa unei lansări fulminante. În ajunul lansării spectacolului *Tosca* de G. Puccini protagonista rolului Floriei Tosca se îmbolnăvește, iar Maria Bieșu este propusă ca suplinitor. Debutul solistei pe scena Teatrului de Operă are loc la 28 aprilie 1962. Suc-

cesul a fost recunoscut atât de specialiști, spectatori, cât și de conducerea teatrului, care a început să proiecteze un repertoriu special pentru ea.

În 1965 tânăra solistă, împreună cu un grup de artiști de operă, face un stagiul la Teatrul „La Scala” din Milano, Italia. Sub îndrumarea maestrului Enrico Piazza, asistentul de altădată al marelui Toscanini, pregătește rolurile principale de soprană în limba italiană din operele *Tosca*, *Madam Butterfly*, *Aida* și *Trubadur*. Însuși Antonio Guiringuelli, directorul general al Teatrului „La Scala”, a declarat că această tânără n-are nevoie de nici un fel de lecții – ea are un dar înnăscut.

Maria Bieșu a atins cele mai înalte culmi ale creației pe scena de operă, devenind primadona Operei Naționale. A interpretat diverse și complexe roluri: Mimi (*Boema* de G. Puccini), Tatiana (*Evgheeni Oneghin* de P. Ceaikovski), Liza (*Dama de Pică* de P. Ceaikovski), Norma (opera omonimă de V. Bellini), Domnica (*Eroica baladă* de A. Stârcea), Ruxanda (*Alexandru Lăpușeanu* de Gh. Mustea) și multe altele.

Are succese remarcabile și în concertele de muzică de cameră, a căror interpretare se deosebește printr-un înalt simț al stilului, prin profunzimea pătrunderii chipului artistic și totodată printr-o deosebită sinceritate, prin autenticitate emoțională. Cântăreața interpretează și romanțele lirice ale lui Ceaikovski, ea poate reda și patosul dramatic al monologurilor vocale ale lui Rahmaninov, și profunzimea ariilor vechi, și coloritul folcloric al muzicii compozitorilor noștri.

Maria Bieșu a realizat o carieră artistică de succes internațional. A evoluat pe scenele din Varșovia, Belgrad, Sofia, Praga, Leipzig, Helsinki, New-York. A întreprins turnee în Japonia, Australia, Cuba, Italia, Brazilia, a prezentat concerte pe scena Teatrului Mare din Moscova, în Rio de Janeiro, Berlin, Paris și alte orașe ale lumii. Piscurile creației sale le-a cucerit alături de regizorii E. Platon și E. Constantinov, dirijorii L. Hudoli, I. Alterman, L. Gavrilov, A. Mocialov și Alexandru Samoilă.

Prin activitatea sa contribuie la formarea tinerei generații de interpreți, fiind cadru didactic la Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău (1980), ulterior docent (1983), profesor universitar (1987).

A obținut Premiul I la Concursul Internațional „P. I. Ceaikovski” (Moscova, 1966). În 1967 i s-a conferit titlul de „Cea mai bună Cio-Ciosan” la Concursul Internațional „Miura Tamaki” (Ediția I, Tokio, Japonia). Din acest moment Maria Bieșu este invitată în calitate de membru al juriului la diverse concursuri în concerte ori să țină prelegeri la diverse instituții muzicale din Europa, America, Asia. La Tokio, în cadrul concursului din 1973, fiind membră a juriului, face cunoștință cu Maria Callas. Într-un șir de spectacole, partener în spectacolul Tosca i-a fost reputatul Muslim Magomaev, marele bariton, care punea condiția ca în rolul Toscâi să fie invitată Maria Bieșu.

După ce Maria Bieșu a evoluat pe scena Teatrului „Metropolitan Opera” din New York în rolul Neddei din opera *Paiate* de Leoncavallo, conducerea teatrului a expediat Ministerului Culturii al URSS o ofertă oficială, solicitând semnarea unui contract pentru o întreagă stagiune teatrală. Maria Bieșu urma să prezinte zece din cele mai frumoase roluri pe scena „Metropolitan Opera”. În virtutea conjuncturii politice, a fost silită, însă, să refuze această ofertă.

A cântat o viață întreagă pentru imaginea țării și culturii noastre în lume. Timp de câțiva ani primadona și-a transferat salariul în Fondul Păcii.

Pentru activitate fructuoasă i s-a conferit Premiul de Stat al Moldovei (1968) și al URSS (1974), Premiul Lenin (1982). Este laureată a Premiului Fondului „Irina Arhipova” (Moscova), Artistă Emerită a RSSM (1967), Artistă a Poporului din RSSM (1967) și din fosta URSS (1970), Erou al Muncii Socialiste. Deținătoare a Ordinului Lenin (1990), a Ordinului Național Steaua României în Grad de Comandor (București, 2000), a Medaliei „Mihai Eminescu” (București, 2001).

Este membru de Onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova (din 1999), Cetățean de Onoare al orașului Chișinău (1987). Din 1987 Maria Bieșu este Președinte al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova, iar în 1992 a fost aleasă vicepreședinte al Uniunii Mondiale a

Muzicienilor (Moscova). Este fondatorul Festivalului Internațional cu titlul „Invită Maria Bieșu”, care se desfășoară în fiecare an la Chișinău (din 1990). Portretul Mariei Bieșu este imprimat pe un timbru editat de „Poșta Moldovei”. Un soi de trandafiri îi poartă numele.

(T.P.)

Referințe

Viața mea e ca un turneu – unul din multele! Dar este cel mai lung și, poate, cel mai impresionant...

***

Muzica se egalează cu zborul. Poate când omului i s-au tăiat aripile i-a fost dată muzica?!

Maria Bieșu

Această voce, hărăzită Mariei de la natură, întruchipează frumusețea, blândețea naturii moldave. Maria însăși este întruchiparea celor mai nobile calități. Are un suflet bun, este modestă, sensibilă, sociabilă, atentă. Ca soprana a cântat tot repertoriul de operă. Mulțumită ei în Chișinău a înflorit Teatrul de Operă și s-a transformat în unul dintre cele mai prestigioase centre ale operei pe teritoriul Uniunii Sovietice. Maria Bieșu este un simbol al Moldovei. Cu talentul său și contribuția adusă în artă, ea a înscris o pagină în istoria operei universale.

Irina Arhipova, mezzo-soprană, Rusia

După părerea mea, Maria Bieșu este o cântăreață desăvârșită. Azi nu te poți considera o solistă de operă bună având numai o voce minunată. Maria Bieșu întrunește toate calitățile unei actrițe talentate și vrăjește spectatorul nu numai cu vocea ei minunată, ci și cu personalitatea ei fascinantă.

Piero Argento, dirijor, Italia

Cântăreață de anvergură vocală excepțională, artistă irezistibilă cu un temperament dramatic singular, Maria Bieșu rămâne una dintre cele mai

puternice personalități feminine ale teatrului liric european și mondial ale secolului nostru. Aportul ei colosal în cultură este incontestabil.

Gheorghe Duca

M-a emoționat mult vocea frumoasă, caldă, lină în toate registrele a Mariei Bieșu. Cântăreață înzestrată, ea cucerește publicul cu sinceritatea, emoționalitatea și temperamentul ei, calități pe care le subordonează total voinței sale.

George London, tenor, SUA

...Maria Bieșu a îndeplinit o dublă vocație: de artistă lirică de faimă internațională și de apărătoare neobosită a valorilor naționale, roluri care astăzi revin Festivalului inaugurat și însuflețit de marea artistă basarabeană Maria Bieșu.

Viorica Cortez, soprană, Franța

Maria Bieșu este unica dintre cântăreții de operă din Moldova, care într-un timp scurt a putut să atingă apogeul artei interpretative și să devină una dintre cele mai mari cântărețe din lume.

Eleonora Florea

...O voce deosebită, cu tembru de o frumusețe rară și expresivitate tulburătoare.

Elena Vdovina

...Cu vocea sa înălțătoare, care a urcat pe culmi nemaipomenite arta operii naționale, Maria Bieșu nu pe sine, pe noi, în primul rând, ne-a făcut celebri în toată lumea.

Andrei Hropotinschi

Maria Bieșu parcă s-ar fi născut în Țara Muzicii (sau pentru această Țară!), unde graiul în care comunică este Cântecul. Armonia fiind unica formațiune politică, dominantă.

(...) Maria Bieșu cântă minunat! Vorbesc la prezent despre glasul Domniei sale, pentru că o voce care rămâne în fonoteca de aur a Timpului nu poate fi segmentată în anotimpuri și nici comparată cu vârstele omului. E ceva unic și irepetabil înregistrat pe discul care niciodată nu-și pierde valoarea, pentru că aparține eternității.

Claudia Partole

Maria Bieșu a cultivat spiritele generațiilor de copii și tineri care inundă Opera Națională la Festivalul „Invită Maria Bieșu”. Ea ne aduce în inima Chișinăului somități valoroase din lumea muzicii. Maria Bieșu este lirică, dramatică, sensibilă. Cu vocea ei de o muzicalitate rară, dumnezeiască ne-a sfințit și înălțat sufletele.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Tu, ce din mila sfântului, regină ești a cântecului...

O voce din fonoteca de aur a Timpului

Maria Bieșu – Prima Cio-Cio-san din lume

Maria Bieșu, Primadona Operei Naționale

Maria Bieșu – ambasadorul muzicii universale

O viață consacrată operei

BIBLIOGRAFIE

Opera

ARIA Adrienny: 1-e d. iz opery „Adrienna Lecuvrer” / F. Cilea; Aria Manon: 4-e d. iz opery „Manon Lesco” / G. Puccini; Cavatina Normy: 1-e d. iz opery „Norma” / V. Bellini; isp. M. Bieșu // Moldavskij Suvenir. – M.: Melodiâ, 1980. – 1 disc. – S10-09071.

ARII iz oper / isp. M. Bieșu, soprano. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – Lb. it. – 33S01761-62.

[**ARII** iz oper i romansy] / isp. M. Bieșu. – M.: Melodiâ, 1983. – 1 disc. – S10-18749-50. – (Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva: vokalisty).

- BIEȘU, M.** Arii: sceny iz russkih oper / isp. M. Bieșu, soprano. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – SM02697-8.
- CÂNTĂ** Maria Bieșu / M. Bieșu, soprano. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – 33D-14337-38.
- ARIA** Toski: iz opery „Toska” / G. Puccini; isp. M. Bieșu // Poût solisty opernyh teatrov soúznnyh respublik. – M., 1977. – 1 disc. – M10-39533-34.
- CÂNTEC** de nuntă; Lung e drumul și cotit: cântece pop.; Struguraș de pe colină / muz. D. Gheorghită; vers. P. Zadnipru; interpr.: M. Bieșu // Melodii populare moldovenești. – M., [s.a.]. – 1 disc. – 33S-01757-58.
- SPUNE**, Ilenuțo, spune; Dorul meu e numai dor; Pentru tine, Mărioară; Cântec de nuntă; Lung e drumul și cotit: cântece pop. mold. // Maria Bieșu și Gheorghe Eșanu. – M., [s.a.]. – 1 disc. – 33D-14337-8.

Referințe critice

- MARIA** Bieșu / alcăt., aut. text.: Elena Vdovina. – Ch.: Timpul, 1986. – 227 p.: fotogr. – În lb. rom., rus., engl.
- MARIA** Bieșu: Scena, opera – dragostea mea / text: A. Dănilă, C. Partole, C. Rusnac, E. Vdovina; fotogr.: M. Potârniche, A. Mardari, P. Cazacu; cop.: I. Oliinik. – Ch.: Cartea Moldovei, 2005. – 237 p.
- KIRILOVA, Ū.** Maria Bieșu: tvorčeskij portret / Ū. Kirilova. – M.: Muzyka, 1985. – 32 p.: fotogr. – (Mastera ispolnitel'skogo iskusstva).
- CUPCEA-JOSU**, Argentina. Maria Bieșu // Chișinău: encicl. / ed. Iu. Colesnic. – Ch., 1997. – P. 74; Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 44.
- BUZILĂ**, Serafim. Maria Bieșu // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1999. – P. 57-59.
- 10 BRANDURI** moldovenești: versiunea „VIP magazin”: Maria Bieșu // VIP magazin. – 2007. – Nr. 11. – P. 81.
- BIEȘU, Maria:** „Vă invit la o mare Sărbătoare a muzicii”: [interviu] / Maria Bieșu; a consemn.: Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2007. – 15 aug. – P. 4.
- BIEȘU, Maria:** „Opera este dragostea mea de-o viață”: [interviu] / Maria Bieșu; a consemn.: Nadina Gheorghită // Capitala. – 2007. – 14 sept. – P. 13.

- ANDON, Victor.** Dvadcat' devât' žiznej Marii Bieșu / Victor Andon // Ne-zavisimaa Moldova. – 2005. – 7 sept. – P. 3.
- BĂLAN, Iurie.** ...Și cât îi sta ei de frumos! / Iurie Bălan // „a” MIC”. – 2005. – Nr. 7-8. – P. 3.
- BORȘ, Ion.** Cio-Cio-san de origine latino-geto-dacică / Ion Borș // VIP magazin. – 2005. – Nr. 9. – P. 35-38.
- CIOBANU, Boris.** Legenda Doinei: Maria Bieșu / Boris Ciobanu // Lit. și arta. – 2005. – 2 iun. – P. 8.
- COCEAROVA, Galina.** În contact cu frumusețea / Galina Cocearova // Capitala. – 2005. – 17 sept. – P. 7.
- GHEORGHITĂ, Nadina.** „Regina Operei Naționale”: [Maria Bieșu] / Nadina Gheorghită // Capitala. – 2005. – 7 sept. – P. 8.
- PARTOLE, Claudia.** Destin de om și stea / Claudia Partole // Lit. și arta. – 2005. – 18 aug. – P. 6.
- PORCESCO, Cristina.** Maria Bieșu – rarism talent și dăruire pe altarul artei / Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2005. – 4 aug. – P. 1.
- ROTARU, Tatiana.** Simpozion științific: omagiu Mariei Bieșu / Tatiana Rotaru // Akademos. – 2005. – Nr. 1. – P. 48.
- RUSU-HARABA, Anastasia.** Maria, cea de acasă... / Anastasia Rusu-Haraba // Moldova. – 2005. – Nr. 7-8. – P. 26-27.
- STRÂMBEANU, Andrei.** Bravo! Bravo! Bravo, Maria! / Andrei Strâmbeanu // Lit. și arta. – 2005. – 11 aug. – P.1.

Dedicații lirice

- CODRU, A.** Giuseppe Verdi în largul Mării Negre: Mariei Bieșu // Codru, A. Piatra de citire. – Ch.; București, 2003. – P. 158.
- FLOREA, Augustina.** Regina cântului: Primadonei Operei Naționale Maria Bieșu // Florea, Augustina. Păpușa de cristal... – Ch., 2005. – P. 81.
- VIERU, Gr.** În ceasornicul lui Dumnezeu...: Mariei Bieșu // Vieru, Gr. Acum și în veac. – Ed. a 8-a. – București; Ch., 2004. – P. 243.
- VIERU, Gr.** Maria Bieșu / Gr. Vieru // Lit. și arta. – 2005. – 11 aug. – P. 1.

12 august – 55 de ani
de la nașterea scriitorului
Iurie Colesnic
1955

Iurie Colesnic – scriitor, istoric literar, editor, s-a născut la 12 august 1955, în s. Dereneu, Călărași, într-o familie de învățători. Studiile medii le face în satul natal (1962-1972). Din 1973 până în 1978 este student la Institutul Politehnic din Chișinău, Facultatea de Mecanică.

Activitatea profesională o începe în 1972 ca învățător de cultură fizică în s. Buda, Călărași. După absolvirea Institutului Politehnic a activat în mai multe funcții: referent la Societatea „Știința” din Chișinău (1979-1980), profesor de tehnologie specială la Școala profesională nr. 10 din Chișinău (1980-1983), corector și redactor tehnic la revista „Scânteia leninistă” (1985-1986), redactor-șef și director artistic la „AnimaFilm” (1986-1991), director al Centrului de Muzeografie „M. Kogălniceanu” (1991-1995), director al Editurii „Universitas” (1991-1993), al Editurii Enciclopedice „Gh. Asachi” (1993-1995), al Editurii „Museum” (din 1995). Din 1996 este director al Casei Cărții „Mitropolit Petru Movilă”. În 1999 devine vicepreședinte, iar în 2002 – președinte al Asociației Obștești „Strategia Civică”. În 2009 a fost ales deputat al Parlamentului Republicii Moldova.

Își publică primele scrieri în 1974 în „Scânteia leninistă” și alte publicații periodice. Debutul literar are loc în 1977 în revista „Nistru”. Debutul editorial de produce în 1980 când apare culegerea de versuri pentru copii *Puiul îndrăzneț*. Ulterior publică volumele *Arta memoriei* (1987), *Doina dorurilor noastre* (1990), *Arheologii interioare* (1991), *Spirala lui Arhimede* (1994), *Mi-i dor să vă spun* (2004) și cărțile pentru copii *Țara cu luceferi* (1986), *Învăț să zbor* (1992), *Necazul ariciului* (1996), *Ce visează leul* (2004). Vocația sa de istoric s-a manifestat plenar în cărțile *Scurtă istorie a cărții românești* (1994, coautor), *Basarabia necunoscută* (7 volu-

me, 1993-2007), *Gheorghe Bezviconi* (1994), *Cornova, Constantin Stere* (2003), *Basarabeni în lume*, vol. I-II (2002), *Apostolul Unirii Pan Halippa* (2006), *Note din Arca lui Noe* (2006), *Enigma Petre Draganov* (2006), *Un dosar uitat al istoriei* (2008), *O călăuză veșnică a țărănimii* (2009) ș.a. A elaborat edițiile enciclopedice *Chișinău* (1997), *Sfatul Țării* (1998), *Femei din Moldova* (2000), *Patrimoniul Cultural al Republicii Moldova* (1999), *Generația Unirii* (2004), *Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”* (2008).

Este autor al scenariilor de film: *Binecuvântarea* (1989), *Stropul de ceară* (1990), *Buburuza* (1991), *Harap Alb* (1991), *Filozoful din Cubolta* (1997).

Pentru munca depusă s-a învrednicit de următoarele premii: Premiul „Mihai Eminescu” al Societății Republicane a Bibliofililor (1990, pentru cartea de eseuri *Doina dorurilor noastre*), Premiul Asociației Bibliofililor din Moldova (1994, pentru bibliografia *Gheorghe Bezviconi*), Premiul Salonului Național de Carte de la Iași pentru enciclopedia *Chișinău* (1997), Premiul Ministerului Culturii în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii (1998, pentru enciclopedia *Sfatul Țării*), Premiul special la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău din 2003 (pentru valorificarea operei politice a lui Constantin Stere), Premiul Uniunii Scriitorilor din RM (2005, pentru *Generația Unirii*). Volumele I-VI ale *Basarabiei necunoscute* au fost menționate la momentul apariției cu premiile Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar volumele IV și VI s-au învrednicit și de Premiul „Cartea anului” la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău (2002, 2006). În 2000 lui Iurie Colesnic i s-a decernat Medalia „Sf. Daniil”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 1988, Membru corespondent al Academiei Internaționale de Cadre din Kiev (2000), Doctor Honoris Causa al Universității Umanistice din Chișinău (2000). A fost inclus în ediția *WHO IS WHO* (1998, California, SUA) și *WHO IS WHO* (Cambridge, Marea Britanie). În 1999 a fost propus Membru de Onoare al Asociației „Pionieri ai culturii europene” (Italia).

(M.U.)

Referințe

Ceea ce a reușit să-l impună și să-i aducă lui Iurie Colesnic o rentă serioasă ca literat e apetența sa pentru istoria literaturii...

Eugen Simion

Un spirit investigator fugos-expeditiv de cursă lungă, gustând plăcerea de a face grăbit opera de pionierat și operând preponderent cu fișe bibliografice amănunțite, sociografice.

Mihai Cimpoi

Poetul Iurie Colesnic are conștiința vrajei absolut necesare operei artistice, a celui inefabil fără de care poezia degradează în comunicare directă, abstractă și ... prozaică.

(...) Bucură o tendință aproape constantă a autorului de a spune mult în cuvinte puține, astfel zis – de a exprima adevăruri adânci prin mijlocirea miniaturii poetice.

Ion Ciocanu

Titluri pentru expoziții

Cu Iurie Colesnic dincolo de literă
 Invitație în Țara cu luceferi a lui Iurie Colesnic
 Un om al cărții – Iurie Colesnic
 Iurie Colesnic – spirit investigator
 Iurie Colesnic, cercetător al valorilor literare și culturale basarabene

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- ARHEOLOGII** interioare: versuri / Iurie Colesnic; cop.: Mihai Bacinschi. – Ch.: Hyperion, 1991. – 92 p.
- ARTA** memoriei: versuri / Iurie Colesnic; pref.: Mihai Cimpoi. – Ch.: Lit. artistică, 1987. – 85 p. – (Debut).
- BASARABIA** necunoscută. [Vol.1] / Iurie Colesnic. – Ch.: Universitas, 1993. – 316 p.

- BASARABIA** necunoscută / Iurie Colesnic. – Ch.: Museum, 1997. – Vol. 2. – 1997. – 286 p.
 Vol. 3. – 2000. – 300 p.
 Vol. 4. – 2002. – 302 p.: il.
 Vol. 5. – 2004. – 348 p.: fotogr.
 Vol. 6. – 2005. – 364 p.: fotogr.
 Vol. 7. – 2007 – 360 p.
- CE VISEAZĂ** leul? / Iurie Colesnic; il.: Victoria Barbaroș. – Ch.: Prut Internațional, 2004. – 16 p.: il. – (Poezii de seama voastră).
- DOINA** dorurilor noastre: itinerar memorial-liric: [despre Alexei Mateevici] / Iurie Colesnic. – Ch.: Lit. artistică, 1990. – 189 p.: fotogr., portr.
- ÎNVĂȚ** să zbor: versuri / Iurie Colesnic. – Ch.: Hyperion, 1992. – 32 p.
- GENERAȚIA** Unirii / Iurie Colesnic. – Ch.: Museum, 2004. – 543 p.
- NECAZUL** ariciului / Iurie Colesnic; cop., il.: S. Puică. – Ch.: Museum, 1996. – 12 p.: il.
- NOTE** din Arca lui Noe / Iurie Colesnic; cop.: A. Gamaș. – Ch.: ULYSSE, 2006. – 64 p.
- PANTELIMON** Halippa – Apostolul Unirii / Iurie Colesnic; conc. graf.: A. Gamaș. – Ch.: ULYSSE, 2006. – 140 p.
- SPIRALA** lui Arhimede / Iurie Colesnic. – Ch.: Museum, 1994. – 36 p. – (Muza).
- ȚARA** cu luceferi: versuri pentru grădinița de copii / Iurie Colesnic. – Ch.: Lit. artistică, 1986. – 32 p.: il. color.

Referințe critice

- IURIE** Colesnic // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: M. Harea, E. Cugut. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 107-109.
- CIMPOI**, Mihai. Iurie Colesnic // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 1997. – P. 255.
- CIOCANU**, Ion. Credibilitatea publicistului bine informat: [Iurie Colesnic „Mi-i dor să vă spun”] // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe. – Ch., 2008. – P. 201-206.

- CIOCANU, Ion.** Un roman în interogatorii: ("Apostolul Unirii" de Iurie Colesnic) // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe. – Ch., 2008. – P. 199-201.
- ZBÂRCIOG, Vlad.** Colesnic Iurie // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 133-134.
- GHEORGHITĂ, Nadina.** Pleoară pentru demnitatea națională: [Iu. Colesnic „Note din Arca lui Noe”] / Nadina Gheorghită // Capitala. – 2008. – 29 oct. – P. 8.
- BURCATĂI, Diana.** Iurie Colesnic: „Sunt unul dintre acei români care au participat la toate trei uniri: din Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia” / Diana Burcatăi // Flux. Cotidian Național. – 2007. – 4 dec. – P. 4.
- CIMPOI, Mihai.** Pan Halippa panoramat documentar / Mihai Cimpoi // Viața Basarabiei. – 2007. – Nr. 1. – P. 28-30.
- CIOCANU, Ion.** Un roman în interogatorii: [Iu. Colesnic „Pan Halippa – Apostolul Unirii”] / Ion Ciocanu // Viața Basarabiei. – 2007. – Nr.1. – P. 31-32.
- IURIE Colesnic:** [n. biogr.] // Viața Basarabiei. – 2007. – Nr.1. – P. 173.
- IURIE Colesnic** // Viața Basarabiei. – 2007. – Nr. 2-3. – P. 262.
- DONI, Gheorghe.** Note din Arca lui Noe: [Iu. Colesnic] / Gheorghe Doni // Natura. – 2007. – Nr. 2. – P. 7.
- JOSU, Nina.** O nouă „Basarabie necunoscută” / Nina Josu // Lit. și arta. – 2007. – 20 dec. – P. 3.
- POPA, Victoria.** „Basarabia necunoscută” – un nou volum / Victoria Popa // Natura. – 2007. – Nr.12. – P. 5.
- ROIBU, Nicolae.** Medalia „Caragiale”, pentru șase oameni de cultură / Nicolae Roibu // Timpul. – 2007. – 29 ian. – P. 8.
- „**BASARABIA** necunoscută”, la al 6-lea volum // Timpul. – 2006. – 31 mart. – P. 23.
- CIOCANU, Ion.** Credibilitatea publicistului bine informat: [Iu. Colesnic] / Ion Ciocanu // Limba română. – 2006. – Nr. 1-3. – P. 200-204.
- IURIE Colesnic** (pseudonimul Iurie Dereneu): [date biogr.] // Viața Basarabiei. – 2006. – Nr. 1-2. – P. 212.
- „**PASIUNEA** pentru cercetare a venit de la... cronicari”: [dialog] / Iu. Colesnic, V. Dumbrăveanu // Moldova. – 2006. – Nr. 12. – P. 16-19.

- ROIBU, Nicolae.** Romanul vieții lui Pan Halippa: [Iu. Colesnic „Apostolul Unirii”] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2006. – 16 iun. – P. 10.
- BRĂVICEANU, Gh.** Profetul nemuririi noastre: [Iu. Colesnic „Constantin Stere: profetul nemuririi noastre”] / Gh. Brăviceanu // Natura. – 2005. – Nr. 4. – P. 14.
- DABIJA, Nicolae.** Arhivarul: [Iu. Colesnic] / Nicolae Dabija // Lit. și arta. – 2005. – 18 aug. – P. 4.
- HADÂRCĂ, Ion.** Iurie Colesnic – Uliseanul (1); (2) / Ion Hadârcă // Lit. și arta. – 2005. – 11 aug. – P. 4.
- MOVILĂ, Boris.** Ștergeți slinul, mușegaiul...: [Iu. Colesnic] / Boris Movilă // Lit. și arta. – 2005. – 18 aug. – P. 4.
- PROHIN, Victor.** Un om al cărții: [Iu. Colesnic] / Victor Prohin // Alunelul. – 2005. – Nr. 7-8. – P. 12.
- REABȚOV, Gheorghe.** Iurie Colesnic – cărturarul / Gheorghe Reabțov // Lit. și arta. – 2005. – 1 sept. – P. 4.

Regizorul de teatru Titus-Bogdan Jucov s-a născut în s. Cobani, Glodeni, în familia preotului Dionisie.

Din 1957 până în 1964 învață la școala din satul Ciuciulea. De la tatăl său, care a slujit cu credință biserica timp de 35 de ani, a auzit prima oară de marii poeți G. Coșbuc, M. Eminescu. Din 1964 până în 1967 își face studiile la Școala medie nr.1 din Bălți, pe care o absolvă cu medalie de aur. În perioada 1967-1971 studiază la Institutul de Cultură din Moscova, Facultatea Regie, în clasa profesorului G. Gheorghievski. Mai târziu își perfecționează măiestria de regizor păpușar, ca stagiar la Teatrul Mare de

Păpuși din Sankt-Petersburg, sub conducerea vestitului regizor V. Suda-rușkin (1975-1977).

După absolvirea institutului este angajat ca actor la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”, în 1972 fiind numit în funcția de regizor. Din 1979, timp de 10 ani, este prim-regizor al Teatrului „Licurici”. În urma modificării statutului Teatrului este ales director artistic, funcție pe care o onorează până în prezent.

În anul 1996 a fost înregistrat Centrul Național UNIMA (Uniunea Internațională a Teatrelor de Marionete), al cărui președinte a fost ales Titus Jucov. În același an, la cel de-al XVII-lea Congres Internațional al UNIMA de la Budapesta, este ales membru al consiliului UNIMA. Din 1977 este membru al Senatului UNITEM (Uniunea Teatrală din Moldova).

Primul spectacol (de diplomă) îl montează la Bălți pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” – *Tribunalul* după piesa dramaturgului bielorus A. Makaionok. Teatrul din Bălți a fost primul imbold, care a trezit dorința și inspirația de a face mai mult. Ineditul spectacol *Tribunalul*, montat de Titus Jucov cu actorii Iulian Codău, Călin Măniață, Anatol Pânzaru, Andrei Moraru, Vasile Tăbârță, Emilia Lupan, Mariana Muradu ș.a., a cutreierat satele și raioanele republicii.

Pe parcursul anilor semnează regia a numeroase spectacole care s-au jucat și se joacă cu succes pe scena Teatrului „Licurici”: *Cenușăreasa* de E. Șvarț, *Buzduganul fermecat* de L. Deleanu, *Purcelușul Cioc* de M. Turover, *Mica vrăjitoare* de Ortfried Preussler, *Scufița Roșie* de E. Șvarț, *Harap Alb* după Ion Creangă, *Gelsomino în Țara Mincinoșilor* de G. Rodari, *Drum deschis* de Petru Cărare, *Jocuri magice* de N. Suponin, *Punguța cu doi bani* de Ion Creangă, *Zdrețe prin mahala* de G. Oster, *Papagalul Pai* de C. Goldoni, *Jocurile copilăriei* de L. Sobietsky, *Aventurile lui Căstănel* de Gh. Urschi, *Făt-Frumos din lacrimă* după M. Eminescu, *Peștișorul de aur* după A. S. Pușkin, *Planeta de rouă* după versurile lui Gr. Vieru etc. De asemenea, montează spectacole de o înaltă ținută artistică pe scene prestigioase ale unor teatre din România, Ucraina.

Teatrul „Licurici” sub conducerea lui Titus Jucov participă la numeroase festivaluri naționale și internaționale, concursuri (Gala Internațională a recitalurilor păpușărești de la Botoșani, România; Festivalul Internațional Gulliver de la Galați; Festivalul teatrelor de păpuși de la Constanța; Festivalul Theatropolis de la Torino, Italia; Festivalul Internațional Colibri de la Budapesta, Ungaria), realizează turnee prestigioase în diferite țări (Franța, Italia, Bulgaria, Spania, Ucraina ș.a.). Repertoriul Teatrului „Licurici” se înnoiește în permanență. Teatrul „Licurici” întreține relații de colaborare cu pictori și compozitori din republică. În 1995 organizează, pentru prima dată în istoria păpușarilor din Moldova, Gala Internațională a Teatrelor de Păpuși.

În 1992 lui Titus Jucov i s-a conferit titlul onorific Maestru în Artă din Republica Moldova, iar în 1995 a fost decorat cu Medalia „Meritul civic”. În 1998 a fost desemnat Laureat al Premiului Național în domeniul literaturii, artei și arhitecturii pentru spectacolele realizate în ultimii ani la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”.

(T.P.)

Referințe

Spectacolul de păpuși, ca și basmul, este o vitamină bună pentru toate vârstele. Acest gând m-a însoțit în tot ce am făcut. Dacă-mi doresc ca teatrul să realizeze ceva, e ca fiecare sămânță sădită să prindă colte, rădăcini și să crească în sufletul copiilor. E mult, desigur, însă pentru asta trăiesc și muncesc!

***

Misiunea supremă a artistului păpușar este de a găsi acea cheiță fermecată, prin care, cu ajutorul mijloacelor de expresie adecvate, al unei maniere flexibile a jocului, al unui limbaj accesibil să fim înțeleși de spectatorul nostru.

(...) Ceea ce urmărim în majoritatea spectacolelor este devenirea personalității copilului.

Titus Jucov

Cu fiecare spectacol nou Titus Jucov se afirmă ca un regizor-inovator, care e mereu în căutarea unor noi mijloace expresive.

Victoria Pasecinic

Misiunea nobilă a „Licuriciului”, misiune de transplantare în sufletele cele mai fragile a primelor noțiuni de frumos, de cinste, de adevăr, de bună-tate, de prietenie, de curaj, nu mai este pusă în discuție...

Anatol Ciocanu

Talentat precum ni l-a dăruit Dumnezeu, bine școlit la Moscova și Sankt-Petersburg, importante centre culturale, Titus Jucov a devenit magul Teatrului de Păpuși din inima Chișinăului. Lumina „Licuriciului” aprinde scânteia frumosului în inimile generațiilor de copii. Cu ei, copiii, de mână a trecut hotarul unui secol atât de zbuciumat și plin de atracții electronice. E un miracol că șipote de copii aleargă spre Teatrul de Păpuși, desprinzându-se de TV, Internet pentru a se încălca cu dulceața graiului matern, cu dragostea de Neam și Țară. Să păstrăm această vitamină bună dăruită cu generozitate de Titus Jucov, ca fiind una salvatoare pentru viitorul nostru.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Titus Jucov – prințul păpușar
Mareșalul din Țara Păpușilor
Un remarcabil păpușar moldovean
Semănător de lumină și bucurie
Titus Jucov – Magul „Licuriciului”

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

TALAZUL lui Titus / selecț. Alexandru Gromov. – Ch.: Universitas, 2000. – 176 p.: fotogr.

PELIN, Pavel. Păpuși în toamnă: [Titus Jucov] // Pelin, Pavel. Ce dragoste veche – actorii. – Ch., 1998. – P. 97-99.

IACOVUC, A. „Všë k čemu ustremlena naša fantaziâ – èto kukly”: [Titus Jucov] / A. Iacovuc // Moldavskie vedomosti. – 2009. – 24 mart. – P. 6.

ISTRATE, Liliana. Titus Jucov își numără bobocii / Liliana Istrate // Cultura. – 2008. – 4 iul. – P. 8.

PROHIN, Victor. Prieten al copiilor și scriitorilor: [Titus Jucov] / Victor Prohin // Alunelul. – 2008. – Nr. 9. – P. 10.

ROIBU, Nicolae. „Cresc regizori, ca să nu moară teatrul de păpuși”: [Jucov Titus] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2008. – 21 apr. – P. 8.

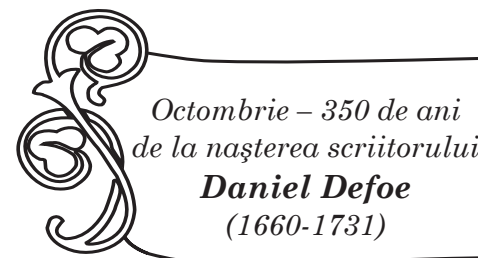
IUNCO, Alexandra. Obyknovennoe čudo: [Titus Jucov] / Alexandra Iunco // Russkoe slovo. – 2006. – Nr. 9. – P. 8.

PROCA, Pavel. Șapte portrete de Pavel Proca: [Titus Jucov] / Pavel Proca // Glasul națiunii: rev. reîntregirii neamului. – 2005. – 26 mai. – P. 11.

ȘEININA, Alexandra. Baloven' sud'by: [Titus Jucov] / Alexandra Șeinina, Ecaterina Gherman // Novoe vremâ. – 2005. – 21 oct. – P. 7.

Dedicații lirice

VIERU, Grigore. Atâta sânge!: lui Titus Jucov / Grigore Vieru // Lit. și arta. – 2008. – 8 mai. – P. 1.

Romancier, pamfletar, jurnalist, considerat unul din întemeietorii romanului englez, Daniel Defoe s-a născut în anul 1660 (după unele surse 1661) la Londra, în familia lui Jame și Alice Foe. A avut o copilărie grea, fiind martorul cumplitei ciume din Londra, pe care o va descrie peste ani în *A Journal of the Plague Years* (Jurnal din anul ciumei, 1722).

A studiat la *Charles Morton's Academy* (Academia lui Charles Morton). Tatăl său intenționa să-l facă preot, însă Daniel era atras de comerț. S-a îndelestnicit un timp cu negustoria (vânzând ciorapi), deschide o fabrică de cărămidă. Defoe a avut și îndelestniciri dubioase, fiind agent secret în serviciul spionajului englez. În anul 1684 s-a căsătorit cu Marz Tufflez, cu care a avut opt copii, apoi în 1688 a intrat în armata lui William al III-lea de Orania, câștigându-și faima și simpatia în fața acestuia. Defoe a participat activ la controversele politice (aderă când la partidul tory, conservator, când la cel whig, liberal) și religioase ale vremii, manifestându-se ca pamfletar de vervă și jurnalist. Pamfletul i-a atras condamnarea la închisoare și expunerea la stâlpul infamiei în iulie 1703. Cel mai reușit pamflet al său este *The Shortest Way with Disienters* (Cel mai scurt drum împreună cu sectanții, 1702), în care adoptă tonul unui partizan al cercurilor eclesiastice conservatoare, propunând ca nonconformiștii să fie pur și simplu spânzurați.

Primele sale lucrări însumează sute de titluri, care reprezintă interesele economice și politice ale burgheziei engleze în ascensiune. În 1697 definitivează *Essay on Projests* (Încercare asupra proiectelor), în care sunt expuse o serie de reforme foarte avantajoase în acel timp. Cu câteva zile înainte de a fi întemnițat compune poemul *Hymn to the Tillory* (Imn stâlpului infamiei, 1703). Ieșind din închisoare, editează de unul singur revista *The Review* (1704-1714), care a marcat instaurarea jurnalismului modern în Anglia.

În pragul bătrâneții, pe când avea aproape 60 de ani, din necesități financiare a început să scrie romane. Primul și cel mai celebru roman al său este *The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe of York* (Viața și uimitoarele aventuri ale lui Robinson Crusoe din York, 1719). Succesul romanului a întrecut toate așteptările, ceea ce l-a determinat pe autor să scrie următoarele volume intitulate *The Farther Adventures of Robinson Crusoe* (Celelalte aventuri ale lui Robinson Crusoe, 1720), *Serious reflections during the Life and surprising Adventures of Robinson*

Crusoe (Cugetări serioase din timpul vieții și al uimitoarelor aventuri ale lui Robinson Crusoe, 1720). După aceste volume urmează cel de-al doilea roman important al lui Defoe, *Capitan Singleton* (Căpitanul Singleton, 1720). Apoi urmează: *Moll Flanders* (1722), *A Journal of the Plague Years* (Jurnal din anul ciumei, 1722), *Colonel Jack* (1723), *Roxana* (1724), *The Complete English Tradesman* (Negustorul englez desăvârșit, 1726).

Defoe – romancierul a fost un observator și un analist minuțios, preocupat în operele sale de morala socială și individuală. Romanele sale au fost traduse în aproape toate limbile lumii, devenind scrieri clasice ale literaturii pentru tineret. În afară de romane și pamflete, a mai publicat scrieri economice, jurnale de călătorie, scrieri didactice, istorice și sociale.

S-a stins din viață la 26 aprilie 1731, singur și sărac, fiind înmormântat în unul din cimitirele din Londra.

(T.C.)

Referințe

Informația este sufletul tuturor afacerilor publice.

***

Nu prețuiești oamenii până când nu simți gustul amar al singurătății și atunci realizezi că o vorbă te-ar încălzi mai mult decât soarele și tot ce îți dorești e să fie cineva lângă tine.

Daniel Defoe

Capodoperă a literaturii pentru copii și tineret, „Robinson Crusoe” rămâne și astăzi o carte fundamentală a primelor lecturi. (...) Ea a legănat copilăria multor generații, fiind răspândită pe toate meridianele lumii. (...) Mereu vie, cartea lui Daniel Defoe ne învață să fim înțelepți și curajoși, să sperăm și să învingem.

Patrick Wilde

Atâta vreme cât gustul nostru nu se va strica, vom găsi mereu plăcerea de a-l citi [romanul „Robinson Crusoe”].

Jean-Jacques Rousseau

Defoe a avut limitele omului mijlociu, în care credea și pentru care a și luptat, dar totodată și netăgăduite virtuți morale, de care cărțile sale sunt mai pline decât însăși viața sa. Defoe a crezut în bunătatea inimii omenești, în puterile omului, care și însingurat încă poate să-și dovedească omenia și civilizația, în ideea de dreptate și în Dumnezeu, căruia nu-i scapă nici una din faptele noastre, lăsându-ne să ne izbim de viață, atunci când ne credem mai slabi și mai nesiguri.

Petru Comarnescu

Titluri pentru expoziții

Robinson Crusoe – leagănul copilăriei tuturor generațiilor
Negustorul englez desăvârșit – Daniel Defoe
Daniel Defoe – romancier, pamfletar, jurnalist
Daniel Defoe – întemeietorul romanului englez

BIBLIOGRAFIE

Opera

- CĂLĂTORIE** în întreaga insulă a Marii Britanii / Daniel Defoe. – București: Editis, 1992. – 207 p.
- ÎNTÂMPLĂRILE** fericite și nefericite ale vestitei Moll Flanders / Daniel Defoe; trad.: V. Călin. – Ch.: Hyperion, 1992. – 318 p.
- THE LIFE** and Strange surprising adventures of Robinson Crusoe; The Swiss Family Robinson / Daniel Defoe; Johann David Wyss. – New York: Grosset & Dunlap, 1963. – 276 p. + 344 p.
- ROBINSON** Crusoe / Daniel Defoe; trad.: P. Comarnescu. – Ch.; București: Litera Internațional, 2002. – 312 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 316).

- ROBINSON** Crusoe: CD educativ pentru copiii de toate vârstele [sursă electronică] / Daniel Defoe. – București: Erc Press, 2004. – 1 CD-Rom. – (Să ne jucăm pe calculator).
- ROBINSON** Crusoe; Istoria polkovnika Jacka: romany / Daniel Defoe; per. s angl.: M. Šišmar'evoj. – Ch.: Lumina, 1981. – 526 p. – (Mir priključeni).
- VIATA** și nemaipomenitele aventuri ale lui Robinson Crusoe / Daniel Defoe; trad.: P. Comarnescu. – Ch.: Prut Internațional, 2008. – 274 p.: il. – (Biblioteca pentru toți copiii).
- ŽIZN'** i udivitel'nye priključeniâ Robinsona Crusoe... / Daniel Defoe; per.: M. Šišmar'evoj. – Habarovsk: Kniznoe izdatel'stvo, 1991. – 301 p.: il.

Referințe critice

- URNOV**, D. Defoe / D. Urnov. – M.: Molodaâ gvardiâ, 1978. – 256 p.: il. – (Žizn' zamečatel'nyh ludej).
- BRAIS**, Aura. Defoe Daniel // Brais, Aura. Dicționar de literatură română și universală: autori, opere, personaje: pentru elevi. – Ed. a 3-a. – București, 2006. – P. 58-60.
- DANIEL** Defoe – părintele romanului englez // 100 de scriitori notorii ai lumii: viața, activitatea, opera. – Ch., 2006. – P. 143-145.
- DANIEL** Defoe // Ėnciklopediâ dlâ detej. T. 15: Vsemirnaâ literatura. Ć. 1-â. – M., 2000. – P. 571-575.
- DANȚIȘ**, Gabriela. Defoe Daniel / Gabriela Danțîș // Scriitori străini: mic dicționar. – București, 1981. – P. 145.
- DEFOE** Daniel // Dicționar de scriitori străini. – Cluj-Napoca, 2000. – P. 156-158.
- DEFOE** Daniel // Pisateli našego detstva. 100 imën: biogr. slovar'. Ć. 1-â. – M., 1998. – P. 154-157.
- DEFOE** Daniel // Sto velikih imën v literature. – M., 1998. – P. 158-164.
- DRIMBA**, Ovidiu. Defoe Daniel // Drimba, Ovidiu. Dicționar de literatură universală: scriitori, cărți, personaje. – București, 1996. – P. 55.
- GULLER**, Ūrij. Daniel Defoe i ego Robinson / Ūrij Guller // Detskaâ ěnciklopediâ: sto lûbimyh knig. – 2008. – Nr. 9. – P. 19-20.
- TIMOFEEVA**, I. N. Daniel Defoe // Timofeeva, I. N. Ćto i kak ĉitat' vašemu reběnku ot goda do desâti. – SPb., 2000. – p. 399-400.

TUBEL'SKAĀ, G. N. Defoe Daniel // Tubel'skaĀ, G. N. Zarubežnye detskie pisateli. 100 imen: biobibliogr. spravočnik. Č. 1-â: A-M. – M., 2005. – P. 112-117.

VICOLEANU, Ion. Daniel Defoe // Budău, Eugen. Ghid de literatură universală: lectură suplimentară în gimnaziu / E. Budău, I. Vicoleanu. – Iași, 2004. – P. 75-78.

WINTERICH, John T. Daniel Defoe i „Robinson Crusoe” // Winterich, John T. Priklûčeniâ znamenityh knig. – 3-e izd. – M., 1985. – P. 17-29.

Dedicații lirice

SUCEVEANU, Arcadie. Robinson Crusoe / Arcadie Suceveanu // Ecouri poetice din Basarabia (Moldova) = Echos poétiques de Bassarabie (Moldavie). – Ch., 1998. – P. 236-237.

7 octombrie – 100 de ani
de la nașterea scriitorului
Eusebiu Camilar
(1910-1965)

Viitorul poet, prozator și traducător Eusebiu Camilar s-a născut în comuna Udești, județul Suceava, într-o familie de țărani.

Copilăria i-a fost marcată de greutate și sărăcie. Deși a terminat școala primară cu rezultate foarte bune și s-a înscris la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava, nu l-a putut termina, fiind nevoit, în 1926, să-și întrerupă studiile. „Marea mea durere e că n-am unde mă duce – scria Camilar la acel timp. Acasă, în sărăcie de pâine și speranță, simt că nu mai pot șede. Simt că n-am nici un sens, dar nici cu ce trăi”. Duce multă vreme o viață mizeră, lucrând ca salahor, muncitor agricol, brutar, spălător de rufe, ușier. Continuă să studieze ca autodidact, reușind apoi să facă și studii universitare la Iași. Nu a scăpat de sărăcie nici mai târziu, când este nevoit să-și câștige

existența cu slujbe umile. Sărăcia l-a urmărit și după ce se căsătorește cu Magda Isanos, împotriva voinței părinților ei, care nu se puteau împăca cu gândul ca fiica lor să aibă un soț fără o poziție socială solidă.

A îmbrățișat profesia de gazetar, de scriitor, scrisul fiind pentru el „singurul echilibru al vieții”. În perioada interbelică a lucrat în redacția unor periodice ieșene (*Chemarea, Iașul, Voința, Cetatea Moldovei*), iar după război a făcut parte din redacția *Gazetei literare*, a avut anumite funcții în cadrul Uniunii Scriitorilor, a fost consilier literar la Editura de Stat. În această perioadă colaborează intens la reviste importante ale timpului (*Viața românească, Contemporanul, Iașul literar, Tribuna ș.a.*), ține conferințe radio, călătorește prin țară și peste hotare, devine membru corespondent al Academiei Române (1948), ajunge o personalitate în lumea literară românească, fiind inclus și în manualele școlare.

A început să scrie pe la 14-15 ani. Debutul și l-a făcut în 1929 cu un poem în revista *Moldova literară*, publicând ulterior în *Viața românească, Banatul literar, Adevărul literar și artistic, Însemnări ieșene, România literară* și alte periodice. Prima apariție editorială este placheta de versuri *Chemarea cumpenelor* (1937), în care apar cu precădere două motive lirice: fascinația în fața naturii și dezolarea profundă, revolta celor umili și săraci. Versurile din ultima parte a vieții vor fi adunate în volumele *Poezii* (1964) și *Călărețul orb* (1975, postum).

Primul volum în proză, *Cordun* (1942), „este o încercare originală de a reface percepțiile, trăirile, «relatarea» unui copil, fără intervenția adultului în interpretare, ordonare, povestire” (Constantin Teodorovici). Secvențe din viața familiei sau a satului sunt relatate prin prisma percepției și limbajului de copil. Locurile natale, copilăria, viața rurală dominată de obiceiuri, superstiții, instincte, dar și de lupta grea pentru supraviețuire constituie laitmotivul schițelor și povestirilor adunate în volumele *Prăpădul Solobodei* (1943), *Avizuha* (1945), *Turmele* (1946), *Valea hoților* (1948), *Cartea poreclelor* (1957), *Noți udeștene* (1960), *Inimi fierbinți* (1963), precum și în jurnalul de la Udești al lui Camilar, apărut postum cu titlul *Cartea de piatră* (1981).

Romanele *Negura* (I-II, 1949-1950), *Temelia* (1951), *Satul uitat* (1974, postum), povestirile *Secerișul* (1951), *Pe drumul belșugului* (1951), *Dreptul la viață* (1953) ș.a. sunt un tribut plătit de autor ideologiei oficiale a timpului.

Pentru a scăpa de imperativele impuse de politica literară ideologizată, Eusebiu Camilar se refugiază în istorie, creând narațiuni în care evocă evenimente și mari figuri din trecutul țării. Pasiunea scriitorului pentru istorie și legende s-a manifestat chiar mai devreme. Prima lucrare de acest gen, drama *Focurile*, scrisă împreună cu Magda Isanos, îi apare în 1945. Urmează mai apoi volumele *Poarta furtunilor* (1955), *Istoria lui Ducibal* (1955), *Povestiri eroice* (1960), *Pământul zimbrului* (1962), reeditate în mai multe rânduri pe parcursul anilor. Textele sale istorice, mai ales cele din *Povestiri eroice*, au intrat în lectura tinerilor cititori, bucurându-se de aprecierea constantă a acestora.

Cărțile *Împărăția soarelui* (1956) și *Farmecul depărtărilor* (1966, postum) cuprind relatări despre realitățile și personalitățile din țările pe care autorul le-a vizitat.

O parte importantă a operei lui Eusebiu Camilar este cea a prelucrărilor și traducerilor. Între 1956 și 1963 a repovestit 4 volume din *O mie și una de nopți*. Din poezia chineză a tradus mai cu seamă texte clasice. A mai semnat traduceri din Kalidasa, Eschil, Aristofan, Ovidiu, Omar Khayam, Pușkin, Gogol, Gorki ș.a.

Mai multe scrieri în proză ale lui E. Camilar au fost traduse în limbile franceză, rusă, italiană, germană, chineză, fiind tipărite în țară sau peste hotare.

Unele dintre cărțile sale i-au adus premii importante, printre care: Premiul Societății Scriitorilor Români (1943, pentru volumul *Prăpădul Solobodei*), Premiul Fundației Regale pentru Literatură și Artă (1945, pentru drama *Focurile*), Premiul Academiei Române (1949, pentru *Negura*, vol. I), Premiul de Stat al României (1951, pentru romanul *Temelia*).

S-a stins din viață la 27 august 1965 la București. Colegi, prieteni și consăteni l-au petrecut în ultimul său drum spre Cimitirul Bellu, unde avea să se regăsească definitiv cu Magda, cea cu care împărțise în timpul vieții sărăcia, amărăciunile și puținele bucurii pe care i le-a dăruit viața.

(L. T.)

Referințe

Cântecul lucrat la repezeală, neavând nici o legătură cu bucuriile și durerile inimii noastre, e lepădat îndată la groapa comună a nimicurilor. Însă operele, dăltuite cu trudă și adâncime, rămân ca niște monumente pe munți. (...) Legea creației e munca și asta trebuie s-o ținem minte și să n-o uităm, mai ales în bețiile succeselor.

Eusebiu Camilar

Pot spune fără nici o rezervă că Eusebiu Camilar reprezintă în adevăr ceva în literatura română. Dacă opera lui – câtă este – n-ar exista, aș simți un gol. (...) Eusebiu Camilar este înainte de toate un realist. (...) Cred că impresia de împlinit vine din sobrietatea narațiunii. În „Cordun” nu sunt nicăieri descrieri, peisajul e mai mult în imaginația cititorului, prin sugestie. Nici măcar gesturile nu sunt comentate. Stil natural, succint, nud, nici o vorbă de prisos.

Al. Piru

Eusebiu Camilar are o viziune proprie, care-l face să aleagă din universul real pe care-l zugrăvește, mai ales anumite elemente, pe care le întregește, le extinde, potrivit acelei optici care-i este personală. (...) Are un dar deosebit de a zugrăvi marile mișcări de masă, e un pictor de tablouri tumultuoase...

Petru Dumitriu

Un evocator fără exaltări gratuite, coborând în primordial, un liric cu intuiții ascunse și vibrație misterioasă, Camilar era interesat de fabulos și sedus de armonie, „învechind” meșteșugit culorile...

Nicolae Manolescu

„Povestirile eroice” sunt o îmbinare originală, meșteșugită, între povestire, legendă și expunere științifică asupra faptelor istorice (...). Eusebiu Camilar se înscrie prin Povestirile sale eroice într-o bună tradiție, în spațiul căreia el se definește ca un creator original și valoros, dinamic, militant, pasionat să înfățișeze în ample tablouri istorice, aureolate de legendă, frumusețea morală a poporului, vitejia sa în a-și apăra ființa, teritoriul, viața liberă, dorința sa de pace și înțelegere cu toate popoarele.

Mihai Gafița

Lucidul Eusebiu Camilar este un scriitor „vechi”, rămas țăran, plonjând într-un univers sumbru, iubind lirismul peisagistic...

Adrian Dinu Rachieru

Titluri pentru expoziții

Scrisul îmi e singurul echilibru al vieții...

Eusebiu Camilar – scriind în piatră drama vieții

Eusebiu Camilar – creator de portrete rurale

Povestiri eroice de pe pământul zimbrului

Un peisagist rural în literatura română

BIBLIOGRAFIE

Opera

- CARTEA** de piatră / Eusebiu Camilar; ed. îngrijită, n. și pref.: C. Călin. – Cluj-Napoca: Dacia, 1981. – 233 p.
- CLOPOTE** în amurg / Eusebiu Camilar; cop.: A. Olsufiev. – București: Ed. Tineretului, 1969. – 320 p. – (Nuvele de ieri și de azi).
- FARMECUL** depărtărilor / Eusebiu Camilar. – București: Ed. Tineretului, 1966. – 280 p.
- POEZII** / Eusebiu Camilar; cop.: C. Müller. – București: Ed. pentru Literatură, 1964. – 127 p.
- POVESTIRI** eroice / Eusebiu Camilar; prez. graf.: V. Movileanu. – Ch.: Făt-Frumos, 1993. – 200 p.

STEJARUL din Borzești; Vrancea / Eusebiu Camilar; il.: V. Tănasă. – București: Vizual, 1998. – 32 p. – (Istorii și legende).

Referințe critice

- BUSUIOC**, Nicolae. Camilar Eusebiu / Nicolae Busuioc // Scriitori și publicști ieșeni contemporani: dicț. – Iași, 2002. – P. 87.
- CAMILAR** Eusebiu // Dicționar enciclopedic român. În 4 vol.: vol.1. – București, 1962. – P. 485.
- GAFIȚA**, Mihai. Prefață / Mihai Gafița // Camilar, Eusebiu. Povestiri eroice. – București, 1990. – P. 5-9.
- MUTHU**, Mircea. Camilar Eusebiu / Mircea Muthu // Dicționarul scriitorilor: (A-C). – București, 1995. – P. 426-429.
- RACHIERU**, Adrian Dinu. Eusebiu Camilar // Rachieru, Adrian Dinu. Poeți din Bucovina. – Timișoara, 1996. – P. 75-78.
- RUSU**, Dorina N. Camilar Eusebiu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române. 1866-1999: dicț. – București, 1999. – P. 99-100.

Valentina Brâncoveanu, „contesa brâncovineană a peisajului basarabean”, cum a numit-o cercetătorul Vasile Malanețchi, s-a născut la mijloc de toamnă, în mahalaua Sculenilor din Chișinău. Era al doilea din cei șase copii ai Mariei și ai lui Grigore Brâncoveanu. Și-a trăit copilăria printre casele mici, aruncate „ca un pumn de jucării” pe vechile stradele ale Chișinăului. De acolo, de unde a copilărit, vine dragostea pictoriței față de orașul vechi, pe care se străduie să-l păstreze în pânzele sale, iar de la tatăl său, care era un admirator al naturii, a moștenit dragostea față de frumusețea plaiului.

A studiat la Școala medie nr. 22 (azi Liceul „Natalia Dadiani”), în paralel a urmat Școala de Arte pentru Copii „A. Șciusev”. Între 1967 și 1971 și-a făcut studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău, în clasa profesorului Vasile Toma.

Pe parcursul anilor s-a afirmat ca o plasticiană de un autentic talent. În tablourile sale a adunat culori deosebite, culese în cele patru anotimpuri ale anului, fie la lumina puternică a soarelui, fie la cea plăpândă a lumânării. A muncit în condiții modeste. Când apa îngheța în atelierul Domniei sale, sub degetele-i, pe jumătate îmbrăcate în mănuși, înfloreau panseluțele.

A realizat peste 600 de lucrări. În mulțimea de peisaje pe care le-a executat a reușit să reflecte imagini frumoase din Moldova, România, Crimeea, Republicile Baltice. Dintre ele se remarcă cu precădere peisajele urbanistice în care immortalizează străzi înguste, case mici, curți vechi: *Casă în mahalaua Muncești* (1985), *Migdal în floare* (1985), *Muntele Urs*, *Crimeea* (1985), *Gurzuf, cartier tătărăsc* (1986), *Apus de soare* (1986), *Palanga* (1986), *Conac* (1987), *Decembrie* (1987), *Primăvara în Chișinăul bătrân* (1988), *Amurg* (1990), *La Nistru* (1990), *Lacul Kreting* (1990), *Bojdeuca lui Ion Creangă* (1991), *Casele străbunilor* (1993), *Casa tristeții mele* (1994), *Fereastra trecutului* (1995), *Tăcere* (1995), *În curtea lui Vasile Vasilache* (1996), *Ploaie mocănească* (1997), *Alee* (1998), *În miez de zi* (1999), *În Valea Morilor* (2000), *Amurg la Țanțăreni* (2000), *Frig în toamnă* (2005), *Salcâm înflorit* (2005), *După ploaie, județul Covasna* (2005) ș.a., tablourile din ciclurile *Orașul vechi* și *Curtea veche*, precum și cele din seria *Eminesciana* și *Bacoviana* (*Freamăt de codru*, 1985; *Nervi de toamnă*, 1986; *Plopii fără soț*, 1991; *Teiul lui Eminescu, vara*, 1991; *Seara pe deal*, 1992; *Teiul lui Eminescu, iarna*, 1994; *Noaptea Bacovia*, 1990; *Amurg de toamnă violet*, 1994 ș.a.).

Este fascinată îndeosebi de culorile și luminile orașului în noapte, reflectându-le în peisajele sale nocturne: *Gurzuf noaptea* (1986), *Amurg la Palanga* (1990), *Luna iese dintre codri* (1990), *Iași, noaptea* (1992), *Armonie de lumină și culoare* (1995), *Orașul seara* (1997), *Clar de noapte parfumată* (1997), *Evadarea luminii* (1997), *Oraș nocturn* (1999), *Se aprind luminile* (2003) etc.

Ciclurile *Floarea soarelui*, *Panseluțe*, tablourile *Flori pe covor* (1986), *Anemone* (1992), *Floare albastră* (1992), *Grație* (1992), *Flori boierești* (1995), *Năframa miresei* (1995), *Floare albă de măr* (1997), *Crizanteme* (1997), *Flori uitate* (1998), *Armonie de Alb și Violet* (2001), *Crini albi* (2002), *Flori de câmp* (2003), *Flori de munte* (2005), *Flori de nuntă* (2007), *Crini galbeni* (2007) sunt doar o parte din mulțimea de pânze cu flori pe care le pictează cu mult har și inspirație. Florile sunt marea dragoste a pictoriței, alături de pasiunea pentru orașul vechi. Cei care-i trec pragul atelierului au grijă să vină cu un buchețel. Chiar și florile ofilite învie sub pensula sa, căpătând culoare și suflet. Despre florile pictate de Valentina Brâncoveanu se spune că „se întâmplă să râdă, se întâmplă să plângă, se întâmplă să le bată vântul, să le ardă soarele, să le înghețe gerul. Depinde de ceea ce trăiește sufletul celei care le face, iar ea, autoarea lor, știe a prinde diverse stări, așa încât în fața unui tablou te întristezi, în fața altuia te luminezi, iar în fața celui de al treilea rămâi dus pe gânduri...” (Maria Bulat-Saharneau).

A realizat și portrete, printre care vom menționa: *Autoportret* (1983), *Fiica mea* (1985), *Meditație* (1991), *Milica* (1993), *Cristina* (1994), *Mihai Bădicheanu* (1994), *Tata* (1994), *Portret de fată* (1994), *Ecaterina Negară* (1995), *În oglindă* (1995), *Alexa* (1996) ș.a.

A devenit membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova în 1985. Începând cu anul 1972, a participat la numeroase expoziții de grup organizate la Chișinău, Moscova, Tașkent (Uzbekistan), Odesa (Ucraina), Bacău (România). A avut expoziții personale la Clubul „Junimea” din Iași (1992), la Biblioteca Națională din Chișinău (1993, 2002), la Centrul Academic Internațional „M. Eminescu” din Chișinău (2002), la Ambasada României în Republica Moldova (2002), La Sala cu Orgă din Chișinău (2009), la Palanga (Lituania) ș.a.

Mai multe dintre lucrările sale se află în colecțiile Muzeului Național de Arte Plastice, Muzeului de Artă din Klaipeda (Lituania), în colecții particulare din Republica Moldova, România, Bulgaria, Franța, Israel, SUA și alte țări.

(T.P.)

Referințe

Mă dăruie picturii ca să destăinui natura. (...) Natura m-a făcut pictoriță. Marea dragoste față de natură simt că e atât de mare, încât răzbate prin orice suflare a mea.

***

Dacă Dumnezeu mi-a dat acest mare dar de a fi veșnic înconjurată de frumos, atunci într-adevăr sunt o mare norocoasă. Eu mă aflu întotdeauna în mijlocul naturii, alături de oameni frumoși la suflet, am darul de a bucura oamenii...

Valentina Brâncoveanu

Fie că e vorba de seturile de pictură floristică, subiectele din Crimeea sau cele baltice, cele inspirate din opera bacoviană sau eminesciană ori picturile rurale când e vorba despre Chișinăul vechi, în ansamblu ele invocă profunzimea simțurilor autentice ale unui artist de valoare.

Mihai Bendas

Tematica lucrărilor Valentinei Brâncoveanu relevă plastic universul spațial și cel spiritual al creatoarei, fie peisajul natal chișinăuian, față de care autoarea are o deosebită predilecție, fie multiple peisaje care au servit în calitate de prototip pe parcursul activității sale în cadrul diverselor tabere de creație în țară și peste hotare.

Constantin Spânu

Valentina Brâncoveanu are un simț excepțional al culorii. Pentru ea interacțiunea între lumină și culoare este o întreagă aventură. Le simte nuanțele, caută și găsește noi și neașteptate interferențe...

Leo Bordeianu

Încă mai demult i-am zis Domnița florilor. Ori de câte ori îi vizitez atelierul, am impresia că pășesc într-o grădină... O grădină pe care o poartă mereu în suflet.

Prin pronunțata-i predilecție pentru zestrea istorică a orașului în care s-a născut, Valentina Brâncoveanu ne oferă, în fond, un muzeu al civilizației urbane.

Alexandru Gromov

Impresionează generozitatea sufletului Valentinei Brâncoveanu, care nu obosește să immortalizeze culori deosebite culese în cele patru anotimpuri ale anului, fie la lumina puternică a soarelui, fie la cea plăpândă a lumânării...

Orașul vechi, tematica eminesciană ori bacoviană, portrete, peisaje, naturi statice – întreaga operă o plasează pe creatoare în galeria personalităților distinse în arta Republicii Moldova.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Mă dăruie picturii...

Dragostea mea sunt florile

Valentina Brâncoveanu – talent autentic în arta plastică basarabeană

Doamna brâncovineană a peisajului moldav

Culorile sufletului Valentinei Brâncoveanu

Valentina Brâncoveanu în dialog cu pânza și culoarea

Pictorița între flori și culori

BIBLIOGRAFIE**Referințe critice**

COLESNIC, Iurie. Brâncoveanu Valentina / Iurie Colesnic // Femei din Moldova: encicl. – Ch., 2000. – P. 56.

ÎN DIALOG cu pânza: [interviu] / Valentina Brâncoveanu; a consemn.: Gutiera Postolachi // Viața ta. – 2008. – Nr. 5. – P. 4-7.

BORȘ, Ion. Valentina Brâncoveanu, între Flori și Străzile nocturne ale capitalei / Ion Borș // Tineretul Moldovei. – 2004. – 11 mart. – P. 13.

Dedicații lirice

PROCA, Ion. Culorile: pentru Valentina Brâncoveanu / Ion Proca // Lit. și arta. – 2005. – 1 dec. – P. 5.

Sandri Ion Șcurea s-a născut la 14 noiembrie 1935 în s. Vadul lui Isac, Vulcănești, într-o familie de țărani. A absolvit școala de șapte ani din localitate, apoi și-a continuat studiile la Școala de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău în clasa dirijor de cor. În toamna anului 1955, împreună cu alți 20 de tineri feciori și fiice de țărani moldoveni, selectați de Ministerul Culturii al RSSM, pleacă la Moscova pentru a studia la Școala Teatrală Superioară „B.V. Șciukin” din cadrul Teatrului de Stat „Evgheni Vahtangov”, unde îl are ca profesor pe A.A. Orociko care îi prezice un mare viitor actricesc.

Timp de cinci ani (1955-1960) studiază arta scenică și măiestria actricească cu renumiți profesori. Revine la Chișinău cu diplomă de actor de teatru și cinema și este angajat ca actor la Teatrul „Lucaefărul” (1960). În 1984 devine prim-regizor. În perioada 1978-1980 a fost stagiar la Teatrul „Evgheni Vahtangov” (în laboratorul de creație al lui Evgheni Simonov), iar în 1981-1984 – actor la Teatrul moldovenesc academic „A. S. Pușkin”.

La întemeierea Teatrului „Lucaefărul” (1960), alături de alți absolvenți ai Școlii „B.V. Șciukin” (actorii E. Malcoci, D. Caraciobanu, V. Izbeșciuc, I. Ungureanu, E. Todorașcu, D. Fusu, V. Constantinov, V. Zaiciuc, N. Doni ș.a.), s-a încadrat în trupa noului teatru. Debutează în spectacolul *Costumul de nuntă* (o comedie-vodevil franceză). Au urmat spectacolele *Flori de câmp* de C. Condrea, *Nota zero la purtare* de V. Stoenescu și O. Sava, *Intrigă și iubire* (de F. Schiller), *Virinea* de L.

Seifulina. În scurt timp se face remarcant ca interpret al personajelor tragico-lirice și de comedie, devenind unul dintre actorii de frunte ai Teatrului „Lucaefărul”. În 1962 este invitat ca actor la Teatrul Mic din Moscova, dar refuză această ofertă, pentru a rămâne împreună cu colegii de la „Lucaefărul”.

Au urmat multe alte roluri teatrale în care și-a manifestat talentul, fantezia și sinceritatea trăirilor: Orsino din *A douăsprezecea noapte* de W. Shakespeare, Pavel Rusu din *Păsările tinereții noastre* de I. Druță, Treplev din *Pescărușul* de A. Cehov, Chirița din *Chirița în provincie* de V. Alecsandri, Alioșa Karamazov din *Frații Karamazov* de F. Dostoievski, Benedict din *Mult zgomot pentru nimic* de W. Shakespeare, Boris Glavan din *Tinerețe fără moarte* după A. Fadeev ș.a.

Ca regizor de teatru a debutat în 1966 cu spectacolul *Casa Bernardei Alba* după piesa cu același titlu de Federico Garcia Lorca. A urmat, în 1968, *Chirița în provincie* după piesa lui V. Alecsandri, spectacol care a rezistat peste 400 de reprezentații, ulterior fiind filmat la „Moldova-Film” cu Sandri Ion Șcurea în rolul principal. Spectacolul *Pe un picior de plai* (piesa de debut a dramaturgului Ion Podoleanu) – o reușită a artei scenice moldovenești, a pus începutul unei colaborări rodnice a regizorului cu Ion Podoleanu.

O fire artistică mereu în căutare, Sandri Ion Șcurea realizează noi și noi spectacole montate la „Lucaefărul”, la Teatrul „A.S. Pușkin” și alte teatre: *Sânzeana și Pepelea* de V. Alecsandri, *Marsilieza și Zile de foc, de apă și de pământ* de Gh. Malarciuc, *Doina și Horia* de I. Druță, *Această îndepărtată copilărie* de S. Saka, *Nevolnicele* de A. Ostrovski, *Hippolite* de Euripide, *Liola* de Pirandello, *Jucării de oțel* de D. Urneaviciute ș.a.

Se manifestă în această perioadă drept un adept al teatrului realist. Contribuie la promovarea mai multor dramaturgi moldoveni (I. Druță, A. Busuioc, A. Marinat, Gh. Malarciuc, I. Podoleanu, P. Cărare ș.a.), precum și la afirmarea Teatrului „Lucaefărul” în afara republicii (Moscova, Gruzia, Republicile Baltice).

S-a produs cu succes și în arta cinematografică. Împreună cu Ecaterina Malcoci și Vasile Constantin a debutat în filmul *Insula vulturilor* (1961). Adevăratul său debut îl considera rolul lui Mircea Lașcu din filmul lui Emil Loteanu *Așteptați-ne în zori* (1963). Următorul rol a fost al lui Nicolae-Iconarul din filmul *Ultima noapte în rai* (1964), apoi au urmat și alte roluri care l-au plasat printre actorii distinși ai cinematografului noastre: Mircea Scutaru din filmul *Gustul pâinii* (1966), Dumnezeu din *Se caută un paznic* (1967), baronul din *O șatră urcă spre cer* (1975), Șeremet din *Podurile* (1973), Urzică din *Nimeni în locul tău* (1976), Kurt Oberman din *Cetatea* (1978), Klimovici din *Emisarul serviciului secret* (1979), serdarul Goia din *La porțile satanei* (1980), Vasile Alecsandri din *Luceafărul* (1986) ș.a.

Sandri Ion Șcurea a montat circa 30 de spectacole, în toate impunându-și individualitatea artistică irepetabilă, a deținut roluri importante și impresionante în teatru și film. Pentru munca sa creatoare i s-a conferit titlul de Artist al Poporului din Moldova (1974), Premiul de Stat al Moldovei (1978). În 1999 a fost decorat cu Ordinul Republicii.

S-a stins din viață la 12 august 2005 la Chișinău.

(T.P.)

Referințe

Sandri Ion Șcurea s-a afirmat (...) ca un artist exigent, care nu acceptă clișee în formula scenică, ca un bun regizor-pedagog, care nu admite uniformizarea actorilor.

O. Bejenaru

În cele peste douăzeci și cinci de spectacole montate pe scena „Luceafărului” de atunci, artistul poporului Sandri Ion Șcurea se manifesta ca un adept al teatrului realist, al regiei latente. Nu poseda vreun „stil” izbitor, pe care să-l impună forțat lucrărilor sale, nu constrânga interpretii în alegerea soluției scenice, nu făcea uz de trucuri stridente; armele regizorale îi erau

dictate de natura și valențele dramaturgiei. (...) În toate a ars până la capăt torța actorului și regizorului Sandri Ion Șcurea.

Gheorghe Urschi

Sandri Ion Șcurea, actor cu o ținută aristocratică, înzestrat cu un mare talent, reușea să ne impresioneze, să ne emoționeze, să ne cutremure sufletele prin larghețea registratorului de trăiri fie în tragedie, fie în comedie ori lirică.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Sandri Ion Șcurea – scânteie din inima „Luceafărului”

Un talent singuratic rătăcit printre noi

Sandri Ion Șcurea – distins actor moldovean

Cu diadema-i aristocratică a luminat scena „Luceafărului”

BIBLIOGRAFIE

Referințe critice

BADICOV, M. Kinoaktër Sandri Ion Șcurea / M. Badicov. – Ch.: Moldreclama, 1968. – 24 p.: il.

PELIN, Pavel. [Sandri Ion Șcurea] // Pelin, Pavel. Ce dragoste veche – actorii. – Ch., 1993. – P. 10-12; 24-25.

SANDRI Ion Șcurea // Lempert, I. Artiști ai poporului din RSSM. – Ch., 1976. – P. 271-277.

ȘCUREA Sandri Ion // Literatura și arta Moldovei: encicl. Vol.2. – Ch., 1986. – P. 445-446.

URSCHI, Gheorghe. Sandri Ion Șcurea singur în fața plutonului... / Gheorghe Urschi / Vip magazin. – 2007. – Nr. 7-8. – P. 44-47.

POPUȘOI, Liliana. 50 cei mai populari actori basarabeni în viziunea revistei „Vip magazin”: [S. I. Șcurea] / Liliana Popușoi // Vip magazin. – 2005. – Nr. 6. – P. 50-69.

27 noiembrie – 125 de ani
de la nașterea scriitorului
Liviu Rebreanu
(1885-1944)

Viitorul prozator și dramaturg, „ctitor al romanului românesc modern”, s-a născut în comuna Târlisua, jud. Bistrița-Năsăud, fiind primul din cei 14 copii ai învățătorului Vasile Rebreanu și Ludovicăi (născută Diugan). A urmat școala primară la Maieru (1891-1895), apoi două clase la Gimnaziul din Năsăud (1895-1897). În 1897 s-a transferat la Școala de băieți din Bistrița, unde a urmat încă trei clase, după care a învățat la Școala Reală Superioară de Honvezi din Sopron, Ungaria (1900-1903). În 1903 s-a înscris la Academia Militară „Lidoviceum” din Budapesta, pe care a absolvit-o în 1906 cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la garnizoana din Gyula. Peste doi ani a demisionat din armată, renunțând la gradul de ofițer. Revine la Prislop, unde familia sa se stabilise încă în 1897, și ocupă diferite funcții administrative în satele din zonă.

În 1909 trece munții și se stabilește la București. Un timp a fost redactor la ziarul *Ordinea*, apoi secretar de redacție la *Falanga* și la *Convorbiri critice*. A contunuat să facă gazetărie, colaborând la diverse periodice ale timpului (*Rampa*, *Scena*, *Sburătorul*, *România literară*, *Viața* ș.a.). A fost secretar literar la Teatrul Național din Craiova (1911-1912), director general al teatrelor și director al Teatrului Național din București (1928-1929, 1941-1943), vicepreședinte al Societății Române de Radio (1933-1937). Membru al Societății Scriitorilor Români din 1911. În 1923 a fost ales vicepreședinte, iar în 1925 și 1927 – președinte al acestei societăți.

A debutat în revista „Lucașfărul” din Sibiu (1908) cu nuvela *Codrea* (*Glăsul inimii*). La 25 octombrie 1910 publică în revista „Convorbiri critice” (București) nuvela *Volbura dragostei*. A continuat să scrie schițe și nuvele,

adunate și editate sub titlurile *Frământări* (1912, volum de debut), *Golanii* (1916), *Mărturisire* (1916), *Catastrofa* (1924), *Cuibul visurilor* (1927), *Cântecul iubirii* (1928), *Oameni de pe Someș* (1936) ș.a. Proza scurtă nu l-a impus, Eugen Lovinescu găsiind-o „ștearsă”, iar George Călinescu considerând-o doar ca „exercițiu de atelier pentru marile pânze viitoare”.

Primul său roman *Ion* (1920), la care a lucrat aproape zece ani, îi aduce notorietatea literară și îl situează în rândul celor mai importanți scriitori români. Au urmat romanele *Pădurea spânzuraților* (1923), *Adam și Eva* (1925), *Ciuleandra* (1927), *Crăișorul* (1929), *Răscoala* (1932) ș.a.

A scris, de asemenea, piese (*Cadrilul*, 1919; *Plicul*, 1923; *Apostolii*, 1926 ș.a.), cartea de călătorii în Franța și Germania *Metropole* (editată postum), culegerea de studii, articole, conferințe, mărturisiri *Amalgam* (1943).

Liviu Rebreanu a fost unul dintre puținii autori români care în timpul vieții s-a bucurat de onoruri publice și de recunoașterea valorii operelor sale. În 1921 i s-a decernat Premiul „Năsturel-Herescu” al Academiei Române pentru romanul *Ion*. În 1924 Societatea Scriitorilor Români i-a acordat Marele Premiu al romanului pentru *Pădurea spânzuraților*, iar în 1929 a obținut Premiul Național pentru Literatură. În 1935 a fost sărbătorit la împlinirea vârstei de cincizeci de ani, ca cel mai important romancier român. Patru ani mai târziu, în 1939, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, a fost ales membru titular al Academiei Române.

În 1944, fiind grav bolnav, se retrage la Valea Mare, fără să mai vadă vreodată Bucureștiul. La 1 septembrie 1944 a încetat din viață, la vârsta de 59 de ani. Peste câteva luni a fost reînhumat la Cimitirul Bellu din București.

(M.U.)

Referințe

Eu am trăit viața din plin. Dacă în scrisul meu, în cărțile mele e vreo calitate, e aceea a vieții trăite.

***

Pentru mine arta – zic „arta” și mă gândesc mereu numai la literatură – înseamnă creație de oameni și de viață. Astfel arta, întocmai ca credința divină, devine cea mai minunată taină.

Liviu Rebreanu

(...) Liviu Rebreanu este un mare scriitor și pe drept cuvânt creatorul romanului românesc modern, cu mult asupra a ceea ce epoca lui produse.

George Călinescu

Rebreanu scrie un roman al marilor ciocniri, al marilor conflicte dramatice, al momentelor de tensiune. Este un romancier al luptei și al pasiunii.

Lucian Raicu

... Ne aflăm în fața unui scriitor obiectiv, care are puterea de a prezenta viața în complexitatea ei socială și psihologică, prin personaje surprinse în umila și precara lor realitate socială.

Tudor Vianu

Acolo unde nu au reușit deplin atâția scriitori de valoare, pare a fi fost mai norocos Rebreanu, într-o operă care reprezintă mulți ani de muncă. Nuvelele și schițele sale, cu personaje luate mai totdeauna din drojdia societății, din lumea apașilor și a souteneur-ilor, dovedeau desigur simț de abstracție și darul analizei, reunite c-o înclinație spre detaliul trivial și spre o formă de realism brutal și rece – dar în ele greu ar fi putut cineva să întrevadă pe romancierul de mai târziu.

Cezar Petrescu

Liviu Rebreanu este un scriitor mare, așa de mare, încât picioarele sale lasă iarba nevătămată, dar dezrădăcinează păduri.

George Călinescu

Titluri pentru expoziții

Ctitorul romanului românesc modern
Liviu Rebreanu – romancier de tip monumental
Liviu Rebreanu – clasic al literaturii române
Un portretist al satului ardelenesc – Liviu Rebreanu
Universul literar al lui Liviu Rebreanu

BIBLIOGRAFIE

Opera

- ADAM și Eva:** roman / Liviu Rebreanu; cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 2001. – 280 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 297).
- CIULEANDRA** [film artistic] / Liviu Rebreanu; scenariul S. Nicolaescu, L. Rebreanu; imag.: N. Girardi; muz.: A. Enescu. – București: Casa de Filme 3, 1985. – 1 casetă video. – 1 oră 52’.
- CIULEANDRA** Catastrofa și alte nuvele / Liviu Rebreanu; cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 1996. – 319 p. – (Biblioteca școlară: nr. 13).
- GOLANII:** nuvele și schițe / Liviu Rebreanu; antol., postf. și tab. cron.: N. Gheran. – București: Albatros, 1984. – 398 p.
- GORILA:** roman / Liviu Rebreanu; pref.: N. Gheran. – București: Eden, 1991. – 447 p. – (Text integral).
- ION:** Blestemul pământului, blestemul iubirii [film artistic] / Liviu Rebreanu; scenariul: L. Rebreanu, T. Popovici; reg.: M. Mureșan. – București: România film, 1979. – 2 casete video. – 3 ore 41’.
- ION:** roman în 2 vol. / Liviu Rebreanu; cop.: Isai Cârmu. – Ch.: Litera, 2001.
Vol. 1. – 254 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 234).
Vol. 2. – 256 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 235).
- NUVELE** / Liviu Rebreanu; postf., tab. cron., bibliogr.: E. Lasconi; cop.: V. Munteanu. – București: 100+1 Gramar, 1999. – 290 p. – (Pagini alese: literatura română).
- OPERE** / Liviu Rebreanu. – Ch.: Știința, 1994.
Vol. 1. – 464 p.
Vol. 2. – 518 p.

- PĂDUREA** spânzuraților / Liviu Rebreanu; cop.: V. Coroban. – Ed. a 2-a. – Ch.: Cartier, 2007. – 304 p. – (Cartier popular clasic).
- PLICUL** [înregistr. audio] / Liviu Rebreanu; adapt. de I. Massoff. – București: Electrecord, [s.a.]. – 2 disc. – EXE 02839/02840.
- RĂSCOALA:** roman / Liviu Rebreanu; cop.: Vladimir Zmeev. – București; Ch.: Litera Internațional, 2003. – 472 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 416).

Referințe critice

- GHERAN, N.** Rebreanu: analiza unei vieți / N. Gheran. – București: Albatros, 1989. – 430 p.
- LIVIU** Rebreanu sau Lumea Prezumtivului. – Iași: Moldova, 1995. – 280 p.
- MUTHU, Mircea.** Liviu Rebreanu sau Paradoxul organicului / Mircea Muthu. – Cluj-Napoca: Dacia, 1993. – 154 p.
- PAIU, Constantin.** Rebreanu, omul de teatru / Constantin Paiu. – Iași: Junimea, 1995. – 264 p.
- RUSU, Dorina N.** Rebreanu Liviu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române 1866-1999: dicț. – București, 1999. – P. 453.
- SĂNDULESCU, A.** Pădurea spânzuraților de Liviu Rebreanu / A. Săndulescu. – Cluj-Napoca: Dacia, 2008. – 160 p. – (Bibliografie școlară: Bibliografia unei capodopere; nr. 15).
- TANCO, Teodor.** Despre Liviu Rebreanu / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca: LIMES, 2001. – 168 p.
- GHERAN, N.** Rebreanu Liviu / N. Gheran // Dicționarul scriitorilor români: R-Z. – București, 1978. – P. 394-401.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU, Iulia.** Liviu Rebreanu (1885-1944) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 46.
- MICU, Dumitru.** Liviu Rebreanu // Micu, Dumitru. Literatura română în sec. al XX-lea. – București, 2000. – P. 85-88.
- LAZĂR, Traian D.** Liviu Rebreanu – ultimele zile / Traian D. Lazăr // Magazin istoric. – 2007. – Nr. 5. – P. 62-64.

- SIMUȚ, Ion.** Capcanele rebrenologiei: [Liviu Rebreanu] / Ion Simuț // România literară. – 2007. – 7 dec. – P. 13.
- ȘCHIOPU, Constantin.** Modalități de investigație în proza de analiză psihologică: („Pădurea spânzuraților” de L. Rebreanu) / Constantin Șchiopu // Limba română. – 2006. – Nr. 10. – P. 140-144.
- COLOȘENCO, Mircea.** Liviu Rebreanu – 120 ani de la naștere / Mircea Coloșenco // Dacia literară. – 2005. – Nr. 63. – P. 19-20.
- SIMUȚ, Ion.** Fuga de subiectivitate: [Liviu Rebreanu] / Ion Simuț // România literară. – 2005. – 30 noiembr.-6 dec. – P.13.

Prozatorul Mark Twain este considerat fondatorul curentului realist în literatura americană din sec. al XIX-lea, „părintele literaturii americane” (William Faulkner). Twain este pseudonimul literar al lui Samuel Langhorne Clemens, fiul Janei Lampton și al lui John Marshall Clemens, jurist provincial și mic negustor din Florida, Missouri. Când Samuel avea patru ani, familia s-a mutat cu traiul în Hannibal, un orașel portuar pe malul râului Mississippi, care i-a servit mai târziu drept model pentru orașelul imaginar St. Petersburg din cărțile despre Tom Sawyer și Huckleberry Finn.

Starea destul de precară a familiei Clemens s-a înrăutățit și mai mult după ce, în 1847, moare capul familiei. Samuel este nevoit să părăsească școala și să se angajeze, în 1848, ucenic-tipograf la gazeta locală *Missouri Courier*. În 1851 începe să editeze, împreună cu fratele său Orion Clemens, un alt ziar local, *The Hannibal Journal*. Ulterior va lucra ca ucenic-tipograf la St. Louis, Philadelphia și la New York. În 1857 devine

ucenic de pilot (călăuză) pe un vas fluvial de pe Mississippi, luându-și licența în anul următor. Cariera sa de pilot va dura până în 1861, când navigația pe râu a fost întreruptă ca urmare a izbucnirii războiului civil. După câteva încercări nereușite de căutător de aur și argint în minele din Nevada, se angajează reporter la ziarul *Territorial Enterprise* din Virginia City (1862). De aici încolo va desfășura o largă activitate de gazetar, fiind reporter la diverse publicații din țară: *Morning Call* (San Francisco), *Union* (Sacramento), *Alta California* (San Francisco), *Tribu Tie* (New York), *The Express* (Buffalo) ș.a. Publică schițe, corespondențe, reportaje, note de călătorie, pamflete satirice. Începând din februarie 1863, își semnează reportajele cu pseudonimul Mark Twain (în limbajul piloților de vase fluviale această îmbinare de cuvinte semnifică o unitate de măsură a nivelului apei care face posibilă trecerea vasului). A avut și o intensă activitate editorială și oratorică, fondând Editura „Charles Webster & co.” și susținând pe parcursul vieții mai multe conferințe și sesiuni de lecturi publice în California, Nevada, New York și alte state ale Americii, în Europa, Asia, Australia, Africa de Sud.

S-a lansat în literatură cu foiletoane și schițe umoristice publicate în periodice. Adevăratul debut literar se produce în 1865 cu nuvela umoristică *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras Country* (Vestita broască săltăreață din districtul Calaveras). În 1867 îi apare prima carte intitulată *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras, and Other Sketches* (Vestita broască săltăreață din districtul Calaveras și alte schițe). În anii următori editează mai multe volume de nuvele și romane care îl fac celebru, situându-l printre scriitorii notorii ai lumii: *The Innocents Abroad or The New Pilgrim's Progress* (Ageamiii în străinătate sau Noua cale a pelerinului, 1869), *The Gilded Age* (Secolul de aur, 1873), *Mark Twain's Sketches, New and Old* (Schițe noi și mai vechi ale lui Mark Twain, 1875), *The Prince and the Pauper* (Print și cerșetor, 1881), *The Stolen White Elephant* (Răpirea elefantului alb, 1882), *Life on the Mississippi* (Viața pe Mississippi, 1883), *A Connecticut Yankee in King Arthur's Court* (Un yankeu din Connecticut

la Curtea regelui Arthur, 1889), *The Personal Recollections of Joan of Arc* (Memoriile personale ale Ioanei d'Arc, 1896), *The Man that Corrupted Hadleyburg* (Omul care a corupt Hadleyburgul, 1900), *The \$30 000 Bequest* (Moștenirea de 30 000 dolari, 1906), *Captain Stormfield's Visit to Heaven* (Vizita căpitanului Stormfield, 1907) ș.a. Post mortem, în 1924, a fost editat volumul *Mark Twain's Autobiography* (Autobiografia lui Mark Twain).

Adevărata notorietate i-o aduc romanele *The Adventures of Tom Sawyer* (Aventurile lui Tom Sawyer, 1876) și *The Adventures of Huckleberry Finn* (Aventurile lui Huckleberry Finn, 1884), creații intrate temeinic în fondul de aur al literaturii universale pentru copii și adolescenți. Deși sunt romane de ficțiune, aceste două opere au o bază reală autobiografică, în măsura în care prototipurile personajelor, atmosfera, conflictele sociale descrise au reminiscențe în viața trăită de autor. Tinerii cititori se reîntâlnesc cu eroii îndrăgiți în volumele ulterioare *Tom Sawyer Abroad* (Tom Sawyer în străinătate, 1894) și *Tom Sawyer, detective, and Other Stories* (Tom Sawyer detectivul și alte povestiri, 1896), care captează la fel de mult prin intriga narațiunii, prin umorul fin și cuceritor.

Deși a scris o operă plină de umor și veselie, în realitate a trăit o viață în mare parte plină de încercări și lipsuri materiale (trei din cei patru copii ai săi au murit la o vârstă fragedă sau tânără, apoi și-a pierdut și soția). Totuși, în ultima perioadă a vieții Mark Twain a avut un trai asigurat, bucurându-se și de aprecierea meritelor sale literare. În 1888 i s-a conferit titlul de *Master of Arts* al Universității Yale. Ulterior a primit titlul de „Doctor în litere” al Universităților din Yale (1901), Missouri (1902) și Oxford (1907).

Ultimii ani de viață i-a trăit la vila sa din Redding (Connecticut). A murit în ziua de 21 aprilie 1910, fiind înmormântat la Elmira, orașul de baștină al soției sale. La aflarea veștii despre dispariția marelui scriitor, președintele Statelor Unite William Howard Taft a declarat: „Mark Twain a oferit bucurie – distracție cu adevărat intelectuală – milioanei

de oameni, iar operele sale vor continua să facă plăcere altor milioane din generațiile următoare... Umorul său a fost american, dar el a fost apreciat de englezi și alte nații aproape la fel ca și de conaționali săi. El a creat o parte trainică a literaturii americane”.

(L.T.)

Referințe

Numai acel umor va dăinui, care izvorăște din adevărul vieții. Puteți să-l faceți pe cititor să râdă, însă aceasta este o îndeletnicire deșartă, dacă la rădăcinile operei nu stă iubirea de oameni. Mulți nu pricep că umoristului i se cere un talent de a vedea, de a analiza, de a înțelege, egal cu acela al autorului de cărți serioase.

Mark Twain

Twain e unul dintre artiștii noștri populari, deopotrivă ca om și ca scriitor, comparabil din punctul de vedere al întâmplării artistice cu cronicarii, cu jongleurii și cu baladiștii de odinioară.

Ludwig Lewisohn

Pentru viitorul istoric al Americii cărțile lui Mark Twain vor fi la fel de necesare, ca și pentru un istoric francez operele politice ale lui Voltaire.

Bernard Shaw

Mark Twain era mare în patru privințe: ca umorist, ca povestitor, ca stilist și ca moralist. Uneori umorul său era fantastic de arbitrar, poate chiar mecanic, dar în reușitele lui cele mai importante era irezistibil, cu rădăcinile împlântate în solul adevărului, susținut de sinceritate și sprijinit de o melancolie bărbătească, devenind cu atât mai evidentă, cu cât își lărgea orizontul vieții. Darul nativ de povestitor i-a fost sporit de o artă lucidă și nu te puteai sustrage farmecului său.

Brander Matthews

Toată literatura americană a ieșit dintr-o carte a lui Mark Twain intitulată *Huckleberry Finn*... Este cea mai bună carte pe care am avut-o noi. Este cel mai mare roman american.

Ernest Hemingway

Această carte [*Aventurile lui Huckleberry Finn*] e dintre operele cu adevărat mature în care copilăria noastră nu va îmbătrâni niciodată.

Leo Butnaru

Titluri pentru expoziții

Eu scriu pentru oamenii mari care au fost cândva copii...

Mark Twain, rege al umorului

Maestru al prozei americane

Mark Twain – mare povestitor, mare umorist

Mark Twain: invitație la aventură

BIBLIOGRAFIE

Opera

A CONECTICUT Yankee in King Artur's Court / Mark Twain. – Oxford University Press, 2001. – 30 p.

THE ADVENTURES of Huckleberry Finn / Mark Twain. – M.: Menedžer, 2002. – 352 p.

THE ADVENTURES of Tom Sawyer / Mark Twain. – New-York: Penguin Books, 1994. – 224 p. – (Penguin Popular Classics).

AVENTURILE lui Huckleberry Finn / Mark Twain; trad.: P. Solomon. – Ch.: Prut Internațional, 2008. – 332 p.: il. – (Biblioteca pentru toți copiii).

AVENTURILE lui Huckleberry Finn [înregistr. audio] / M. Twain; dramaturgie: G. Răboj. – București: Electrecord, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 03619.

AVENTURILE lui Tom Sawyer / Mark Twain; trad.: F. Papadache. – Ch.; București: Litera Int., 2004. – 253 p. – (Biblioteca școlarului; nr. 395).

AVENTURILE lui Tom Sawyer [sursă electronică] / M. Twain; lector: O. Golovco; prelucr.: L. Cernavca. – Ch.: VB Media-Service, 2007. – 1 CD-Rom. – 7 ore 16'. – (Colecția elevului).

- ČETVERO** na odnom plotu: otryvok iz knigi „Priklûčeniâ Huckleberry Finna” [înregistr. audio] / M. Twain; inscen.: V. Salûk; muz.: B. Ryčkov; postanovka: O. Tabakov. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – D-030359-60.
- DIN COPILĂRIE** / Mark Twain; il.: F. Kalab. – București: Ed. Tineretului, 1968. – 120 p.: il.
- DLINNYE** noči na bolšoj reke: otryvok iz knigi „Priklûčeniâ Huckleberry Finna” [înregistr. audio] / M. Twain; inscen. V. Salûk; muz.: B. Ryčkov. – M.: Melodiâ, 1978. – 1 disc. – 33D030361-62.
- HOW TO** tell a story = Cum să spui o poveste; Luck = Noroc / Mark Twain; trad.: L. Poantă. – Pitești: Paralela 45, 2004. – 43 p. – (Bufnița).
- JURNALUL** lui Adam și al Evei / Mark Twain; trad.: C. Pațac. – Ch., București: Litera Internațional, 2002. – 270 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 325).
- KREDITNYJ** bilet v million funtov sterlingov: rasskazy / Mark Twain; hudož.: I. Šabanov. – M.: Sov. Rossiâ, 1992. – 207 p.: il.
- POSLEDNEE** priklûčenje: otryvok iz knigi „Priklûčeniâ Huckleberry Finna” [înregistr. audio] / M. Twain; inscen.: V. Salûk; muz.: B. Ryčkov; postanovka: O. Tabakov. – M.: Melodiâ, [s.a.]. – 1 disc. – D 030399-400.
- PRAVDIVĂ** istoriâ: izbrannoe / Mark Twain. – M.: Det. lit., 1984. – 320 p.: il.
- PRIKLÛČENIÂ** Toma Sawyera; Priklûčeniâ Huckleberry Finna; Tom Sawyer za granicej; Tom Sawyer – syšik / Mark Twain; per.: E. Čukovskaâ [et al.]. – M.: Èksmo, 2006. – 608 p.: il.
- PRINC** i nišij; Ânki pri dvore korolâ Artura / Mark Twain; per.: K. Čukovskogo. – M.: Èksmo, 2005. – 656 p.: il.
- THE PRINCE** and the pauper / Mark Twain. – London: Longman, 1997. – 57 p. – (Longman classics; nr. 16).
- PRINȚ** și cerșetor / Mark Twain; trad.: E. Marian. – Ch.: Prut Internațional, 2008. – 246 p.: il. – (Biblioteca pentru toți copiii).
- PROSTAKI** za granicej, ili Put’ novyh palomnikov / Mark Twain; per.: I. Gurovoj, R. Oblonskoj. – M.: Pravda, 1984. – 558 p.: il.
- THE STOLEN** white elephant = Elefantul alb a fost furat / Mark Twain; trad.: A. Lazăr. – Pitești: Paralela 45, 2004. – 69 p. – (Bufnița).

- STRĂINUL** misterios / Mark Twain; trad.: S. Noia, R. Amzulescu. – Cluj: Gloria, [s.a.]. – 103 p.
- TAMING** the bicycle = Cum să împlânzești o bicicletă; Baker’s Bluejay yarn = Povestea gâței lui Baker / Mark Twain; trad.: I. Petraș. – Pitești: Paralela 45, 2003. – 59 p.: il. – (Bufnița).
- TOM** Sawyer detectiv și Tom Sawyer în străinătate / Mark Twain; trad.: P. Solomon. – București: Ion Creangă, 1993. – 168 p. – (Cărțile copilăriei).
- TOM** Sawyer – syšik; Tom Sawyer – vozduhoplavitel’ / Mark Twain; il.: A. Vlasova. – M.: Bambuk, 2000. – 238 p.: il.
- TOM** și Huck au plecat pe Mississippi [înregistr. audio] / Mark Twain; regia art.: D. Puican. – București: Electrecord, [s.a.]. – 1 disc. – EXE 03700.
- UN YANKEU** din Connecticut la curtea regelui Artur / Mark Twain; trad.: R. Tătărucă. – Ch.: Cartier, 2007. – 456 p. – (Cartier popular junior).

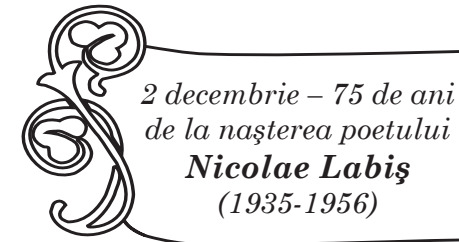
Referințe critice

- HARNSBERGER**, C. Th. Mark Twain Family Man / C. Th. Harnsberger. – New York: Citadel Press, 1960. – 296 p.
- ZVEREV**, A. Mir Marka Twaina: očerck žizni i tvorčestva / A. Zverev. – M.: Det. lit., 1985. – 175 p.
- BECK**, Hamilton. Mark Twain // Beck, Hamilton. An anthology of american literature and culture. Vol. I. – Ch., 1999. – P. 151-153.
- BRAIS**, Aura. Twain Mark // Brais, Aura. Dicționar de literatură română și universală: autori, opere, personaje: pentru elevi. – Ed. a 3-a. – București, 2006. – P. 166.
- BUTNARU**, Leo. „Mergem după aventuri?... Ce ziceți?” / Leo Butnaru // Twain, Mark. Aventurile lui Huckleberry Finn. – Ch., 2008. – P. 5-14. – (Biblioteca pentru toți copiii).
- CIMPOI**, Mihai. Nostalgia copilăriei și gustul aventurii / Mihai Cimpoi // Twain, Mark. Prinț și cerșetor. – Ch., 2008. – P. 5-8. – (Biblioteca pentru toți copiii).
- DRIMBA**, Ovidiu. Mark Twain // Drimba, Ovidiu. Dicționar de literatură universală: scriitori, cărți, personaje. – București, 1996. – P. 117.

- DRIMBA**, Ovidiu. Realismul american: M. Twain și H. James // Drimba, Ovidiu. Istoria literaturii universale. Vol. 2. – București, 1997. – P. 339-343.
- GULLER**, Ūrij. Tom i Huck s beregov Mississippi / Ūrij Guller // Detskaâ enciklopediâ: sto lûbimyh knig. – 2008. – Nr. 9. – P. 64-65.
- MARK Twain** – autorul romanelor de aventură realiste, regele umorului // 100 de scriitori notorii ai lumii: viața, activitatea, opera. – Ch., 2006. – P. 365-370.
- MARK Twain** // Enciklopediâ dlâ detej. T. 15: Vsemirnaâ literatura. Č. 2-â: XIX i XX vv. – M., 2001. – P. 243-248.
- PANAITESCU**, Val. Humoriștii creatori din Anglia și Statele Unite: Mark Twain // Panaitescu, Val. Humorul: sinteză istorico-teoretică. Vol. 1. – Iași, 2003. – P. 392-401.
- PINAEV**, S. M. Twain Mark / S. M. Pinaev // Sovremennyj slovar'-spravočnik po literature. – M., 1999. – P. 527-529.
- SVENCICKAÂ**, Ol'ga. Mark Twain / Ol'ga Svencickaâ // Antologiâ Mirovoj detskoj literatury. T. 7. – M., 2003. – P. 212-214.
- TIMOFEEVA**, I. N. Mark Twain (Samuel Clemens) // Timofeeva, I. N. Čto i kak čitat' vašemu rebenku ot goda do desâti. – Spb., 2000. – P. 402-405.
- TUBEL'SKAÂ**, G. N. Twain Mark (Samuel Langhorne Clemens) // Tubel'skaâ, G. N. Zarubežnye detskie pisateli. 100 imen: biobibliogr. spravočnik. Č. 2-â: N-Â. – M., 2006. – P. 157-170.
- TWAIN Mark** // Dicționar de scriitori străini. – Cluj-Napoca, 2000. – P. 621-623.
- TWAIN Mark** // Literatura : spravočnik škol'nika. – M., 1997. – P. 484-486.
- TWAIN Mark** (Samuel Langhorne Clemens) // Pisateli našego detstva. 100 imen: biograf slovar'. Č. 1-â. – M., 1998. – P. 359-364.
- VENEDIKTOVA**, T. D. Mark Twain / T. D. Venediktova // Zarubežnaâ literatura dlâ detej i ûnošestva. Č. 2-â. – M., 1989. – P. 81-86.
- VICOLEANU**, Ion. Mark Twain // Budău, Eugen. Ghid de literatură universală: lectură suplimentară în gimnaziu / E. Budău, I. Vicoleanu. – Iași, 2004. – P. 281-291.
- WINTERICH**, John T. Kak rodilsâ Tom Sawyer // Winterich, John T. Priklûčeniâ znamenityh knig. – 3-e izd. – M., 1985. – P. 195-201.

- WINTERICH**, John T. Mark Twain i „prostaki za granicej” // Winterich, John T. Priklûčeniâ znamenityh knig. – 3-e izd. – M., 1985. – P. 179-195.
- ZVEREV**, A. Twain Mark // Pisateli SŠA: kratkie tvorčeskie biografii. – M., 1990. – P. 441-447.
- ANASTAS'EV**, Nikolaj. Na virtual'nom plotu / Nikolaj Anastas'ev // Vokrug sveta. – 2007. – Nr. 7. – P. 50-70.
- POSTOLACHE**, Gh. Căutător de marcă / Gh. Postolache // „a”MIC”. – 2005. – Nr. 11. – P. 2.

Nicolae Labiș, poetul român supranumit „buzduganul” generației șaizeciste, s-a născut la 2 decembrie 1935, în Poiana Mărului, comuna Mălini, județul Suceava. Fiul învățătorilor Eugen Labiș și Ana-Profira Labiș (născută Luca-Asandei). Învățată să citească pe la 5 ani, de la elevii mamei sale, tot atunci începe să deseneze.

Primele clase primare le face în satul natal, având-o ca profesoară pe mama sa. Apoi, din cauza războiului care începuse, se refugiază împreună cu familia în comuna Mihăești, satul Văcarea, unde va urma clasa a III-a, obținând numai note de 9 și 10. Colegii de atunci își amintesc că scria poezii și scenete și îi plăcea să apară în public ca recitator. În mai 1945 familia revine din refugiu și se stabilește la Mălini. Își face studiile gimnaziale la Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni (1947-1951), continuându-le la Iași. În 1952 se înscrie la Școala de Literatură „Mihai Eminescu” din București, unde va asista la cursurile ținute de Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu. În această perioadă face parte din redacția revistei *Ani de ucenicie* scoasă de elevii Școlii de literatură, colaborează la

revista *Contemporanul* și la *Gazeta literară*. În 1954 este înmatriculat la Facultatea de Filologie a Universității din București, dar după un trimestru abandonează studiile, hotărând să se dedice exclusiv scrisului.

Compunea poezii și povești încă din copilărie, adunându-și versurile într-un caiet intitulat *Cântecul unui adolescent*. În 1950, la vârsta de cincisprezece ani, participă la Iași la Consfătuirea tinerilor scriitori din Moldova, unde recită poezia-confesiune *Fii dârz și luptă, Nicolae!* În luna decembrie a aceluiași an poezia este publicată în revista *Iașul nou*. Adevăratul debut literar al tânărului poet se produce în 1951, în revista bucureșteană *Viața românească*, cu poezia *Gazeta de stradă*. Tot acolo va publica celebrul său poem *Moartea căprioarei* (1954).

Talent precoce și prolific (aproape toate scrierile sale majore au fost create în intervalul dintre 20 și 21 de ani), Nicolae Labiș se impune în lumea literară, versurile sale fiind percepute ca „un demers major de recuperare a tradiției și de înnoire a poeziei”, în care se confruntă „demersul creator energic, înnoitor și modelul restrictiv al liricii angajate, spiritul vizionar și spiritul conformist” (Daniel Dimitriu). S-a bucurat de o receptare insistentă și totodată contradictorie, unii critici vorbind chiar de un nou val în lirica românească, de apariția unei promoții de tineri poeți pe care o numesc „generația Labiș”.

Poeziile sale au fost publicate în cele mai importante reviste literare și de cultură ale timpului, iar în 1956 și-a editat volumele de poezie *Puiul de cerb* (versuri pentru copii) și *Primele iubiri* – singurele apariții antume. Pregătește și a treia carte, *Lupta cu inerția*, editată postum în 1958, sub îngrijirea prietenilor apropiați.

Scurta sa experiență de viață și de creație a fost curmată de un tragic accident de tramvai produs în noaptea de 9 spre 10 decembrie 1956, în fața spitalului Colțea din București. S-a stins din viață la 22 decembrie, după aproape două săptămâni de agonie, fiind înmormântat la Cimitirul Bellu din București.

Valorificarea postumă a creației sale a presupus recuperarea unui număr impresionant de versuri din paginile revistelor și din arhiva poetu-

lui, fapt datorat lui Gheorghe Tomozei, Savin Bratu, Aurel Covaci, Lucian Raicu, Nicolae Cârlan ș.a. Volumele postume *Păcălici și Tândăleț* (1963), *Anotimpurile* (1964), *Moartea căprioarei* (1964), *Albatrosul ucis* (1966), *Scufița Roșie. Poveste despre prietenie* (1967), *Sunt spiritul adâncurilor* (1971), *Vârsta de bronz* (1971), *Poezii* (1984) etc. au adevărit din plin ipoteza exprimată de criticul G. Călinescu în 1956: „Timpul va da, probabil, acestui meteor o sclipire mai profundă”.

(L.T.)

Referințe

Eu curg întreg în acest cântec sfânt:

Eu nu mai sunt, e-un cântec tot ce sunt.

Nicolae Labiș

Întrucât îl privește pe Labiș, (...) eu nici nu mă întreb ce ar fi devenit dacă trăia, pentru că îl consider un poet pe deplin exprimat, de la care au rămas câteva poeme încântătoare, pe care istoria literaturii noastre nu le poate trece cu vederea.

George Călinescu

Copil minune al poeziei, ca și Rimbaud, Labiș este o voce lirică de o puritate și de o gravitate extraordinară. El este pentru mulți Poetul, și va rămâne Poetul, indiferent de chipul pe care-l va lua de aici înainte poezia. Neîndoielnic, nu tot ce a scris Labiș este memorabil, dar nu există un singur vers în care vocea Poetului să nu fie perceptibilă, ca o muzică subterană, inalterabilă.

Nicolae Manolescu

Între vocile poetice ale anilor 1950-1956, glasul lui Nicolae Labiș răsună plin de sinceritate, iar versurile sale dezvăluie o puternică intensitate emoțională, o sensibilitate nativă și un patos nestăvilit.

Ion Bălu

Nicolae Labiș nu a fost numai o promisiune. Cine citește „Primele iubiri” și „Lupta cu inerția” are acea tresărire pe care o avem în fața poezilor realizați. Realizarea lui nu înseamnă că, dacă ar mai fi trăit, n-ar mai fi avut ce spune. Noi am asistat la prima țâsnire a talentului său, care a fost atât de bogată, încât putem spune că următoarele ne-ar fi arătat pe deplin întinderea și adâncimea stratului său subteran.

Marin Preda

Meritul cel mare al lui Nicolae Labiș este că el a întinerit poezia într-o vreme când aceasta făcuse atâtea riduri. (...) Graba de a trăi a poetului însemna și graba literaturii noastre de a-și reintra în drepturi.

Marin Sorescu

Titluri pentru expoziții

E un cântec tot ce sunt...

Anotimpurile poeziei lui Nicolae Labiș

Poetul primelor iubiri

Copilul teribil al unui veac furtunos

Vârsta de bronz a poetului Nicolae Labiș

BIBLIOGRAFIE

Opera

- ALBATROSUL** ucis: [versuri] / Nicolae Labiș. – Galați: Porto Franco, 1993. – 136 p. – (Biblioteca școlară).
- MOARTEA** căprioarei / Nicolae Labiș; conc. graf. și cop.: Vladimir Zmeev. – Ed. a 3-a. – Ch.; București: Litera Internațional, 2003. – 280 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 227).
- OPERA** poetică: în 2 vol. / Nicolae Labiș; alcăt.: Mircea Coloșenco. – Ch.: Cartier, 2005. – (Poesis).
- PĂCĂLICI** și Tândăleț: [versuri] / Nicolae Labiș; cop. și il.: M. Barangă și S. Barangă. – Ed. a 2-a. – Iași: Princeps Edit, 2003. – 40 p.: il. – (Copilăria tuturor).

- POEZII** / Nicolae Labiș; alcăt.: G. Tomozei; postf.: P. Dugneanu. – București: Eminescu, 1989. – 397 p.
- SCRISOARE** pentru mama: versuri pentru copii / Nicolae Labiș. – București: Ed. Tineretului, 1969. – 98 p.
- VIOARA** neagră-ntre oglinzi: versuri / Nicolae Labiș; selecț.: L. Butnaru; pict.: A. Sârbu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1993. – 32 p. – (Poezii de duminică).

Referințe critice

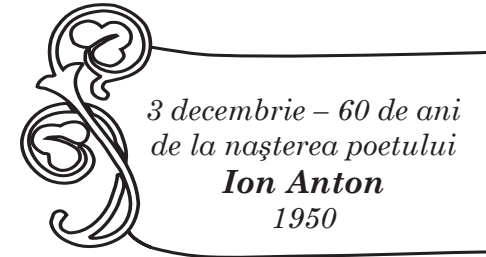
- TOMOZEI**, Gheorghe. Moartea unui poet / Gheorghe Tomozei; pref.: Mihai Gafița; cop.: Andrei Olsufiev. – București: Cartea Românească, 1972. – 446 p.+20 p.: fotogr.
- VIAȚA** și opera / Nicolae Labiș; ref. crit. și bibliogr. de G. Bădărău. – Iași: Timpul, 2001. – 316 p. – (Univers didactic).
- BANTOȘ**, Ana. Nicolae Labiș. Poetul nativ // Bantoș, Ana. Recuperarea autenticului. – Ch., 2006. – P. 163-166.
- BĂDĂRĂU**, Gheorghe. Cuvânt înainte / Gheorghe Bădărău // Labiș, Nicolae. Viața și opera. – Iași, 2001. – P. 5-23.
- BĂLU**, Ion. Poetul adolescenței / Ion Bălu // Labiș, Nicolae. Moartea căprioarei. – București, 1983. – P. 5-24.
- LABIȘ** Nicolae // Brais, Aura. Dicționar de literatură română și universală: autori, opere, personaje: pentru elevi. – Ed. a 5-a. – București, 2008. – P. 100-101.
- LABIȘ** Nicolae // Literatura română: dict. de ist. și crit. lit. – Ch., 2003. – P. 302-306.
- LANGA**, Andrei. Anii postbelici: [Nicolae Labiș] // Langa, Andrei. Expressionismul în poezia română: de la Lucian Blaga la Leonard Tichilatu. – Ch., 2001. – P. 35-37.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Amintirile lui Nichita Stănescu despre Nicolae Labiș: (fragm.) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 95.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Geo Bogza despre Nicolae Labiș: (fragm.) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor.

- Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 94-95.
- MAEVSCHI-IORDĂCHESCU**, Iulia. Nicolae Labiș (1935-1956) // Maevschi-Iordăchescu, Iulia. Viața și activitatea scriitorilor. Ce? Cât? Cum?: auxiliar didactic pentru elevi și profesori de lb. și lit. română. – Ed. a 2-a. – Ch., 2008. – P. 44.
- MĂNUCĂ**, Dan. Nicolae Labiș: („Iluminările unui poet”) // Mănuță, Dan. Perspective critice. – Iași, 1998. – P. 47-53.
- MICU**, Dumitru. Romantici și neoromantici: Nicolae Labiș // Micu, Dumitru. Istoria literaturii române: de la creația populară la postmodernism. – București, 2000. – P. 349-351.
- MILEA**, Ioan. Labiș Nicolae / Ioan Milea // Dicționarul scriitorilor români: D-L. – București, 1998. – P. 710-712.
- NICOLAE** Labiș // Crăciun, Boris. Pe urmele scriitorilor din vatra limbii române: 100 de case, muzee, monumente, locuri cu amintiri literare. – Iași, 2003. – P. 194-196.
- NICOLAE** Labiș // Istoria ilustrată a literaturii române: album școlar cu 900 de imagini / alcăt.: Boris Crăciun. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Iași, 2002. – P. 103.
- NICOLAE** Labiș // Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară / alcăt.: Lora Bucătaru. – Ch., 2000. – P. 302-306.
- TOMOZEI**, Gheorghe. Filmul unei vieți: (tab. cron.) // Labiș, Nicolae. Albatrosul ucis. – Galați, 1993. – P. XI-XVI.
- TOMOZEI**, Gheorghe. Un învingător: Nicolae Labiș // Labiș, Nicolae. Albatrosul ucis. – Galați, 1993. – P. V-IX.
- KOZAK**, Mioara. Nicolae Labiș: „Azi, iată am văzut un curcubeu / Deasupra lumii sufletului meu...” / Mioara Kozak // Limba română. – 2007. – Nr. 10-12. – P. 221-223.
- DAN**, Ilie. Labiș, inedit / Ilie Dan // Convorbiri literare. – 2006. – Nr. 12. – P. 82.
- TECUCI**, A. Nicolae Labiș – un copil minune / A. Tecuci // Glasul națiunii: rev. reîntregirii neamului. – 2006. – 14 dec. – P. 12.
- BOLDEA**, Iulian. Frenezia senzorialității: Nicolae Labiș / Iulian Boldea // Convorbiri literare. – 2005. – Nr. 12. – P. 77-78.

- COVACI**, Stela. Nicolae Labiș. Evocare / Stela Covaci // Convorbiri literare. – 2005. – Nr. 11. – P. 67-68.
- PAPUC**, Liviu. Nicolae Labiș la 70 de ani / Liviu Papuc // Adevărul literar și artistic. – 2005. – 6 dec. – P. 6.

Dedicații lirice

- ROȘCA**, Agnesa. Albatrosul: lui Nicolae Labiș // Roșca, Agnesa. Corabia de dor. – Ch., 2008. – P. 45.
- VIERU**, Gr. Poetul: lui Nicolae Labiș // Vieru, Gr. Strigat-am către tine. – Ch., 1999. – P. 248.

Scriitorul și publicistul Ion Anton este originar din s. Ghelauza, Strășeni. S-a născut în familia țăranilor răzeși Gheorghe Anton și Ileana (născută Donica). În 1958 este înscris elev la școala de opt ani din satul natal, pe care o absolvă în anul 1966. Își continuă studiile la Școala medie nr. 1 din or. Strășeni (actualmente Liceul Teoretic „Ion Vatamanu”), dar examenele de absolvire le susține în 1969 la Școala medie a Sanatoriului pentru copii și adolescenți „Dubăsari” din s. Carantin (azi Dzerjinskoe), r-nul Dubăsari, unde se află la tratament.

Între anii 1969 și 1972 a muncit ca strungar la uzina „Electrotoci-pribor” din Chișinău. În această perioadă publică versuri în ziarul *Tinerimea Moldovei* și frecventează cenaclul literar „Luceafărul” de pe lângă această publicație periodică (conducătorul cenaclului – poetul Liviu Damian). A absolvit cu mențiune secția de jurnalistică a Facultății de Litere a Universității de Stat din Moldova în 1977. În anii de studenție

a activat ca secretar al Comitetului de conducere al Cenaclului universitar „Mihai Eminescu”. După absolvire, timp de zece ani, a activat ca secretar general de redacție și redactor de secție la săptămânalul *Literatura și Arta*. Aici, împreună cu poetele Leonida Lari și Nina Josu, susținuți de poetul și redactorul-șef Victor Teleucă, organizează cenaclul literar-artistic „Dialog”, ulterior devenit cenaclu al Uniunii Scriitorilor, condus de poetul Nicolae Dabija. Începând cu 1987 și până în 1994, este secretar general de redacție și redactor-șef adjunct la revista săptămânală pentru copii și adolescenți *Florile dalbe*. În 1994 este numit redactor-șef al acestei publicații.

Ion Anton întreține pagini și rubrici permanente în *Literatura și Arta* și *Florile dalbe* (*Orizont ecologic, Patrimoniul, Căderea pe gânduri, De ce?* ș.a.). La rubrica *De ce?* din pagina de titlu a revistei *Florile dalbe* semnează remarcabile „altfel de editoriale”, care dau răspunsuri la întrebările expediate de cititori, abordând teme de etică, morală, estetică etc.

Debutază literar în reviste și culegerile colective de versuri *Dintre sute de catarge*. Debutul editorial este consemnat de volumul *Vamă pentru speranță* în 1983, urmat de alte cărți de poezie: *Dincolo de formule* (1984), *Viitorul ca moștenire* (1992), *Rondelurile călătorului* (1997), *Măine va fi ieri* (2002).

Semnează mai multe cărți de versuri pentru copii: *Bună dimineața, Ziuă!* (1986), *Garderoba veselă* (1988), *Alfabetul pe portativ* (1998, în colaborare cu compozitorul Mihai Ungureanu), *Semaforul* (2000), *Cuibul soarelui* (2003). Schițele istorice incluse în volumul *Zodia Zimbruului* (1991), reeditat într-o formulă revăzută și completată la Timișoara în 2004, vin să completeze unele pete albe din istoria neamului nostru. În 2005 îi apare volumul de poezie *Necuprinsul punctului*.

În câteva rânduri i s-au decernat premii ale Uniunii Jurnaliștilor din Moldova pentru cea mai bună oglindire a tematicii ocrotirii monumentelor de istorie și cultură. În 2000 i s-a decernat Medalia „Meritul Civic”

pentru activitate îndelungată și rodnică în mass-media și contribuție substanțială la propagarea valorilor morale și spirituale.

Revistei *Florile dalbe* sub conducerea scriitorului Ion Anton i-a fost decernat în 2008, la Paris, Premiul Internațional pentru calitate și excelență „Steaua Calității”, categoria Aur, instituit de Asociația Internațională B.I.D. (Business Initiavite Directions), cu sediile la Madrid și Paris.

(T.P.)

Referințe

Sunt laureat al dorului, mamă,
Și-al iubirii de graiul meu sfânt.
Zilnic fiecare silabă mă cheamă,
Ca pe-o cărămidă, s-o clădesc în cuvânt.

Ion Anton

(...) Ion Anton rămâne un tradiționalist ce meditează în forma pastelui și rondelului modernizat, asupra vremelniceii și eternității materializate în „clipe de-o viață” și „veșnicul tablou al contradicțiilor”...

Mihai Cimpoi

Versul său este exprimat în diverse ritmuri: e colorat, muzical, e bărbătesc și duios, înțelept și naiv, zburdalnic și plin de larghețe cum este sufletul.

Gheorghe Vodă

Cuvântul scris de Ion Anton se înalță ca „pasărea purtătoare de mană” la suflet, la conștiință, la înțelegerea fiecăruia, de la cei mici la cei mari, fiindcă în acest cuvânt s-a întruchipat gândul limpede ca stropul de rouă, fierbinte ca lacrima și răcoritor ca apa de izvor pe arșița verii.

Agnesa Roșca

„Cuibul soarelui” este o carte jucăușă, cartea privirii jucăușe aruncate de copilărie asupra lumii. Fluturii sunt flori care zboară, câmpia este cerul verde înstelat de toporași, copacii înfloresc cu albine. Copilul însuși aparține acestui joc, când cu deplină candoare, când cu plăcerea de-acum conștientă de a-i respecta regula...

Doina Cernica

Ion Anton își asumă condiția cronicarului care dă seama de ceea ce scrie: baștina, Moldova, deportările în gheturile siberiene, tragedia ostașilor moldoveni, care au luptat în Afganistan, agresiunile de tot felul, nu numai asupra omului, dar și cele săvârșite de om împotriva naturii – cauză și consecință a degradării condiției umane.

Nicolae Turtureanu

Ion Anton e fixat într-o tinerețe eternă. El lucrează pentru înmiresmarea destinului (...) Ion Anton își oferă (...) miracola șansă de a pendula între ieri și mâine.

Adrian Dinu Rachieru

Poetul Ion Anton face sentimentul să cugete, iar gândul – să simtă.

Gheorghe Ciocoi

Titluri pentru expoziții

Sunt laureat al dorului, mamă...
Zilnic fiecare silabă mă cheamă
Visez la poezia ce-ar înflori pe strune
 Cavalerul Florilor Dalbe
 Poetul Ion Anton între ieri și mâine

BIBLIOGRAFIE

Opera

ALFABETUL pe portativ / Ion Anton. – Ch.: Litera, 1998. – 40 p.: il.
BUNĂ dimineața, ziuă: [versuri] / Ion Anton. – Ch.: Lit. artistică, 1985. – 32 p.: il.

CUIBUL soarelui: [versuri] / Ion Anton; cop.: Camil Mihăiescu. – Timișoara: Artpress, 2003. – 61 p.

GARDEROBA veselă: [versuri] / Ion Anton; il.: S. Plămădeală. – Ch.: Lit. artistică, 1998. – 47 p.: il.

MÂINE va fi ieri: (101 poeme de dragoste) / Ion Anton. – Timișoara: Augusta, 2002. – 134 p.

NECUPRINSUL punctului: versuri / Ion Anton; cop.: Ia. Olinik. – Ch.: Pontos, 2005. – 95 p. – (Pegasus).

RONDELURILE călătorului: [versuri] / Ion Anton; prez. graf.: A. Guțu. – Ch.: Ed. Uniunii Scriitorilor, 1997. – 120 p.

VAMĂ pentru speranță: [versuri] / Ion Anton; prez. graf.: A. Guțu. – Ch.: Lit. artistică, 1983. – 119 p. – (Debut).

VIITORUL ca moștenire: [versuri] / Ion Anton; prez. graf.: S. Zamșa. – Ch.: Hyperion, 1992. – 176 p.: il.

ZODIA zimbrului: povestiri istorice / Ion Anton. – Timișoara: Augusta, Artpress, 2004. – 79 p.

ZODIA zimbrului = Pod znakom zubra: [povestire istorică] / Ion Anton; prez. graf.: O. Cojocar. – Ch.: Hyperion, 1991. – 32 p. – Ed. bilingvă.

Referințe critice

ANTON Ion // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1: A/B. – București, 2004. – P. 194.

ION Anton // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Ch., 2004. – P. 13-15.

ION Anton. Instructivă și agreabilă „Zodia Zimbrului” // Ciocanu, Ion. Nevoia de vase comunicante sau cartea între scriitor și cititor. – Ch., 2006. – P. 385-388.

CIMPOI, Mihai. Generația „ochiului al treilea” (reabilitarea esteticului): [Ion Anton] // Cimpoi, Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu. – Ch., 2003. – P. 355-356.

CIOCANU, Anatol. Ion Anton // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006. – Ch., 2007. – P. 15-16.

CIOCANU, Ion. Ion Anton: polivalența necesară // Ciocanu, Ion. Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răzlețe. – Ch., 2008. – P. 174-183.

ION Anton – poet, publicist // Alunelul. – 2008. – Nr. 9. – P. 11.

ION Anton – un manager de presă devenit cunoscut lumii întregi: [Premiul Internațional pentru Calitate și Excelență, categoria Aur, „Steaua Calității” pentru Săptămânalul „Florile dalbe”] // Făclia. – 2008. – 8 mai. – P. 6.

MOVILĂ, Lica. Orice haină are-un nume: [Ion Anton] / Lica Movilă // Florile dalbe. – 2008. – 14 febr. – P. 2-3.

MIHAILOV, Nina. Scriitorul și cititorul său: [Ion Anton] / Nina Mihailov // Florile dalbe. – 2007. – 6 dec. – P. 3.

MOVILĂ, Lica. Deschizând „Garderoba veselă”...: [Ion Anton] / Lica Movilă // Florile dalbe. – 2007. – 7 iun. – P. 2.

POPOV, Ana. Despre copii, cu copiii, pentru copii...: [Ion Anton] / Ana Popov // Florile dalbe. – 2007. – 13 dec. – P. 5.

CIOCANU, Ion. Miniaturi inițiatice: [Ion Anton] / Ion Ciocanu // Lit. și arta. – 2006. – 21 sept. – P. 4.

LEU, Ion. Un interes deosebit: [Ion Anton] / Ion Leu // Lit. și arta. – 2006. – 26 ian. – P. 5.

ION Anton: [n. biogr.] // Florile dalbe. – 2005. – 8 dec. – P. 8.

REFERINȚE: [Ion Anton – 55] / Mihai Cimpoi, Gheorghe Vodă, Nicolae Turtureanu, Agnesa Roșca, Ion Ciocanu, Doina Cernica, Aliona Nour, Victor Teleucă // Lit. și arta. – 2005. – 8 dec. – P. 4.

VERDEȘ, Eudochia. Poetul metaforei, „Laureat al dorului” / Eudochia Verdeș // Florile dalbe. – 2005. – 15 dec. – P. 3.

Dedicații lirice

CIOCOI, Gheorghe. Ghiocelul primăverii sau al învierii? / Gheorghe Ciocoi // Lit. și arta. – 2008. – 24 apr. – P. 8.

LEU, Ion. Lanul graiului / Ion Leu // Lit. și arta. – 2008. – 18 sept. – P. 2.

Scenaristul, regizorul și prozatorul Vlad Ioviță s-a născut în s. Cocieri, Dubăsari. A avut o copilărie vitregă, crescând la un orfelinat după ce își pierduse tatăl, iar puțin mai târziu și mama. A fost selectat pentru Școala Coregrafică „A. Vaganov” din Sankt-Petersburg (atunci Leningrad), pe care o absolvete în 1954. Întors la Chișinău, a activat ca dansator la Teatrul Moldovenesc Muzical-Dramatic „A. Pușkin” (azi „Mihai Eminescu”), apoi ca regizor la Televiziunea din Chișinău. După absolvirea, în 1964, a cursurilor superioare de scenaristică și regie de pe lângă Institutul Unional de Cinematografie din Moscova, a activat până la sfârșitul vieții la studioul „Moldova-Film”. În perioada 1981-1983 a îndeplinit funcția de secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Cineaștilor din Moldova.

În decursul scurtei sale vieți (a trăit doar 48 de ani) s-a afirmat ca o personalitate de referință în cinematografia și literatura Moldovei.

Ca scriitor a început prin a scrie versuri, în mare parte apreciate de critici ca având „caracter de exerciții de versificare, cu multe stângăcii și inadvertențe stilistice”. Adevărata măsură a talentului său literar se relevă în volumele de nuvele *Râsul și plânsul vinului* (1965, debut editorial), *Dincolo de ploaie* (1970), *Trei proze* (1971), *Dimitrie-Vodă Cantemir* (1973), *Un hectar de umbră pentru Sahara* (1984, cântecul de lebadă al prozatorului), *Friguri* (1988). În nuvelistica sa autorul insistă asupra simbolului, alegoriei, parabolei, practicând un scris laconic, în care prevalează vizualul și nu cuvântul, în care elementul neorealism este revelator la nivel de expresie, viziune, compoziție, temă, conflict, erou (Alexandru Burlacu).

Intrarea lui Vlad Ioviță în cinematografie s-a făcut prin filiera filmului documentar. A lansat pe ecran nouă filme de nonficțiune, în majoritatea din ele producându-se în calitate de autor de scenariu și regizor. Primul, *Poiana bucuriei*, a fost turnat în 1961, fiind urmat de documentarele *Piatră, piatră* (1966), *Fântâna* (1966) – ambele în colaborare cu Serafim Saca, *Unde joacă moldovenii* (1967), *De sărbători. Malanca* (1968), *Dansuri de toamnă* (1983) ș.a. Ele denotă o viziune poetică asupra tradițiilor și glorifică obiceiurile nepieritoare, munca și aspirațiile omului. Cu aceste filme Vlad Ioviță, alături de Gh. Vodă, S. Saca, A. Codru, „scoate din anonimul documentarului național, făcând să obțină statutul veritabilei opere de artă și să afirme caracterul poetic al documentarului moldovenesc” (Dumitru Olărescu).

Și în filmele de ficțiune, pe care le-a realizat ca scenarist și regizor (*Se caută un paznic*, 1967; *Nunta la palat*, 1969; *Vica, eu și foiletonul*, 1972; *Dimitrie Cantemir*, 1973; *Durata zilei*, 1974; *Calul, pușca și nevasta*, 1975; *Făt-Frumos*, 1977, *La porțile satanei*, 1980), Vlad Ioviță este preocupat de motivele mitologice și etnofolclorice, de dimensiunile existențiale ale neamului.

Majoritatea operelor cinematografice ale scenaristului și regizorului Vlad Ioviță s-au bucurat de aprecieri elogioase din partea criticilor și cineaștilor, învrednicindu-se de premii prestigioase în țară și peste hotare. Filmul *Fântâna* s-a impus ca o operă antologică în contextul artei cinematografice din fosta URSS, dovadă fiind și faptul că a fost inclus în cinemateca Institutului Unional de Cinematografie, iar în 1967 a obținut Premiul Mare al Festivalului zonal de filme documentare de la Chișinău. Filmul *Se caută un paznic*, turnat după scenariul lui Vlad Ioviță, a obținut la Festivalul VII zonal de filme de la Riga (1968) două premii speciale – pentru cea mai bună comedie cinematografică și pentru cea mai bună ecranizare. Filmul istoric *Dimitrie Cantemir* (1973) a obținut Diploma pentru oglindirea temei istorice la Festivalul unional de filme de la Baku (1974). Pentru merite deosebite în dezvoltarea artei cinematografice a fost distins, în 1976, cu Premiul de Stat al Moldovei.

În același an i s-a decernat Ordinul „Insigna de onoare”, iar în 1982 i s-a conferit titlul „Maestru Emerit al Artei”. La Festivalul Internațional din Cottbus (Germania, 1999) filmele cineastului Vlad Ioviță au fost declarate capodopere ale genului.

Totodată cele mai bune dintre realizările sale (*Piatră, piatră; Fântâna; Se caută un paznic*) au fost neglijate de ideologia oficială a timpului, categorisite ca fiind „ideinic vicioase”. Negativul filmului *Piatră, piatră* a fost distrus (premiera lui va avea loc abia după 22 de ani, în 1988, după o copie salvată). Au fost interzise și celelalte filme menționate mai sus. Cenzura ideologică, care l-a urmărit permanent, l-a frânt psihologic, i-a retezat aripile inspirației, cauzându-i copleșitorul sentiment de insatisfacție și neîmplinire creatoare. Vlad Ioviță este, fără îndoială, unul dintre cele mai tragice personaje din istoria filmului autohton.

Atacat de o boală incurabilă, a încetat din viață la 23 iunie 1983 la Chișinău. A fost înmormântat în satul său de baștină. În prezent numele lui Vlad Ioviță este purtat de Liceul teoretic din satul Cocieri.

(L.T.)

Referințe

Am învățat să ne exprimăm laconic. Capodoperele noastre populare, bunăoară, sunt un exemplu în acest sens. Și pe bună dreptate. Durerea, oricât ar fi de mare, gândul, oricât ar fi de înaripat și de profund, și chiar situația epică, oricât de epică ar fi ea, nu are nevoie de tone de cuvinte și spații nelimitate pentru a se întrupa artistic.

***

(...) Cred că imaginea cinematografică nu poate înlocui cuvântul, cuvântul cel talentat și firesc. E imposibil a filma o metaforă eminesciană și pușkiniană, un sunet din muzica lui Mozart sau a lui Chopin.

Vlad Ioviță

Vlad Ioviță, printr-o energie morală și intelectuală a supraviețuit și s-a impus ca o personalitate artistică rezistentă, cultivând și o formulă neorealistic-simbolică ce a înnoit proza și cinematografia noastră în anii 60-70.

Mihai Cimpoi

Vlad Ioviță, unul dintre reprezentanții importanți ai celei de-a “treia generații” a literaturii basarabene postbelice, încearcă să aducă un suflu nou, de suprafețe epice aparent restrânse, impunându-se printr-un program literar al sincerității și autenticității, nuanțat, de el, într-o manieră nonlivrescă, tradițională și modernă, în egală măsură.

Viorica Stamati-Zaharia

Proza lui Vlad Ioviță, deși mai puțin variată ca gen și specie, mai restrânsă ca volum și arie de cuprindere a vieții, este reprezentativă sub diverse aspecte. Receptiv la variate experimente și inovații, mode ale vremii, scriitorul asimilează o artă de transfigurare modernă, utilizând fluxul de conștiință și monologul interior (Joyce), memoria involuntară (Proust), dialogul hemingwayan, mecanismul sugestiei simbolice etc.

Alexandru Burlacu

Vlad Ioviță a venit în cinematografie cu gândul la o exprimare mai profundă, mai largă, cu mari posibilități de exploatare a realității la toate nivelurile. Și a reușit în toată creația sa cinematografică de ficțiune și, în mod deosebit, în cea de nonficțiune să ne demonstreze aceste virtuți cu multă dăruire.

Dumitru Olărescu

Fire romantică, strălucitor prin inteligență, prin bunătate, naivitate și simțire, Vlad Ioviță avea darul de a crea prin însăși prezența sa stări sufletești anume de creație, fiindcă nu purta în el altceva decât creația, zbulciul și gândurile sale, trezindu-ți propria gândire...

Gheorghe Vodă

Istovirea – iată semnul sub care a trăit și s-a măcinat Vlad Ioviță... Pentru cine știe cum se fac filmele, aceasta este ctitoria prin autosacrificiu a meșterului Vlad Ioviță.

Emil Loteanu

Vlad Ioviță a rămas pentru totdeauna un astru enigmatic pe cerul cinematografiei naționale, ce iradiază prin imagini nefilmate și prin cuvinte nerostite...

Ana-Maria Plămădeală

Titluri pentru expoziții

Vlad Ioviță dincolo de timp
Vlad Ioviță între luminile și umbrele ființei
Un romantic al filmului național
Valențele creației lui Vlad Ioviță
Vlad Ioviță între imagine și cuvânt

BIBLIOGRAFIE

Opera

- DINCOLO** de ploaie: nuvele / Vlad Ioviță. – Ch.: Lit. artistică, 1979. – 327 p.
DIMITRIE Vodă Cantemir: nuvelă / Vlad Ioviță; il.: Isai Cârmu. – Ch.: Cartea moldovenească, 1974. – 87 p.: il.
FĂT-FRUMOS: nuvelă cinematografică / Vlad Ioviță; il.: G. Guzun. – Ch.: Lit. artistică, 1981. – 55 p.: il.
FRIGURI: nuvele / Vlad Ioviță. – Ch.: Lit. artistică, 1985. – 427 p.
PO TU storonu doždâ: povesti / Vlad Ioviță. – M.: Sov. pisatel', 1972. – 280 p.
POVESTI i rasskazy / Vlad Ioviță. – Ch.: Lit. artistică, 1981. – 333 p. – (Sovremennâ moldavskaâ proza).
TREI proze: [povestiri, nuvelă cinematografică] / Vlad Ioviță. – Ch.: Cartea moldovenească, 1971. – 163 p.
UN HECTAR de umbră pentru Sahara / Vlad Ioviță; cop.: V. Zmeev; antol., tab. cron. și ref. ist.-lit. de V. Zaharia. – Ch.: Litera; București: Litera Internațional, 2004. – 312 p. – (Biblioteca școlară: serie nouă; nr. 518).

Referințe critice

- STAMATI-ZAHARIA**, Viorica. Eseu despre proza lui Vlad Ioviță / V. Stamatî-Zaharia; cop.: C. Mihăiescu; pref.: M. Cimpoi. – Timișoara: Augusta, [2007]. – 150 p.
- VLAD Ioviță**: dincolo de timp: studii / Mihai Cimpoi, A. Burlacu, D. Olărescu, A-M. Plămădeală; fotogr.: P. Bălan, I. Bolboceanu, I. Chibzi, N. Răileanu. – Ch.: Cartea Moldovei. – 2005. – 152 p. + 12 f.: il.
- BURLACU**, Alexandru. Vlad Ioviță, neorealismul // Burlacu, Alexandru. *Texistențe*. Vol. 2. – Ch., 2008. – P. 105-128.
- BURLACU**, Alexandru. Proza lui Vlad Ioviță: reminiscențe neorealiste și insuficiență epică / Alexandru Burlacu // *Literatura română postbelică: integrări, valorificări, reconsiderări*. – Ch., 1998. – P. 504-516; Burlacu, Alexandru. *Critica în labirint*. – Ch., 1997. – P. 101-125.
- CENUȘĂ**, Felicia. Tehnici neorealiste în proza lui Vlad Ioviță / F. Cenușă // *Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană*. Vol. 2. – Ch., 2003.
- CIMPOI**, Mihai. Căutarea de sine a literaturii basarabene. „Copiii anilor treizeci”: [Vlad Ioviță] // Cimpoi, Mihai. *Istoria literaturii române din Basarabia: compendiu*. – Ch., 2003. – P. 293-294.
- CIMPOI**, Mihai: [Vlad Ioviță] // Cimpoi, Mihai. *Basarabia sub steaua exilului*. – București, 1994. – P. 97-98.
- CIOCANU**, Anatol. Ioviță Vlad // *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006*. – Ch., 2007. – P. 256-257.
- CIOCANU**, Ion. Permanența scriitorului cineast Vlad Ioviță // Ciocanu, Ion. *Salahorind...: Articole, cronici, portrete și medalioane literare. Eseuri răslețe*. – Ch., 2008. – P. 42-47.
- CUGETUL** și verbul pământesc al lui Vlad Ioviță // *Focul din verb* / alcăt.: Nicolae Roibu. – Ch., 1991. – P. 164-177.
- CUZUIOC**, Ion. Vlad Ioviță – neobositul și necruțătorul // *Cuzuioc*, Ion. *Lume, lume...* – Ch., 2006. – P. 89-90.
- VLAD Ioviță** // *Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova*. – București; Ch., 2005. – P. 401-410.

- VLAD Ioviță** // *Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților: dicț. biobibliogr. / alcăt.: Maria Harea, Elena Cugut*. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Ch., 2004. – P. 212-215.
- REFERINȚE** istorico-literare: [Vlad Ioviță] // Ioviță, Vlad. *Un hectar de umbră pentru Sahara*. – Ch., 2004. – P. 358-363.
- TABEL** cronologic: [Vlad Ioviță] // Ioviță, Vlad. *Un hectar de umbră pentru Sahara*. – Ch., 2004. – P. 7-10.
- CIOCANU**, Ion. Permanența scriitorului-cineast: [Vlad Ioviță] / Ion Ciocanu // *Lit. și arta*. – 2006. – 2 febr. – P. 6.
- MOVILĂ**, Boris. Elegant și inteligent: Vlad Ioviță – 70 / Boris Movilă // *Lit. și arta*. – 2006. – 2 febr. – P. 6.
- ȚAU**, Elena. Strategii ale perspectivei narative în proza lui Vlad Ioviță / Elena Țau // *Lit. și arta*. – 2006. – 13 iul. – P. 5.
- ANDON**, Victor. Adâncul fântânilor săpate de maestru în timp: [Vlad Ioviță] / Victor Andon // *Moldova*. – 2005. – Nr. 12. – P. 20-21.
- ANDON**, Victor. Sud'ba i dostoinstvo hudožnika: [Vlad Ioviță] / Victor Andon // *Moldova*. – 2005. – Nr. 12. – P. 22-23.
- BURLACU**, Alexandru. Un eseu despre „Sahara” lui Ioviță / Alexandru Burlacu // *Lit. și arta*. – 2005. – 22 dec. – P. 8.
- STAMATI-ZAHARIA**, Viorica. Modalități de psihologizare în proza lui Vlad Ioviță / Viorica Stamatî-Zaharia // *Limba română*. – 2005. – Nr. 5-9. – P. 19-25.

INDEX DE NUME

Adamson, J.	5	Camilar, E.	12, 190-195	Defoe, D.	12, 185-190	Hugo, W.	6
Alexandrescu, G.	6, 90-94	Caragiale, I. M.	7	Dobrogeanu-		Husar, Al.	8
Alioșina, L.	14	Carroll, L.	14	Gherea, C.	9	Iachim, I.	4, 16-20
Amlinskij, V.	11	Cărare, P.	5, 58-65	Doinaș, Șt. A.	15	Iliuț, M.	6
Andersen, H. Ch.	7, 15	Cârmu, I.	8, 140-144	Dubinovschi, L.	8, 127-131	Iosif, Șt. O.	12
Anton, I.	13, 223-228	Cebotari, M.	5, 52-57	Dubov, N.	12	Ioviță, V.	14, 229-235
Apostolov, M.	8	Cherubini, L.	11	Durrell, G.	4, 20-25	Iovu, V.	10
Arghezi, T.	9	Christie, A.	11	Eminescu, M.	4, 32-44	Jucov, T. B.	11, 181-185
Ân, V.	4	Chopin, F.	6, 95-101	Esenin, S.	12	Kipling, J. R.	14
		Cibotaru, A.	6	Esinencu, N.	4, 26-32		
Bach, J. S.	7, 108-117	Ciocanu, An.	9, 144-150	Filip, V.	10	Labiș, N.	13, 217-223
Baconsky, A.	9	Ciocanu, I.	4	Garaz, M.	13	Le Clezio, J.-M.	7
Barbu, I.	7	Cirimpei, V.	5	Garșin, V.	5	Lermontov, M.	15
Barbu Lăutarul	14	Cobizeva, C.	7	Gherlac, V.	5	Levitani, I.	11
Barrie, J.	8	Coetzee, J. M.	5	German, Ū.	7	Lihanov, A.	11
Băleanu, A.	9	Colesnic, Iu.	11, 176-181	Gladkov, G.	6	Lindgren, A.	15
Beldiman, A.	14	Constantinov, C.	10	Goma, P.	12	Lozanciuc, A.	14
Berg, A.	5	Corbu, H.	5	Gorâev, V.	7	Maiorescu, T.	6
Berggolc, O.	8	Corlăteanu, N.	8	Gore, P.	10	Malot, H.	9
Bieșu, M.	10, 168-175	Coroban, V.	5, 81-84	Gozzi, C.	14	Mann, T.	9
Bisset, D.	11	Cosniceanu, M.	5	Griboedov, A.	4	Maupassant, Guy de	10
Blaga, L.	8, 132-140	Costin, M.	15	Grimm, J.	4	Mauriac, F.	12
Blok, A.	13	Costin, N.	14	Grin, A.	11	Maurois, A.	10
Bolintineanu, D.	14	Crășescu, V.	12	Gromov, A.	7, 122-127	Merega, E.	5
Bradbury, R.	11	Cuciuc, S.	5	Grosu, V.	10	Michelangelo, B.	6
Brâncoveanu, V.	12, 195-199	Curbet, V.	13	Grossu, S.	13	Micle, V.	7
Brânzei, B.	12	Curoglo, S.	4	Guillot, R.	5	Mihai, V.	10
Brodskij, I.	9	Čehov, A.	5, 44-52	Haugen, T.	8	Miloș, I.	6, 85-90
Budai-Deleanu, I.	4	Damian, L.	6, 101-108	Händel, G.	6	Morar, H.	12
Bunin, I.	12	Dante, A.	8	Hlebnikov, V.	13	Moșkovskij, A.	6
Burroughs, E. R.	11	Darie, P.	13	Hugo, V.	9	Musset, A.	13
Carducci, G.	10	Daudet, A.	8				

Neaga, Ș.	13	Stere, C.	9
Neamțu, P.	5	Stevenson, R. L.	13
Negruzzi, C.	14	Strugackij, A.	11
Nosov, E.	4	Suveică, R.	10
Oe, K.	5	Șcurea, S. I.	13, 200-203
Panaiteșcu, P.	6	Șim, E.	11
Partole, C.	9, 155-162	Taburța, I.	5
Pavarotti, L.	12	Târțau, C.	11
Pogodin, R.	11	Tolstoj, L.	13
Popescu, S.	14	Tudoran, R.	6
Proca, I.	13	Tvardovskij, A.	10
Ravel, M.	6	Twain, M.	13, 209-217
Rebreanu, L.	13, 204-209	Ungureanu, I.	10, 163-167
Rodari, G.	12	Ureche, G.	14
Roșca, V.	4	Varlaam	14
Rusu, V.	10	Varticean, I.	11
Rusu-Ciobanu, V.	12	Verne, J.	15
Sadoveanu, M.	12, 15	Vestli, A. C.	6
Sagan, F.	10	Vieru, Gr.	5, 65-80
Saint-Exupéry, A.	9	Vrânceanu, S.	6
Saint-Saëns, C.	12	Wells, H.	15
Samoilă, A.	12	Zola, E.	7
Sat-Okh	7, 117-121	Zoșenko, M.	10
Sârbu, A.	13	Železnikov, V.	12
Sârbu, I.	4		
Schumann, R.	9, 150-155		
Seton-Thompson, E.	11		
Sinclair, L.	5		

SUMAR**INTRODUCERE****3****ENUMERAREA DATELOR REMARCABILE ȘI MEMORABILE****4****LISTE DE RECOMANDARE A LITERATURII****16****INDEX DE NUME****236**

Lector:
Ala Rusnac
Procesare computerizată și copertă:
Veronica Mariț

Epigraf S.R.L.
Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: 22 85 87, tel. 22 59 80
e-mail: epigraf@mtc.md

Imprimare la Firma Editorial-Poligrafică *Tipografia Centrală*